

Badania zrealizowane przez
Małopolską Organizację
Turystyczną
dla
Urzędu Miasta Krakowa

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU MONOGRAFIA

Metoda badań i monografia opracowane przez ekspertów:

Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej
Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie
Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego w Krakowie
Uniwersytetu Jagiellońskiego

AUTORZY:

dr Krzysztof Borkowski PhDr. - *red. nauk.*

Kierownik projektu

prof. dr hab. Tadeusz Grabiński

prof. UEK dr hab. Renata Seweryn

mgr Leszek Mazanek

dr Ewa Grabińska

Recenzja naukowa:

prof. dr hab. Leszek Koziol

prof. dr hab. Anna Nowakowska

dr hab. Krzysztof Kaganek

Koordynator MOT:

mgr Paweł Mierniczak

mgr inż. Jan Wieczorkowski

MAŁOPOLSKA ORGANIZACJA TURYSTYCZNA
KRAKÓW – GRUDZIEŃ 2016, MAJ 2017

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE

ISSN 2299-2863 Druk

ISSN 2299-2871 Online

Numer 1/2017

Małopolska Organizacja Turystyczna
Rynek Kleparski 4/13
31-150 Kraków

Kolegium Redakcyjne

Przewodniczący:

dr Krzysztof Borkowski PhDr. red. nauk.

Członkowie:

prof. dr hab. Tadeusz Grabiński

prof. UEK dr hab. Renata Seweryn

mgr Leszek Mazanek

dr Ewa Grabińska

mgr Jan Wieczorkowski

mgr Leszek Zegzda

mgr Andrzej Gut – Mostowy

mgr Paweł Mierniczak

Sekretarz:

mgr Mirosław Bartyzel

Konsultant graficzny:

mgr Jakub Borkowski

Recenzenci naukowci:

prof. dr hab. Leszek Koziol

prof. dr hab. Anna Nowakowska

dr hab. Krzysztof Kaganek

Rozdział I, Krzysztof Borkowski, Tadeusz Grabiński,

Rozdział II, Tadeusz Grabiński,

Rozdział II, V – 5.6 – Ewa Grabińska

Rozdział: III, VI, VII, VIII, X – Renata Seweryn

Rozdział: IV, V – 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, IX, Krzysztof Borkowski

Rozdział: VII, VIII – Leszek Mazanek

Główne wnioski końcowe z badań ankietowych ruchu turystycznego w Krakowie w 2016 r.:

Krzysztof Borkowski, Tadeusz Grabiński, Renata Seweryn, Leszek Mazanek, Ewa Grabińska

Krzysztof Borkowski: Akademia Wychowania Fizycznego – Kraków – Polska
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii – Sucha Beskidzka – Polska
Tadeusz Grabiński: Uniwersytet Ekonomiczny – Kraków – Polska
Krakowska Akademia – Kraków – Polska
Ewa Grabińska: Uniwersytet Jagielloński – Kraków – Polska
Renata Seweryn: Uniwersytet Ekonomiczny – Kraków – Polska
Leszek Mazanek: Akademia Wychowania Fizycznego – Kraków – Polska

SPIS TREŚCI

Rozdział I. Metoda badań	5
1.1. Cel badań.....	5
1.2. Narzędzia analizy.....	6
1.3. Zasady ankietowania.....	7
1.4. Konstrukcja ankiety.....	8
1.5. Ustalanie wielkości próby.....	9
1.6. Operat losowania.....	19
1.7. Wzór ankiety.....	20
Rozdział II. Analiza liczby korzystających z bazy noclegowej w Krakowie	23
2.1. Struktura danych źródłowych.....	23
2.2. Wielkość ruchu turystycznego w przekroju miesięcy.....	27
2.3. Ruchome indeksy dynamiki.....	40
2.4. Turystyka krajowa a zagraniczna.....	47
2.5. Wskaźniki sezonowości.....	54
2.6. Analiza danych kwartalnych.....	61
2.7. Analiza danych rocznych.....	83
Rozdział III. Rozmiary ruchu turystycznego w Krakowie w latach 2011-2016	88
3.1. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016.....	88
3.2. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016.....	89
3.3. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych w Krakowie w latach 2011-2016.....	690
Rozdział IV. Charakterystyka osób przyjeżdżających do Krakowa	91
Kryterium geograficzne	91
4.1. Struktura procentowa przyjeżdżających do Krakowa z zagranicy – podział według wybranych państw w latach 2012-2016.....	91
4.2. Udział Polonii w przyjazdach do Krakowa w 2016 roku.....	101
4.3. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w latach 2015 – 2016.....	103
Kryterium demograficzne	105
4.4. Struktura procentowa przyjazdów do Krakowa według płci w 2016 roku.....	105
4.5. Struktura wiekowa odwiedzających Kraków w 2016 roku.....	107
Kryteria społeczne	109
4.6. Poziom wykształcenia.....	109
4.7. Status zawodowy.....	109
Kryterium ekonomiczne	111
4.8. Status materialny respondenta.....	111
Rozdział V. Analiza informacji dotyczących pobytu w Krakowie	113
5.1. Struktura czasowa pobytu osób odwiedzających Kraków.....	113
5.2. Główny cel przyjazdu odwiedzających Kraków. Struktura procentowa ogółem.....	117
5.3. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa.....	118
5.4. Główny cel przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa.....	119
5.5. Struktura wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku oraz latach 2013 - 2016.....	120
Rozdział VI. Zachowania turystyczne odwiedzających Kraków w 2016 r.	135
6.1. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w 2016 r.	135
6.2. Wydatki gości odwiedzających Kraków w 2016 r.	140

6.2.1. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem do Krakowa na pobyt mieście	140
6.2.2. Średnie kwoty wydatkowane podczas pobytu w Krakowie	143
6.2.3. Szacunkowe wpływy Krakowa z turystyki	146
6.3. Organizator przyjazdu do Krakowa w 2016 r.	147
6.4. Wykorzystywane przez odwiedzających Kraków w 2016 r. źródła informacji o mieście	150
6.5. Częstotliwość wizyt w Krakowie osób odwiedzających w 2016 r.....	153
Rozdział VII. Usługi turystyczne Krakowa w opinii odwiedzających miasto	155
Rozdział VIII. Ocena wysokości cen w stosunku do jakości usług	187
Rozdział IX. Aktywność turystów w destynacji	193
9.1. Odwiedzane przez respondentów miejsca w Krakowie	193
9.2. Odwiedzane przez respondentów atrakcje w Krakowie/ poza Krakowem	194
9.3. Poziom dyspersji ruchu turystycznego w Krakowie w latach 2012-2016.....	204
9.4. Analiza atrakcji turystycznych Krakowa.....	209
9.4.1. Analiza danych ogólnych	209
9.4.2. Analiza w przekroju turystów krajowych i z zagranicy	218
9.5. Potencjalne cele dalszej podróży respondentów po pobycie w Krakowie	225
Rozdział X. Efekt lojalności turystów względem Krakowa w 2016 r.....	226
10.1. Rekomendacja Krakowa znajomym	226
10.2. Deklaracja ponownych odwiedzin Krakowa.....	231
Główne wnioski końcowe z badań ruchu turystycznego w Krakowie w 2016 r.....	233
SPIS TABEL	264
SPIS RYSUNKÓW	269

Rozdział I. Metoda badań

1.1. Cel badań

W 2016 r. dla Urzędu Miasta Krakowa, jako członka Małopolskiej Organizacji Turystycznej, został przeprowadzony według jednolitej metody badawczej pomiar ruchu turystycznego w Krakowie. Ten stały, systematycznie prowadzony od 2003 r. monitoring, pozwala na coraz lepsze poznanie ruchu turystycznego przyjazdowego do Krakowa. Ponadto umożliwia prowadzenie analiz porównawczych tendencji zachodzących w branży turystycznej.

Głównym celem badań było otrzymanie całościowego obrazu wielkości i jakości turystyki przyjazdowej do Krakowa. W szczególności chodziło o zrealizowanie następujących zadań:

1. Określenie szacunkowej liczby odwiedzających oraz turystów krajowych i zagranicznych.
2. Ustalenie szacunkowej liczby odwiedzających jednodniowych krajowych i zagranicznych.
3. Szczegółowa charakterystyka turysty krajowego i zagranicznego.
4. Ranking najczęściej odwiedzanych miejsc, atrakcji oraz produktów turystycznych.
5. Identyfikacja rynków zagranicznych istotnych z punktu widzenia przyjazdowego ruchu turystycznego.
6. Przeprowadzenie analizy porównawczej kształtowania się ruchu turystycznego na przestrzeni lat 2012–2016.
7. Scharakteryzowanie odwiedzających krajowych i zagranicznych z punktu widzenia ich celów i struktury przyjazdów.
8. Określenie przeciętnego poziomu wydatków poniesionych w trakcie pobytu.
9. Analiza zachowań odwiedzających, sposobu spędzania czasu, stopnia satysfakcji, oceny jakości oferty turystycznej, bezpieczeństwa, czystości itp., jak również odniesienia jakości świadczonych usług do obowiązujących cen.

1.2. Narzędzia analizy

Badania wykonano przy pomocy dwóch podstawowych narzędzi: badania typu *deskresearch* oraz wywiady bezpośrednie. W tym przypadku doszło do triangulacji badań ilościowych i jakościowych.¹

Pierwsza grupa narzędzi (badania typu *deskresearch*) opierała się na powszechnie dostępnych danych, szczególnie z Głównego Urzędu Statystycznego. Przede wszystkim były to dane pochodzące z Banku Danych Regionalnych oraz komunikatów, biuletynów, publikacji elektronicznych (w tym danych archiwalnych) dostępnych na witrynie GUS. Ponadto w badaniach wykorzystywano wszelkie inne możliwe do uzyskania informacje pozyskane od pracowników szerokiego rozumianego sektora turystycznego, przewodników, gestorów atrakcji turystycznych, organizatorów ruchu turystycznego – służby celnej, MPL w Balicach. W analizach wykorzystano własne doświadczenia, jak również opracowane wcześniej raporty z badań ruchu turystycznego w Krakowie za lata 2012–2015.

W drugiej grupie narzędzi posłużono się wywiadami bezpośrednimi w formie ankiety (bezpośrednia rozmowa z respondentem przeprowadzona przez ankietera, przy użyciu formularza). Ankietowanymi byli odwiedzający krajowi i zagraniczni przybywający do Krakowa, tj. turyści (co najmniej z jednym noclegiem, ale ich pobyt nie przekraczał 90 dni) oraz odwiedzający jednodniowi, którzy przybyli w celu poznawczym, wypoczynkowym, zawodowym, religijnym, rodzinnym, zdrowotnym itp., W badaniach pominięto przyjazdy, które wiązały się ze stałą pracą lub nauką w mieście. Dla potrzeb procesu badawczego, oprócz wersji polskiej ankiety, wytworzono sześć wersji językowych: francuską, hiszpańską, angielską, niemiecką, włoską i rosyjską.

---

¹ „Najprościej mówiąc, koncepcja triangulacji oznacza, że badany temat ujmuje się, z co najmniej dwóch różnych punktów widzenia. Zwykle tego rodzaju wielorakie ujęcie uzyskuje się dzięki zastosowaniu różnych perspektyw metodologicznych [to jest – różnych technik badawczych –].“ (Flick 2011, 79), Można wskazać kilka sposobów, w jakie próbuje się przewyciężyć ostry podział na badania jakościowe i ilościowe. Punktem wyjścia tych prób jest przyjmujące się powoli założenie, że „metody jakościowe i ilościowe powinno się postrzegać, jako komplementarne, a nie konkurencyjne“ (Jick 1983, 135). Prowadzi to w prostej linii do łączenia badań jakościowych i ilościowych.“ (Flick 2011, 154) Flick, U., *Triangulation: Eine Einführung (Qualitative Sozialforschung)* (German Edition) (German) Paperback – April 18, 2011 ISBN-13: 978-3531181257 ISBN-10: 3531181254 Edition: 3.

1.3. Zasady ankietowania

Badania ruchu turystycznego w Krakowie przeprowadzono w sześciu turach czasowych po 2 dni (w II i III kwartale), w okresie od maja do września 2016 r. Badania były przeprowadzone według rozkładu równomiernego w ciągu każdego miesiąca (wszystkie dni tygodnia). Miejsca ankietowania zostały dobrane na bazie poprzednich doświadczeń Małopolskiej Organizacji Turystycznej zdobytych w trakcie badań w latach 2003–2015. Obiekty noclegowe zostały dobrane losowo przyjmując schemat losowania warstwowego (patrz s.13), a przy doborze miejsc, w których rozlokowane są najważniejsze atrakcje zastosowano dobór celowy w oparciu o wiedzę i dotychczasowe doświadczenie. Przyjęty w badaniach system zbierania danych ankietowych opierał się na informacjach uzyskiwanych bezpośrednio w obiektach zakwaterowania oraz w miejscach najbardziej popularnych, będących atrakcją turystyczną. Listę tych miejsc ustalili eksperci.

Ankietowanie polegało na przeprowadzeniu wywiadu bezpośredniego według przygotowanego wcześniej kwestionariusza ankietowego, zgodnie z opracowaną instrukcją, szczegółowo omówioną podczas szkolenia ankietorów.

Przyjęto następujące zasady prowadzenia wywiadów:

- respondentami byli odwiedzający krajowi i międzynarodowi;
- wszystkie osoby, z którymi przeprowadzano wywiady miały powyżej 16 lat;
- w przypadku ankietowania rodziny badaniem obejmowano tylko jednego jej przedstawiciela;
- w przypadku ankietowania grupy zorganizowanej badaniem obejmowano, co najwyżej dwie dorosłe osoby z tej grupy;
- w przypadku ankietowania turysty obcojęzycznego ankietor przekazywał mu szablon ankiety w danym języku, a sam zaznaczał odpowiedzi na ankiecie w wersji polskiej.

1.4. Konstrukcja ankiety

Ankieta składała się z następujących części:

- metryczki z numerem ankietera, datą pobrania próby, numerem kolejnym ankiety, miejscem pobrania próby (miejscowość, ulica, obiekt);
- części merytorycznej, zawierającej zarówno pytania o charakterze ilościowym, ciągłym (np. wydatki, wiek), ilościowym w skali porządkowej, rangowej (np. oceny w skali Likerta), nominalnym (np. typu TAK, NIE) oraz tekstowym (np. opinie wyrażone słownie);
- charakterystyki respondenta: miejsca zamieszkania, danych demograficznych (wiek), społecznych (wykształcenie, hobby) i ekonomicznych (status materialny)

Część informacji posiada charakter wtórny i powstaje w drodze przekształceń pytań oryginalnych (np. kategorie wiekowe ustalane na podstawie wieku podawanego w latach).

1.5. Ustalanie wielkości próby

Wielkość próby ustala się kierując się dwiema przesłankami:

- dostępne środki finansowe na badania,
- rząd błędów wynikający z wybranej wielkości próby w stosunku do wielkości populacji generalnej.

Liczebność próby n wyznacza się ze wzoru

$$n = \frac{N * (u_{\alpha}^2 * f * (1 - f))}{N * e^2 + u_{\alpha}^2 * f * (1 - f)} = \frac{N * c}{N * e^2 + c} \quad \text{gdzie } c = u_{\alpha}^2 * f * (1 - f)$$

względnie (dla $f=0,5$)

$$n = \frac{N}{1 + (4 * (N - 1) * e^2) / u_{\alpha}^2}$$

W powyższych wzorach N jest szacunkową liczebnością populacji generalnej, d to wyrażony w procentach rząd precyzji oszacowań wskaźnika (frakcji f) wyznaczanego na podstawie danych z próby, natomiast u_{α} to dystrybuanta standaryzowanego rozkładu normalnego $N(0,1)$ dla założonego poziomu istotności α charakteryzująca stopień ufności do uzyskiwanych wyników analizy. Pierwszy wzór pozwala ustalić rząd precyzji dla różnych frakcji. Przy niezmiennych innych parametrach błąd ten jest największy dla $f=0,5=50\%$. Drugi wzór jest uproszczoną wersją poprzedniego, w której zakłada się sytuację najmniej korzystną i wtedy dla $f=0,5$ zachodzi relacja $[1 / f * (1 - f)] = [1 / 0,5 * (1 - 0,5)] = [1 / 0,25] = 4$, co wyjaśnia konstrukcję drugiego wzoru.

Powyższe wzory można przekształcić uzyskując formuły ustalania wielkości błędów oszacowań (e) w zależności od wielkości próby (n) przy danej wielkości populacji N .

$$e = \sqrt{\frac{c * (N - n)}{N * n}}$$

$$e = \sqrt{\frac{u_{\alpha}^2 * (N - n)}{4 * (N - 1) * n}} \quad (\text{dla } f=0,5)$$

Wyniki analizy przedstawiono w dwóch wariantach: tabelarycznej (tab.1 i tab.3) oraz w graficznej (tab.2 i tab.4). Również dwa warianty analizy wyróżniono w zależności od wielkości szacowanego parametru:

- dla frakcji $f=0,5$ (por. tab.1-2)
- dla frakcji $f=0,2$ (por. tab.3-4)

Tabela 1. Liczebności próby dla różnych wariantów błędów szacunków (od 1% do 3%) oraz różnych poziomów ufności analizy (od 0,99 do 0,90) dla dwóch wielkości populacji 10 mln oraz 13 mln turystów przy szacowaniu frakcji $f=0,5$

N ==>	10 000 000	Błąd oszacowania parametrów e				
u	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
2,58	0,990	16560	7367	4145	2653	1843
2,33	0,980	13511	6010	3381	2164	1503
2,17	0,970	11759	5230	2942	1883	1308
2,05	0,960	10534	4684	2635	1687	1171
1,96	0,950	9594	4266	2400	1536	1067
1,88	0,940	8836	3929	2210	1415	983
1,81	0,930	8201	3646	2051	1313	912
1,75	0,920	7656	3404	1915	1226	851
1,70	0,910	7181	3193	1796	1150	798
1,64	0,900	6759	3005	1691	1082	751

N ==>	13 000 000	Błąd oszacowania parametrów e				
u	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
2,58	0,99	21528	9577	5389	3449	2395
2,33	0,98	17565	7812	4396	2814	1954
2,17	0,970	15287	6799	3825	2448	1700
2,05	0,960	13694	6090	3426	2193	1523
1,96	0,950	12473	5546	3120	1997	1387
1,88	0,940	11486	5108	2873	1839	1277
1,81	0,930	10661	4740	2667	1707	1185
1,75	0,92	9953	4426	2490	1594	1107

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

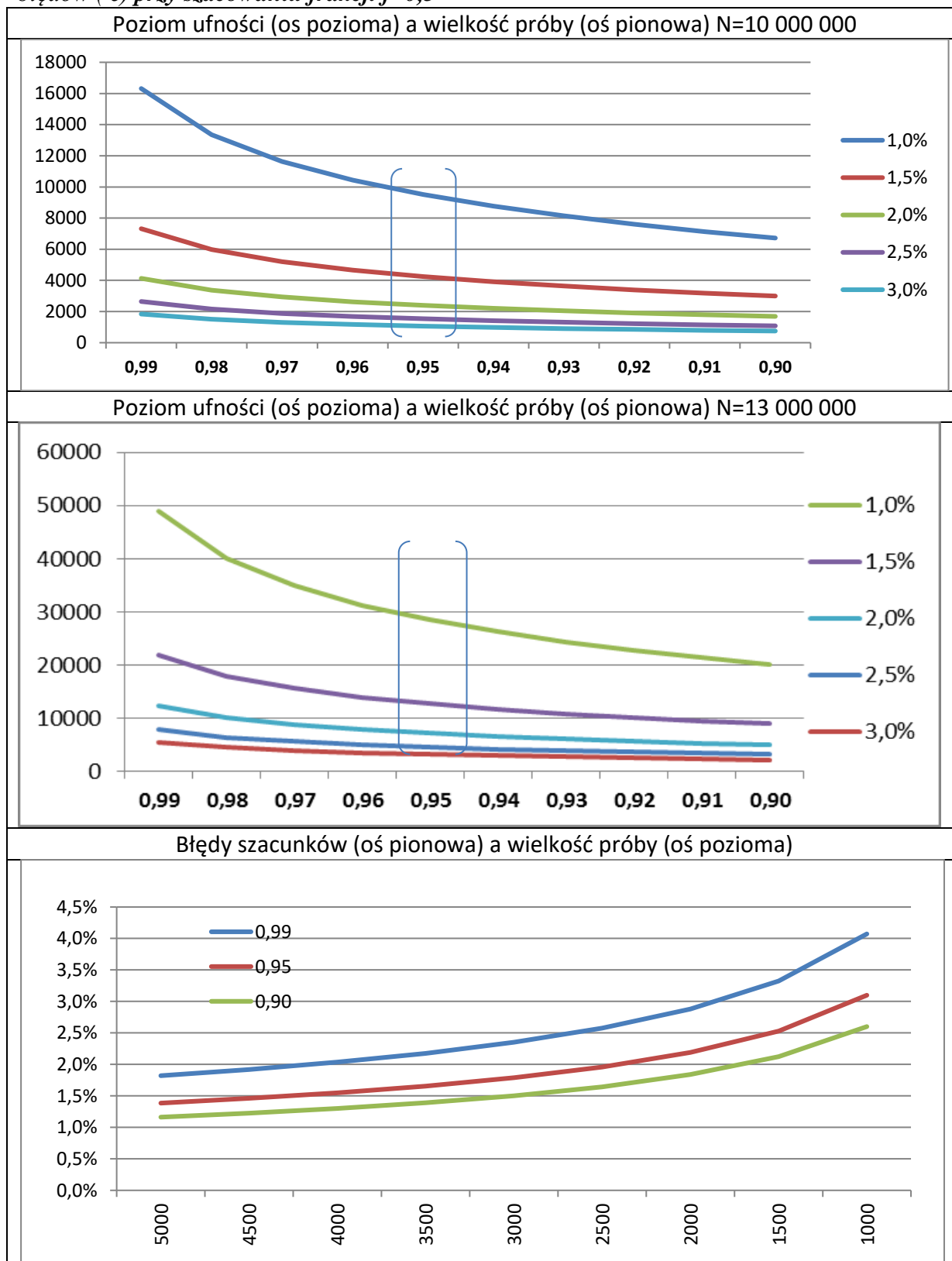
1,70	0,91	9335	4151	2335	1495	1038
1,64	0,90	8787	3907	2198	1407	977

		Liczby ankiet w przekroju N, u, e				
N	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
10 000 000	0,95	9594	4266	2400	1536	1067
13 000 000	0,95	12473	5546	3120	1997	1387

Błędy oszacowania parametrów w przekroju parametrów N, u, n						
N	10 000 000	10 000 000	10 000 000	13 000 000	13 000 000	13 000 000
u	2,58	1,96	1,64	2,58	1,96	1,64
ufność	0,99	0,95	0,90	0,99	0,95	0,90
5000	1,82%	1,39%	1,16%	1,82%	1,39%	1,16%
4500	1,92%	1,46%	1,23%	1,92%	1,46%	1,23%
4000	2,04%	1,55%	1,30%	2,04%	1,55%	1,30%
3500	2,18%	1,66%	1,39%	2,18%	1,66%	1,39%
3000	2,35%	1,79%	1,50%	2,35%	1,79%	1,50%
2500	2,58%	1,96%	1,64%	2,58%	1,96%	1,64%
2000	2,88%	2,19%	1,84%	2,88%	2,19%	1,84%
1500	3,33%	2,53%	2,12%	3,33%	2,53%	2,12%
1000	4,07%	3,10%	2,60%	4,07%	3,10%	2,60%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska..

Tabela 2. Zależności pomiędzy wielkością próby (n), poziomami ufności (u) oraz wielkościami błędów (e) przy szacowaniu frakcji $f=0,5$

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska..

Tabela 3. Liczebności próby dla różnych wariantów błędów szacunków (od 1% do 3%) oraz różnych poziomów ufności analizy (od 0,99 do 0,90) dla dwóch wielkości populacji 10 mln oraz 13 mln turystów przy szacowaniu frakcji $f=0,2$

N ==>	10 000 000	Błąd oszacowania parametrów e				
u	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
2,58	0,99	10605	4716	2653	1698	1179
2,33	0,98	8652	3847	2164	1385	962
2,17	0,97	7529	3348	1883	1205	837
2,05	0,96	6744	2998	1687	1080	750
1,96	0,95	6143	2731	1536	983	683
1,88	0,94	5657	2515	1415	905	629
1,81	0,93	5250	2334	1313	840	584
1,75	0,92	4901	2179	1226	785	545
1,70	0,91	4597	2044	1150	736	511
1,64	0,90	4327	1924	1082	693	481

N ==>	13 000 000	Błąd oszacowania parametrów e				
u	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
2,58	0,99	13786	6131	3449	2208	1533
2,33	0,98	11247	5001	2814	1801	1251
2,17	0,97	9788	4352	2448	1567	1088
2,05	0,96	8767	3898	2193	1404	975
1,96	0,95	7985	3550	1997	1278	888
1,88	0,94	7354	3269	1839	1177	817
1,81	0,93	6825	3034	1707	1092	759
1,75	0,92	6372	2833	1594	1020	708
1,70	0,91	5976	2657	1495	957	664
1,64	0,90	5625	2501	1407	900	625

		Liczby ankiet w przekroju N, u, e				
N	ufność	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

10 000 000	0,95	6143	2731	1536	983	683
13 000 000	0,95	7985	3550	1997	1278	888

Błędy oszacowania parametrów w przekroju parametrów N, u, n						
N	10 000 000	10 000 000	10 000 000	13 000 000	13 000 000	13 000 000
u	2,58	1,96	1,64	2,58	1,96	1,64
ufność	0,99	0,95	0,90	0,99	0,95	0,90
5000	1,46%	1,11%	0,93%	1,46%	1,11%	0,93%
4500	1,54%	1,17%	0,98%	1,54%	1,17%	0,98%
4000	1,63%	1,24%	1,04%	1,63%	1,24%	1,04%
3500	1,74%	1,32%	1,11%	1,74%	1,32%	1,11%
3000	1,88%	1,43%	1,20%	1,88%	1,43%	1,20%
2500	2,06%	1,57%	1,32%	2,06%	1,57%	1,32%
2000	2,30%	1,75%	1,47%	2,30%	1,75%	1,47%
1500	2,66%	2,02%	1,70%	2,66%	2,02%	1,70%
1000	3,26%	2,48%	2,08%	3,26%	2,48%	2,08%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska..

Tabela 4. Zależności pomiędzy wielkością próby (n), poziomami ufności (u) oraz wielkościami błędów (e) przy szacowaniu frakcji $f=0,2$

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska..

Kolejne dwa warianty analizy wynikały z przyjętej w obliczeniach wielkości populacji $N=10$ mln oraz $N=13$ mln turystów. Większą liczbę wariantów uwzględniono przy błędach szacunku $[e]$, gdzie założono 5 poziomów od 1% do 3% ze skokiem 0,5%.

Najwięcej wariantów przyjęto w odniesieniu do poziomów ufności $[u]$ - 10 wariantów od 90% do 99% ze skokiem 1% oraz możliwych wielkości próby $[n]$ - 10 wariantów od 1000 do 5000 ze skokiem co 500.

Informacje w tab.1 (dla $f=0,5$) oraz w tab.3 (dla $f=0,2$) ujęte są w 4 modułach

1. liczba ankiet zapewniająca wielkość błędu szacunku w przedziale od 1% do 3% dla poziomów ufności od 90% do 99% przy założeniu wielkości populacji $N=10$ mln turystów
2. te same informacje jak w powyżej z tym, że dotyczące populacji $N=13$ mln turystów
3. informacje wybrane z poprzednich dwóch zestawień dla typowego w badaniach ankietowych poziomu ufności (95%)
4. wielkości błędów szacunku parametrów dla 10 wariantów liczebności ankiet (od 1 000 do 5000) oraz 3 przedziałów ufności (90%, 95%, 99%) \a także dla populacji $N=10$ mln i $N=20$ mln turystów

W tab. 2 oraz tab.4 zamieszczono po 3 wykresy ilustrujące zależność pomiędzy:

1. poziomami ufności (od 90% do 99%) a liczbą ankiet pozwalającą szacować wartości parametrów z zadaniem błędem w przedziale od 1% do 3%, dla populacji $N=10$ mln turystów
2. te same informacje jak w poprzednim diagramie tylko odnoszące się do populacji $N=13$ mln turystów
3. wielkością próby (od 1000 do 5000) a błędami szacunku przy założeniu 3 poziomów ufności (90%, 95% oraz 99%). Diagram ten odnosi się do obydwóch wielkości populacji (10 mln i 13 mln turystów).

Z przytoczonych informacji można wysnuć następujące wnioski.

1. Wielkości błędów szacunku w wariacie szacowania frakcji $f=0,5$ są największe w porównaniu do innych wartości frakcji. Różnice na korzyść mniejszych frakcji wynoszą odpowiednio:

- 2% dla frakcji 0,6 i 0,4
- 9% dla frakcji 0,7 i 0,3
- 25% dla frakcji 0,8 i 0,2
- 66% dla frakcji 0,9 i 0,1

Oznacza to, że jeżeli mamy próbę dającą w przypadku frakcji 0,5 oszacowania z błędem np. 4% i szacujemy z tej próby parametr z wartością wskaźnika na poziomie 0,8 to błąd szacunku tego parametru nie wynosi 4% tylko jest mniejszy o 25% co oznacza błąd na poziomie 3%

2. Duże rozmiary populacji $N=10$ mln oraz $N=13$ mln niwelują różnicowanie wielkości błędów szacunków ze względu na ten parametr. Natomiast duże różnice błędów szacunków obserwuje się w przekroju wielkości próby n oraz poziomów ufności u .
3. Spośród wyróżnionych wariantów poziomów ufności u wybrano wariant 95%, który w badaniach społeczno-ekonomicznych jest przyjmowany jako standardowy.
4. Punktem wyjścia w procesie decyzyjnym ustalania liczebności ankiet w próbie jest wariant $f=0,5$ jako wariant prowadzący do największych błędów oszacowań, zgodnie z zasadą, że gorzej już być nie może.
5. Uwzględniając dwa poprzednie punkty, ustalenie rozmiarów ankietowania odbywa się na podstawie informacji zamieszczonych w tab.1, w module 3:

N	ufność	Liczby ankiet w przekroju N, u, e				
		1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
10 000 000	0,95	9594	4266	2400	1536	1067
13 000 000	0,95	12473	5546	3120	1997	1387

6. Biorąc pod uwagę koszty finansowe ankietowania odrzucono wariant z 1% błędów szacunków. Jako wyjściowy przyjęto wariant $e=2\%$, w którym liczba ankiet zawiera się w granicach od 2400 w populacjach $N=10$ mln do 3120 w populacjach $N=13$ mln, z dodatkową opcją zwiększania liczby ankiet w kierunku wariantu z błędami szacunku na poziomie 1,5%.
7. Faktyczna liczba zebranych ankiet w 2016 roku wynosi 3600. W przypadku populacji $N=13$ mln oraz szacowania frakcji $f=0,5$ oznacza to błąd na poziomie 1,5% z ufnością 93%. Skutki stopniowego powiększania liczby ankietowanych przedstawione są w tab.5. Jak można zauważyć, uzyskanie kolejnego, wyższego stopnia ufności na

poziomie 95% (przy niezmienionym błędzie szacunku 1,5%) jest uwarunkowane wzrostem liczby ankiet o 650.

Tabela 5. Zmiany liczby ankiet wymaganych do zmniejszenia błędów oszacowań w wariancie $N=13\ 000\ 000$

U	Błąd oszacowania parametrów e				
	1,0%	1,5%	2,0%	2,5%	3,0%
0,99	12717	3718	530	-953	-1760
0,98	9749	2377	-229	-1440	-2099
0,97	8036	1605	-665	-1720	-2294
0,96	6835	1065	-971	-1916	-2430
0,95	5912	650	-1205	-2066	-2534
0,94	5166	315	-1394	-2187	-2618
0,93	4541	35	-1552	-2289	-2689
0,92	4004	-206	-1688	-2376	-2749
0,91	3535	-416	-1807	-2452	-2802
0,90	3118	-603	-1912	-2519	-2849

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska..

Kierując się powyższymi przesłankami próbę ustalono w zakresie 3400 – 3600 ankiet.

1.6. Operat losowania

Operat losowania ustalono w oparciu o dane GUS z 2015 r. dotyczące wykorzystania obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania. Przyjęto tu schemat losowania warstwowego (11 warstw), gdzie warstwę stanowił rodzaj obiektu (hotele, motele, pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, pokoje gościnne, kempingi, pola biwakowe, ośrodki kolonijne, inne objekty). Liczba ankiet w próbie była proporcjonalna do liczby osób korzystających z noclegów w tych obiektach. Ponadto założono, że połowa ankiet (wywiadów) zostanie przeprowadzona w samych obiektach noclegowych, a druga połowa w atrakcjach (lub w ich pobliżu) turystycznych miasta.

Po wstępnej selekcji merytorycznej i formalnej zebranych formularzy wyeliminowano ankiety niespełniające założonych wymogów jakościowych. Ostatecznie do analizy przyjęto **3501 ankiet**.

W poprzednich latach liczba analizowanych ankiet wynosiła

- 3501 w roku 2016
- 3528 w roku 2015
- 3654 w roku 2014:
- 3500 w roku 2013,
- 3126 w roku 2012,
- 3492 w roku 2011,
- 3378 w roku 2010,
- 3060 w roku 2009,
- 3215 w roku 2008.

Średnia liczba analizowanych ankiet w latach 2008-2016 wynosiła 3380. W roku 2016 dysponowano porównywalną liczbą analizowanych ankiet, co w 2015 (-27).

1.7. Wzór ankiety

Data badania			
Nr Ankiety	Lokalizacja	Wersja językowa	Nr Ankietera
		1	
BADANIE RUCHU TURYSTYCZNEGO W KRAKOWIE			
<i>Szanowni Państwo!</i>			
Urząd Miasta Krakowa i MOT prowadzą obecnie badanie turystów przebywających na terenie Krakowa. W związku z tym chcielibyśmy poznać Państwa opinie na temat miasta i Państwa podróży. Uzyskane informacje mają na celu poprawę oferty turystycznej Krakowa. Z góry dziękujemy za udział w badaniu!			
1. Kiedy przyjechał(a) Pan(i) do Krakowa i który jest to Pana(i) dzień pobytu w mieście?			
..... dzień		..... miesiąc	
..... rok		jest to mój ☐ ☐ ☐ dzień pobytu	
2. Czy przyjechał(a) Pan(i) do Krakowa bezpośrednio z miejsca swojego zamieszkania?			
☐ TAK ☐ NIE (jeśli nie, to skąd?) kraj ..... region ..... miejscowość			
3. Proszę podać planowaną długość pobytu w Krakowie.			
☐ do 3 godzin ☐ 1 dzień bez noclegu ☐ 1 noc ☐ więcej nocy (proszę podać ile?) ☐ ☐ ☐			
4. Czy nocuje Pan(i) w Krakowie? ☐ TAK ☐ NIE Jeżeli „NIE”, to w jakiej miejscowości?			
5. Gdzie (w jakim obiekcie/warunkach) Pan(i) nocuje?			
☐ w hotelu (podaj liczbę gwiazdek) ☐ na kempingu lub polu namiotowym ☐ w Domu Pielgrzyma			
☐ w motelu ☐ w hostelu ☐ u rodziny			
☐ w pensjonacie ☐ na kwaterze prywatnej, w apartamencie ☐ u znajomych			
☐ w domu wycieczkowym ☐ w zakładzie uzdrowiskowym ☐ korzystam z couchsurfing'u			
☐ w schronisku młodzieżowym ☐ w ośrodku wczasowy ☐ we własnym domu/mieszkanie			
☐ w innym obiekcie (jakim?)			
6. Jaki jest cel Pana(i) przyjazdu do Krakowa? Można zaznaczyć kilka odpowiedzi			
☐ wypoczynek ☐ udział w konferencji, kongresie ☐ edukacja			
☐ zwiedzanie zabytków ☐ udział w szkoleniu ☐ zakupy			
☐ odwiedzić miejsc rodzinnych ☐ firmowy wyjazd integracyjny ☐ udział w imprezie sportowej			
☐ rozrywka (kluby, dyskoteki, puby) ☐ sprawy służbowe (biznes) ☐ turystyka aktywna (kwalifikowana)			
☐ cel religijny ☐ odwiedzić krewnych ☐ poznanie walorów przyrody			
☐ odnowa duchowa ☐ odwiedzić znajomych ☐ tranzyt			
☐ udział w imprezie kulturalnej ☐ cel zdrowotny ☐ Inny cel (jakim?)			
☐ udział w wydarzeniu (jakim?)			
Proszę również podkreślić jeden cel główny			
7. Jakim środkiem transportu przyjechał(a) Pan(i) do Krakowa?			
☐ samolotem regularnych linii lotniczych ☐ autobusem linii regularnej ☐ samochodem			
☐ samolotem tanich linii lotniczych ☐ autokarem turystycznym ☐ podziemem			
☐ samolotem czarterowym ☐ mikrobusem linii regularnej ☐ Innym (jakim?)			
8. Skąd Pan(i) dowiedział(a) się o Krakowie? Można zaznaczyć kilka odpowiedzi			
☐ z prasy (jaki tytuł?)			
☐ z katalogów biur podróży			
☐ z radio (jaka stacja?)			
☐ z przewodników			
☐ z telewizji (jaka stacja?)			
☐ z folderów/ulotek			
☐ ze stron internetowych (jakich?)			
☐ ze szkoły			
☐ z mediów społecznościowych (jakich?)			
☐ od rodziny			
☐ z filmu (jaki tytuł?)			
☐ od znajomych			
☐ z targów turystycznych (jakich?)			
☐ nic nie wiedziałem(iam) wcześniej o Krakowie			
☐ Inne źródło informacji (jakie?)			
© Copyright ankiety by Międzyuczelniany Zespół Ekspertów MOT - K. Borkowski & Co 2016			

9. Kto zorganizował Panu(I) przyjazd do Krakowa?

- we własnym zakresie   szkoła   parafia (kościół)
 biuro podróży   znajomi   portal (biuro) internetowy (jaki?) .....
 zakład pracy   rodzina   Inna instytucja (jaka?) .....

10. Proszę zaznaczyć, czy korzystał(a) Pan(I) z miejscowych usług:

- przewodników miejskich   przewodników obiektowych   pilotów   Informacji turystycznej   NIE

11. Kto Panu(I) towarzyszy w podróży do Krakowa?

- nikt   rodzina (ile osób bez Pana(I)....., w tym dzieci do lat 16.....
 grupa zorganizowana   rodzina i przyjaciele (ile osób bez Pana(I)....., w tym dzieci do lat 16.....
 przyjaciele (ilu bez Pana(I)?) .....

12. Który raz przyjechał(a) Pan(I) do Krakowa?

- po raz pierwszy   po raz drugi   byłem(iam) tu kilka razy   przyjeżdżam tu często

13. Ile pieniędzy przed faktycznym przyjazdem do Krakowa (na jedną osobę)? (bez kosztów dojazdu) wydał Pan(I) na POBYT w Krakowie ..... PLN np. zakup wycieczki do Krakowa w biurze podróży itp.

(na co?) .....

14. Ile pieniędzy (bez kosztów dojazdu) wydał(a) Pan(I) PODCZAS POBYTU w Krakowie na jedną osobę: ..... PLN

15. Jakie miejsca odwiedził(a) lub zamierza odwiedzić Pan(I) poza Krakowem podczas tego pobytu? Proszę wymienić co najwyżej 3 miejsca.

1..... 2..... 3.....

16. Co dla Pan(I) było w Krakowie największą atrakcją turystyczną podczas tego pobytu?

Proszę wymienić co najwyżej 3 konkretne miejsca.

1..... 2..... 3.....

17. Czy tym razem widział Pan(I) lub planuje zobaczyć Kopalnię Soli w Wieliczce?   TAK   NIE

18. Czy tym razem oglądał Pan(I) kramy wewnątrz Sukiennic?   TAK   NIE

19. Jak ocenił(a) Pan(I) w Krakowie:

Proszę wstawić X w odpowiednie miejsce.

	--	-	0	+	++
	☹	☹	☺	☺	☺
Atmosferę miejscowości					
Bazy noclegowa					
Bezpieczeństwo					
Czystość na ulicach					
Dojazd do Krakowa					
Dostępność bankomatów					
Dostępność do Internetu					
Gastronomię					
Gościnność					
Imprezy kulturalne					
Imprezy masowe					
wydarzenia muzyczne					
Informacje turystyczna					
Jakość obsługi turysty					
Możliwość płatności kartą kredytową					
Oznakowanie turystyczne					
Rozrywki (dyskoteki, kluby, puby)					
Toalety publiczne					
Transport lokalny					
Usługi przewodnickie					
Życzliwość mieszkańców					

Rozdział II. Analiza liczby korzystających z bazy noclegowej w Krakowie

2.1. Struktura danych źródłowych

Punktem wyjścia analizy są udostępnione przez Urząd Statystyczny w Krakowie informacje o liczbie korzystających z noclegów w obiektach noclegowych turystyki, wg miesięcy w latach 2003–2016. Uzyskane dane, w połączeniu z informacjami otrzymanymi w drodze badań ankietowych przeprowadzonych przez MOT, zostały wykorzystane do szacowania wielkości ruchu turystycznego w Krakowie w roku 2016 w różnych układach. Z uwagi na znaczne rozmiary tabel zawierających informacje z wszystkich 14 lat poniżej przedstawiono tylko wielkości odnoszące się do ostatnich 6 lat (2011-2016). Kompletnie statystyki ruchu turystycznego ujęte są w formie komputerowej bazy danych, której dokumentacja zawarta jest w odrębnym raporcie.

W stosunku do poprzednich raportów wyjściowe dane zostały skorygowane. Odnosi się to do danych za ostatnie 3 miesiące roku 2015 (październik – grudzień), które w momencie analizy nie były dostępne i musiały zostać oszacowane. W niniejszym raporcie nie ma potrzeby dokonywania szacunków, gdyż *wszystkie* dane pochodzą ze sprawozdań KT-1 uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego.

W tabelach wykorzystywane jest formatowanie warunkowe z wykorzystaniem następujących ikon wskazujących na rząd wielkości poszczególnych elementów tabeli. Granice poszczególnych kategorii wynikają z podziału rozstępu wartości znajdujących się w tabeli na *5 równolicznych grup wg 20-procentowych percentyli*. Kolejne grupy elementów uporządkowanych wg ich wielkości mają przypisane ikony zgodnie z zasadami podanymi w tab.1. Jako zasadę przyjęto, że w tabelach analitycznych przytacza się zarówno wartości w postaci liczbowej jak i odpowiadające im symbole ikon.

Tabela 6. Zasady formatowania warunkowego

Klasy wielkości	Granice		Percentyl
	górną	dolną	
największe =====>	● 100%	● 80%	
	←—————→		P_0,80
powyżej mediany =====>	◐ 80%	◑ 60%	
	←—————→		P_0,60
środkowe =====>	◒ 60%	◓ 40%	
	←—————→		P_0,40
poniżej mediany =====>	◔ 40%	◕ 20%	
	←—————→		P_0,20
najmniejsze =====>	○ 20%	○ 0%	

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Wyjściowe informacje (liczba korzystających z noclegów) ujęte są w formie macierzy trójwymiarowej mającej następującą konstrukcję:

$$X^k = [x_{ij}^k] \quad (i=1,2,\dots,12 \quad j=1,2,\dots,6 \quad k=1,2,3)$$

gdzie poszczególne wymiary oznaczają:

- i - numer miesiąca
- j - numer roku, począwszy od roku 2011 do roku 2016
- k - sektor turystyki
  - $[k=1]$ - krajowy (*Kraj*)
  - $[k=2]$ - zagraniczny (*Zagr*)
  - $[k=3]$ - ogółem

przy czym dane ogółem ($k=3$) są sumą nieważoną danych dotyczących sektorów krajowych i zagranicznych.

$$x_{ij}^3 = x_{ij}^1 + x_{ij}^2 \quad (i=1,2,\dots,12 \quad j=1,2,\dots,6)$$

Do rozważenia jest przyjęcie wag różnicujących turystów krajowych i zagranicznych. Wagami mogą być takie wielkości jak przeciętna kwota wydatków turystów krajowych i zagranicznych, przeciętna długość ich pobytu w Krakowie, itd. Ważone wielkości ruchu turystycznego pozwoliły by dokonać analizy w nieco innym kontekście.

Na podstawie macierzy z danymi miesięcznymi X wyznacza się macierze zawierające informacje o liczbie korzystających z noclegów zagregowane do kwartałów:

$$Q^k = [q_{ij}^k] \quad (i=1,2,3,4 \quad j=1,2,\dots,6 \quad k=1,2,3)$$

gdzie i jest numerem kwartału, j – numerem roku, k – identyfikatorem sektora turystyki.

Agregacji podlegają wartości z odpowiednich miesięcy tworzących kolejne kwartały:

$$q_{1j}^k = \sum_{i=1}^3 x_{ij}^k \quad q_{2j}^k = \sum_{i=4}^6 x_{ij}^k \quad q_{3j}^k = \sum_{i=7}^9 x_{ij}^k \quad q_{4j}^k = \sum_{i=10}^{12} x_{ij}^k$$

Podobnie jak w poprzednim przypadku także i tu można zgłosić propozycje innej agregacji danych miesięcznych. Kwartały kalendarzowe mają charakter formalno-sprawozdawczy, co nie zawsze odpowiada istocie i prawidłowości zmian analizowanych zjawisk w czasie. Sezony turystyczne nie zawsze zaczynają się i kończą w identycznych terminach jak kwartały. Tymczasem dla wyjaśnienia determinant wielkości ruchu turystycznego należy analizować opisujące go dane w jednorodnych podzbiorach czasowych, np. miesiące o najwyższych i najniższych wielkościach ruchu oraz spójne w czasie okresy środkowe. Jeżeli np. najwyższe wskaźniki ruchu odnoszą się do okresu czerwiec-sierpień, a nie lipiec-wrzesień, to można rozważyć przesunięcie kalendarzowych kwartałów o 1 miesiąc wcześniej.

Ostatnim etapem agregacji są informacje w przekroju pełnych lat. W tym przypadku dane ujmujemy w postaci jednej macierzy:

$$Y = [y_{kj}] \quad (k=1,2,3 \quad j=1,2, \dots, 6)$$

gdzie k jest identyfikatorem sektora turystyki (1-kraj; 2-zagr, 3-ogółem). Agregację można przeprowadzić na danych miesięcznych lub na danych kwartalnych:

$$y_{kj} = \sum_{i=1}^{12} x_{ij}^k \quad y_{kj} = \sum_{i=1}^4 q_{ij}^k \quad (k = 1,2,3 \quad j = 1,2, \dots, 6)$$

W tab.2 zebrano wykaz przekrojów agregacji danych (czasowej oraz sektorowej) wraz z symbolami oznaczającymi te przekroje. Natomiast w tab. 3 podane są symbole i rozmiary macierzy zawierających informacje o liczbie udzielonych noclegów w dwóch wariantach:

- pełna baza danych obejmująca 14 lat (okres 2003-2016),
- podzbiór danych podlegających analizie w niniejszym raporcie i dotyczących 6 ostatnich lat od 2011 do 2016 roku.

Tabela 7. Wykaz przekrojów agregacji danych

SYSTEM XQY		Sektor turystyki		
		krajowa	zagraniczna	ogółem
	Dane	Kraj	Zagr	Ogół
X	miesięczne	X1	X2	X3=X1+X2
Q	kwartalne	Q1	Q2	Q3=Q1+Q2
Y	roczne	Y1	Y2	Y3=Y1+Y2

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 8. Struktura, symbole i rozmiary macierzy z danymi dotyczącymi liczby noclegów

MACIERZE NMK		Podokresy	Lata	Obszary	Liczba danych	
Baza danych	Dane	XQY	2003-2016	Kraj/Zagr	Liczba danych	
		$i=1,2, \dots, N$	$j=1,2, \dots, M$	$l=1, \dots, L$	KT-1	agregacja
	X-Miesiąc	12	14	3	336	168
	Q-Kwartał	4	14	3		168
	Y-Rok	1	14	3		42
				Suma	47%	714
Analiza		XQY	2011-2016	Kraj/Zagr	Liczba danych	
		$i=1,2, \dots, N$	$j=1,2, \dots, M$	$l=1, \dots, L$	KT-1	agregacja
	X-Miesiąc	12	6	3	144	72
	Q-Kwartał	4	6	3		72
	Y-Rok	1	6	3		18
				Suma	47%	306

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Jak można zauważyć, w wyniku agregacji danych liczba informacji podlegających analizie powiększyła się ponad dwukrotnie (w przypadku pełnej bazy z 336 do 714). Biorąc

pod uwagę fakt, że dane o liczbie udzielonych noclegów posłużyły do wyznaczenia kilku innych zmiennych (indeksy dynamiki, współczynniki sezonowości, wskaźniki struktury sektorowej turystyki), dane z KT-1 stanowią jedynie 13% wszystkich informacji podlegających analizie (por. tab.4).

Na podstawie macierzy danych wyjściowych X, a także zagregowanych macierzy z danymi kwartalnymi Q oraz rocznymi Y wyznaczane są następujące parametry (por.tab.4):

- udziały sektorów turystyki w ogólnym ruchu turystycznym (Kraj/Ogół; Zagr/Ogół lub zamiennie K/O; Z/O)
- relacje pomiędzy liczbami udzielonych noclegów turystom krajowym i zagranicznym (Kraj/Zagr lub zamiennie K/Z),
- ruchome indeksy dynamiki ($d\%Kraj$, $d\%Zagr$, $d\%Ogół$ lub $d\%K$; $d\%Z$; $d\%O$)
- współczynniki sezonowości ($s\%Kraj$, $s\%Zagr$, $s\%Ogół$ lub $s\%K$; $s\%Z$; $s\%O$)

Te ostatnie parametry wyznaczane są tylko na podstawie danych miesięcznych i kwartalnych jako ilorazy liczby udzielonych noclegów w danym miesiącu/kwartale przez średnią wielkość z wszystkich miesięcy/kwartałów w danym roku.

Tabela 9. Wykaz analizowanych zmiennych zaczerpniętych ze sprawozdań KT-1

Symbol	Nazwa	L.danych	Podokresy
Z1	Liczba udzielonych noclegów [Kraj] [Zagr] [Ogół]	714	XQY
Z2	Wskaźniki [Kraj/Ogółem] [Zagr/Ogółem]	476	XQY
	Wskaźnik [Kraj/Zagr]	238	XQY
Z3	Ruchome indeksy dynamiki [d%]	663	XQY
Z4	Wskaźniki sezonowości [s%]	504	X
	Ogółem	2595	100%
	w tym KT-1	336	13%
	agregacja	2259	87%

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Parametry znajdujące się w omówionych powyżej tabelach są zilustrowane symbolami graficznymi wskazującymi na ich poziom (por.tab.1) oraz wykresami pokazującymi zmiany w przekroju czasowym, względnie w przekroju sektorów turystyki.

2.2. Wielkość ruchu turystycznego w przekroju miesięcy

Liczby udzielonych noclegów znajdujące się w sprawozdaniach KT-1 zebrano w trzech tabelach

- Tab. 5 – turyści ogółem
- Tab. 6 – turyści krajowi
- Tab. 7 – turyści zagraniczni

Na podstawie informacji zawartych w tych tabelach dla każdej z nich sporządzono trzy diagramy

- Rys. 1-4-7 – wykresy danych miesięcznych odrębnie dla każdego roku: 6 szeregów czasowych zawierających po 12 elementów (miesiące)
- Rys. 2-5-8 – wykresy danych rocznych odrębnie dla każdego miesiąca: 12 szeregów czasowych zawierających po 6 elementów (lat)
- Rys. 3-6-9 – wykresy łączne zawierające wszystkie miesiące i lata; jeden szereg zawierający $6 \times 12 = 72$ elementów.

Zarówno lata jak i miesiące uporządkowane są w kolejności chronologicznej. Wszystkie wykresy pokazują zmiany w czasie, jakie zachodziły w kształtowaniu się liczby udzielonych noclegów, przy czym poszczególne warianty wykresów ilustrują te zmiany w nieco innym kontekście.

Analizując przytoczone diagramy warto zwrócić uwagę na następujące kwestie.

- we wszystkich latach najmniej noclegów udzielano w miesiącach styczeń-luty zarówno turystom krajowym jak i zagranicznym,
- kolejne miesiące o niskiej liczbie udzielonych noclegów to grudzień i listopad, a także marzec,
- najwięcej noclegów udzielanych jest w miesiącu sierpniu, a w następnej kolejności we wrześniu i lipcu,
- w przypadku turystów krajowych więcej noclegów niż w lipcu udzielanych jest w maju, a w następnej kolejności w czerwcu,
- w przypadku zarówno turystów zagranicznych jak i krajowych obserwuje się przewagę liczby udzielonych noclegów w maju w porównaniu z czerwcem,
- w roku 2016 w porównaniu do roku 2015 widoczny był spadek liczby udzielonych noclegów w lipcu (zarówno dla turystów krajowych jak i zagranicznych) oraz w miesiącu marcu dla turystów krajowych.

Wymienione wnioski można zilustrować przy pomocy wykazu pozycji miesięcy wyznaczonych na podstawie liczby udzielonych noclegów turystom ogółem (zestawienie Z1). Jak można zauważyć, we wszystkich latach styczeń zajmował ostatnią 12-tą pozycję, luty – pozycję 11-tą, natomiast grudzień pozycję 10-tą. Stabilna była także 1-sza pozycja sierpnia. Największe zmiany miały miejsce w miesiącach czerwiec-lipiec, których pozycje zmieniały się o 4 punkty.

W przypadku turystów krajowych obserwuje się większe zróżnicowanie pozycji miesięcy. Suma różnic jest tu ponad 2-krotnie większa.

Tabela 10. Pozycje miesięcy wg liczby udzielonych noclegów w latach 2011-2016 oraz różnicowanie pozycji wyrażone ich różnicem

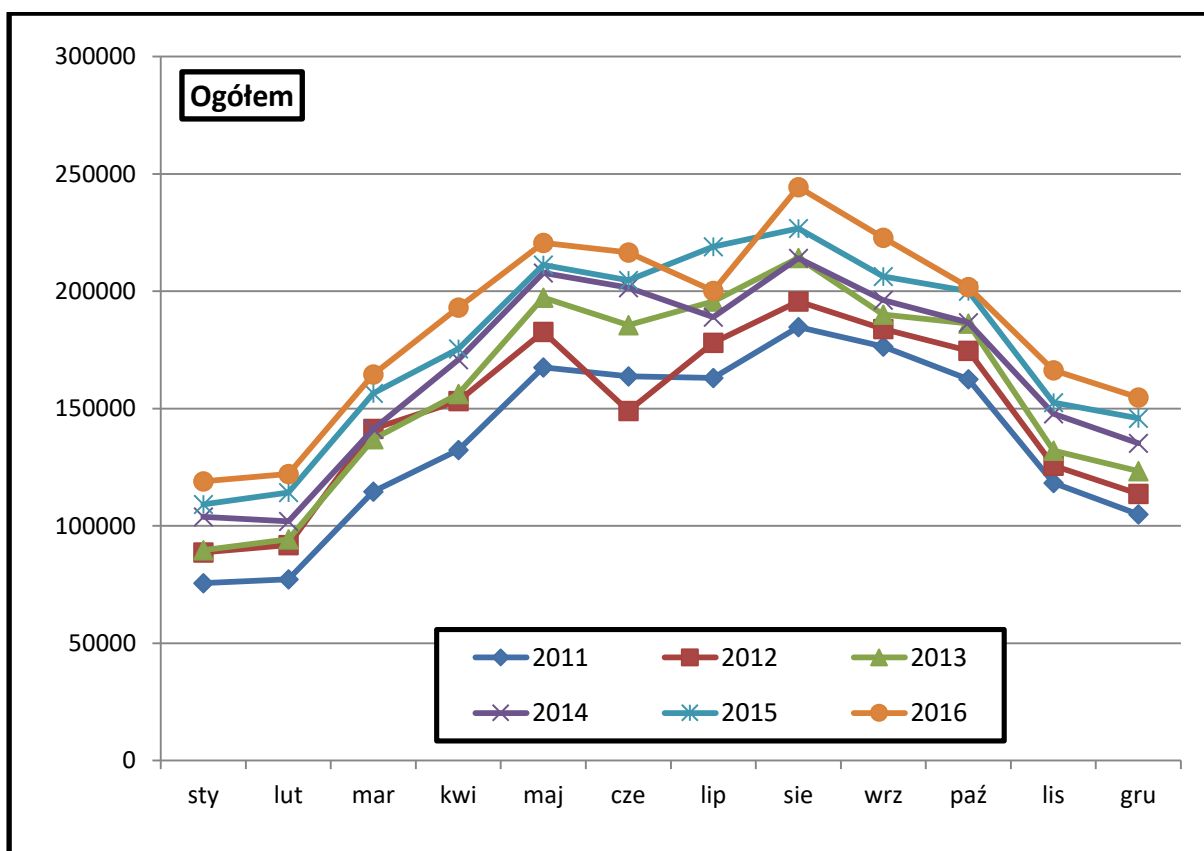
	OGÓŁEM						max(poz) - min(poz)		
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ogółem	Kraj	Zagr
sty	12	12	12	12	12	12	0	0	1
lut	11	11	11	11	11	11	0	0	1
mar	9	8	8	9	8	9	1	4	0
kwi	7	6	7	7	7	7	1	3	1
maj	3	3	2	2	3	3	1	1	3
cze	4	7	6	3	5	4	4	8	2
lip	5	4	3	5	2	6	4	3	1
sie	1	1	1	1	1	1	0	3	0
wrz	2	2	4	4	4	2	2	4	2
paź	6	5	5	6	6	5	1	2	2
lis	8	9	9	8	9	8	1	2	1
gru	10	10	10	10	10	10	0	2	1
	KRAJ						max(poz) - min(poz)		
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ogółem	Kraj	Zagr
sty	12	12	12	12	12	12	0	0	1
lut	11	11	11	11	11	11	0	0	1
mar	9	6	10	10	9	9	1	4	0
kwi	8	8	8	9	7	6	1	3	1
maj	1	1	1	1	2	2	1	1	3
cze	2	9	2	2	1	3	4	8	2
lip	6	5	6	7	5	8	4	3	1
sie	3	4	3	3	3	1	0	3	0
wrz	4	2	5	4	6	4	2	4	2
paź	5	3	4	5	4	5	1	2	2
lis	7	7	7	6	8	7	1	2	1
gru	10	10	9	8	10	10	0	2	1
	ZAGRANICA						max(poz) - min(poz)		
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Ogółem	Kraj	Zagr
sty	12	11	11	11	11	12	0	0	1
lut	11	12	12	12	12	11	0	0	1
mar	8	8	8	8	8	8	1	4	0
kwi	7	6	7	7	7	7	1	3	1
maj	6	4	4	3	4	4	1	1	3
cze	5	7	6	5	5	5	4	8	2
lip	3	2	2	2	2	3	4	3	1
sie	1	1	1	1	1	1	0	3	0
wrz	2	3	3	4	3	2	2	4	2
paź	4	5	5	6	6	6	1	2	2
lis	9	9	9	9	10	10	1	2	1
gru	10	10	10	10	9	9	0	2	1
							15	32	15

Tabela 11. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016, w przekroju miesięcy [X3=X1+X2]

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 75 659	○ 88 723	○ 89 701	○ 103 919	○ 109 218	○ 119 050
lut	○ 77 286	○ 91 869	○ 94 350	○ 102 003	○ 114 241	◐ 122 142
mar	○ 114 572	◐ 141 337	◐ 137 031	◐ 141 202	◑ 156 540	◑ 164 601
kwi	◐ 132 331	◐ 153 303	◑ 156 184	◑ 170 875	◑ 175 514	◑ 193 138
maj	◑ 167 568	◑ 182 751	◑ 197 310	● 207 829	● 211 217	● 220 627
cze	◑ 163 750	◑ 149 016	● 185 633	● 201 561	● 204 676	● 216 495
lip	◑ 163 064	◑ 178 015	● 195 648	● 188 932	● 218 967	● 200 218
sie	◑ 184 810	◑ 195 641	● 214 253	● 214 119	● 226 804	● 244 302
wrz	◑ 176 466	◑ 183 908	● 190 122	● 196 221	● 206 363	● 222 780
paź	◑ 162 454	◑ 174 699	● 186 198	● 186 726	● 200 014	● 201 791
lis	○ 118 344	◐ 125 652	◐ 132 146	◐ 147 798	◐ 152 596	◐ 166 371
gru	○ 104 967	○ 113 656	◐ 123 404	◐ 135 219	◐ 145 941	◐ 154 796
Razem	○ 1 641 271	◐ 1 778 570	◑ 1 901 980	● 1 996 404	● 2 122 091	● 2 226 311

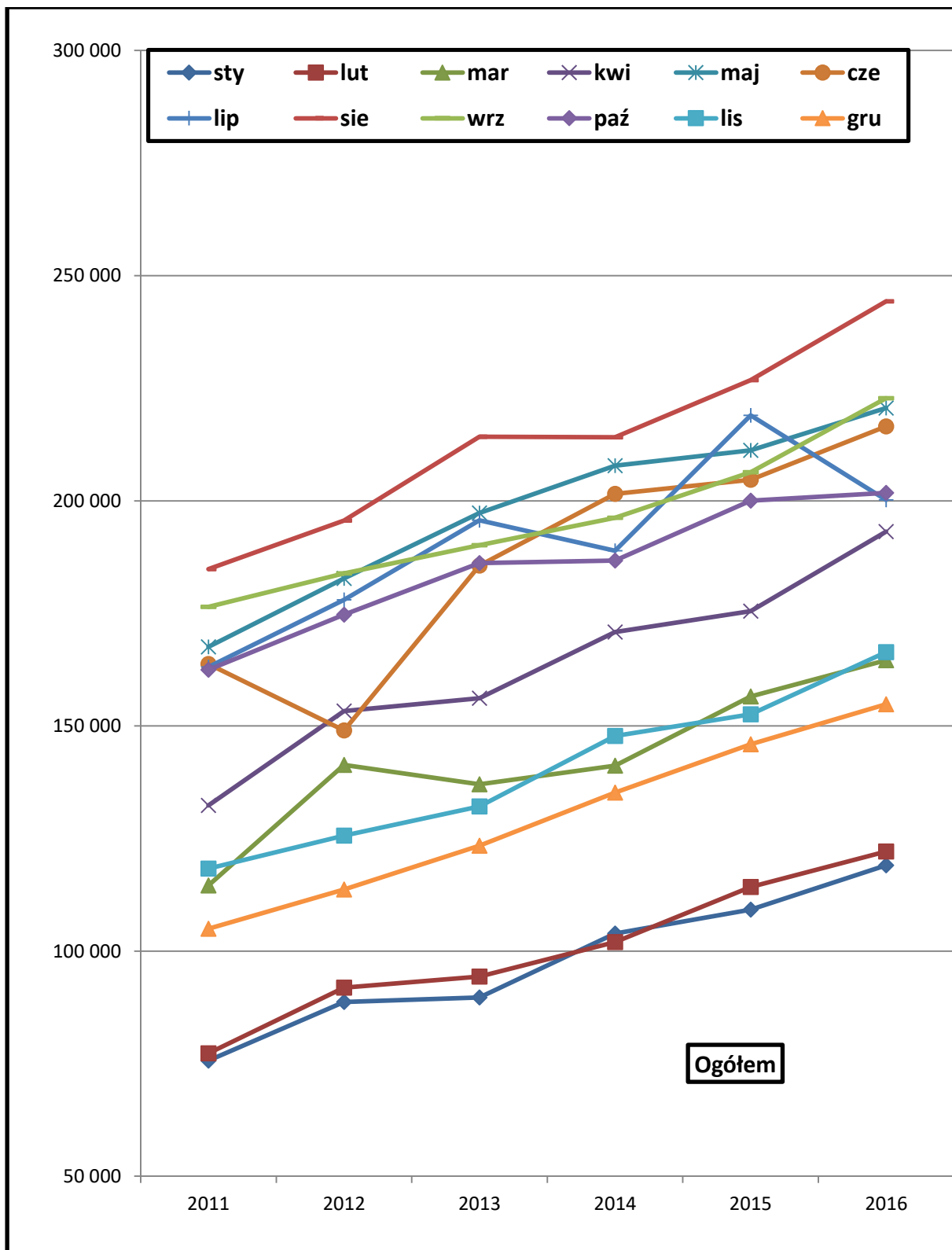
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 1. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące]

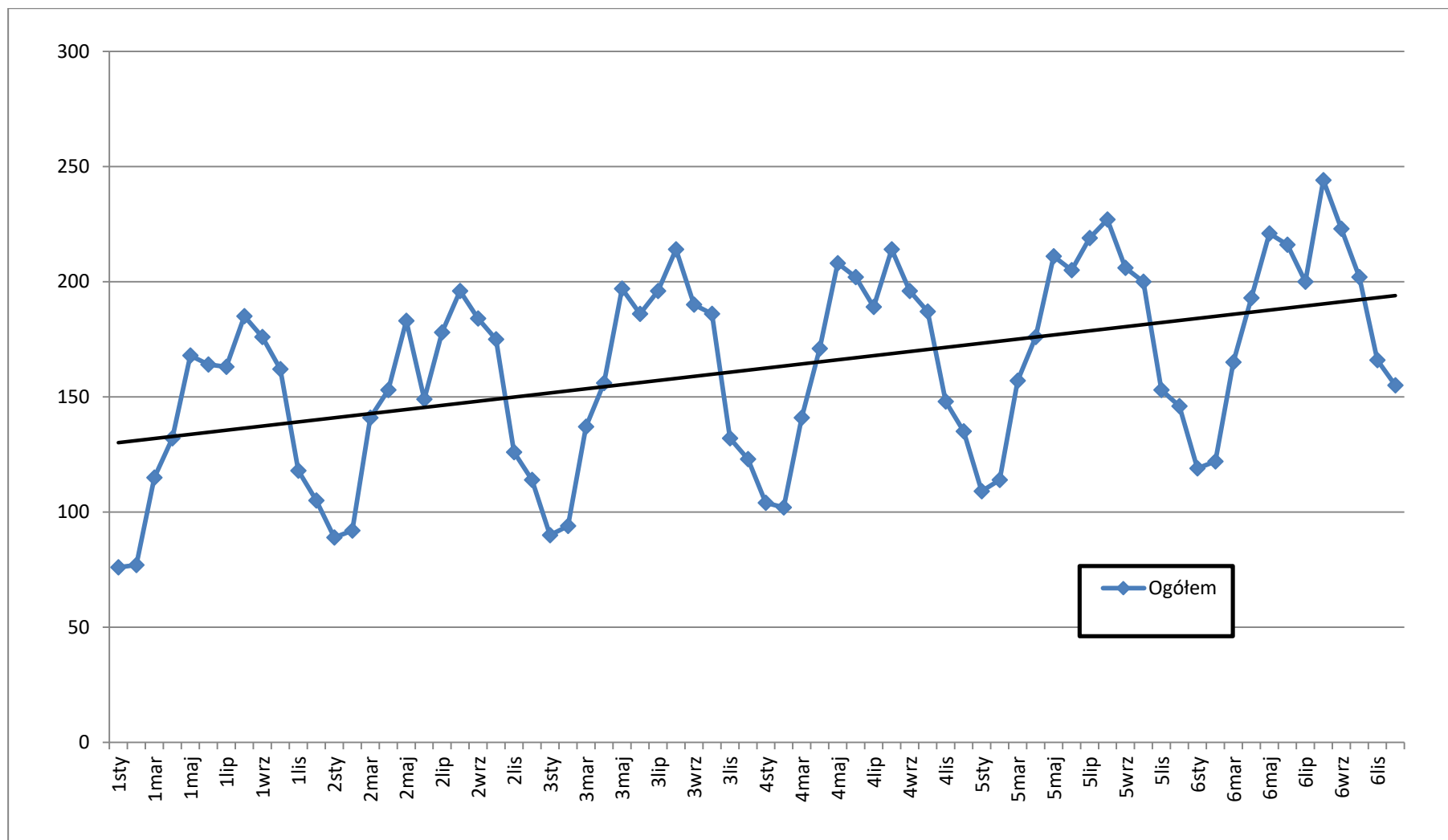
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 2. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata]

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 3. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat

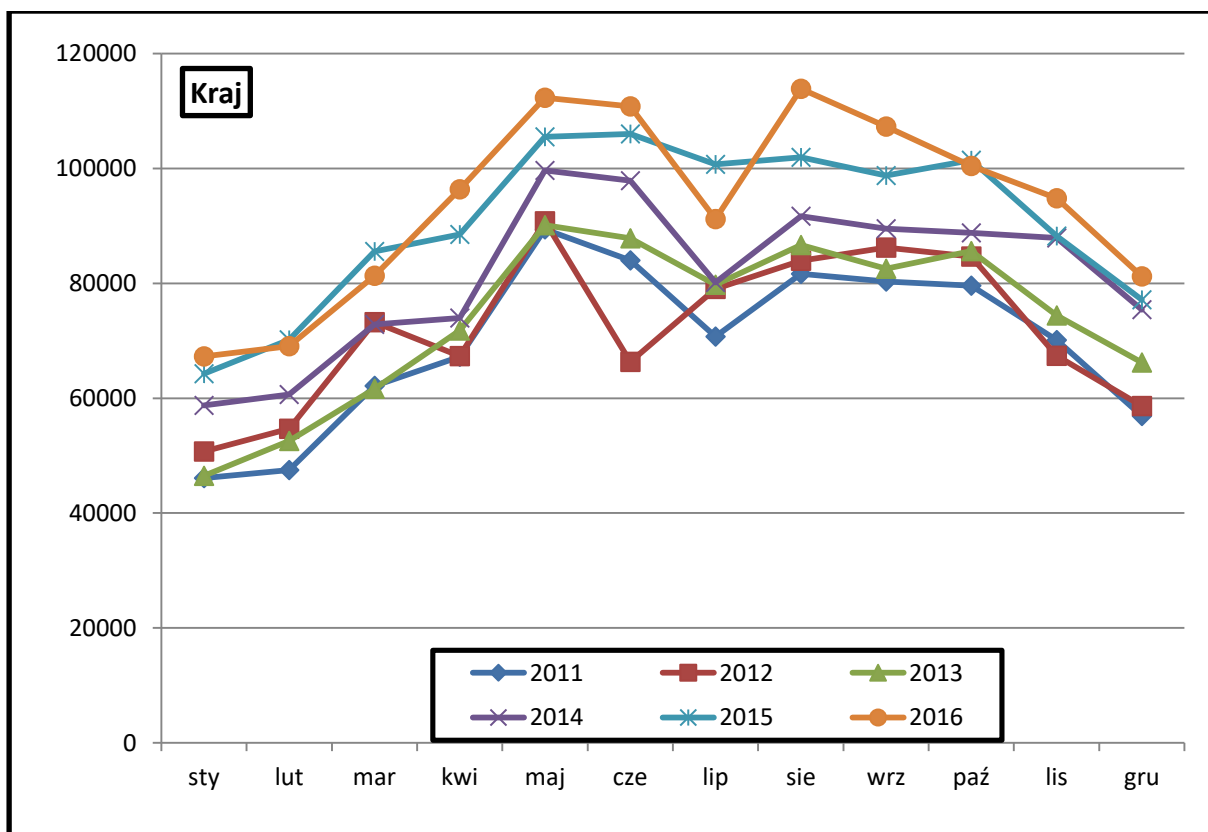
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 12. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie ogółem w latach 2011–2016, w przekroju miesięcy [X3=X1+X2]

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 46 076	○ 50 717	○ 46 497	○ 58 770	○ 64 291	◐ 67 250
lut	○ 47 504	○ 54 667	○ 52 581	○ 60 659	◑ 70 173	◒ 69 078
mar	○ 62 143	◑ 73 243	○ 61 657	◑ 72 851	◒ 85 570	◓ 81 348
kwi	◑ 67 199	◑ 67 339	◒ 71 786	◒ 73 978	◓ 88 496	◔ 96 353
maj	◒ 89 394	◒ 90 821	◓ 90 151	◓ 99 635	◔ 105 532	◕ 112 288
cze	◓ 83 999	○ 66 342	◓ 87 862	◔ 97 873	◔ 105 993	◕ 110 802
lip	◑ 70 736	◑ 79 054	◒ 79 753	◑ 80 159	◓ 100 743	◒ 91 170
sie	◑ 81 630	◑ 83 925	◒ 86 672	◑ 91 698	◓ 101 962	◓ 113 880
wrz	◑ 80 321	◒ 86 217	◑ 82 573	◒ 89 506	◓ 98 740	◓ 107 305
paź	◑ 79 591	◑ 84 646	◒ 85 616	◒ 88 814	◓ 101 455	◓ 100 435
lis	◑ 70 096	◑ 67 388	◑ 74 433	◒ 87 920	◑ 88 241	◓ 94 802
gru	○ 56 918	○ 58 629	○ 66 207	◑ 75 401	◑ 77 125	◑ 81 196
Razem	○ 835 607	○ 862 988	○ 885 788	◑ 977 264	◓ 1 088 321	◓ 1 125 907

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

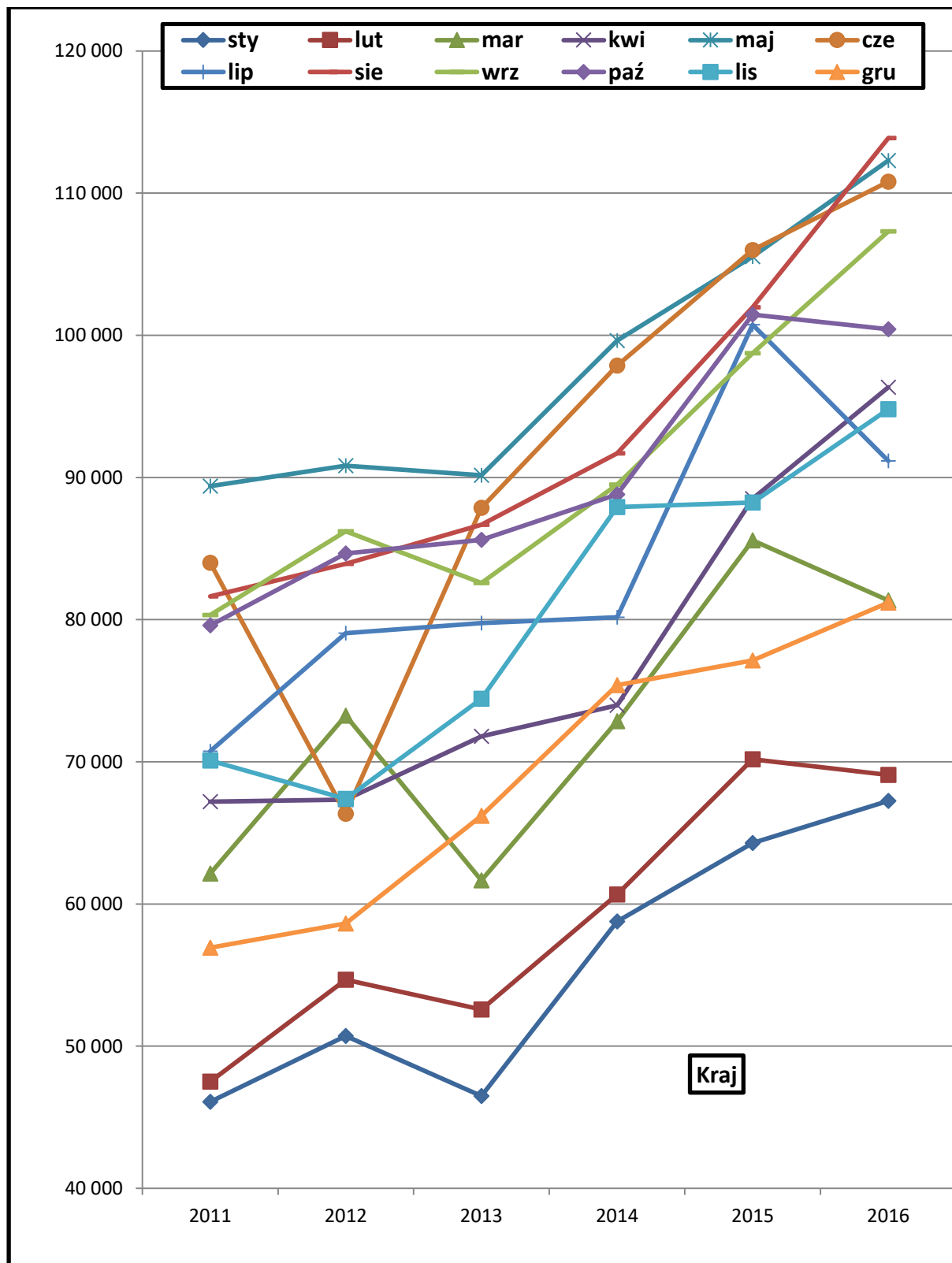
Rysunek 4. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące]

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

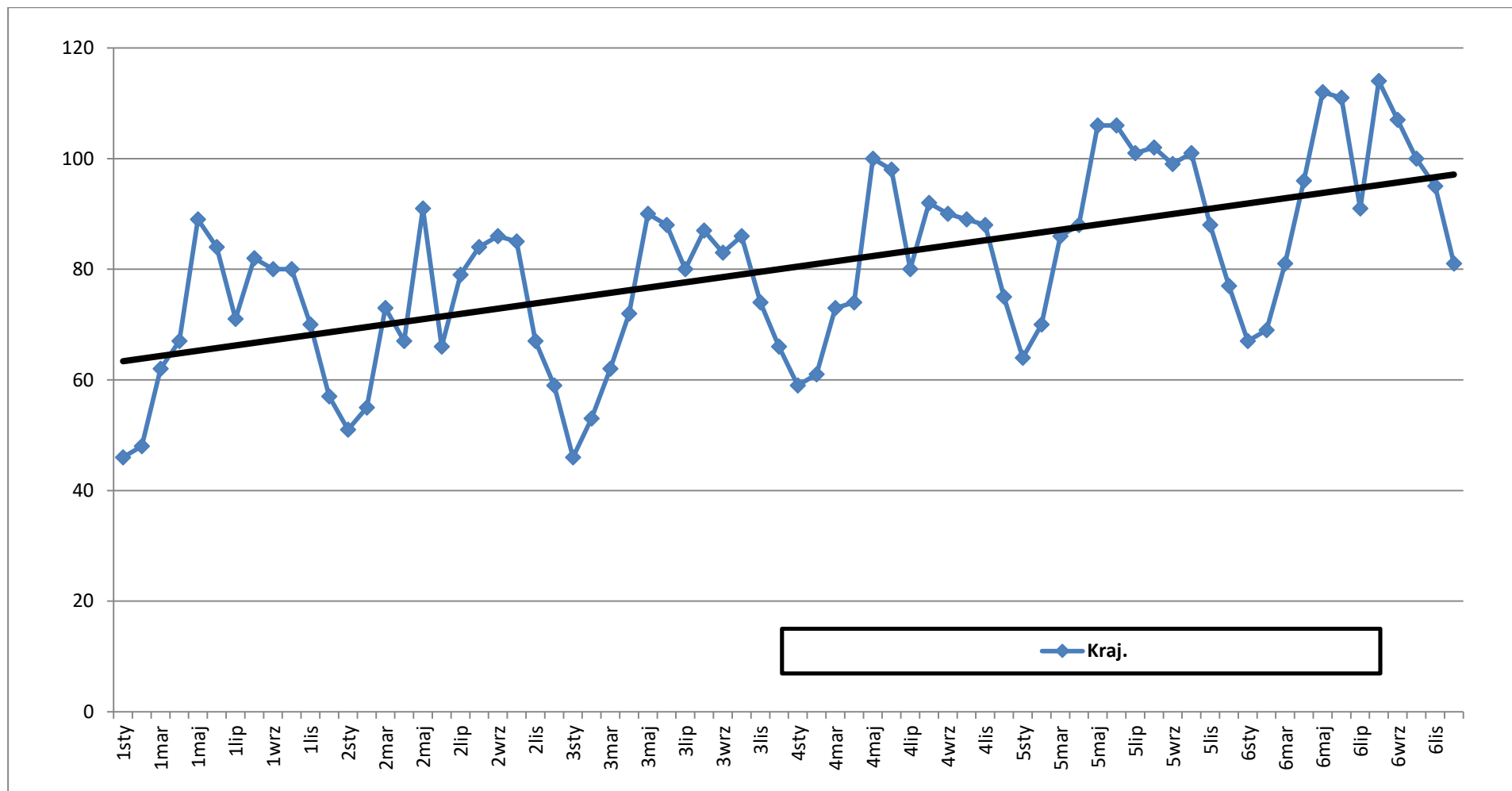

Rysunek 5. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata]

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 6. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat

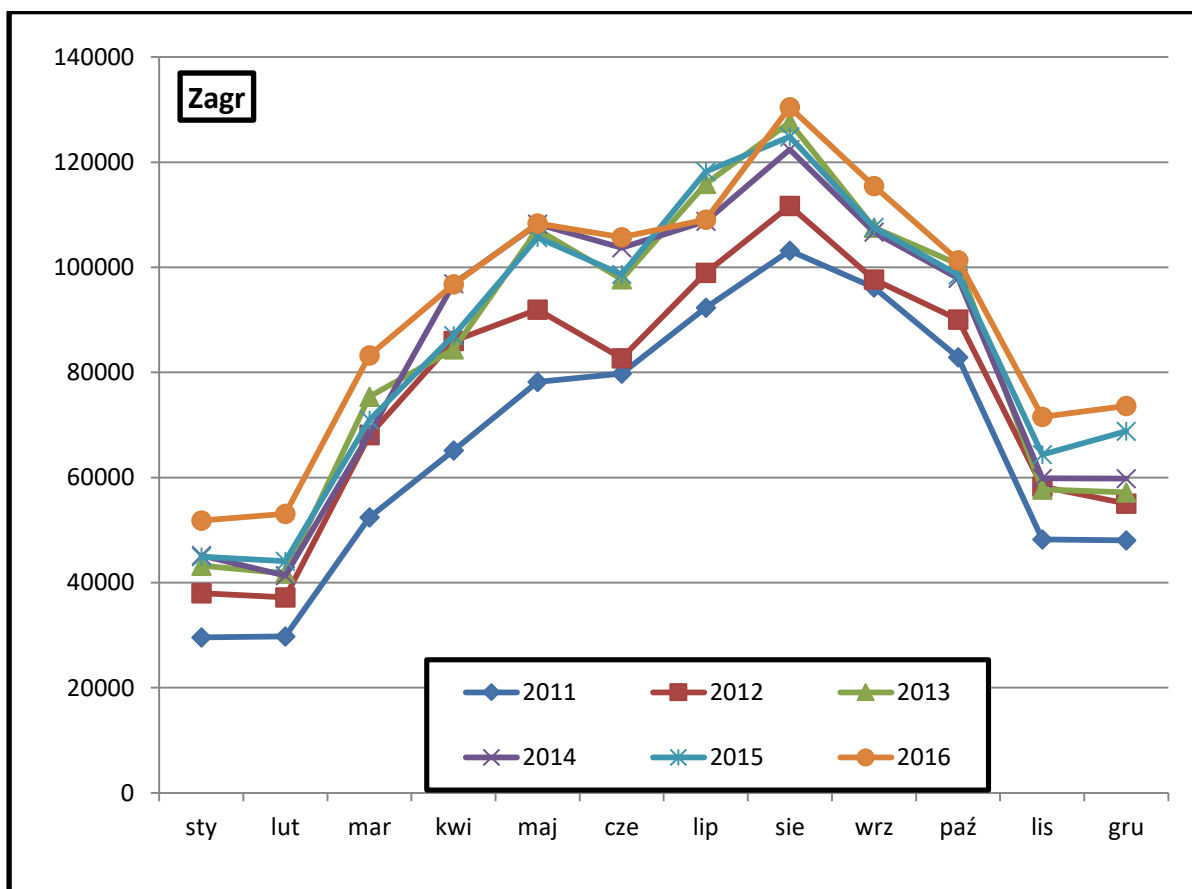
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 13. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016, w przekroju miesięcy [X3=X1+X2]

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 29 583	○ 38 006	○ 43 204	○ 45 149	○ 44 927	○ 51 800
lut	○ 29 782	○ 37 202	○ 41 769	○ 41 344	○ 44 068	○ 53 064
mar	○ 52 429	◐ 68 094	◑ 75 374	◒ 68 351	◓ 70 970	◔ 83 253
kwi	◕ 65 132	◖ 85 964	◗ 84 398	◘ 96 897	◙ 87 018	◚ 96 785
maj	◛ 78 174	◜ 91 930	◝ 107 159	◞ 108 194	◟ 105 685	◠ 108 339
cze	◡ 79 751	◢ 82 674	◣ 97 771	◤ 103 688	◥ 98 683	◦ 105 693
lip	◧ 92 328	◨ 98 961	◩ 115 895	◪ 108 773	◫ 118 224	◬ 109 048
sie	◭ 103 180	◮ 111 716	◯ 127 581	◰ 122 421	◱ 124 842	◲ 130 422
wrz	◳ 96 145	◴ 97 691	◵ 107 549	◶ 106 715	◷ 107 623	◸ 115 475
paź	◹ 82 863	◺ 90 053	◻ 100 582	◼ 97 912	◽ 98 559	◾ 101 356
lis	○ 48 248	◐ 58 264	◑ 57 713	◒ 59 878	◓ 64 355	◔ 71 569
gru	○ 48 049	◐ 55 027	◑ 57 197	◒ 59 818	◓ 68 816	◔ 73 600
Razem	○ 805 664	◐ 915 582	◑ 1 016 192	◒ 1 019 140	◓ 1 033 770	◔ 1 100 404

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

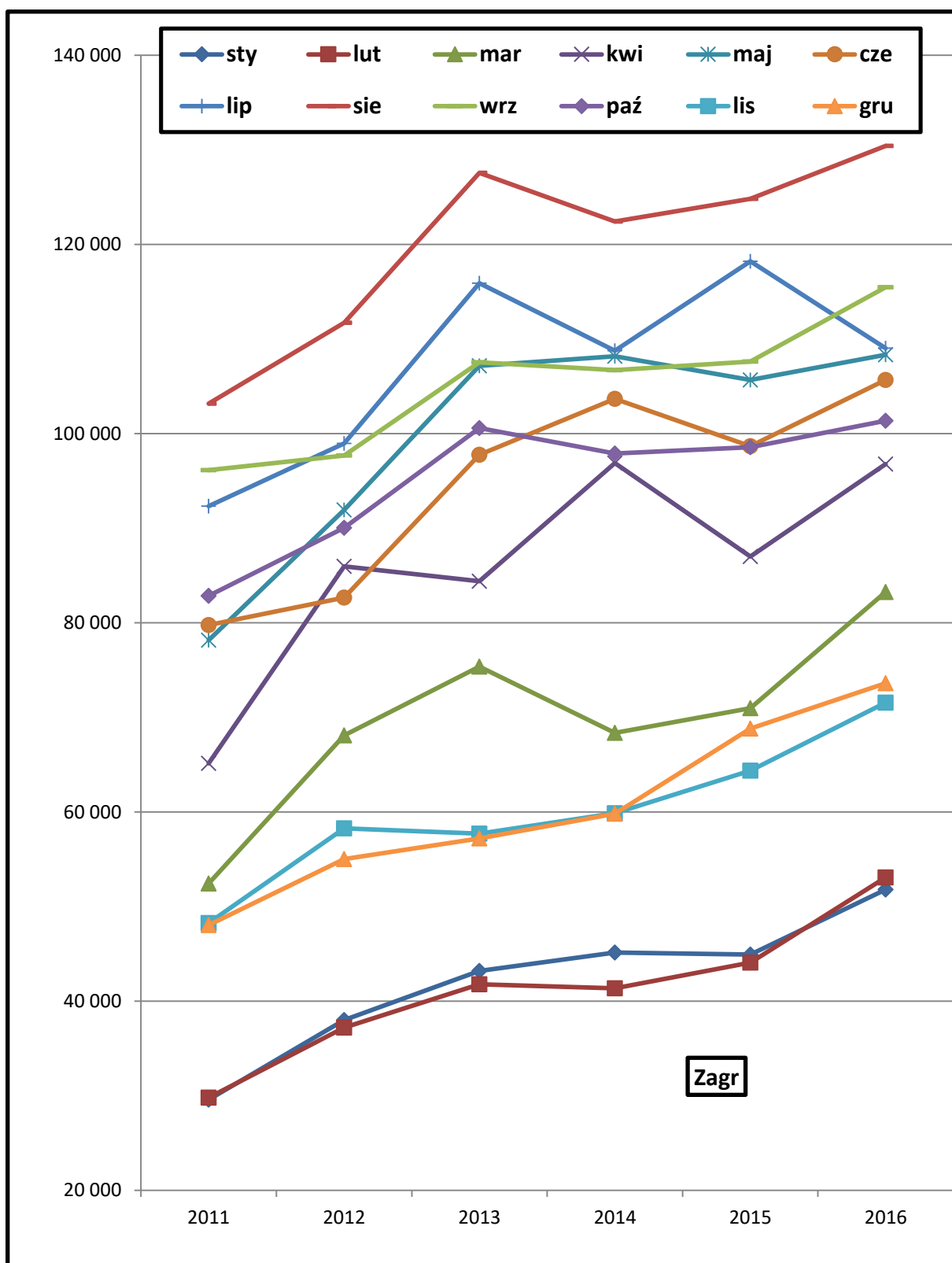
Rysunek 7. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące]

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

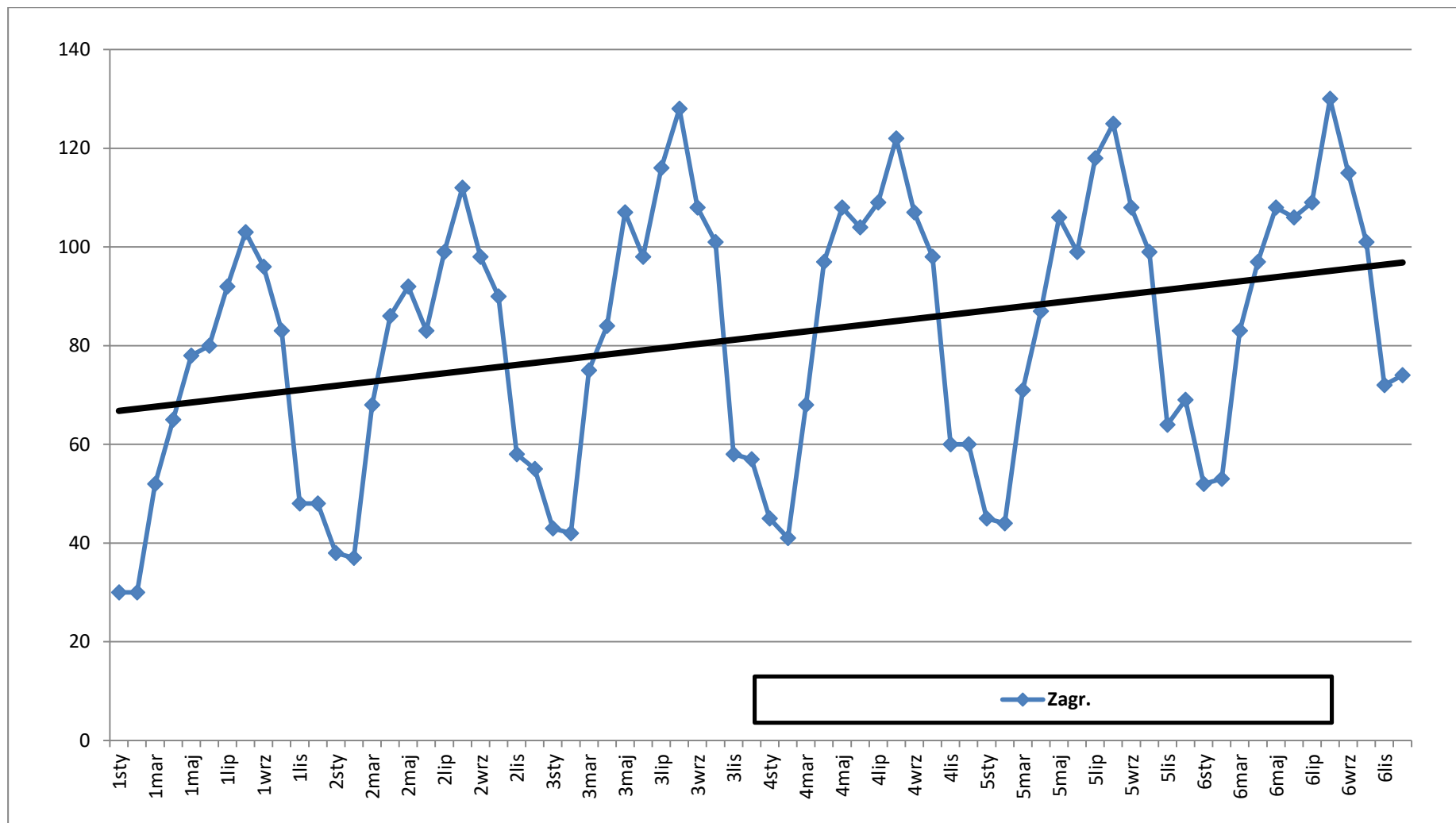
Rysunek 8. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata]

7

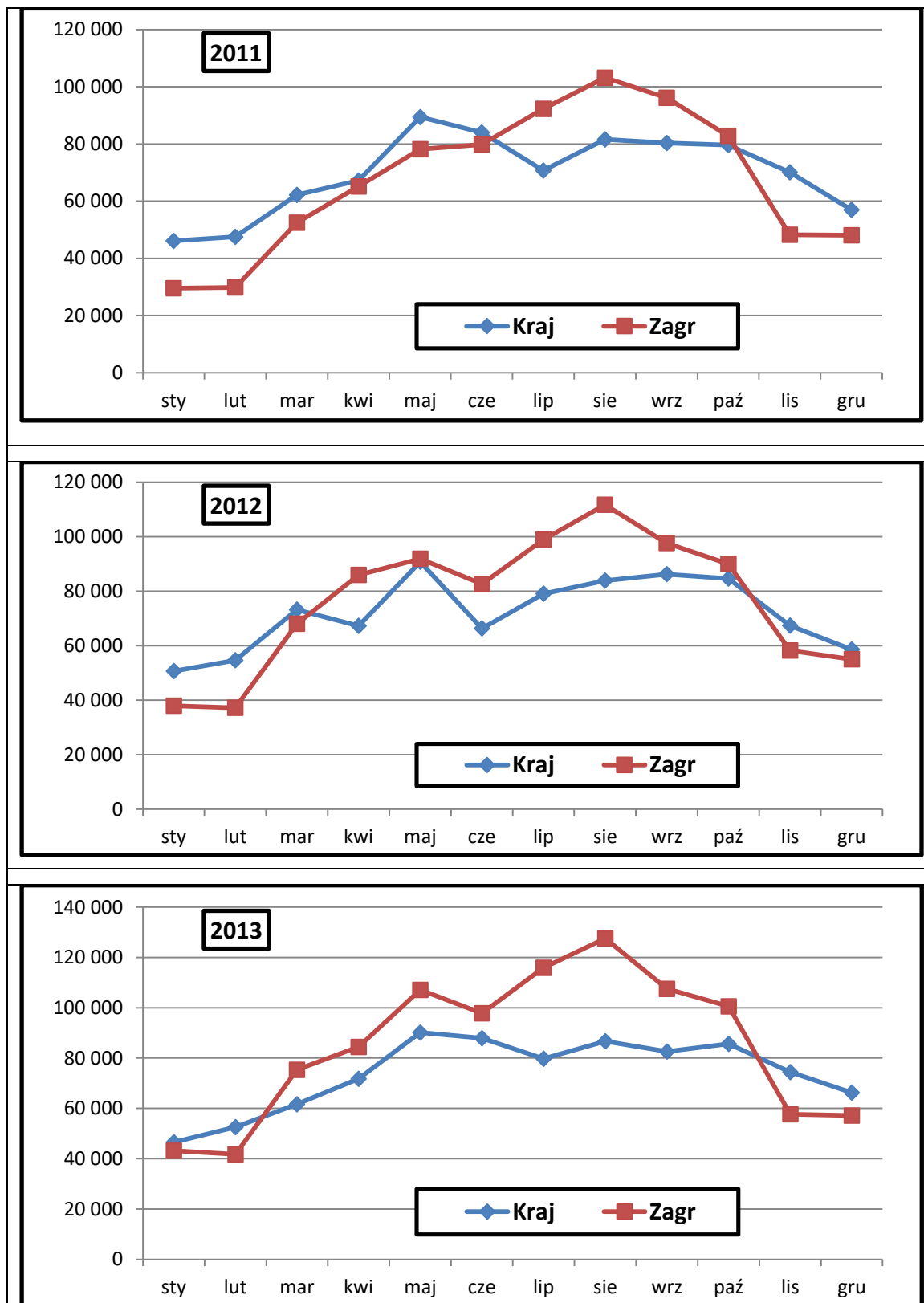
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 9. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

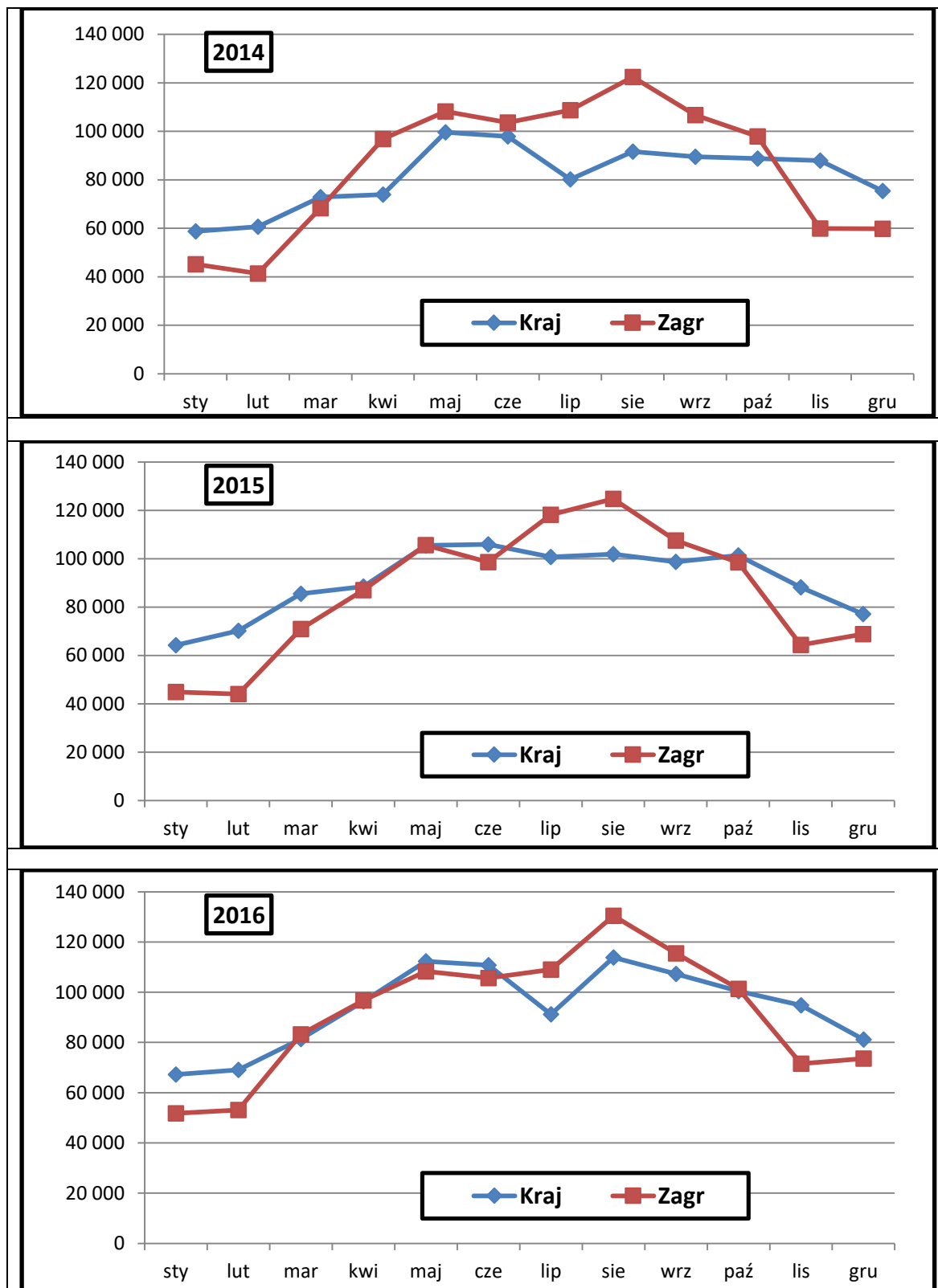
Rysunek 10. Liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2013 w przekroju miesięcy

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 11. Liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2014–2016 w przekroju miesięcy

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

2.3. Ruchome indeksy dynamiki

Rozpatrując dane dotyczące turystów przebywających w Krakowie z perspektywy liczby osób korzystających z noclegów w obiektach noclegowych, można wykorzystać analizę za pomocą ruchomych indeksów dynamiki. Indeks, czyli wskaźnikiem dynamiki, nazywamy liczbę względną, niemianowaną i mogącą być wyrażoną w procentach. Wartość taką otrzymuje się poprzez podzielenie wielkości danego zjawiska w okresie badanym przez wielkość z okresu przyjętego za podstawę. Indeksy te obrazują zmiany w kolejnych okresach (momentach) w porównaniu z okresem (momentem) podstawowym. Indeksy o podstawie ruchomej obrazują zmiany w kolejnych okresach (momentach) czasu w porównaniu z okresem (momentem) poprzednim. Z uwagi na znaczne rozmiary tabel zawierających informacje z wszystkich 14 lat, poniżej przedstawiono tylko wielkości odnoszące się do ostatnich 6 lat (2011-2016). W tabeli podstawowej nr 8 zamieszczono ruchome indeksy dynamiki w przekrojach miesięcznych dla liczby korzystających z noclegów ogółem oraz w segmentach turystyki krajowej i zagranicznej, dotyczące 6 ostatnich lat (2011-2016). Przedstawione w tabeli dane posłużyły do skonstruowania następujących wykresów:

- Indeksy dynamiki wg miesięcy w latach 2011-2016 dla turystów ogółem, krajowych oraz zagranicznych ukazujące wartości w strukturze procentowej; są to następujące rysunki:
  - Rys.12. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011–2016 (w %);
  - Rys.13. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %);
  - Rys.14. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)
- Indeksy dynamiki wg miesięcy dla turystów krajowych i zagranicznych w kolejnych latach od roku 2011/13 do roku 2015/16 ukazujące wartości w strukturze procentowej; są to następujące rysunki:
  - Rys.15. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2013 (w %)
  - Rys.16. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2014–2016 (w %)

Indeksy dynamiki kształtowały się w poszczególnych miesiącach ubiegłych lat na zróżnicowanym poziomie. Warto jednak zwrócić uwagę na ostatnie 3 badane okresy, kiedy to miesięczne indeksy dynamiki w segmencie turystyki krajowej zasadniczo przekraczały indeksy dynamiki w segmencie turystyki zagranicznej, jednak w ostatnim badanym okresie indeks turystyki zagranicznej przewyższał indeks turystyki krajowej, szczególnie w miesiącach styczeń-kwiecień, jak również październik-grudzień.

Tabela 14. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z obiektów turystycznych w Krakowie dla turystów ogółem, krajowych i zagranicznych w latach 2011–2016 (w %).

OGÓLEM						
	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
sty	● 117%	● 117%	○ 101%	● 116%	◐ 105%	● 109%
lut	◐ 108%	● 119%	○ 103%	● 108%	● 112%	◐ 107%
mar	○ 103%	● 123%	○ 97%	○ 103%	● 111%	◐ 105%
kwi	● 113%	● 116%	○ 102%	● 109%	○ 103%	● 110%
maj	◐ 108%	● 109%	◐ 108%	◐ 105%	○ 102%	◐ 104%
cze	◐ 107%	○ 91%	● 125%	● 109%	○ 102%	◐ 106%
lip	● 108%	● 109%	● 110%	○ 97%	● 116%	○ 91%
sie	◐ 107%	◐ 106%	◐ 110%	○ 100%	◐ 106%	◐ 108%
wrz	◐ 104%	◐ 104%	◐ 103%	○ 103%	◐ 105%	◐ 108%
paź	◐ 106%	◐ 108%	◐ 107%	○ 100%	◐ 107%	○ 101%
lis	● 116%	◐ 106%	◐ 105%	● 112%	◐ 103%	◐ 109%
gru	● 116%	● 108%	◐ 109%	● 110%	◐ 108%	◐ 106%
Razem	● 109%	● 108%	◐ 107%	◐ 105%	◐ 106%	◐ 105%

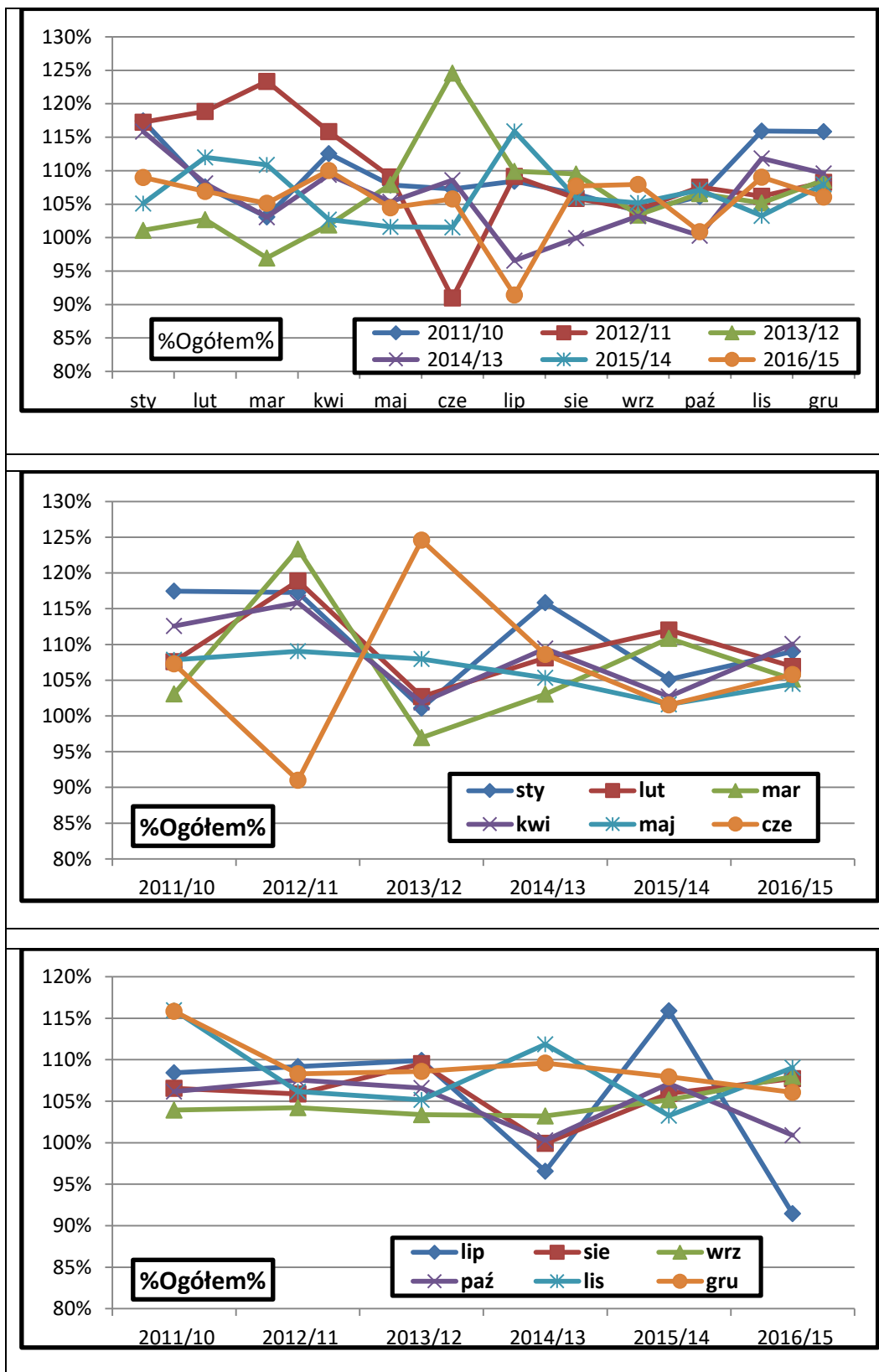
KRAJ						
	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
sty	● 127%	◐ 110%	○ 92%	● 126%	◐ 109%	◐ 105%
lut	● 118%	◐ 115%	○ 96%	● 115%	● 116%	○ 98%
mar	● 118%	● 118%	○ 84%	● 118%	● 117%	○ 95%
kwi	● 121%	○ 100%	◐ 107%	◐ 103%	● 120%	◐ 109%
maj	● 117%	◐ 102%	○ 99%	◐ 111%	◐ 106%	◐ 106%
cze	◐ 109%	○ 79%	● 132%	◐ 111%	◐ 108%	◐ 105%
lip	◐ 111%	◐ 112%	○ 101%	○ 101%	● 126%	○ 90%
sie	◐ 109%	◐ 103%	◐ 103%	◐ 106%	● 111%	◐ 112%
wrz	○ 99%	◐ 107%	○ 96%	◐ 108%	◐ 110%	◐ 109%
paź	◐ 111%	◐ 106%	◐ 101%	◐ 104%	◐ 114%	○ 99%
lis	● 118%	○ 96%	◐ 110%	● 118%	○ 100%	◐ 107%
gru	◐ 108%	◐ 103%	◐ 113%	◐ 114%	◐ 102%	◐ 105%
Razem	◐ 113%	◐ 103%	◐ 103%	◐ 110%	◐ 111%	◐ 103%

ZAGR						
	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
sty	◐ 105%	● 128%	◐ 114%	◐ 105%	○ 100%	● 115%
lut	○ 94%	● 125%	◐ 112%	○ 99%	◐ 107%	● 120%
mar	○ 90%	● 130%	◐ 111%	○ 91%	◐ 104%	● 117%
kwi	◐ 105%	● 132%	○ 98%	● 115%	○ 90%	◐ 111%
maj	○ 99%	● 118%	● 117%	◐ 101%	○ 98%	◐ 103%
cze	◐ 106%	◐ 104%	● 118%	◐ 106%	○ 95%	◐ 107%
lip	◐ 106%	◐ 107%	● 117%	○ 94%	● 109%	○ 92%
sie	◐ 104%	◐ 108%	◐ 114%	○ 96%	◐ 102%	◐ 104%
wrz	◐ 109%	◐ 102%	◐ 110%	○ 99%	◐ 101%	◐ 107%
paź	◐ 102%	◐ 109%	◐ 112%	○ 97%	◐ 101%	◐ 103%
lis	◐ 114%	● 121%	○ 99%	◐ 104%	◐ 107%	◐ 111%
gru	● 127%	● 115%	◐ 104%	◐ 105%	● 115%	◐ 107%
Razem	◐ 105%	◐ 114%	◐ 111%	◐ 100%	◐ 101%	◐ 106%

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

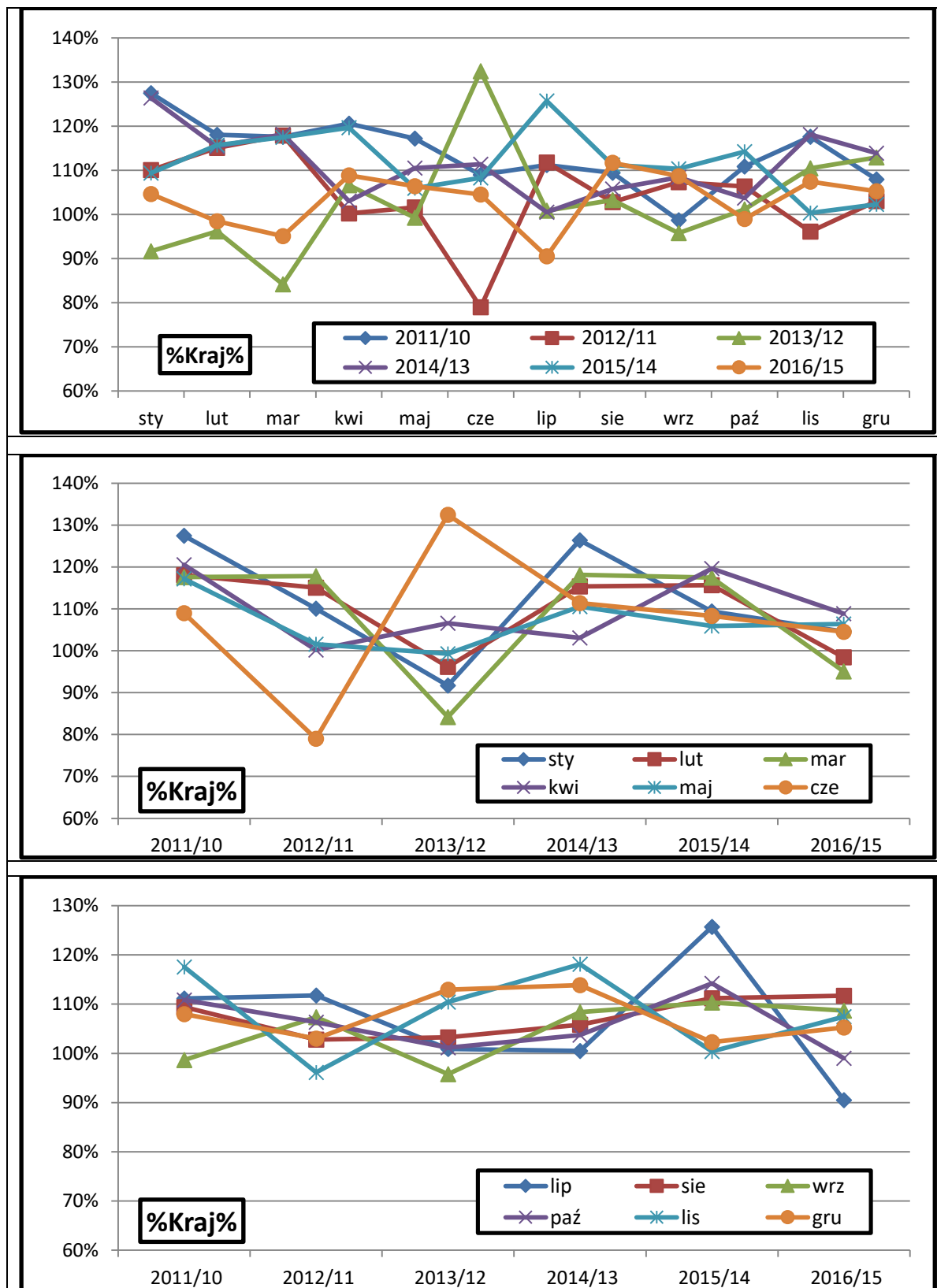
Rysunek 12. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

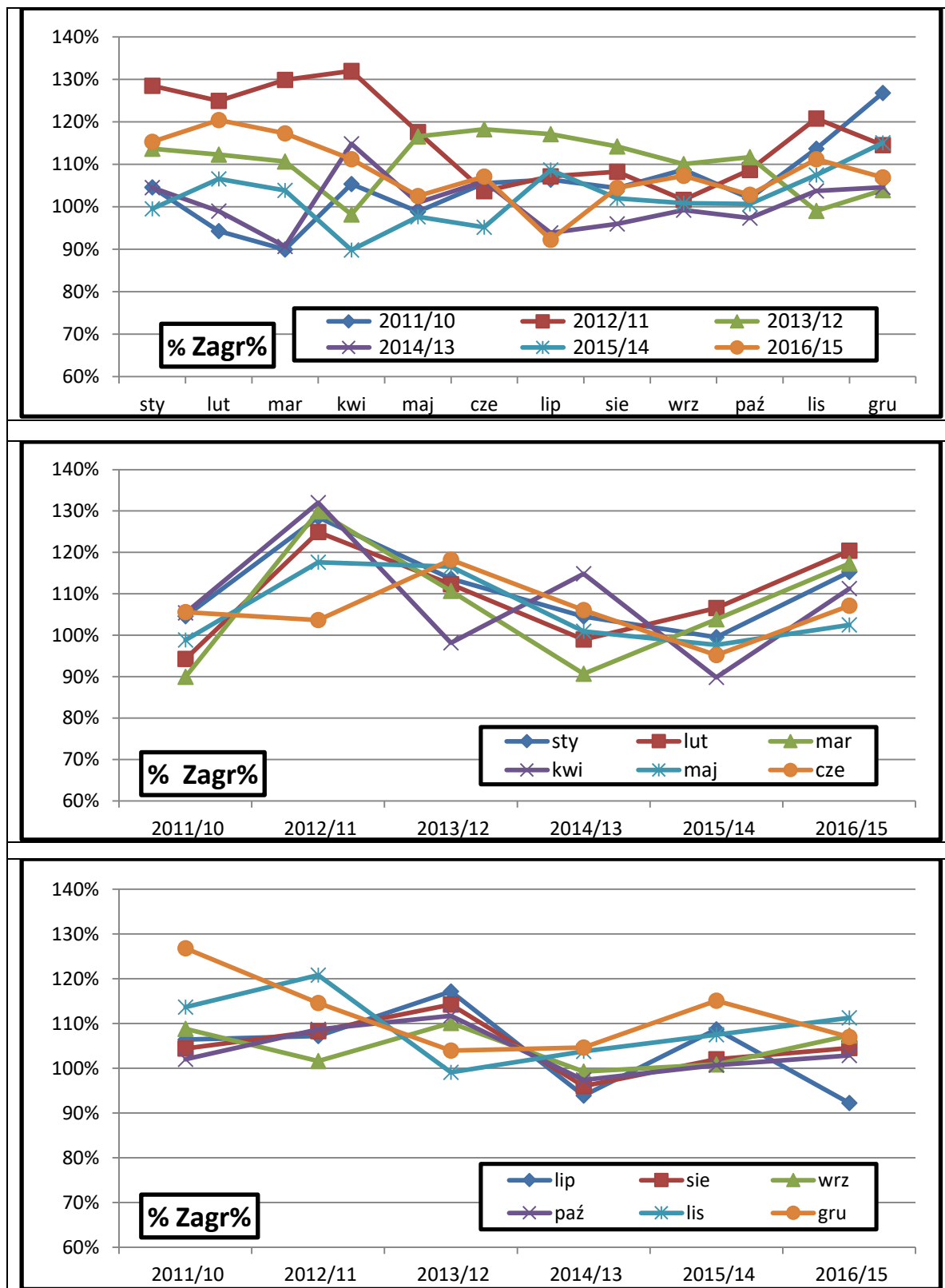
Rysunek 13. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

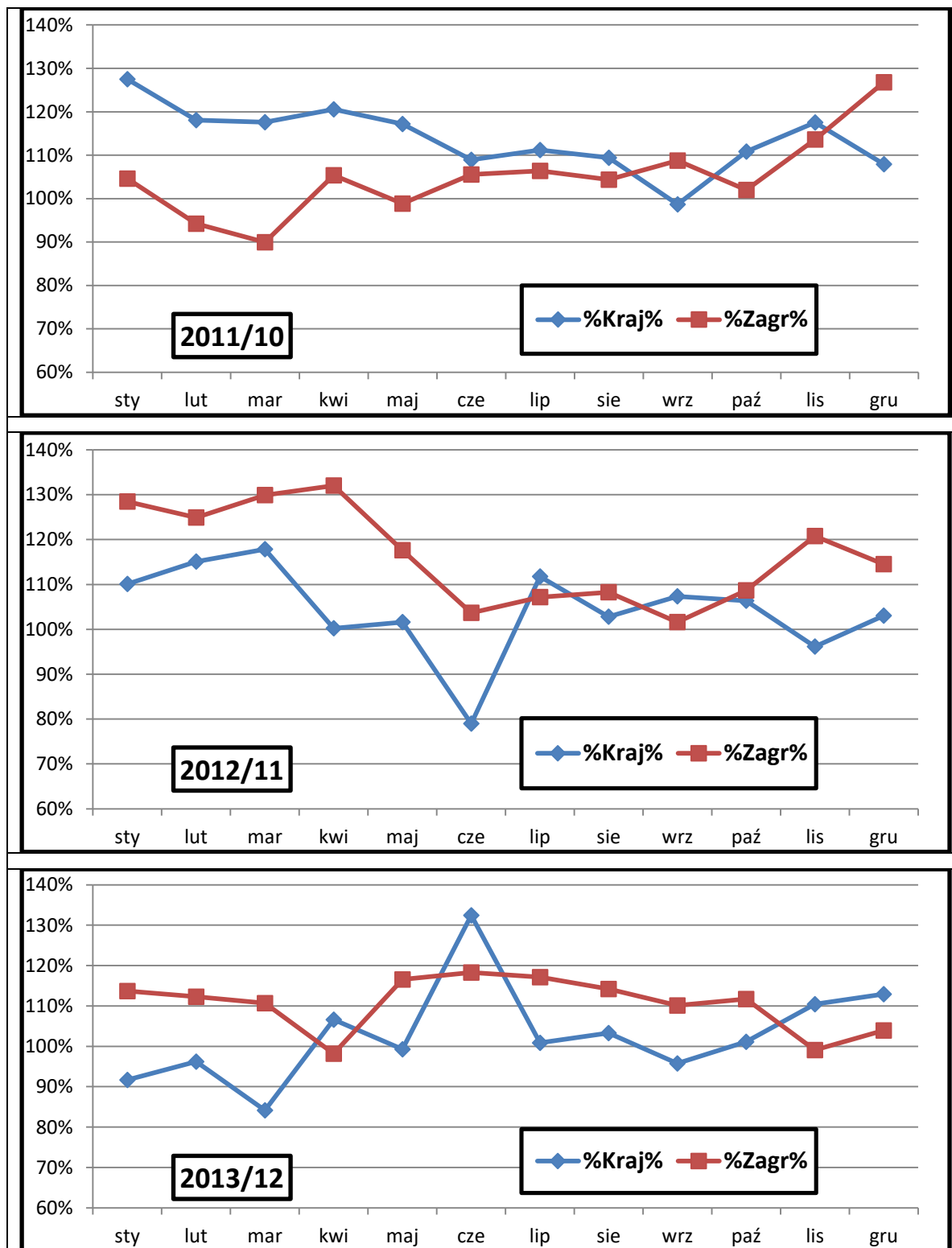
Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 14. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 15. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2013 (w %)

/Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 16. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2014–2016 (w %)

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

2.4. Turystyka krajowa a zagraniczna

W celu porównania danych dotyczących turystów krajowych i zagranicznych zebrano wskaźniki udziału obu analizowanych segmentów, czyli turystów krajowych i zagranicznych w ogólnej liczbie turystów w kolejnych miesiącach od roku 2011 do roku 2016. Tabela podstawowa [tab. 9. Wskaźniki udziału turystów krajowych i zagranicznych w liczbie korzystających z obiektów turystycznych w Krakowie w latach 2011-2016 (w %)] posłużyła do stworzenia grupy wykresów (rys. 17-21). Pierwszy z umieszczonych wykresów (rys. 17). Wskaźniki udziału turystów krajowych wśród korzystających z noclegów ogółem w Krakowie w latach 2011–2016 (w %) ilustruje wskaźniki struktury dla ostatnich 6 lat (2011-2015), natomiast pozostałe pięć wykresów (rys.18-21) zawiera porównanie wskaźników udziału odrębnie dla każdego roku w okresie 2011-2016. Struktura ta pokazana jest na następujących rysunkach:

- Rysunek 18. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy– wskaźnik [kraj/ogółem]
- Rysunek 19. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy– wskaźnik [zagr/ogółem]
- Rysunek 20. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]
- Rysunek 21. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

W całym analizowanym okresie zauważalne są podobne tendencje, natomiast szczególnie w ostatnich dwóch badanych latach można dokonać bardzo zbliżonych obserwacji. W pierwszych dwóch miesiącach roku (styczeń-luty) dominują turyści krajowi, natomiast w kolejnych miesiącach (marzec-czerwiec) następuje równowaga pomiędzy tymi dwoma analizowanymi grupami, w okresie letnim aż do października zauważalna jest przewaga turystów zagranicznych, a w ostatnich dwóch miesiąca roku (listopad-grudzień) obserwuje się dominację turystów krajowych.

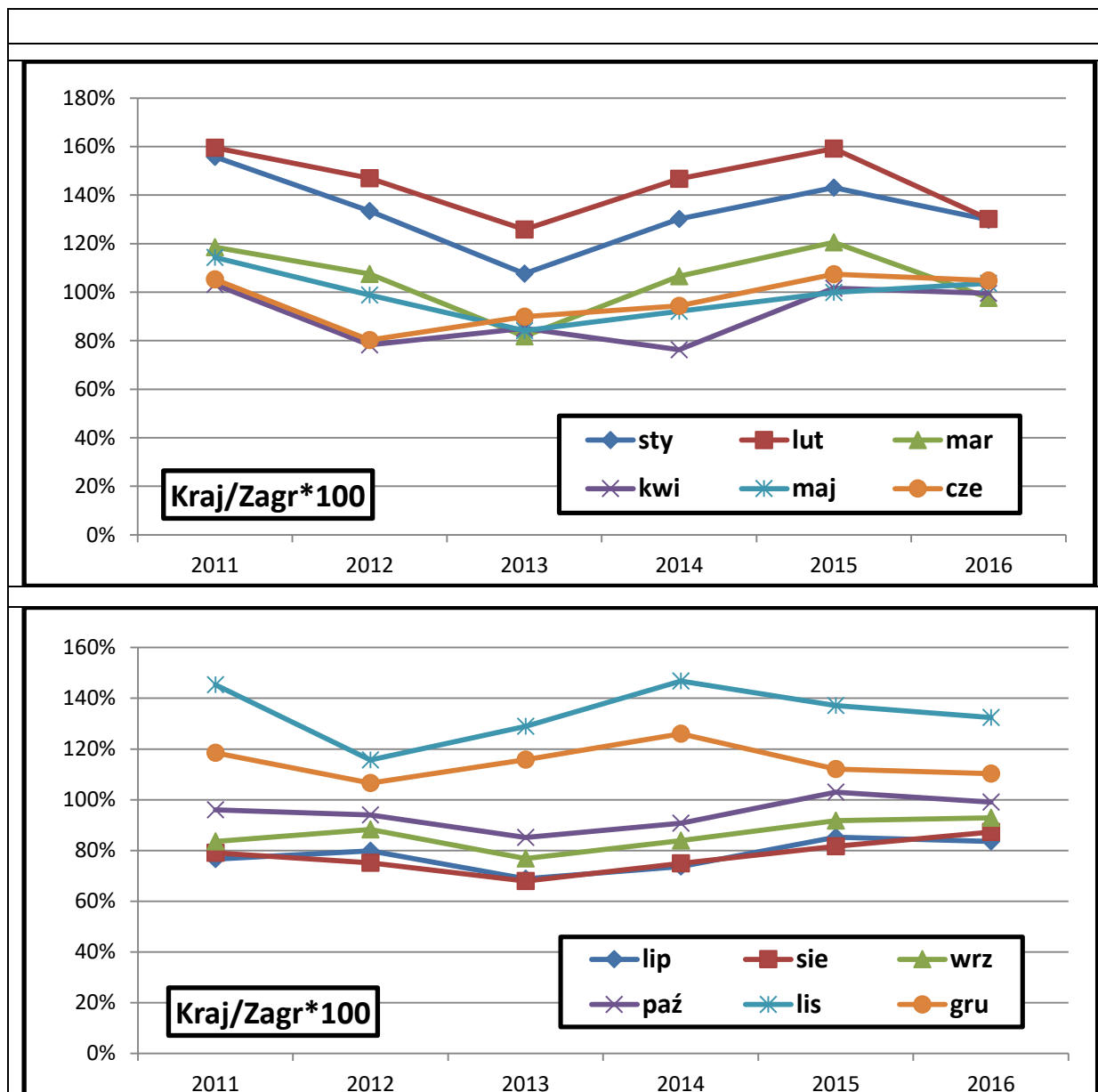
Tabela 15. Wskaźniki udziału turystów krajowych i zagranicznych w liczbie korzystających z obiektów turystycznych w Krakowie w latach 2011-2016 (w %).

KRAJ/ZAGR*100						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	● 156%	● 133%	◐ 108%	● 130%	● 143%	● 130%
lut	● 160%	● 147%	◐ 126%	● 147%	● 159%	● 130%
mar	◐ 119%	◐ 108%	○ 82%	◐ 107%	◐ 121%	◐ 98%
kwi	◐ 103%	○ 78%	◐ 85%	○ 76%	◐ 102%	◐ 100%
maj	◐ 114%	◐ 99%	◐ 84%	◐ 92%	◐ 100%	◐ 104%
cze	◐ 105%	○ 80%	◐ 90%	◐ 94%	◐ 107%	◐ 105%
lip	○ 77%	○ 80%	○ 69%	○ 74%	◐ 85%	○ 84%
sie	○ 79%	○ 75%	○ 68%	○ 75%	○ 82%	◐ 87%
wrz	○ 84%	◐ 88%	○ 77%	◐ 84%	◐ 92%	◐ 93%
paź	◐ 96%	◐ 94%	◐ 85%	◐ 91%	◐ 103%	◐ 99%
lis	● 145%	◐ 116%	● 129%	● 147%	● 137%	● 132%
gru	◐ 118%	◐ 107%	◐ 116%	● 126%	◐ 112%	◐ 110%
Razem	◐ 104%	◐ 94%	◐ 87%	◐ 96%	◐ 105%	◐ 102%
KRAJ/OGÓLEM*100						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	● 61%	● 57%	◐ 52%	● 57%	● 59%	● 56%
lut	● 61%	● 60%	◐ 56%	● 59%	● 61%	● 57%
mar	◐ 54%	◐ 52%	○ 45%	◐ 52%	◐ 55%	◐ 49%
kwi	◐ 51%	○ 44%	◐ 46%	○ 43%	◐ 50%	◐ 50%
maj	◐ 53%	◐ 50%	◐ 46%	◐ 48%	◐ 50%	◐ 51%
cze	◐ 51%	○ 45%	◐ 47%	◐ 49%	◐ 52%	◐ 51%
lip	○ 43%	○ 44%	○ 41%	○ 42%	◐ 46%	○ 46%
sie	○ 44%	○ 43%	○ 40%	○ 43%	○ 45%	◐ 47%
wrz	○ 46%	◐ 47%	○ 43%	◐ 46%	◐ 48%	◐ 48%
paź	◐ 49%	◐ 48%	◐ 46%	◐ 48%	◐ 51%	◐ 50%
lis	● 59%	◐ 54%	● 56%	● 59%	● 58%	● 57%
gru	◐ 54%	◐ 52%	◐ 54%	● 56%	◐ 53%	◐ 52%
Razem	● 51%	◐ 49%	○ 47%	◐ 49%	● 51%	● 51%
ZAGR/OGÓLEM*100						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 39%	○ 43%	◐ 48%	○ 43%	○ 41%	○ 44%
lut	○ 39%	○ 40%	◐ 44%	○ 41%	○ 39%	○ 43%
mar	◐ 46%	◐ 48%	● 55%	◐ 48%	◐ 45%	◐ 51%
kwi	◐ 49%	● 56%	◐ 54%	● 57%	◐ 50%	◐ 50%
maj	◐ 47%	◐ 50%	◐ 54%	◐ 52%	◐ 50%	◐ 49%
cze	◐ 49%	● 55%	◐ 53%	◐ 51%	◐ 48%	◐ 49%
lip	● 57%	● 56%	● 59%	● 58%	◐ 54%	● 54%
sie	● 56%	● 57%	● 60%	● 57%	● 55%	◐ 53%
wrz	● 54%	◐ 53%	● 57%	◐ 54%	◐ 52%	◐ 52%
paź	◐ 51%	◐ 52%	◐ 54%	◐ 52%	◐ 49%	◐ 50%
lis	○ 41%	◐ 46%	○ 44%	○ 41%	○ 42%	○ 43%
gru	◐ 46%	◐ 48%	◐ 46%	○ 44%	◐ 47%	◐ 48%
Razem	○ 49%	◐ 51%	● 53%	◐ 51%	○ 49%	○ 49%

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

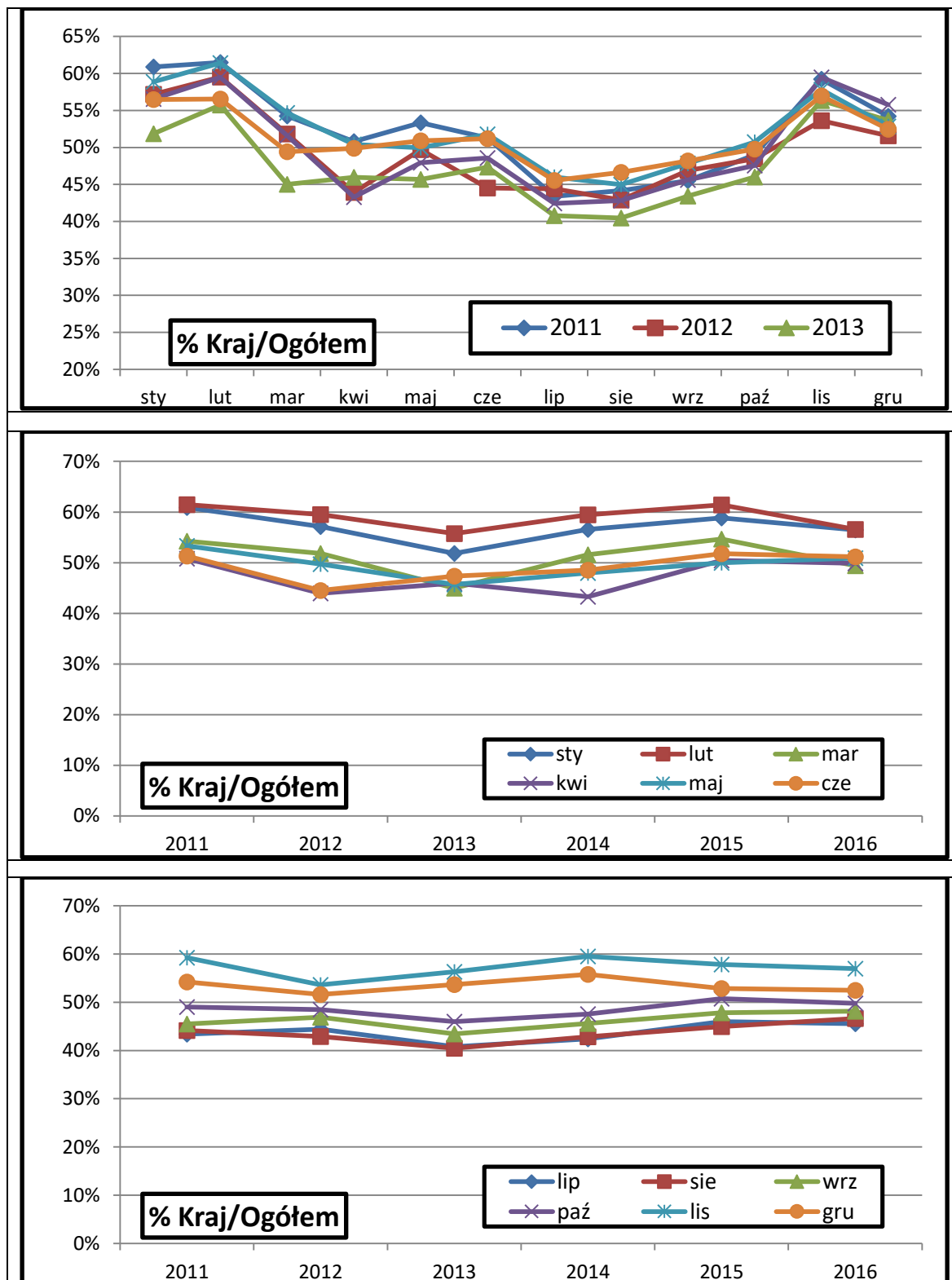

Rysunek 17. Wskaźniki udziału turystów krajowych wśród korzystających z noclegów ogółem w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)

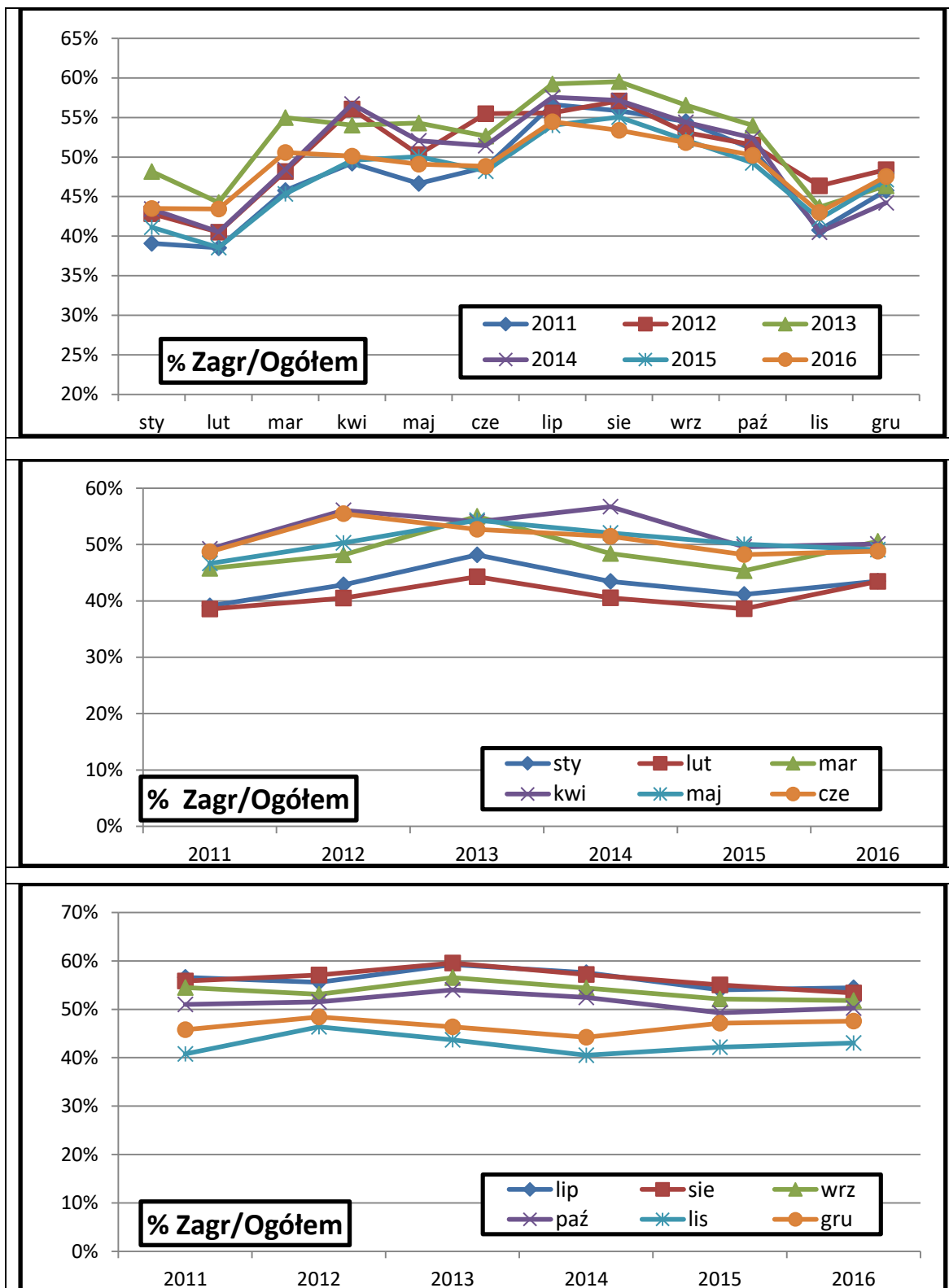
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 18. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – wskaźnik [kraj/ogółem]

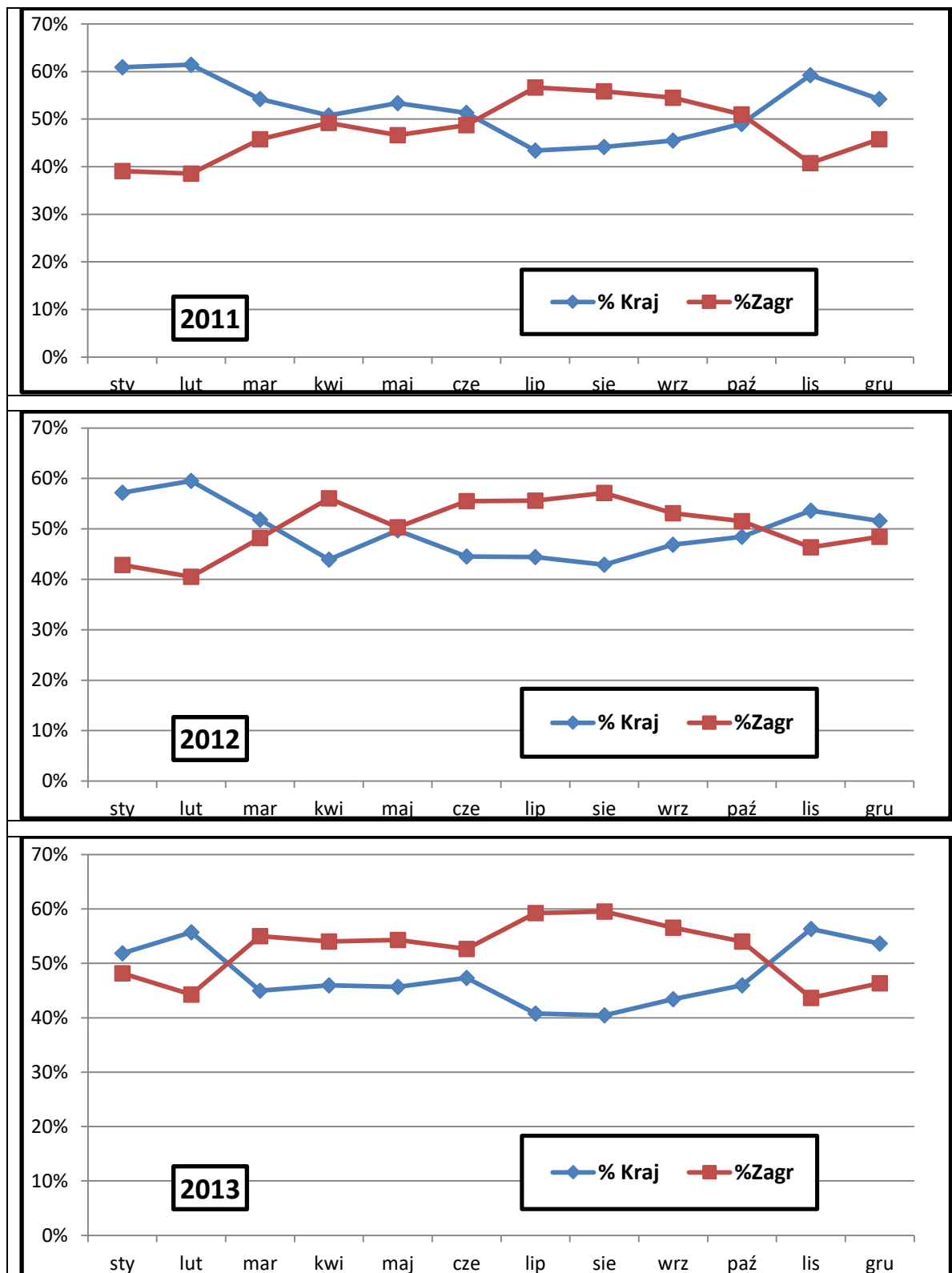
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 19. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – wskaźnik [zagr/ogółem]

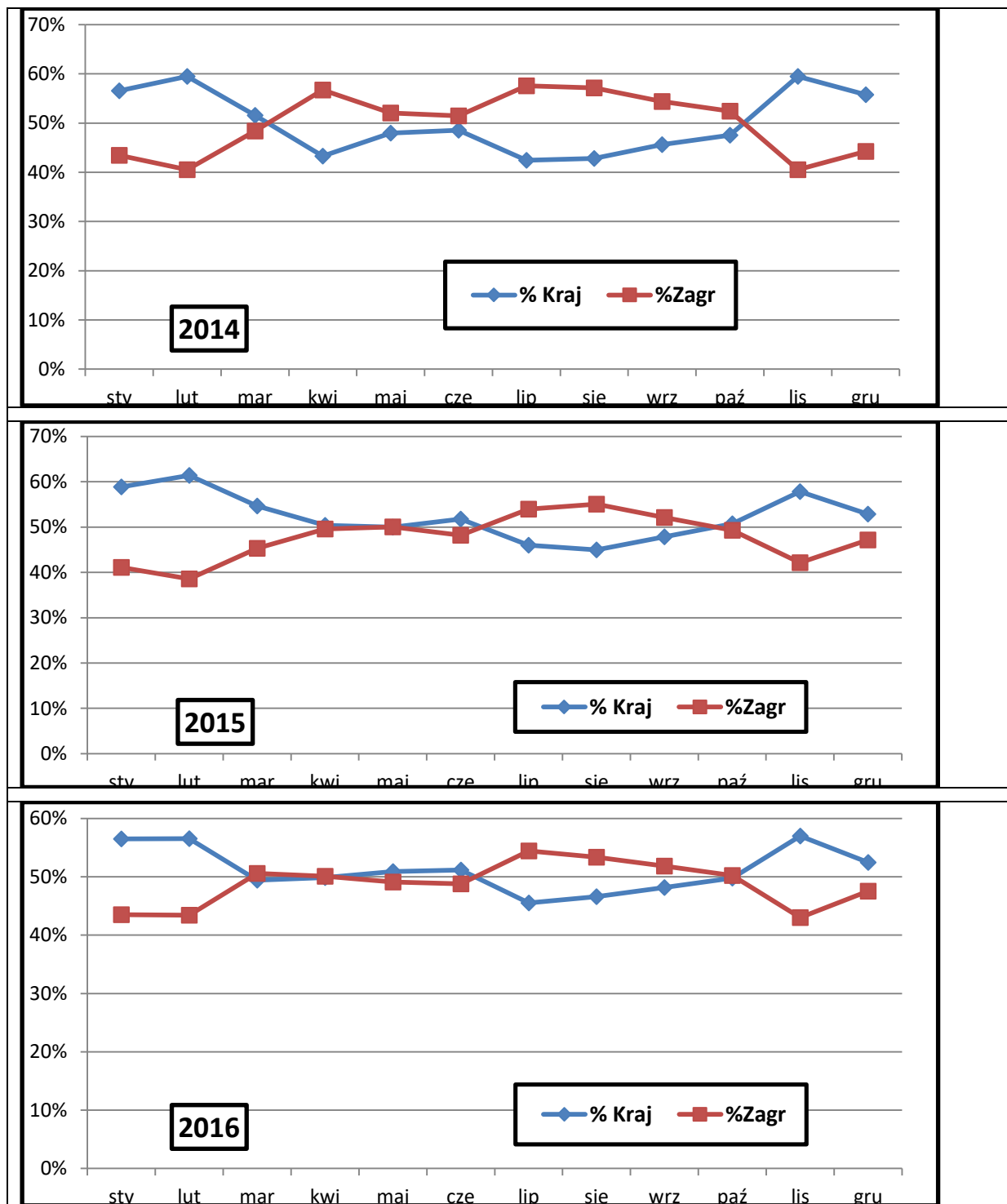
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 20. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 21. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

2.5. Wskaźniki sezonowości

Dla dopełnienia rozważań należy przeanalizować wskaźniki sezonowości dla wyróżnionych kategorii turystów (krajowych i zagranicznych) oraz w kolejnych badanych latach (2011-2016). W metodzie tej wyznaczamy wskaźniki sezonowości dla poszczególnych faz cyklu i jest to najczęściej stosowana metoda podczas analizy wahań sezonowych. Jeżeli amplitudy wahań określane jako różnice między rzeczywistymi wartościami prognozowanej a wartościami teoretycznymi uzyskanymi z obliczeń w modelu tendencji rozwojowej w analogicznych fazach cyklu są mniej więcej takie same, to mamy do czynienia z wahaniami bezwzględnie stałymi. Gdy jednak wielkości amplitud ulegają zmianom w pewnej prawie równej proporcji, to wtedy mówimy o waniach względnie stałych. W tabeli podstawowej zebrano wskaźniki sezonowości dotyczące osób (z podziałem na turystów krajowych, zagranicznych oraz ogółem) korzystających z noclegów w latach 2011-2016. Zebrano dane w tabeli nr 10. Współczynniki sezonowości korzystających z noclegów w latach 2011–2016 zostały zobrazowane na poszczególnych rysunkach umieszczonych w niniejszym podrozdziale i są to rys.22-26. Zanalizowano poszczególne segmenty turystów korzystających z noclegów według miesięcy ze względu na współczynnik sezonowości na następujących rysunkach:

- Rysunek 22. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości
- Rysunek 23. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości
- Rysunek 24. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

Następnie zilustrowano przedstawione dane dla poszczególnych lat w okresie 2011-2016 na kolejnych dwóch rysunkach:

- Rysunek 25. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – współczynniki sezonowości
- Rysunek 26. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

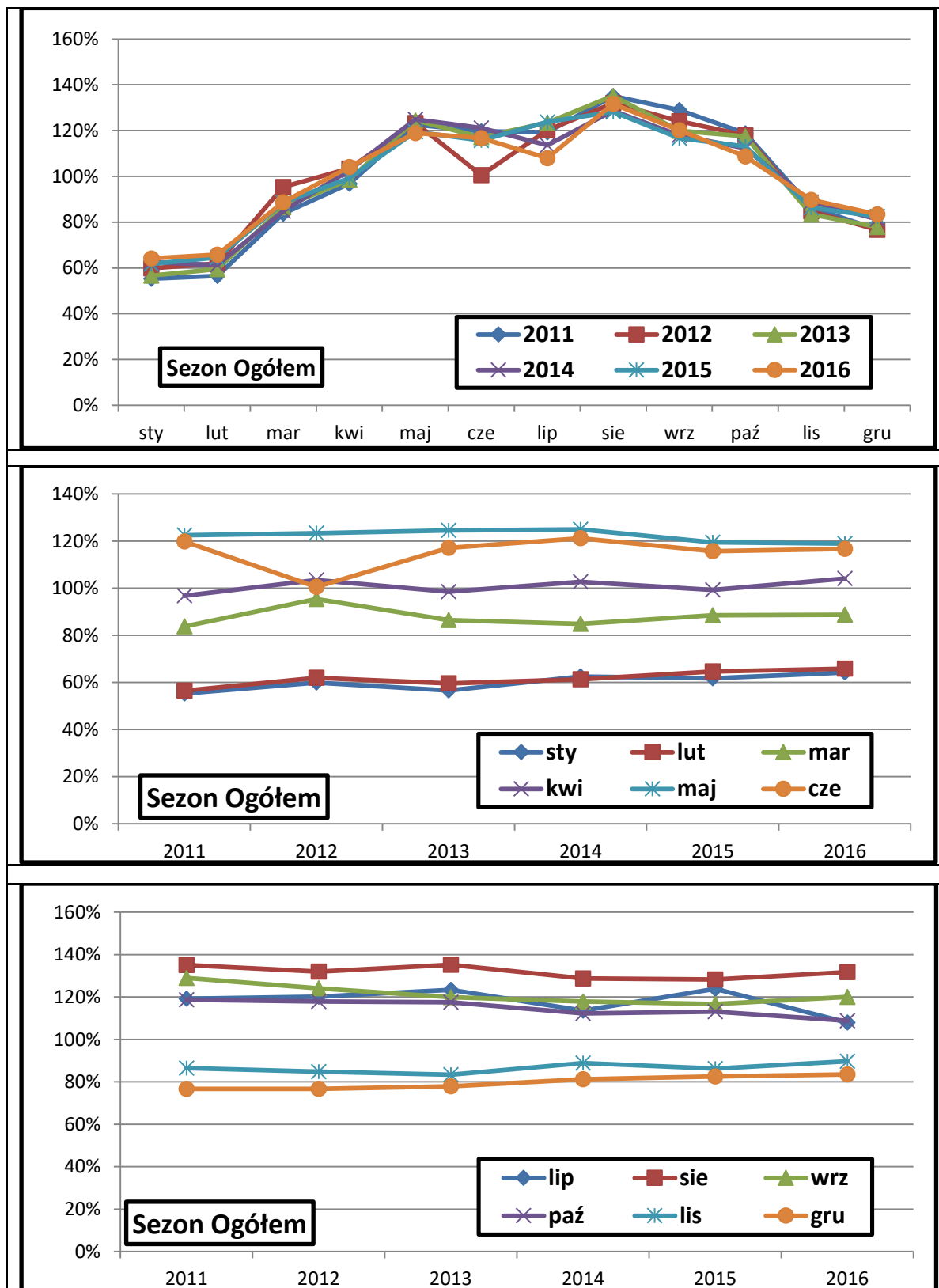
Ogólnie można stwierdzić, iż wskaźniki sezonowości ruchu turystycznego w ostatnich latach kształtowały się na zbliżonym poziomie, zarówno w poszczególnych miesiącach jak i w analizowanych segmentach ruchu turystycznego. Ruch turystyczny w Krakowie cechuje się wysoką sezonowością – w szczycie sezonu wielkość ruchu przekracza przeciętny poziom o 40–50%, natomiast w innych okresach może spaść do 40–50% poniżej przeciętnego poziomu. Szczyt sezonowości ruchu turystycznego obserwuje się w miesiącach sierpień-wrzesień, jednakże zauważalna jest tendencja wzrostu sezonowości już w miesiącach wiosennych (od kwietnia do czerwca), a także w pierwszych miesiącach jesieni, czyli od września do października.

Tabela 16. Współczynniki sezonowości korzystających z noclegów w latach 2011–2016

OGÓLEM						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 55%	○ 60%	○ 57%	○ 62%	○ 62%	○ 64%
lut	○ 57%	○ 62%	○ 60%	○ 61%	○ 65%	○ 66%
mar	◐ 84%	◑ 95%	◐ 86%	◐ 85%	◑ 89%	◑ 89%
kwi	◑ 97%	◑ 103%	◑ 99%	◑ 103%	◑ 99%	◑ 104%
maj	● 123%	● 123%	● 124%	● 125%	◑ 119%	◑ 119%
cze	◑ 120%	◑ 101%	◑ 117%	● 121%	◑ 116%	◑ 117%
lip	◑ 119%	● 120%	● 123%	◑ 114%	● 124%	◑ 108%
sie	● 135%	● 132%	● 135%	● 129%	● 128%	● 132%
wrz	● 129%	● 124%	◑ 120%	◑ 118%	◑ 117%	◑ 120%
paź	◑ 119%	◑ 118%	◑ 117%	◑ 112%	◑ 113%	◑ 109%
lis	◐ 87%	◐ 85%	◐ 83%	◐ 89%	◐ 86%	◐ 90%
gru	○ 77%	○ 77%	○ 78%	◐ 81%	◐ 83%	◐ 83%
KRAJ						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 66%	○ 71%	○ 63%	○ 72%	○ 71%	○ 72%
lut	○ 68%	○ 76%	○ 71%	○ 74%	○ 77%	○ 74%
mar	◐ 89%	◑ 102%	○ 84%	◐ 89%	◑ 94%	◑ 87%
kwi	◑ 97%	◑ 94%	◑ 97%	◑ 91%	◑ 98%	◑ 103%
maj	● 128%	● 126%	● 122%	● 122%	◑ 116%	● 120%
cze	● 121%	◐ 92%	● 119%	● 120%	● 117%	● 118%
lip	◑ 102%	◑ 110%	◑ 108%	◑ 98%	◑ 111%	◑ 97%
sie	● 117%	◑ 117%	● 117%	◑ 113%	◑ 112%	● 121%
wrz	◑ 115%	● 120%	◑ 112%	◑ 110%	◑ 109%	◑ 114%
paź	◑ 114%	● 118%	◑ 116%	◑ 109%	◑ 112%	◑ 107%
lis	◑ 101%	◐ 94%	◑ 101%	◑ 108%	◑ 97%	◑ 101%
gru	○ 82%	○ 82%	◐ 90%	◐ 93%	◐ 85%	◐ 87%
ZAGR						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
sty	○ 44%	○ 50%	○ 51%	○ 53%	○ 52%	○ 56%
lut	○ 44%	○ 49%	○ 49%	○ 49%	○ 51%	○ 58%
mar	◐ 78%	◑ 89%	◐ 89%	◐ 80%	◑ 82%	◑ 91%
kwi	◑ 97%	◑ 113%	◑ 100%	◑ 114%	◑ 101%	◑ 106%
maj	● 116%	◑ 120%	◑ 127%	● 127%	◑ 123%	◑ 118%
cze	◑ 119%	◑ 108%	◑ 115%	◑ 122%	◑ 115%	◑ 115%
lip	● 138%	● 130%	● 137%	● 128%	● 137%	◑ 119%
sie	● 154%	● 146%	● 151%	● 144%	● 145%	● 142%
wrz	● 143%	● 128%	● 127%	◑ 126%	◑ 125%	◑ 126%
paź	◑ 123%	◑ 118%	◑ 119%	◑ 115%	◑ 114%	◑ 111%
lis	◐ 72%	◐ 76%	○ 68%	◐ 71%	◐ 75%	◐ 78%
gru	◐ 72%	◐ 72%	○ 68%	○ 70%	◐ 80%	◐ 80%

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 22. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

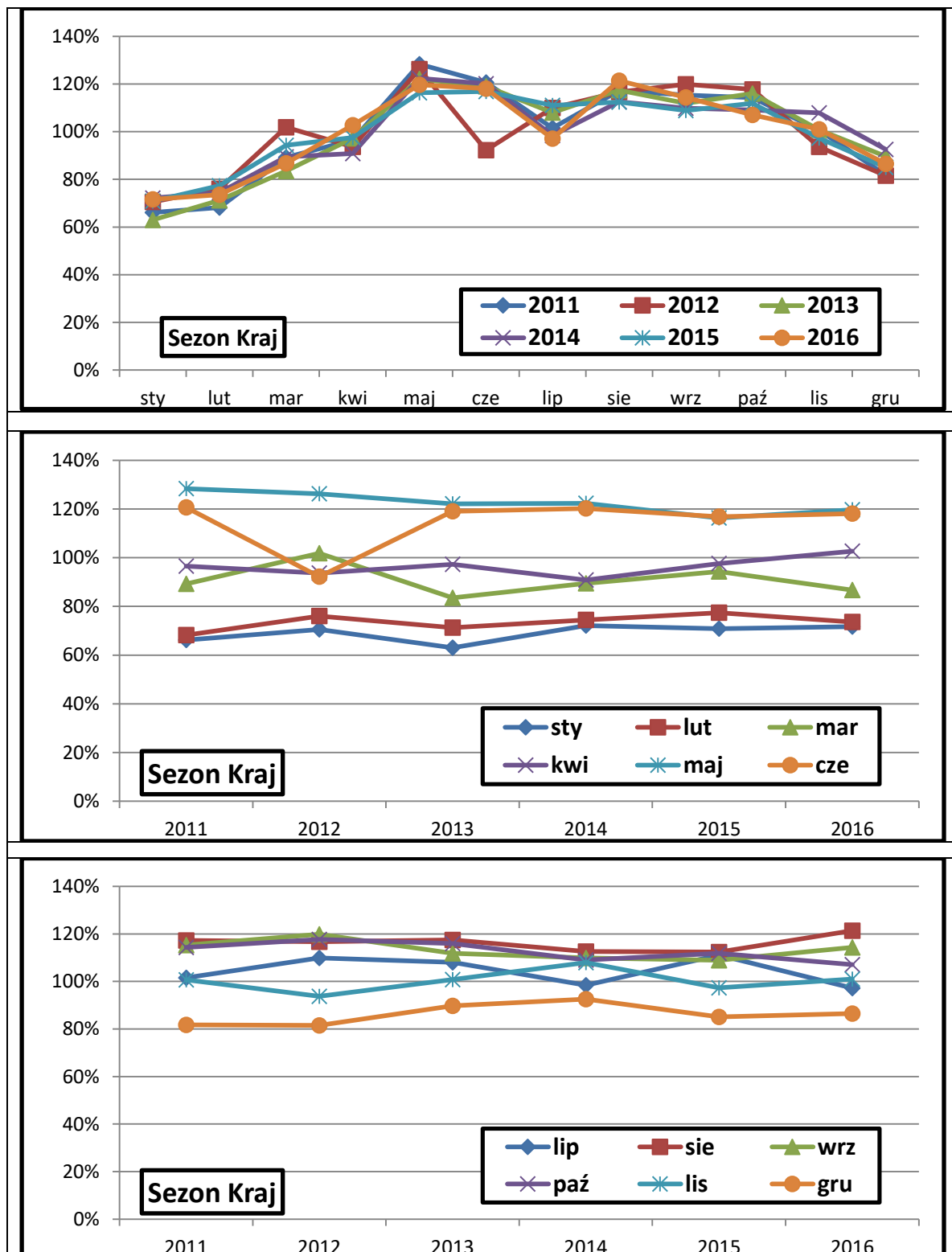

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

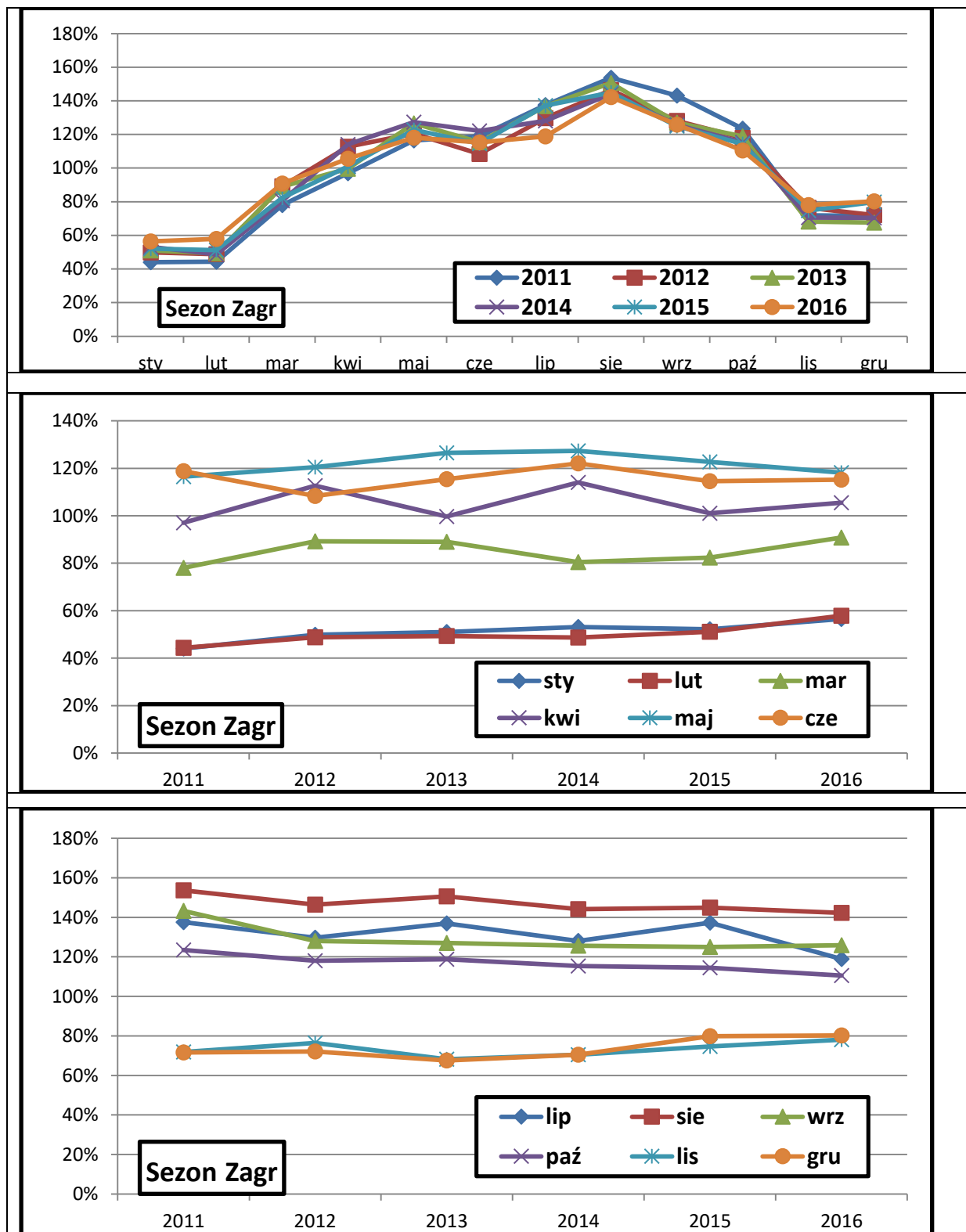

Rysunek 23. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

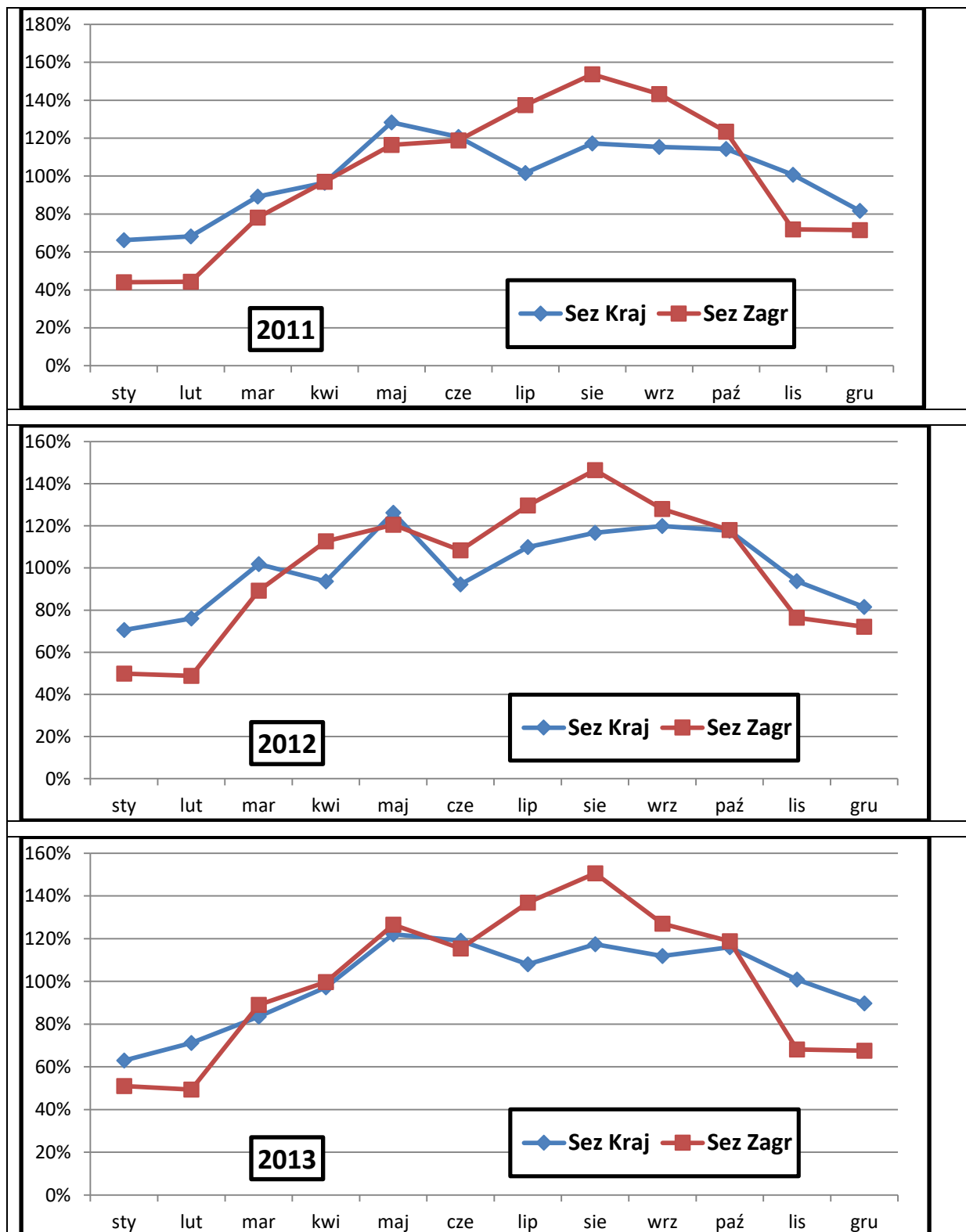
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 24. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

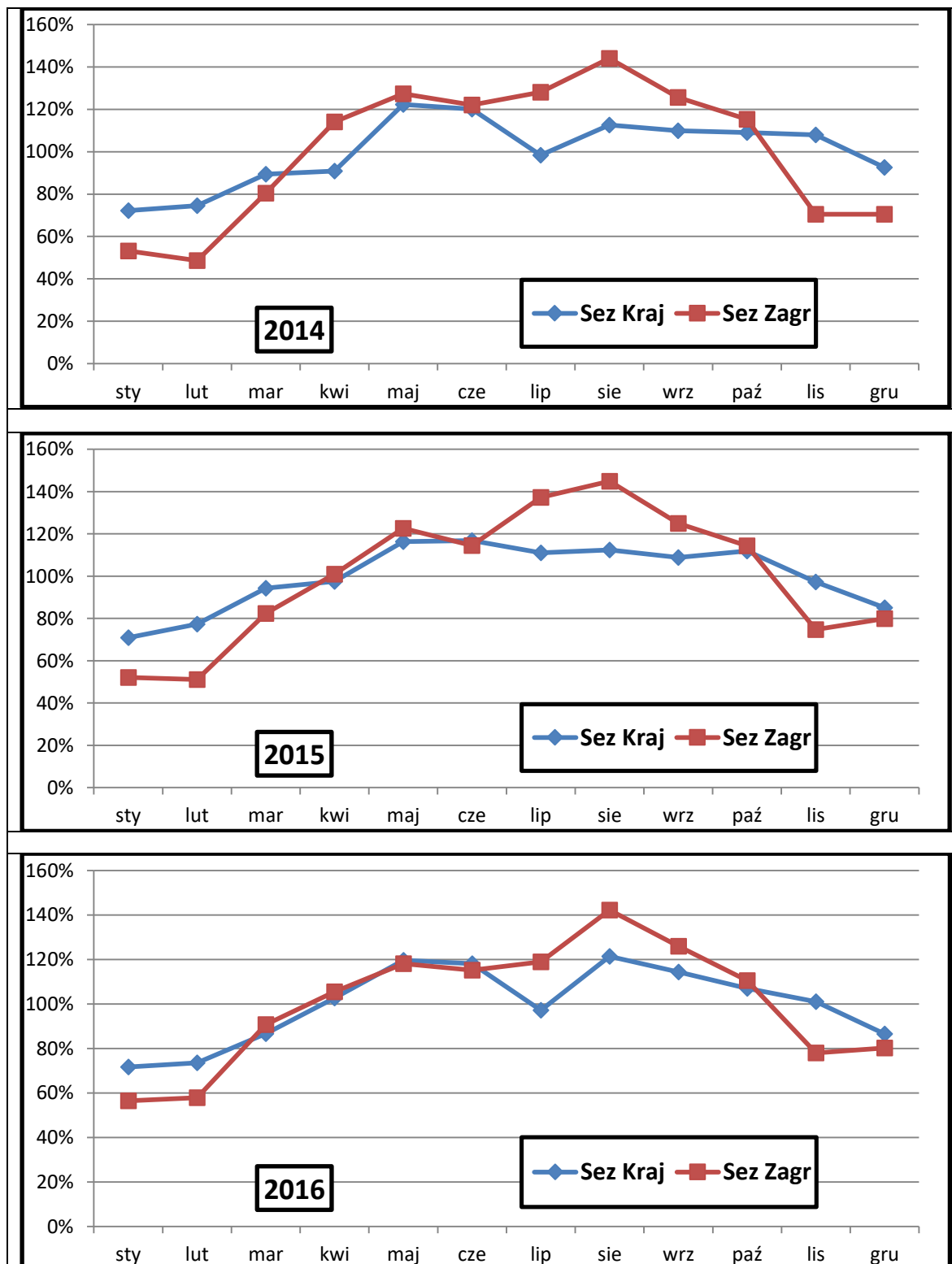
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 25. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 26. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

2.6. Analiza danych kwartalnych

Dokonując analizy liczby osób (ogółem oraz w podziale na turystów krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów, warto uwzględnić analizę kwartalną, a więc obejmującą szerszy horyzont czasowy niż w przypadku analizy danych miesięcznych. W pierwszych trzech tabelach zebrano dane dotyczące liczby korzystających z noclegów w Krakowie w ujęciu kwartalnym w latach 2011-2016 według kwartałów i są to następujące tabele:

- Tabela 11. Liczba korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Tabela 12. Turyści krajowi korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Tabela 13. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów.

Zawarte w powyższych tabelach dane zobrazowano na kolejnych rysunkach:

- Rysunek 27. Liczba korzystających z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Rysunek 28. Turyści krajowi korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Rysunek 29. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Rysunek 30. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów
- Rysunek 31. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów.

Zauważalne jest w badanym okresie, iż w III kwartale dominują turyści zagraniczni korzystający z obiektów noclegowych. W kolejnych trzech tabelach zebrano dane dotyczące wskaźników sektorów z podziałem na turystów ogółem, krajowych i zagranicznych w ujęciu kwartalnym w okresie od 2011 do 2016 roku. Są to następujące tabele:

- Tabela 14. Wskaźniki sektorowe (kraj/zagr) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Tabela 15. Wskaźniki sektorowe (kraj/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Tabela 16. Wskaźniki sektorowe (zagr/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów.

Zebrane dane zobrazowano na następujących rysunkach:

- Rysunek 32. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów – wskaźnik [kraj/zagr]
- Rysunek 33. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów– wskaźnik [kraj/ogółem]
- Rysunek 34. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów– wskaźnik [zagr/ogółem]
- Rysunek 35. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

- Rysunek 36. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem].

W kolejnych tabelach zestawione ruchome indeksy dynamiki:

- Tabela 17. Ruchome indeksy dynamiki korzystających z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów
- Tabela 18. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruchome indeksy dynamiki
- Tabela 19. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruchome indeksy dynamiki.

Wszystkie dane zilustrowane zostały na kolejnych rysunkach:

- Rysunek 37. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – indeksy dynamiki
- Rysunek 38. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki
- Rysunek 39. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki
- Rysunek 40. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki
- Rysunek 41. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki.

Tabela 17. Liczba korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	267 517	321 929	321 082	347 124	379 999	405 793
II	463 649	485 070	539 127	580 265	591 407	630 260
III	524 340	557 564	600 023	599 272	652 134	667 300
IV	385 765	414 007	441 748	469 743	498 551	522 958
Razem	1 641 271	1 778 570	1 901 980	1 996 404	2 122 091	2 226 311

Rysunek 27. Liczba korzystających z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów

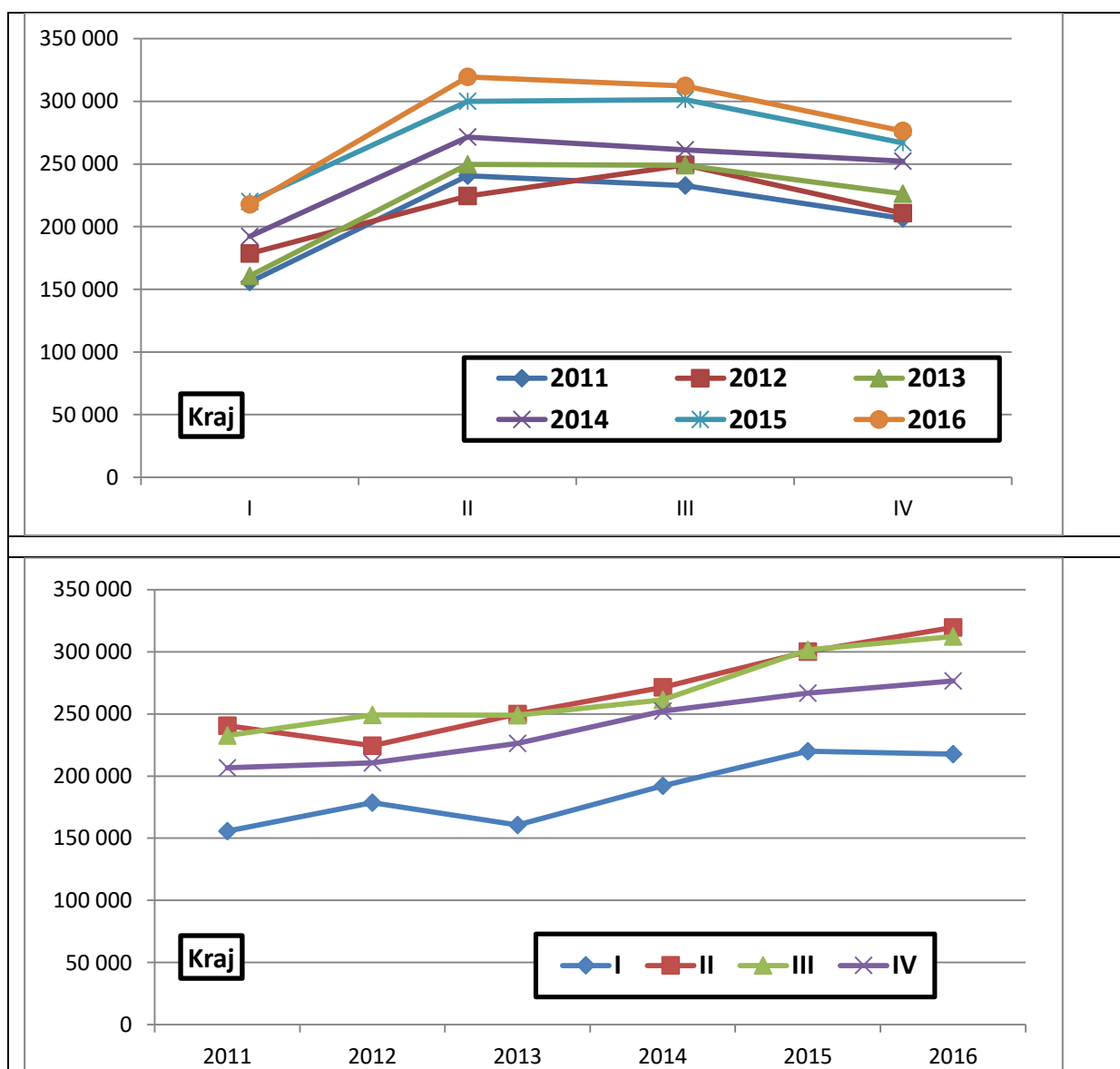

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 18. Turyści krajowi korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 155 723	○ 178 627	○ 160 735	○ 192 280	◐ 220 034	◐ 217 676
II	◑ 240 592	◑ 224 502	◑ 249 799	◑ 271 486	● 300 021	● 319 443
III	◑ 232 687	◑ 249 196	◑ 248 998	◑ 261 363	● 301 445	● 312 355
IV	○ 206 605	◐ 210 663	◐ 226 256	◑ 252 135	◑ 266 821	● 276 433
Razem	835 607	862 988	885 788	977 264	1 088 321	1 125 907

Rysunek 28. Turyści krajowi korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów

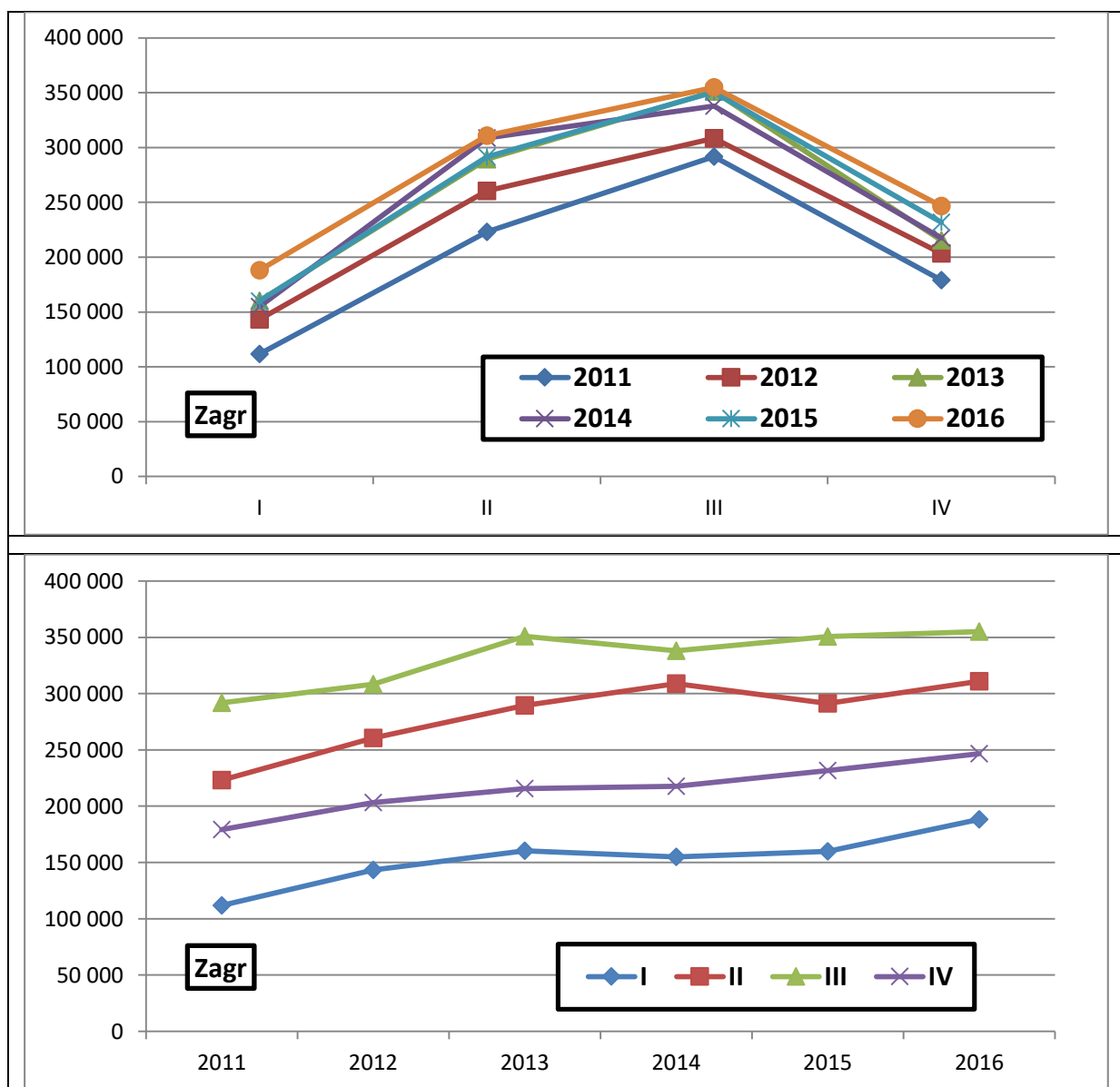
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 19. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg kwartałów

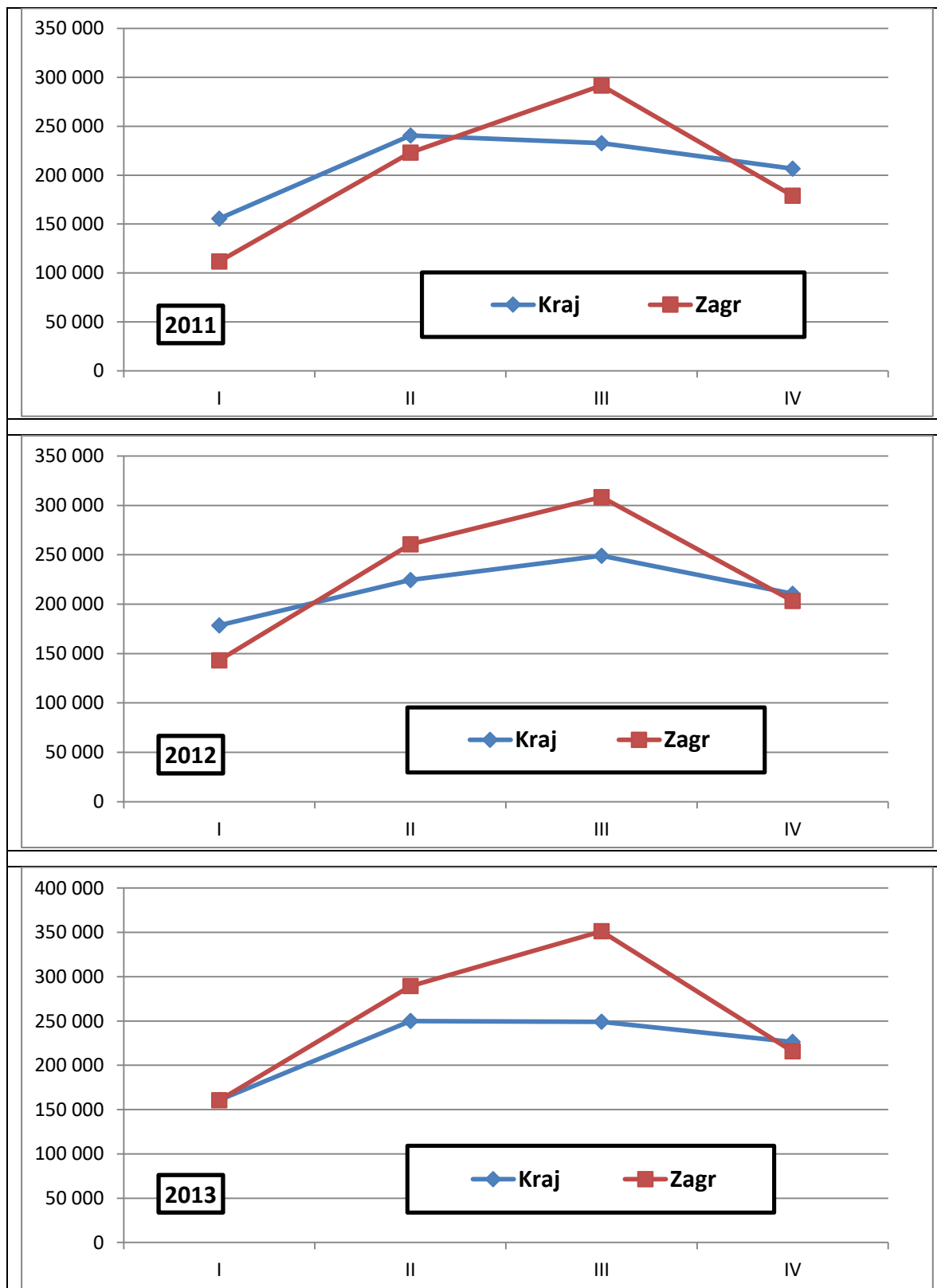
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 111 794	○ 143 302	○ 160 347	○ 154 844	○ 159 965	○ 188 117
II	◐ 223 057	◐ 260 568	◐ 289 328	◐ 308 779	◐ 291 386	◐ 310 817
III	◑ 291 653	◑ 308 368	◑ 351 025	◑ 337 909	◑ 350 689	◑ 354 945
IV	◒ 179 160	◒ 203 344	◒ 215 492	◒ 217 608	◒ 231 730	◒ 246 525
Razem	805 664	915 582	1 016 192	1 019 140	1 033 770	1 100 404

Rysunek 29. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów

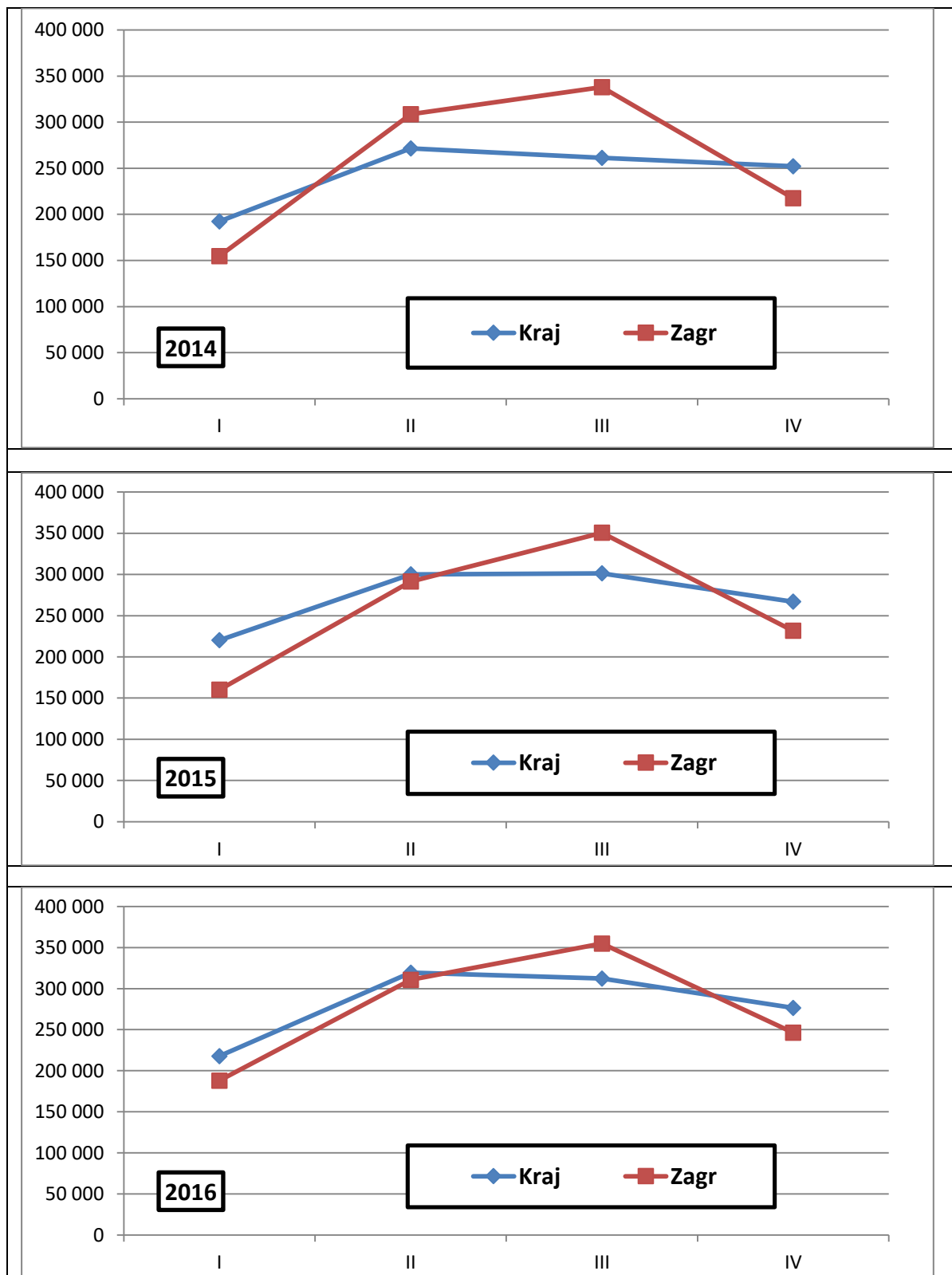
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 30. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 31. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów

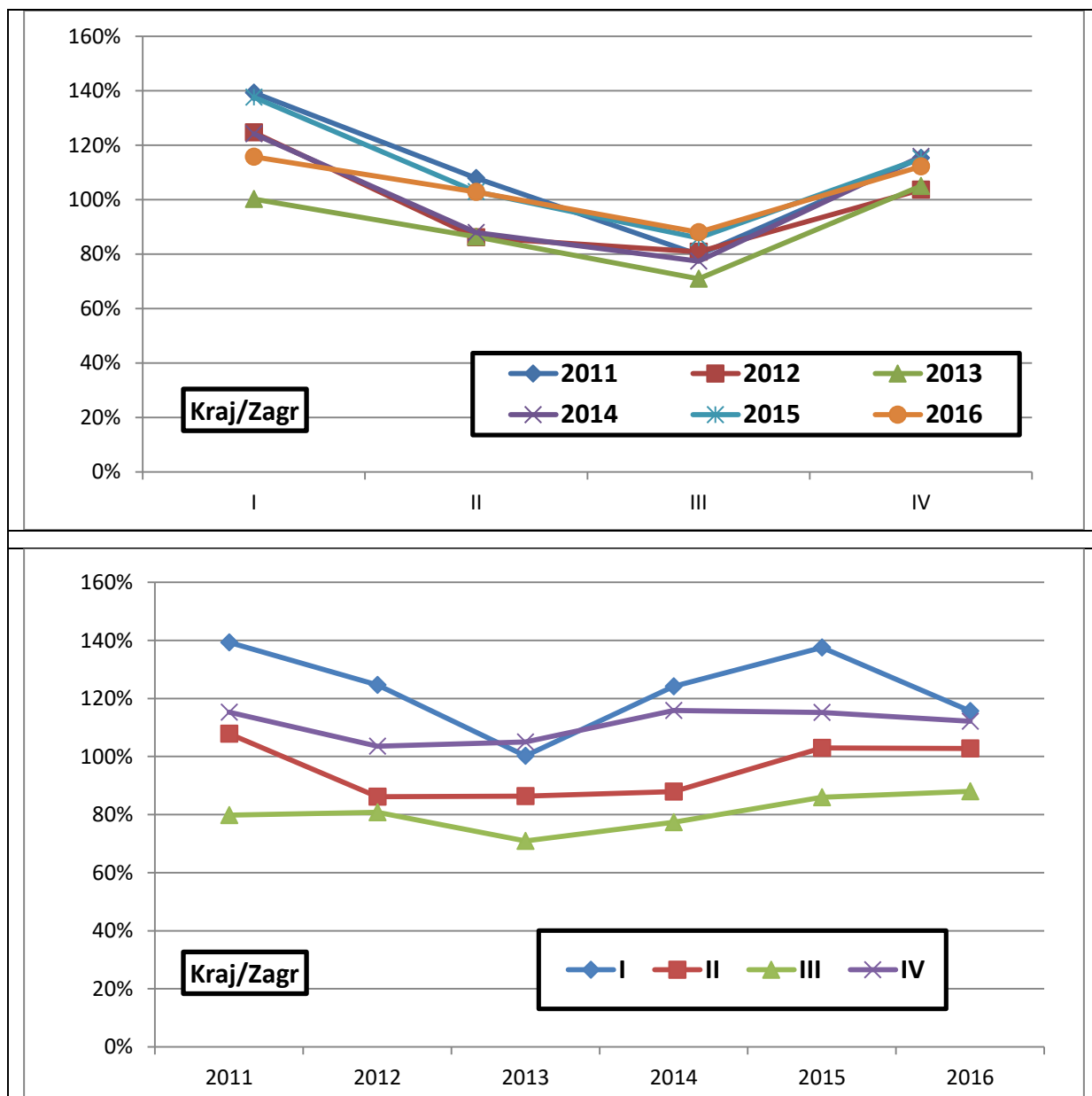

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 20. Wskaźniki sektorowe (kraj/zagr) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	● 139%	● 125%	◐ 100%	● 124%	● 138%	◐ 116%
II	◐ 108%	◐ 86%	◐ 86%	◐ 88%	◐ 103%	◐ 103%
III	○ 80%	○ 81%	○ 71%	○ 77%	◐ 86%	◐ 88%
IV	◐ 115%	◐ 104%	◐ 105%	◐ 116%	◐ 115%	◐ 112%
Razem	◐ 104%	◐ 94%	◐ 87%	◐ 96%	◐ 105%	◐ 102%

Rysunek 32. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów – wskaźnik [kraj/zagr]

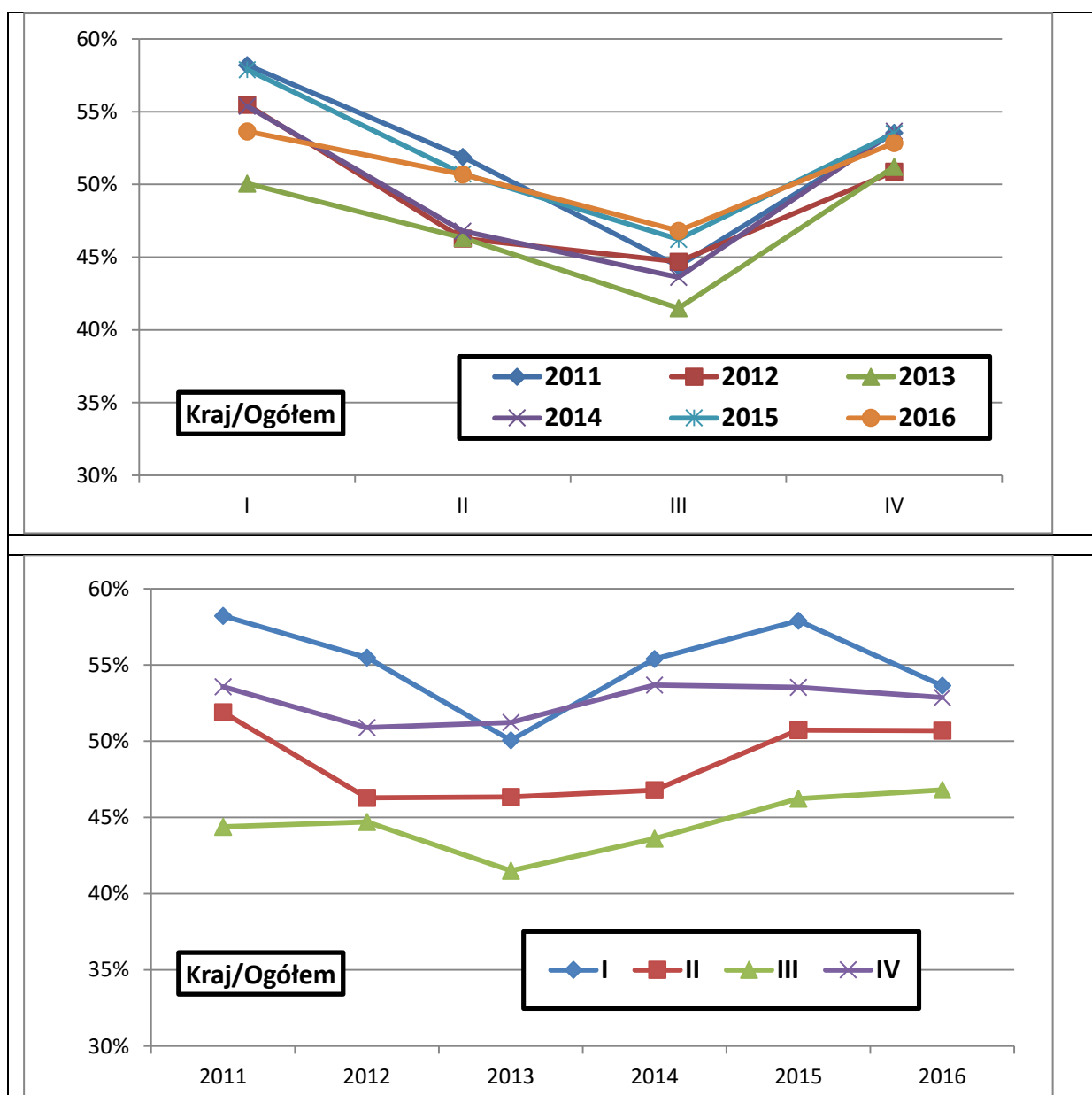

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 21. Wskaźniki sektorowe (kraj/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	● 58%	● 55%	◐ 50%	● 55%	● 58%	◐ 54%
II	◐ 52%	◐ 46%	◐ 46%	◐ 47%	◐ 51%	◐ 51%
III	○ 44%	○ 45%	○ 41%	○ 44%	◐ 46%	◐ 47%
IV	◐ 54%	◐ 51%	◐ 51%	◐ 54%	◐ 54%	◐ 53%
Razem	◐ 51%	◐ 49%	◐ 47%	◐ 49%	◐ 51%	◐ 51%

Rysunek 33. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów– wskaźnik [kraj/ogółem]

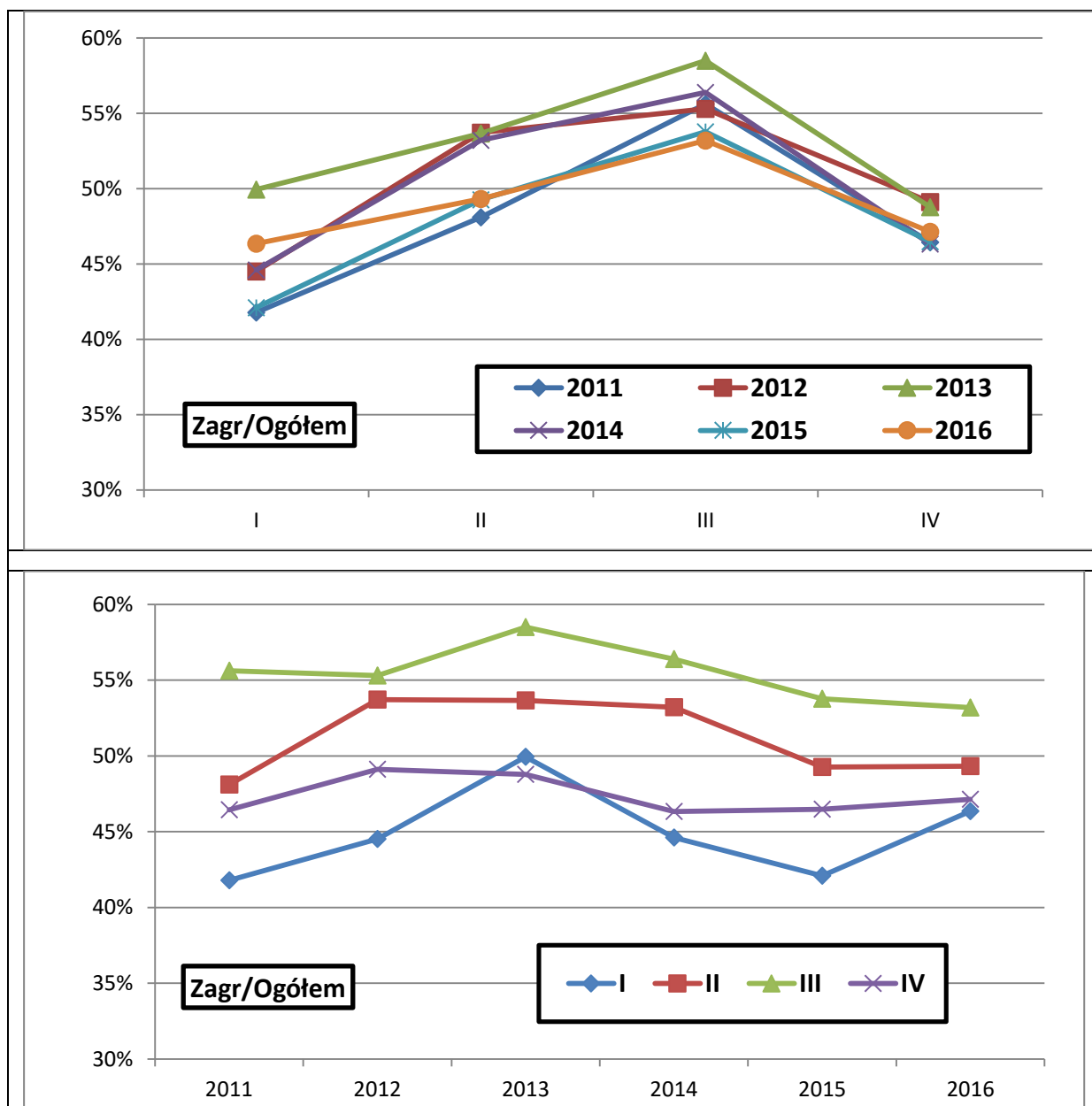

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 22. Wskaźniki sektorowe (zagr/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 42%	○ 45%	◐ 50%	○ 45%	○ 42%	◐ 46%
II	◐ 48%	◐ 54%	◐ 54%	◐ 53%	◐ 49%	◐ 49%
III	● 56%	● 55%	● 59%	● 56%	◐ 54%	◐ 53%
IV	◐ 46%	◐ 49%	◐ 49%	◐ 46%	◐ 46%	◐ 47%
Razem	◐ 49%	◐ 51%	◐ 53%	◐ 51%	◐ 49%	◐ 49%

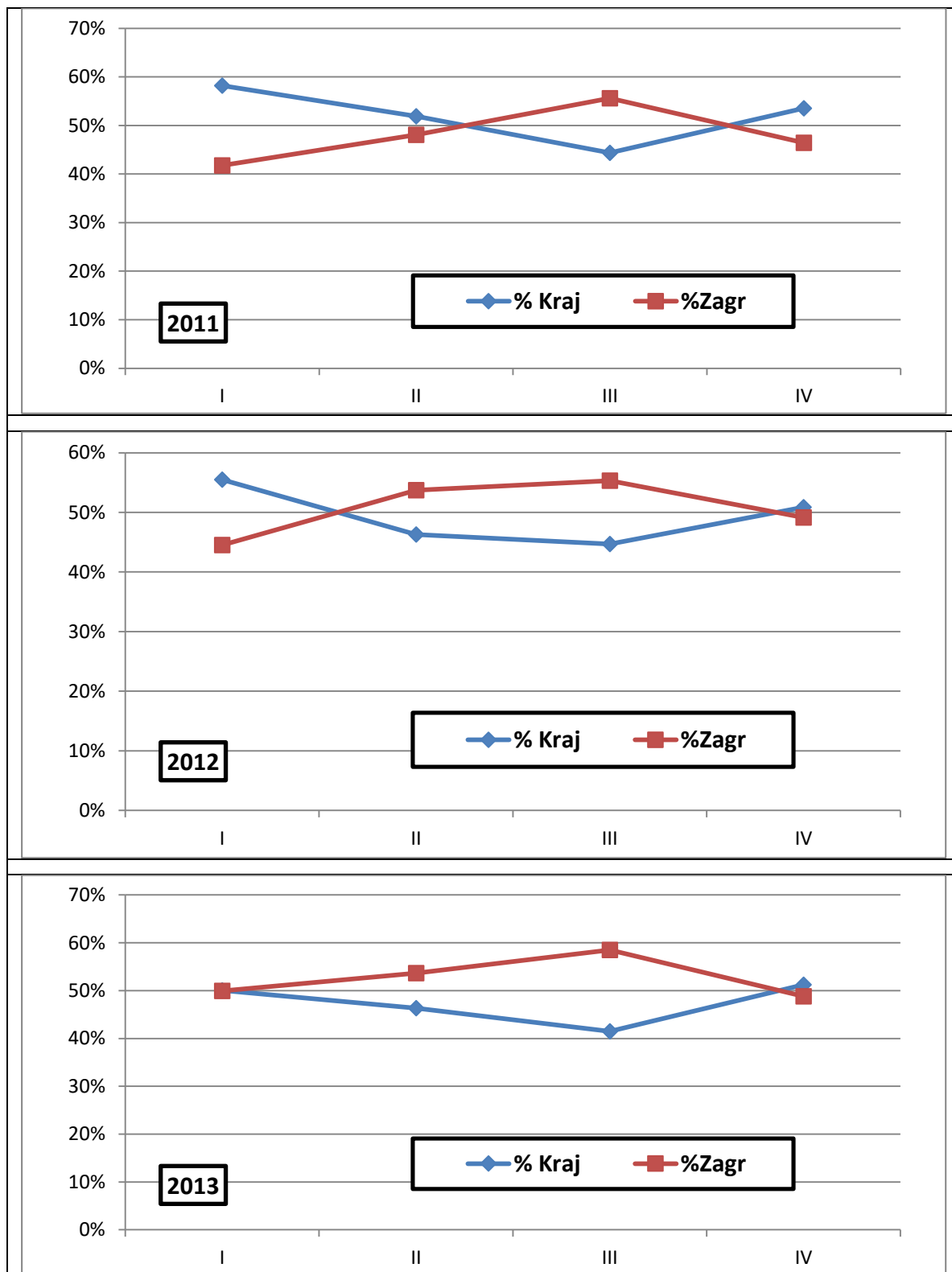
Rysunek 34. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów – wskaźnik [zagr/ogółem]

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

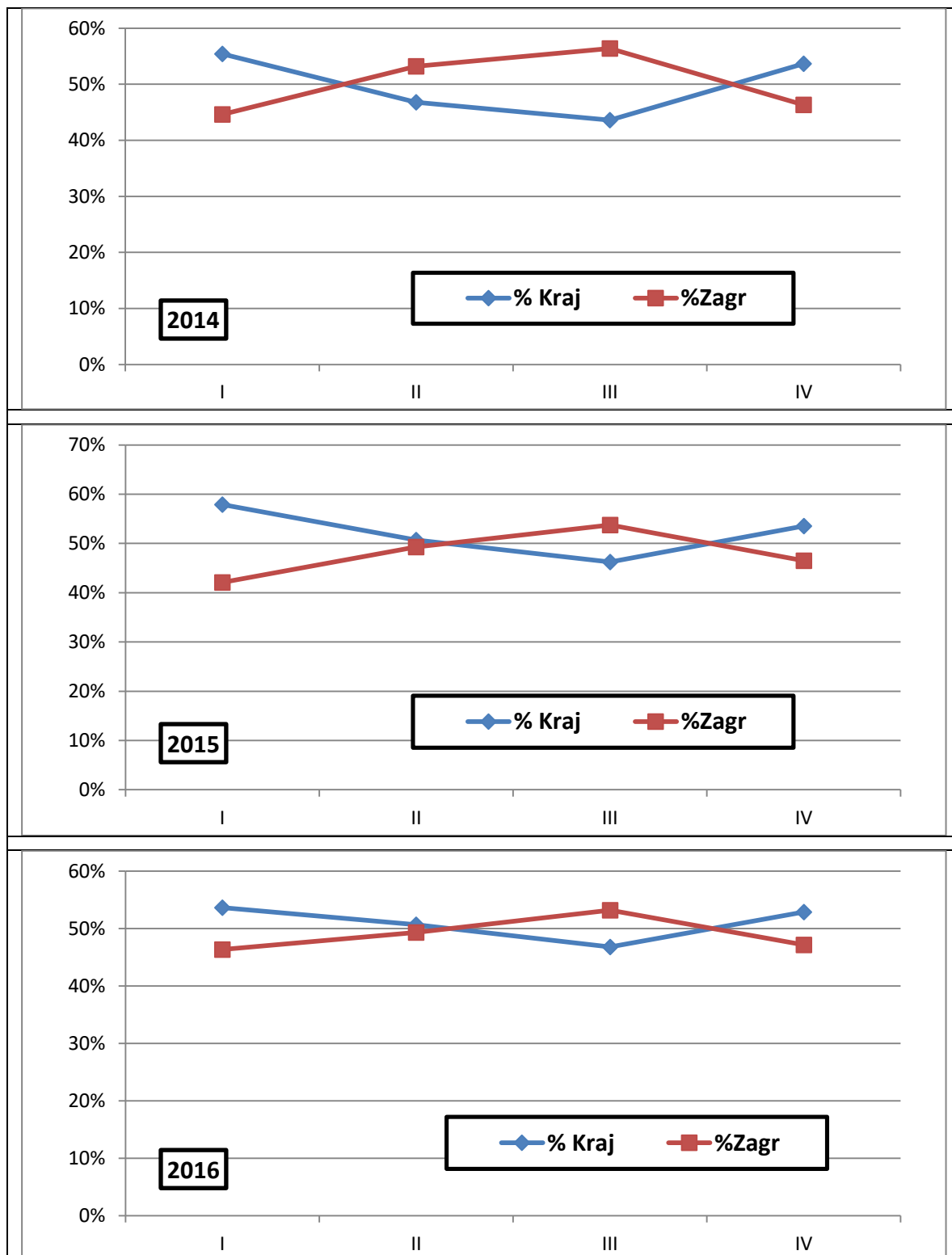
Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 35. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 36. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]

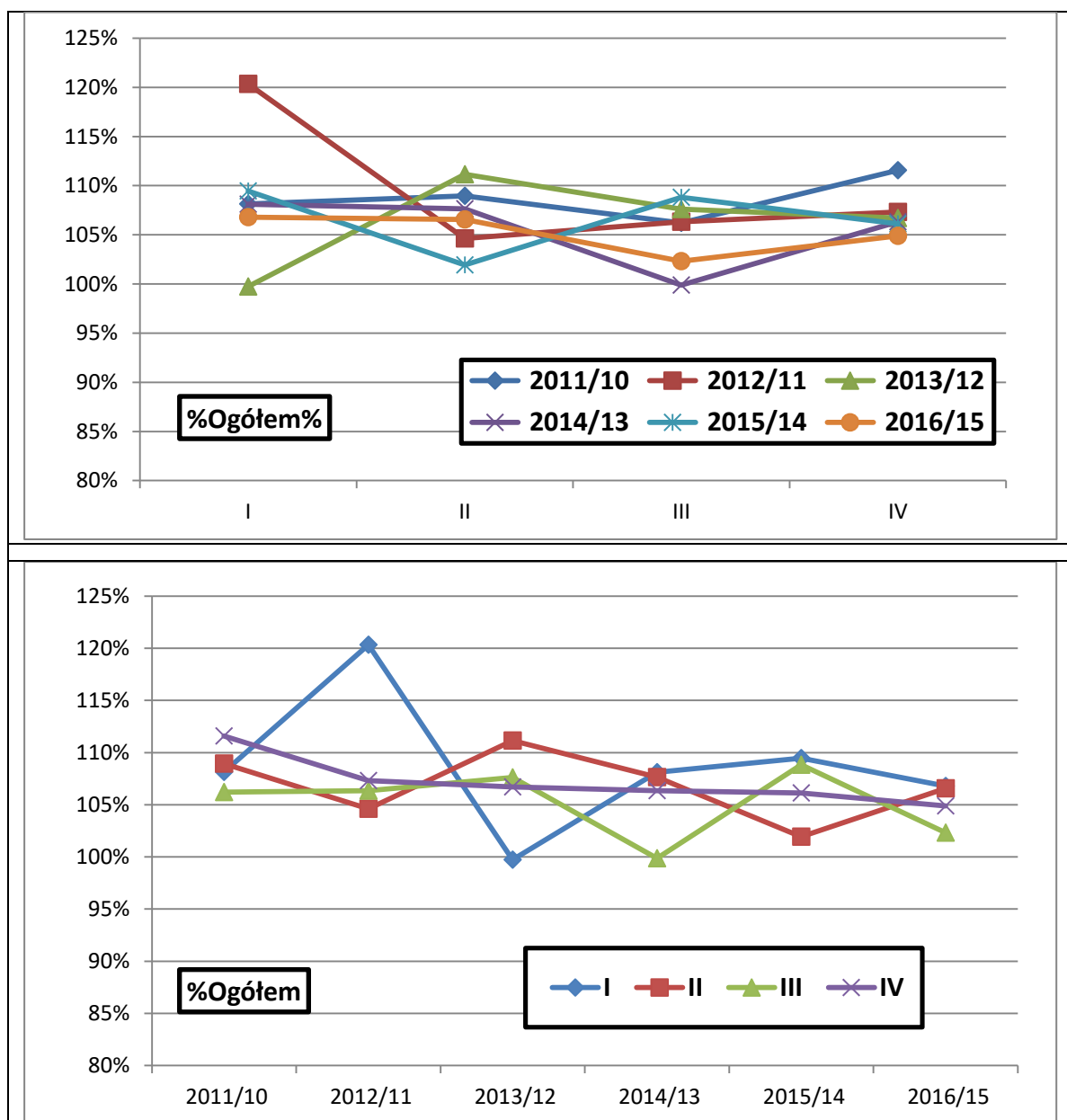
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 23. Ruchome indeksy dynamiki korzystających z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów

	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
I	108%	120%	100%	108%	109%	107%
II	109%	105%	111%	108%	102%	107%
III	106%	106%	108%	100%	109%	102%
IV	112%	107%	107%	106%	106%	105%
Razem	109%	108%	107%	105%	106%	105%

Rysunek 37. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – indeksy dynamiki

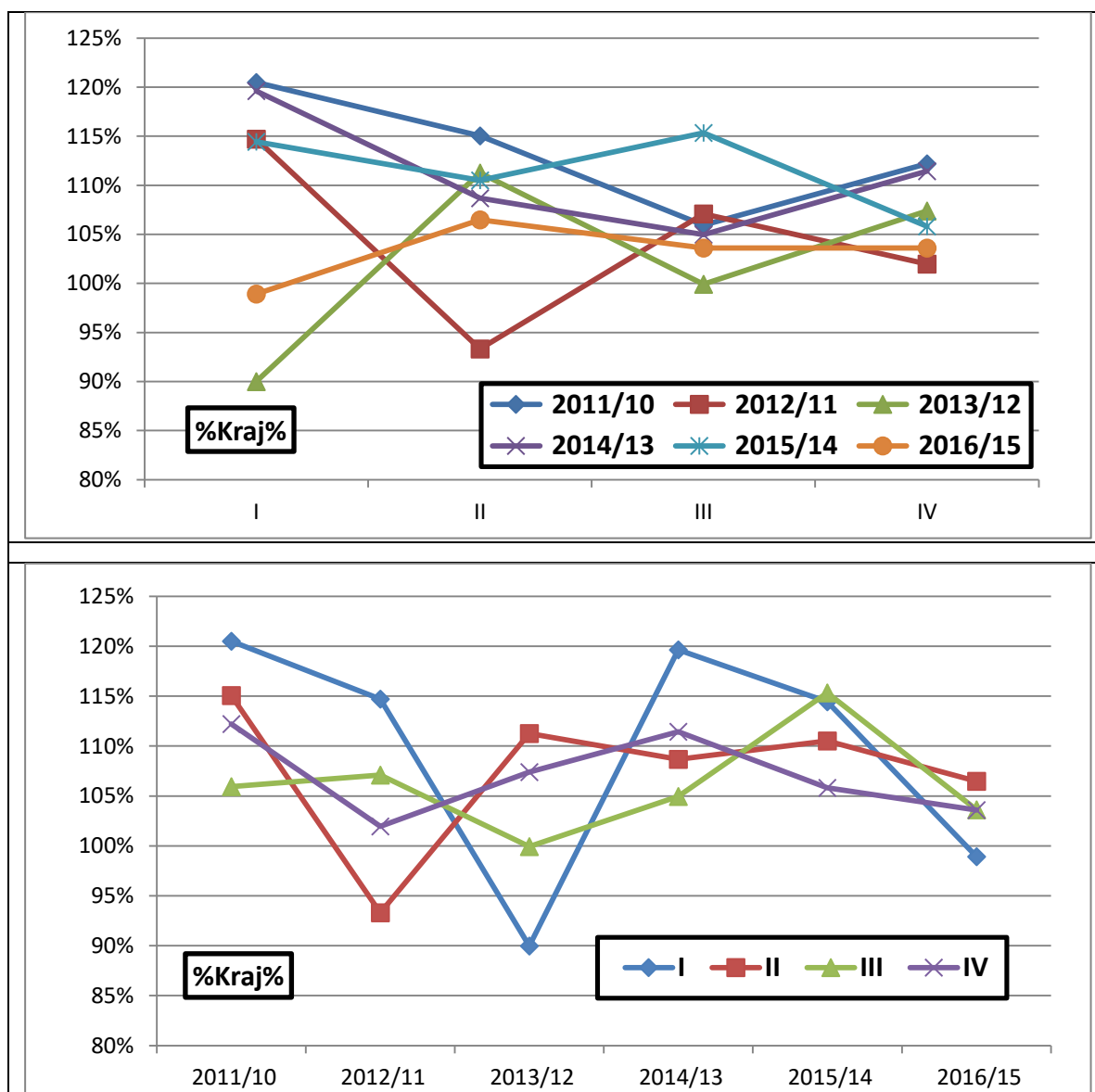

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 24. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruhome indeksy dynamiki

	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
I	● 121%	● 115%	○ 90%	● 120%	● 114%	○ 99%
II	● 115%	○ 93%	● 111%	● 109%	● 111%	● 106%
III	● 106%	● 107%	○ 100%	● 105%	● 115%	● 104%
IV	● 112%	○ 102%	● 107%	● 111%	● 106%	● 104%
Razem	● 113%	● 103%	○ 103%	● 110%	● 111%	● 103%

Rysunek 38. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – ruhome indeksy dynamiki

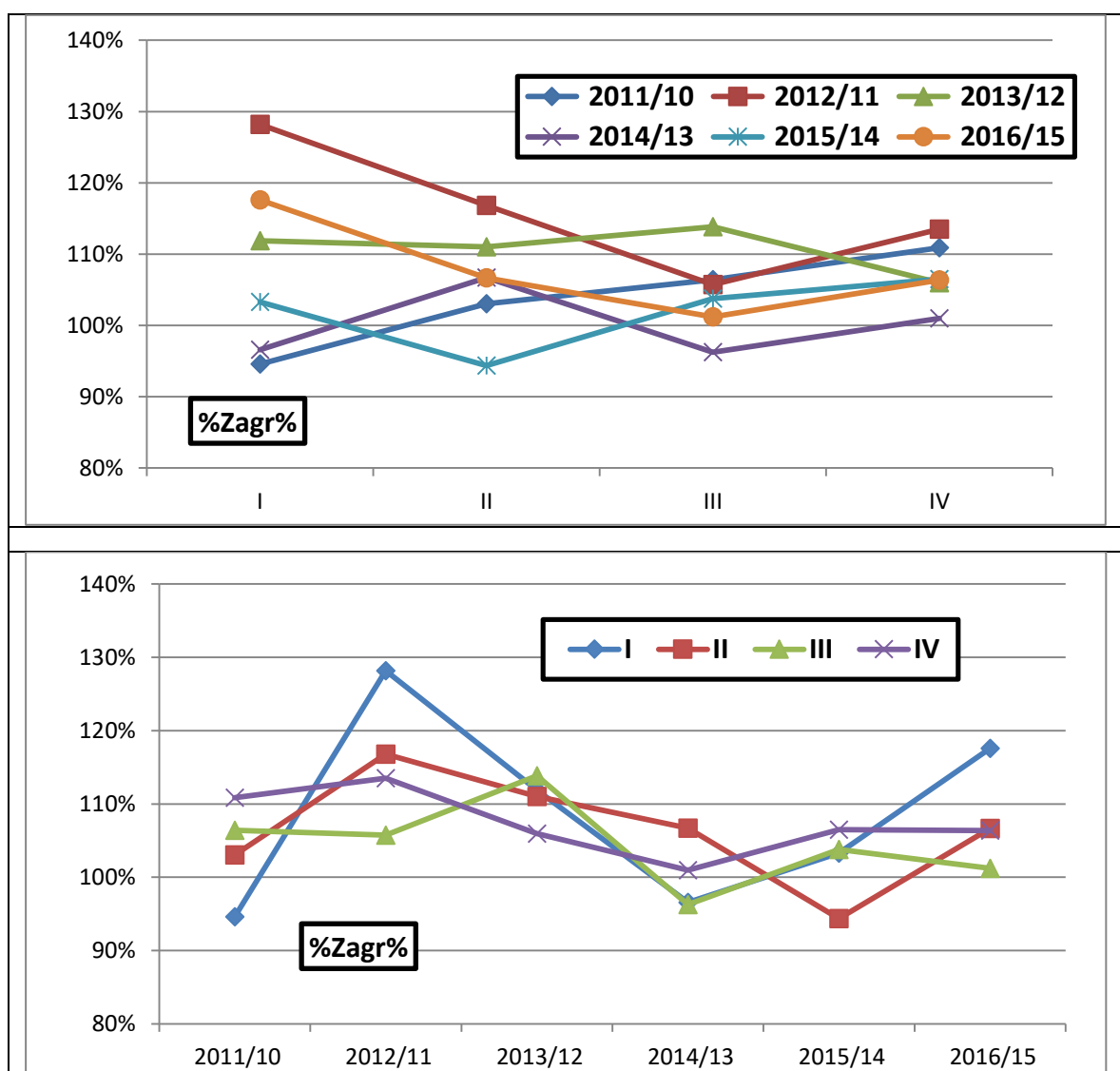

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 25. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruhome indeksy dynamiki

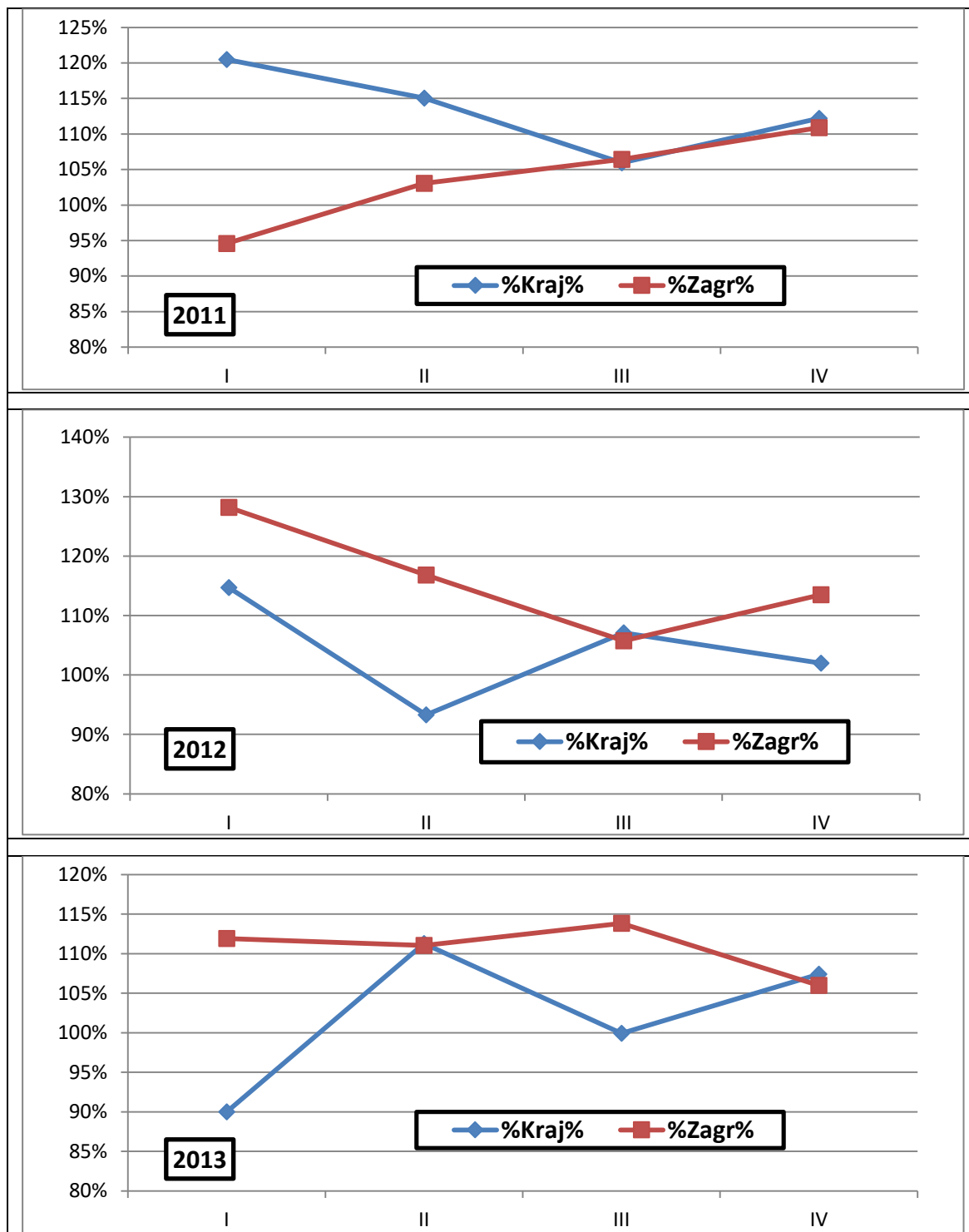
	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13	2015/14	2016/15
I	○ 95%	● 128%	◐ 112%	○ 97%	◑ 103%	● 118%
II	◑ 103%	● 117%	◐ 111%	◑ 107%	○ 94%	◑ 107%
III	◑ 106%	◑ 106%	● 114%	○ 96%	◑ 104%	◑ 101%
IV	◑ 111%	◑ 113%	◑ 106%	◑ 101%	◑ 106%	◑ 106%
Razem	◑ 105%	◑ 114%	◑ 111%	○ 100%	◑ 101%	◑ 106%

Rysunek 39. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów ruhome indeksy dynamiki

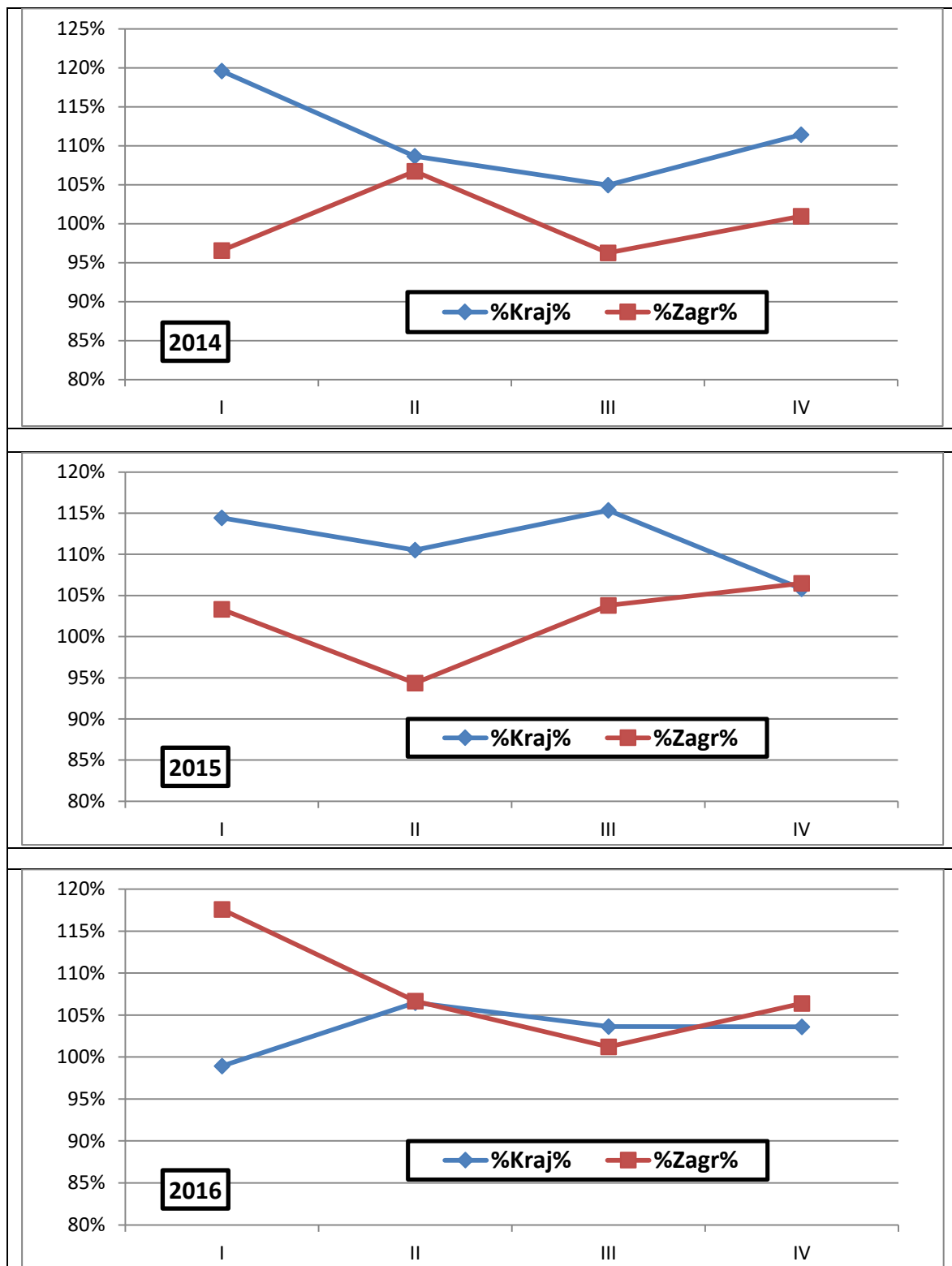
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 40. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 41. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki

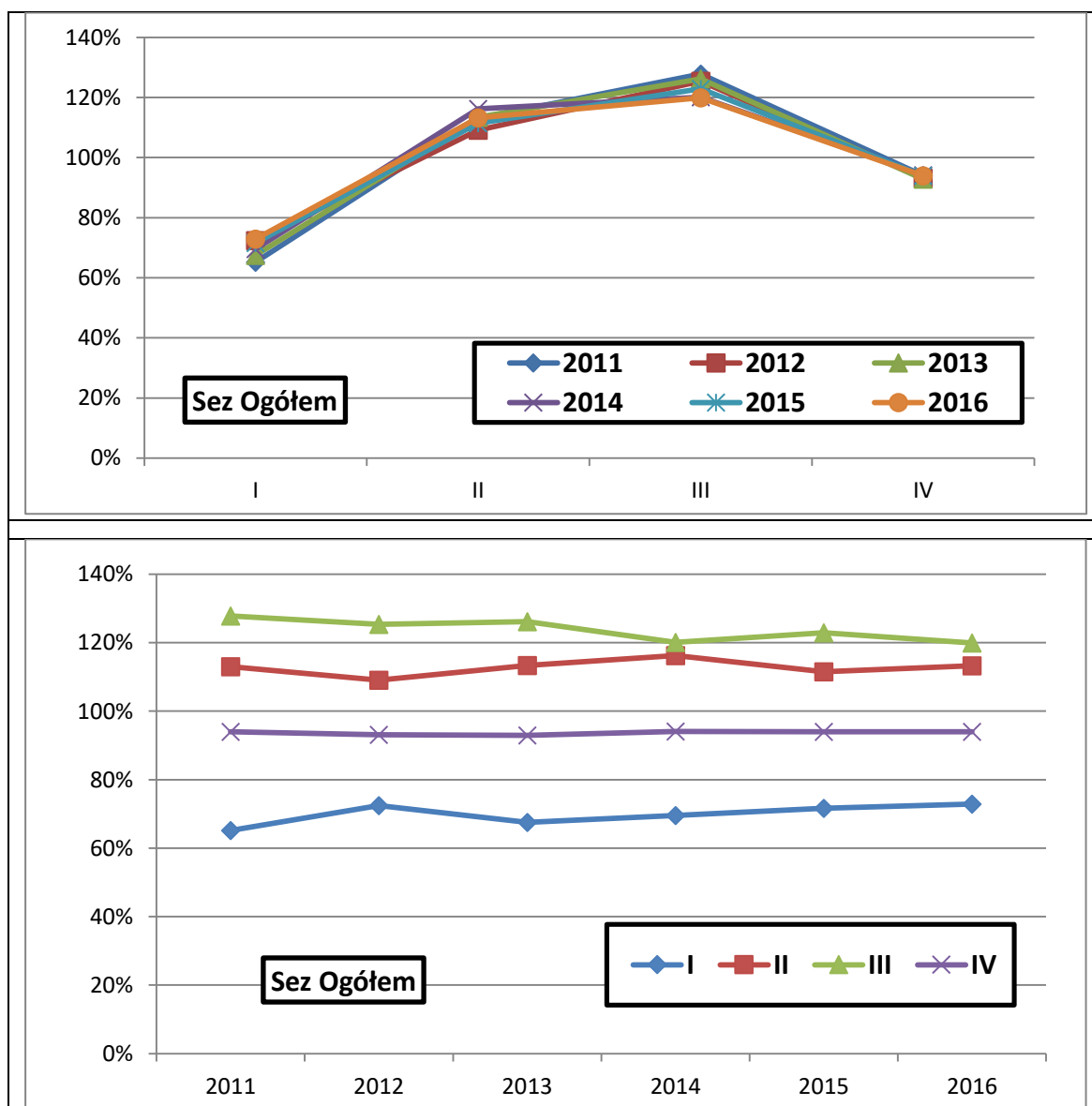

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 26. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 65%	○ 72%	○ 68%	○ 70%	○ 72%	○ 73%
II	◐ 113%	◐ 109%	◐ 113%	◐ 116%	◐ 111%	◐ 113%
III	◑ 128%	◑ 125%	◑ 126%	◑ 120%	◑ 123%	◑ 120%
IV	◒ 94%	◒ 93%	◒ 93%	◒ 94%	◒ 94%	◒ 94%

Rysunek 42. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości

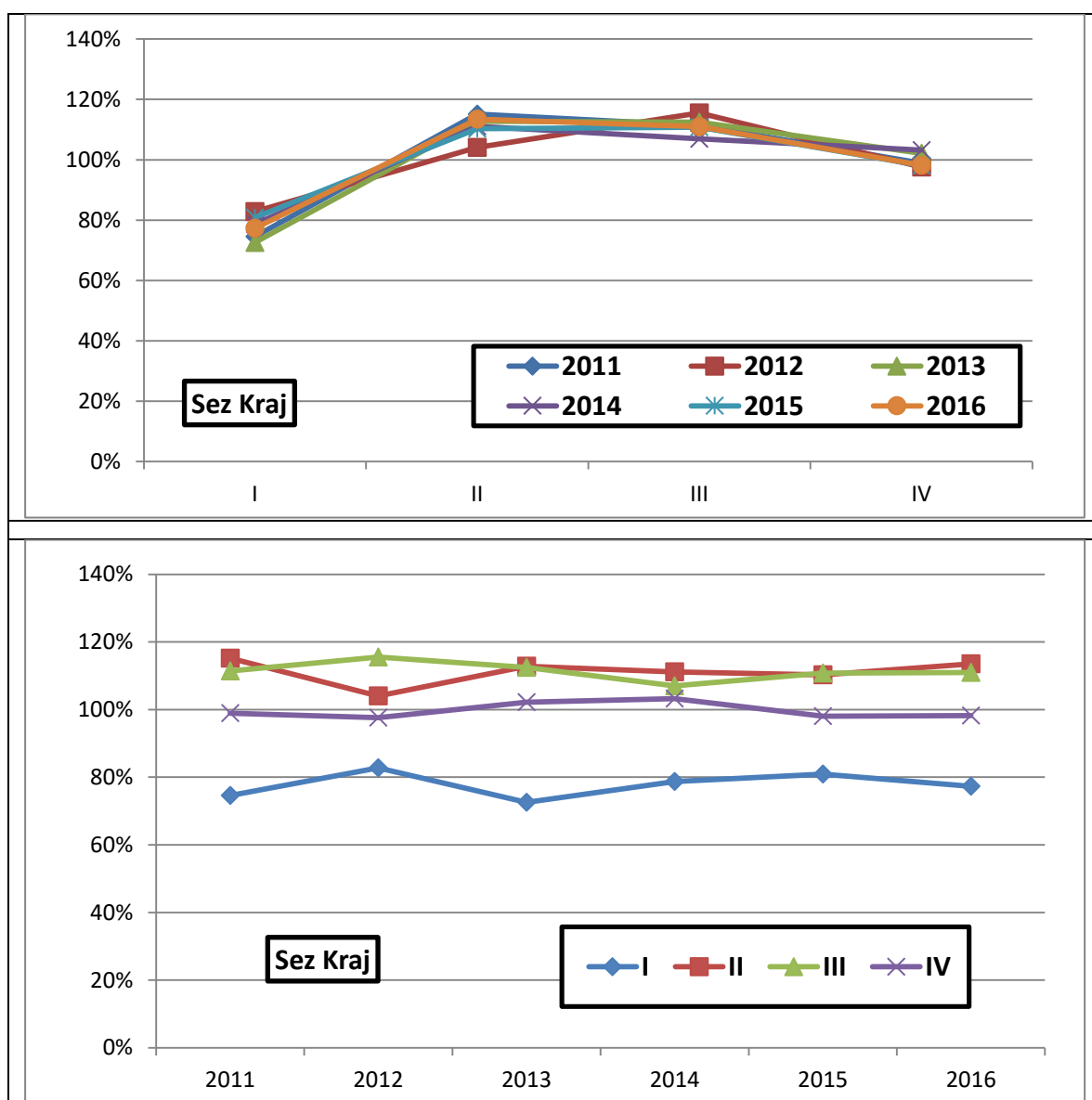

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 27. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 75%	◐ 83%	○ 73%	○ 79%	○ 81%	○ 77%
II	● 115%	◑ 104%	● 113%	◑ 111%	◑ 110%	● 113%
III	◑ 111%	● 116%	● 112%	◑ 107%	◑ 111%	◑ 111%
IV	◐ 99%	◐ 98%	◑ 102%	◑ 103%	◑ 98%	◑ 98%

Rysunek 43. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości

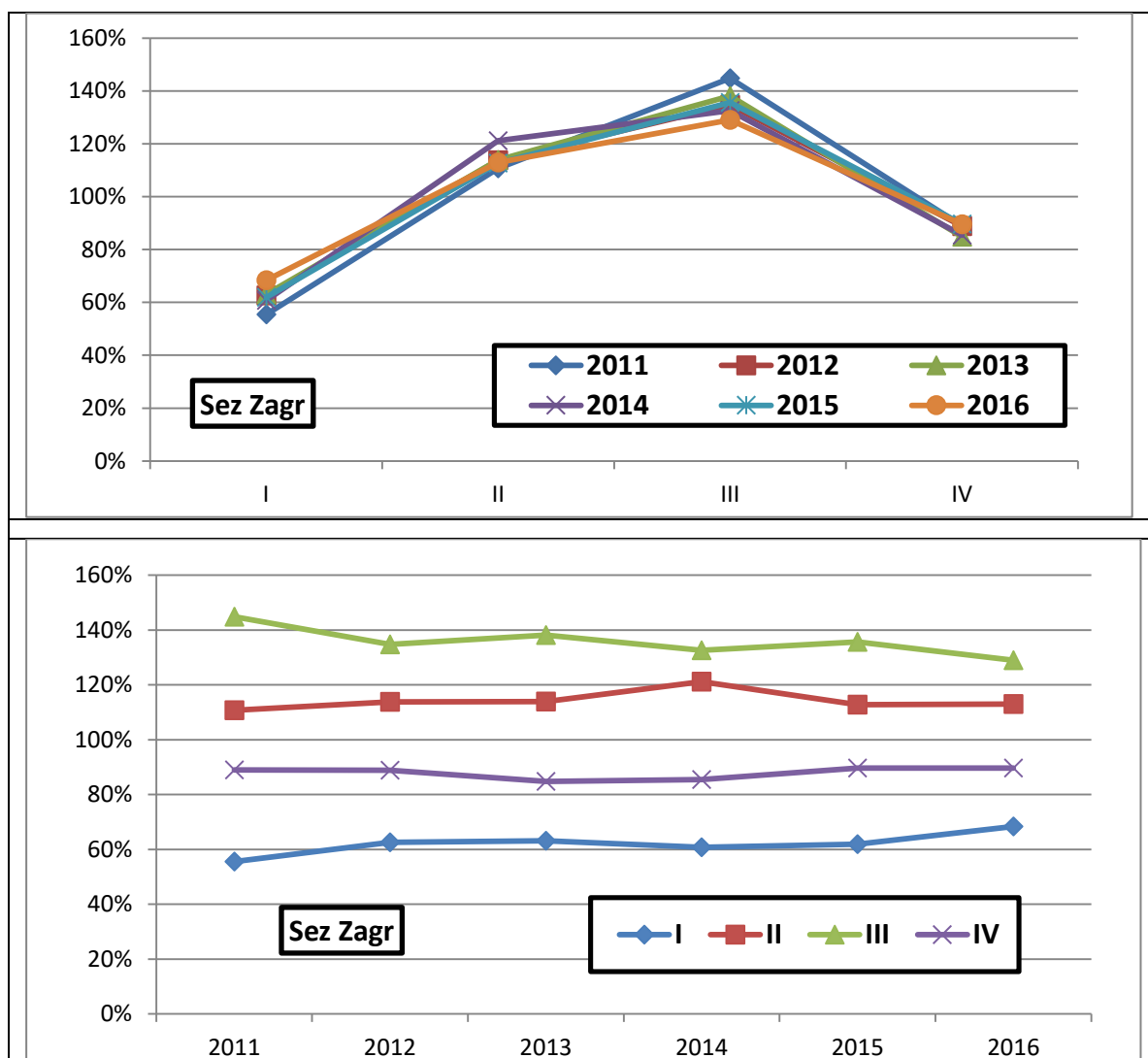
Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 28. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	○ 56%	○ 63%	○ 63%	○ 61%	○ 62%	◐ 68%
II	◑ 111%	◑ 114%	◑ 114%	◑ 121%	◑ 113%	◑ 113%
III	● 145%	● 135%	● 138%	● 133%	● 136%	◑ 129%
IV	◒ 89%	◒ 89%	◒ 85%	◒ 85%	◒ 90%	◒ 90%

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

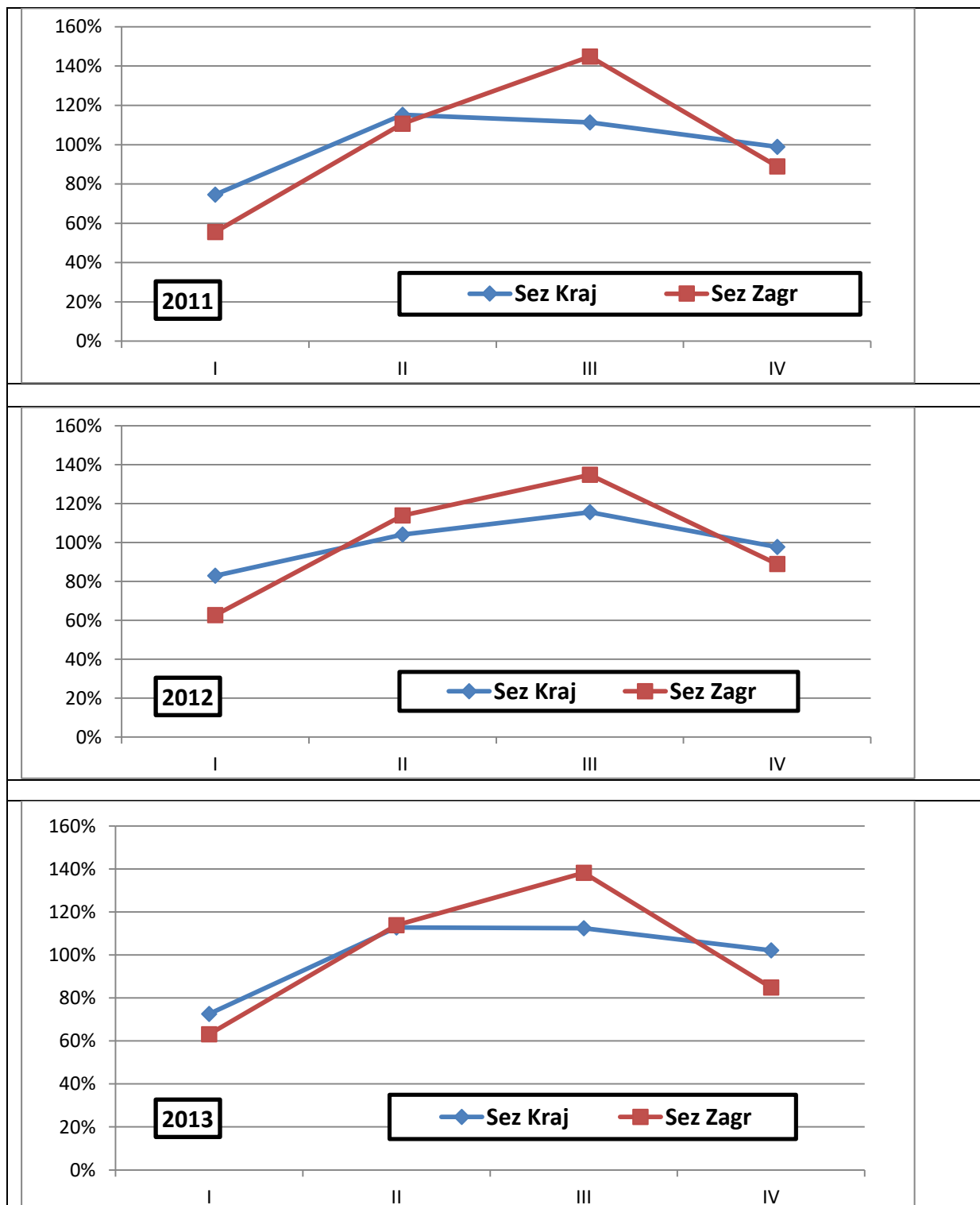
Rysunek 44. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów –współczynniki sezonowości

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

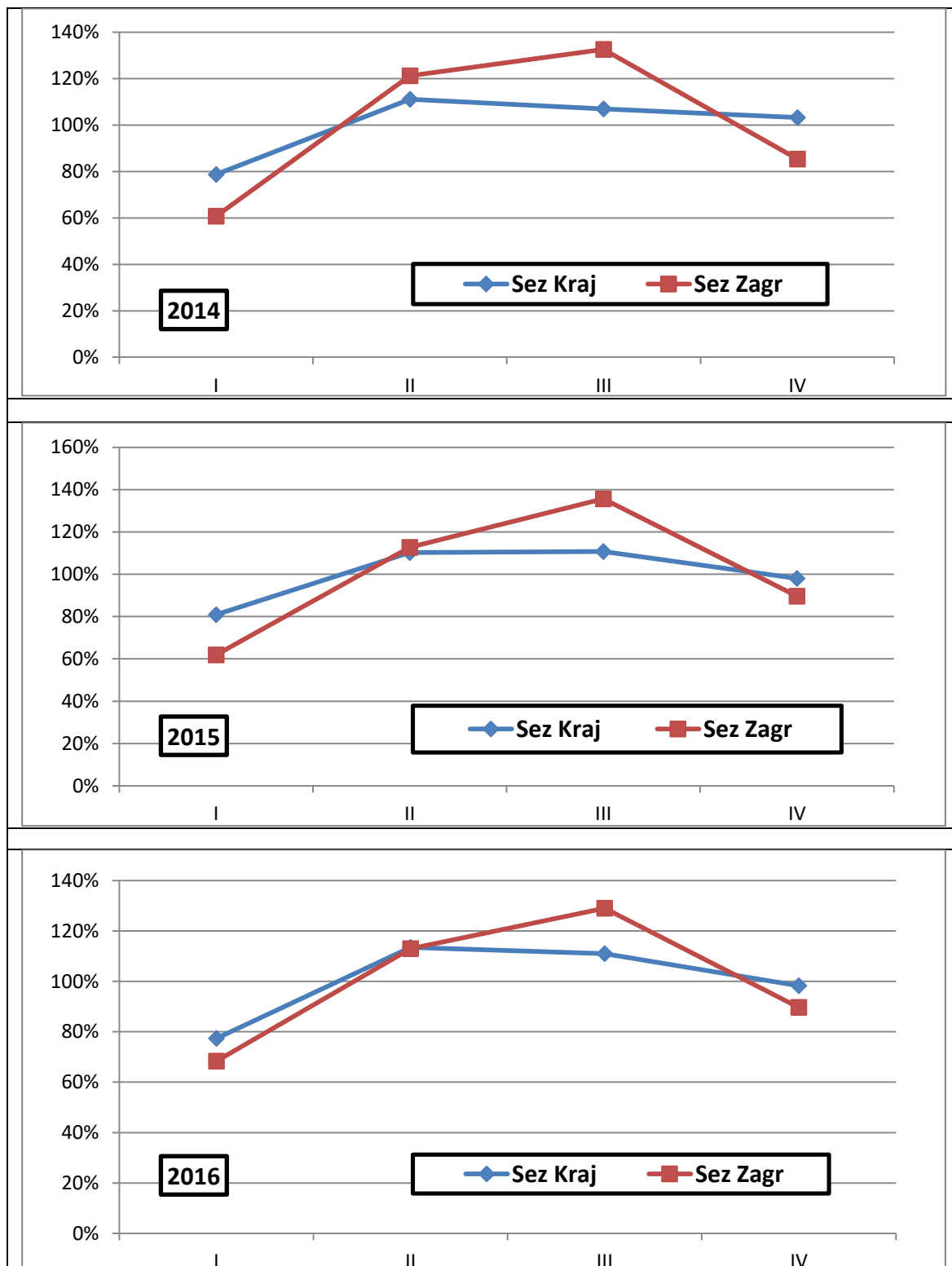

Rysunek 45. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 46. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości

Źródło: Opracowanie zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

2.7. Analiza danych rocznych

Najbardziej ogólne dane dotyczą analizy w okresach rocznych. Informacje o liczbie korzystających z noclegów w tym układzie zebrano w tab. 23 oraz zilustrowano na rys. 47–48. Są to liczby udzielonych noclegów dla turystów krajowych, zagranicznych i ogółem, a także ruchome indeksy dynamiki i wskaźniki struktury (kraj/ogółem, zagr/ogółem).

W odróżnieniu od poprzednich analiz odnoszących się do lat 2011-2016 w tym przypadku uwzględniono szerszy zakres informacji, począwszy od roku 2001. Są to dane najbardziej zagregowane w czasie, dlatego też poszerzenie horyzontu czasowego pozwala na uchwycenie generalnych tendencji kształtowania się ruchu turystycznego w Krakowie. Analiza przytoczonych informacji pozwala na sformułowanie przesłanek do ustalenia globalnego ruchu turystycznego w m. Krakowie (por. rozdz. III).

Warto tu zwrócić uwagę na:

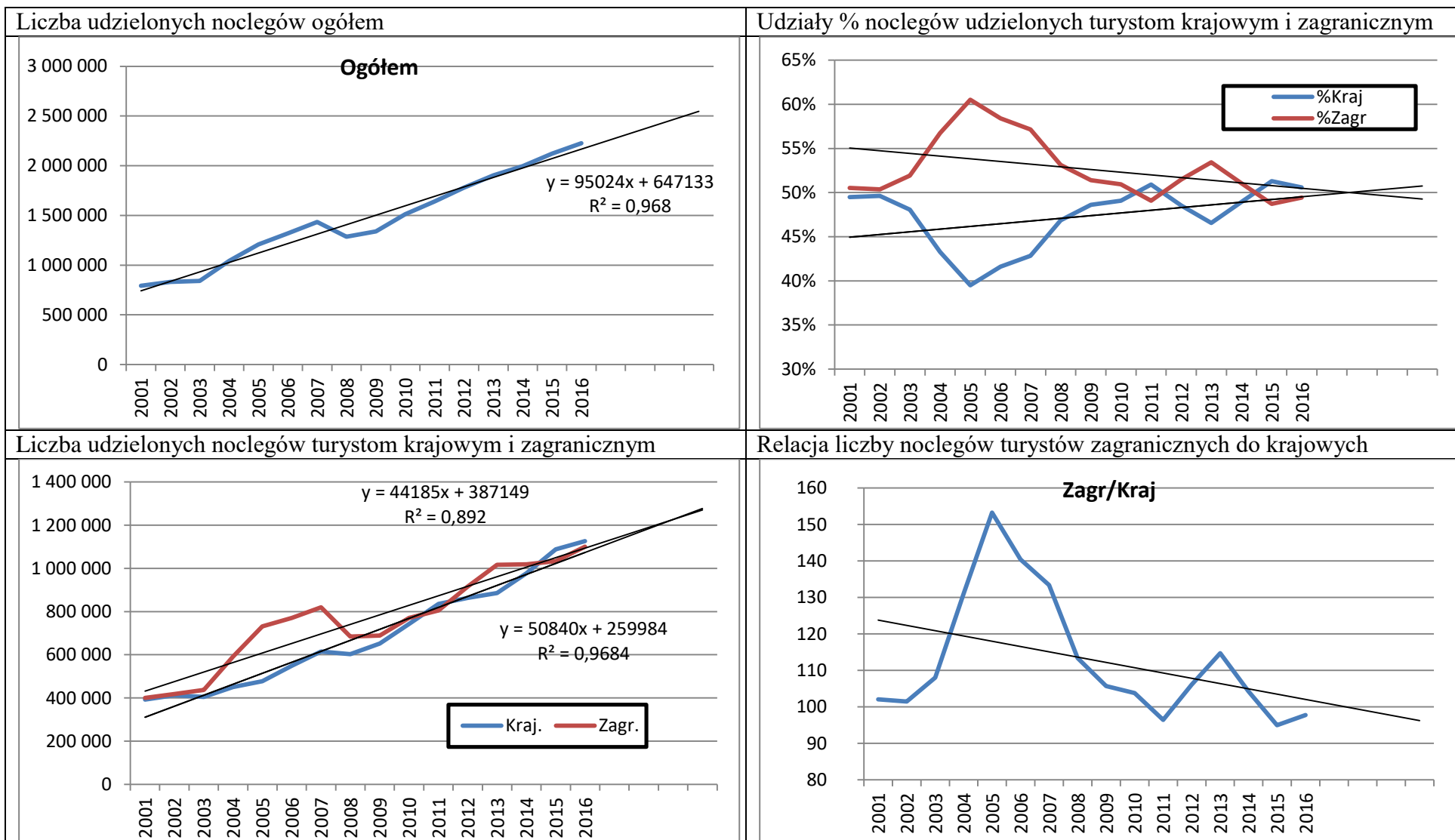
- stabilny wzrost liczby korzystających z noclegów w obydwóch segmentach ruchu turystycznego, z jedynym załamaniem w 2008 roku,
- wyrównanie udziałów zagranicznego i krajowego ruchu turystycznego w ostatnich latach, z niewielką przewagą turystów zagranicznych w roku 2013 (6,9%) oraz znaczną przewagą w latach 2004-2007 (rzędu 13,5%-21%),
- dużą nieregularność ruchomych indeksów dynamiki w obydwóch segmentach ruchu turystycznego.

Dla szeregów czasowych zawierających liczby udzielonych noclegów dopasowano liniowe funkcje trendu wraz z prognozami na najbliższe 4 lata do roku 2020, podanymi w tab. 24. Stopień dopasowania funkcji trendu wykorzystanych do wyznaczania prognoz jest wysoki (97% dla turystów krajowych oraz 89% dla turystów zagranicznych). Jak wynika z przytoczonych parametrów do roku 2020 w obydwóch segmentach liczba noclegów powinna wzrastać corocznie ok. 4%, a sumarycznie w stosunku do roku 2016 prognozuje się wzrost rzędu 13% dla turystów krajowych oraz 15% dla turystów zagranicznych. Relacje pomiędzy obydwoma segmentami powinny być wyrównane po 50% (rozbieżności wskaźników udziału nie przekraczają 0,5%).

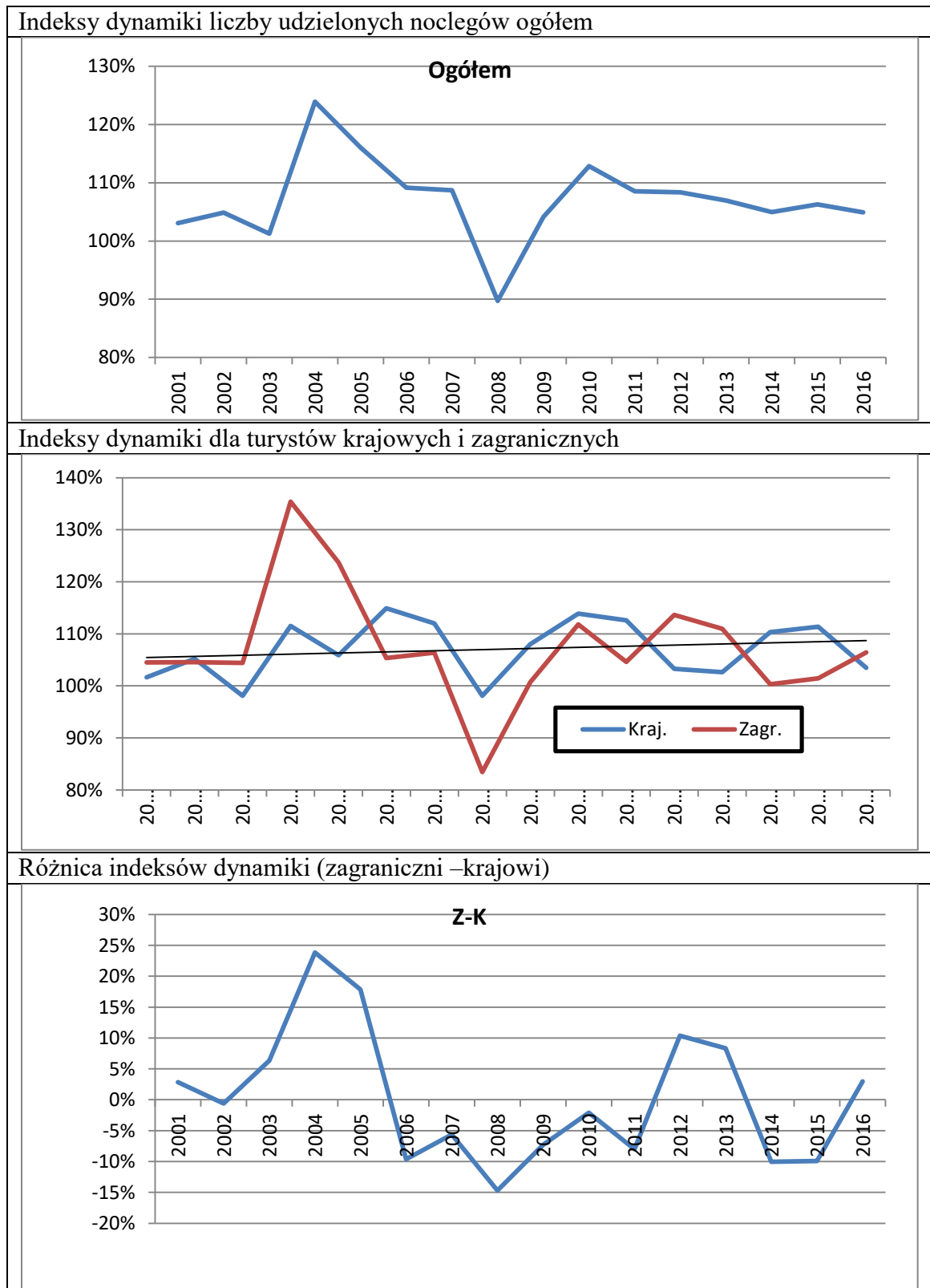
Tabela 29. Liczba korzystających z noclegów w Krakowie turystów krajowych, zagranicznych i ogółem w latach 2001–2016 wraz ze wskaźnikami struktury i ruchomymi indeksami dynamiki

Rok	Liczba noclegów			Zagr/Kraj	Udziały %			Indeksy dynamiki			
	Ogółem	Kraj.	Zagr.		%Kraj	%Zagr	%Z-%K	Ogółem	Kraj.	Zagr.	Z-K
2001	792 230	392 023	400 207	102	49,5%	50,5%	1,0%	103,1%	101,6%	104,5%	2,9%
2002	830 849	412 357	418 492	101	49,6%	50,4%	0,7%	104,9%	105,2%	104,6%	-0,6%
2003	841 304	404 413	436 891	108	48,1%	51,9%	3,9%	101,3%	98,1%	104,4%	6,3%
2004	1 042 537	451 074	591 463	131	43,3%	56,7%	13,5%	123,9%	111,5%	135,4%	23,8%
2005	1 209 345	477 586	731 759	153	39,5%	60,5%	21,0%	116,0%	105,9%	123,7%	17,8%
2006	1 319 736	548 943	770 793	140	41,6%	58,4%	16,8%	109,1%	114,9%	105,3%	-9,6%
2007	1 434 804	614 826	819 978	133	42,9%	57,1%	14,3%	108,7%	112,0%	106,4%	-5,6%
2008	1 287 223	603 167	684 056	113	46,9%	53,1%	6,3%	89,7%	98,1%	83,4%	-14,7%
2009	1 340 420	651 549	688 871	106	48,6%	51,4%	2,8%	104,1%	108,0%	100,7%	-7,3%
2010	1 512 363	742 120	770 243	104	49,1%	50,9%	1,9%	112,8%	113,9%	111,8%	-2,1%
2011	1 641 271	835 607	805 664	96	50,9%	49,1%	-1,8%	108,5%	112,6%	104,6%	-8,0%
2012	1 778 570	862 988	915 582	106	48,5%	51,5%	3,0%	108,4%	103,3%	113,6%	10,4%
2013	1 901 980	885 788	1 016 192	115	46,6%	53,4%	6,9%	106,9%	102,6%	111,0%	8,3%
2014	1 996 404	977 264	1 019 140	104	49,0%	51,0%	2,1%	105,0%	110,3%	100,3%	-10,0%
2015	2 122 091	1 088 321	1 033 770	95	51,3%	48,7%	-2,6%	106,3%	111,4%	101,4%	-9,9%
2016	2 226 311	1 125 907	1 100 404	98	50,6%	49,4%	-1,1%	104,9%	103,5%	106,4%	3,0%

Rysunek 47. Liczba i udziały korzystających z noclegów turystów krajowych i zagranicznych w latach 2001–2016

Rysunek 48. Ruchome inedeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów krajowych i zagranicznych w latach 2001–2016

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów:

prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 30. Prognozy liczby udzielonych noclegów do roku 2020

	OGÓŁEM	KRAJ	ZAGR
2016	2 226 311	1 125 907	1 100 404
parametry f. trendu			
w.wolny	647 133	259 984	387 149
wsp.kier.	95 024	50 840	44 185
liczba noclegów			
2017	2 262 541	1 124 264	1 138 294
2018	2 357 565	1 175 104	1 182 479
2019	2 452 589	1 225 944	1 226 664
2020	2 547 613	1 276 784	1 270 849
stałe indeksy dynamiki			
2017	102%	100%	103%
2018	106%	104%	107%
2019	110%	109%	111%
2020	114%	113%	115%
ruchome indeksy dynamiki			
2017	102%	100%	103%
2018	104%	105%	104%
2019	104%	104%	104%
2020	104%	104%	104%
udziały %			
2017		49,7%	50,3%
2018		49,8%	50,2%
2019		50,0%	50,0%
2020		50,1%	49,9%

Rozdział III. Rozmiary ruchu turystycznego w Krakowie w latach 2011-2016

3.1. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016

W raporcie przyjęto na podstawie szacunków, że w 2016 r. wielkość ruchu turystycznego w Krakowie wynosiła, łącznie z uczestnikami Światowych Dni Młodzieży, ponad 12,1 mln osób – zob. Tabela 31. W porównaniu do roku ubiegłego liczba odwiedzających była więc większa aż o 20,9%.

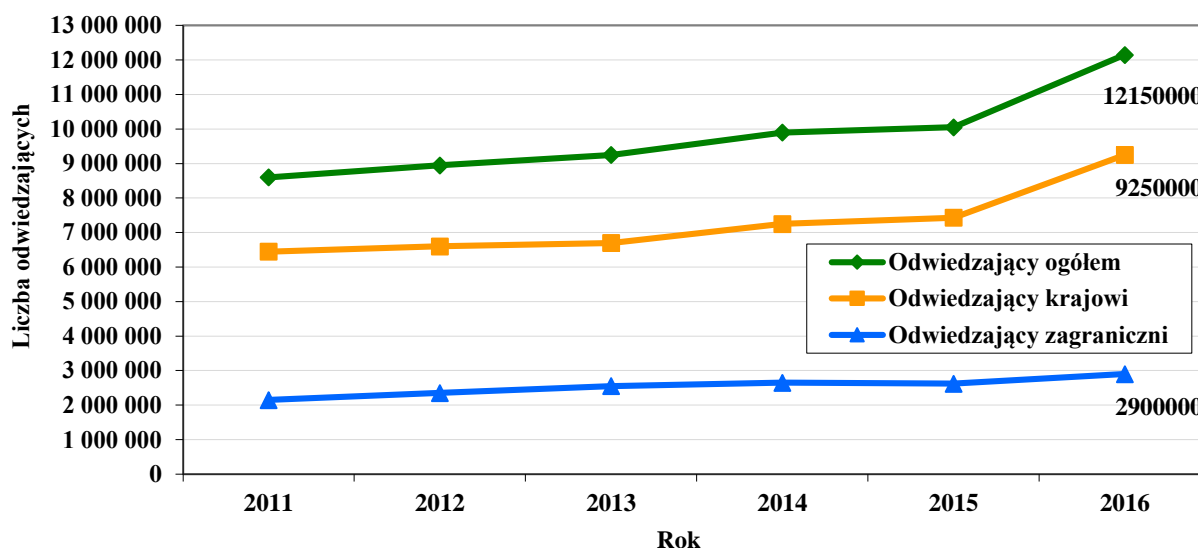
Tabela 31. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Odwiedzający ogółem	8.600.000	8.950.000	9.250.000	9.900.000	10.050.000	12.150.000
Odwiedzający krajowi	6.450.000	6.600.000	6.700.000	7.250.000	7.430.000	9.250.000
Odwiedzający zagraniczni	2.150.000	2.350.000	2.550.000	2.650.000	2.620.000	2.900.000

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W 2016 r. wzrosła zarówno liczba gości z Polski (o 24,5%), jak i z zagranicy (o 10,7%) – zob. Rysunek 49. Obie te wielkości osiągnęły najwyższy jak dotychczas poziom – pierwsza 9,25 mln osób, natomiast druga 2,9 mln osób.

Rysunek 49. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

3.2. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016

Wg szacunków w 2016 r. nocowało w Krakowie 8,5 mln turystów (łącznie z uczestnikami Światowych Dni Młodzieży) – zob. Tabela 32. Było to o 4,29% więcej niż roku ubiegłym.

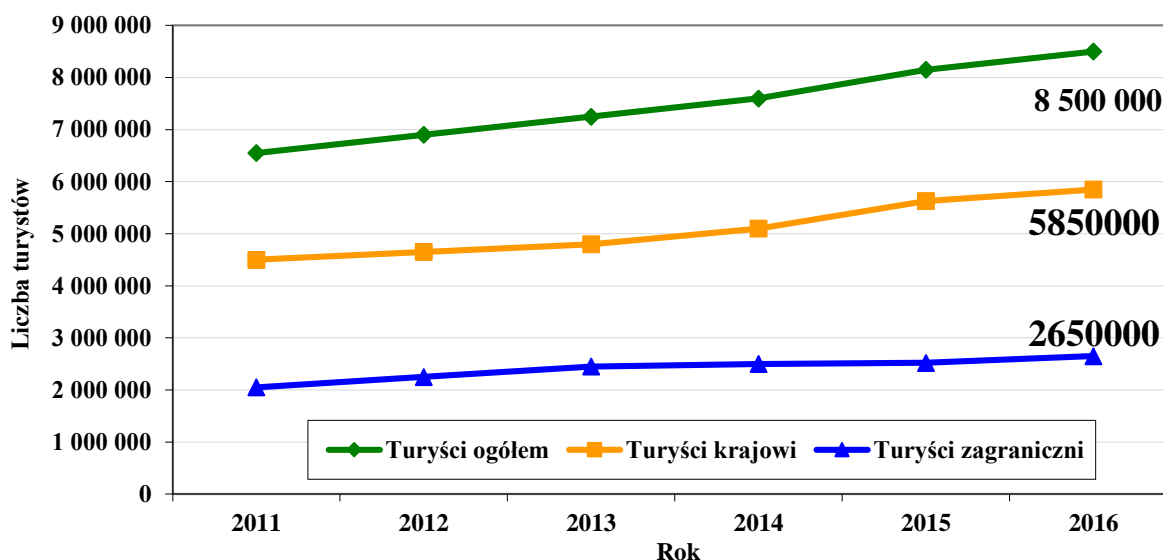
Tabela 32. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Turyści ogółem	6.550.000	6.900.000	7.250.000	7.600.000	8.150.000	8.500.000
Turyści krajowi	4.500.000	4.650.000	4.800.000	5.100.000	5.630.000	5.850.000
Turyści zagraniczni	2.050.000	2.250.000	2.450.000	2.500.000	2.520.000	2.650.000

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Wzrost liczby turystów w Krakowie w 2016 r. dotyczył tak Polaków, jak i obcokrajowców (zob. Rysunek 50), przy czym w tej drugiej grupie był on nieznacznie większy (o 5,16%) niż w pierwszej (o 3,91%). W konsekwencji w 2016 r. nocowało w Krakowie 5,85 mln uczestników krajowego i 2,65 mln uczestników zagranicznego ruchu przyjazdowego do miasta.

Rysunek 50. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

3.3. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych w Krakowie w latach 2011-2016

Rok 2016 charakteryzował się dużym zwiększeniem szacunkowej liczby odwiedzających jednodniowych Kraków, tj. gości nienocujących w mieście. Była ona bowiem aż o 92,11% większa niż w roku ubiegłym i osiągnęła poziom 3,65 mln (łącznie z uczestnikami Światowych Dni Młodzieży) – zob. Tabela 33.

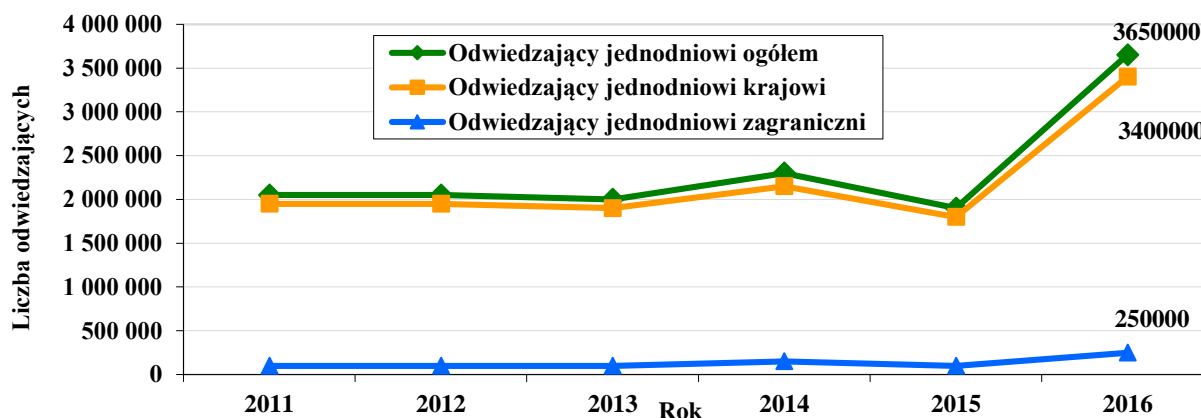
Tabela 33. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych Kraków w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Odwiedzający jednodniowi ogółem	2.050.000	2.050.000	2.000.000	2.300.000	1.900.000	3.650.000
Odwiedzający jednodniowi krajowi	1.950.000	1.950.000	1.900.000	2.150.000	1.800.000	3.400.000
Odwiedzający jednodniowi zagraniczni	100.000	100.000	100.000	150.000	100.000	250.000

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Zwiększenie liczby odwiedzających jednodniowych w 2016 r. odnotowano zarówno w segmencie gości z Polski, jak i z zagranicy, przy czym w tej drugiej grupie było ono bardziej znaczące – o 150% (podczas gdy wśród jednodniowych gości krajowych o 88,89%). Należy dodać, że szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych okazała się w 2016 r. największa z wszystkich analizowanych lat – 3,4 mln gości z Polski i 0,25 mln odwiedzających z zagranicy (zob. Rysunek 51).

Rysunek 51. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych w Krakowie w latach 2011-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozdział IV. Charakterystyka osób przyjeżdżających do Krakowa

Kryterium geograficzne

4.1. Struktura procentowa przyjeżdżających do Krakowa z zagranicy – podział według wybranych państw w latach 2012-2016

Tabela 34. Struktura procentowa przyjeżdżających do Krakowa z zagranicy – podział według wybranych państw w latach 2012-2016

Kraj	2012	2013	2014	2015	2016
Wielka Brytania	23,00%	20,00%	17,10%	15,76%	13,40%
Niemcy	13,00%	13,80%	16,50%	13,16%	11,60%
Włochy	9,40%	9,10%	10,20%	9,38%	10,30%
Hiszpania	8,50%	9,30%	10,80%	7,96%	9,10%
Francja	9,00%	8,40%	7,10%	8,36%	6,90%
USA	4,20%	4,50%	4,30%	3,62%	4,50%
Ukraina	1,80%	1,40%	4,50%	1,63%	3,80%
Szwecja	0,60%	1,60%	1,60%	2,75%	3,40%
Holandia	0,30%	1,60%	2,90%	2,50%	3,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

PAŃSTWO	2015r.%	N 2015r.	2016r.%	N 2016r.	N 2016 – N 2015
Czechy + Słowacja	3,77%	95004	3,46%	91690	-3314
Białoruś + Ukraina	2,04%	51408	4,71%	124815	73407
Belgia+Holand+Lux	4,79%	120708	4,75%	125875	5167
Kanada + USA	4,28%	107856	5,31%	140715	32859
Francja	8,36%	210672	6,90%	182850	-27822
Dania+Szw+Norw+Fin	8,57%	215964	7,94%	210410	-5554
Hiszpania+ Portug.	8,87%	223524	9,69%	256785	33261
Włochy	9,38%	236376	10,30%	272950	36574
Niemcy	13,16%	331632	11,60%	307400	-24232
UK	15,76%	397152	13,29%	352185	-44967
Suma pośrednia	78,98%	1990296	77,95%	2065675	+75379
	1990296	-1,03%	0,7795	+75 379	
	1%	25 200	1%	26 500	

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Strumienie zagranicznego ruchu turystycznego do Krakowa obrazuje tabela nr 34 – Ruch przyjazdowy z 9 wybranych krajów, oraz tabela nr 35 – ruch przyjazdowy z 10 kierunków geograficznych, które wyznaczono poprzez łączenie krajów sąsiadujących ze sobą.

Jak obrazuje Tabela nr 35, pomimo odnotowanego wzrostu przyjazdów o ponad 75 tys. z 10 głównych kierunków geograficznych zmniejszył się ich udział procentowy w całym strumieniu ruchu przyjazdowego do Krakowa z zagranicy o 1.03%.

Tak więc zmiana struktury % udziałów w strumieniu ruchu turystycznego nie oznacza automatycznie zmniejszenia się ilości osób przyjeżdżających do danej destynacji.

Nastąpiła dywersyfikacja geograficzna kierunków, z których turyści docierają do Krakowa i jest to z punktu widzenia zabezpieczenia strumienia ruchu turystycznego bardzo korzystne dla branży obsługującej turystów. Z analizy dotychczasowych danych wynika, że Kraków jest w doskonałej sytuacji i z 10 kierunków geograficznych pozyskuje 78% całości strumienia ruchu turystycznego. Światowe Dni Młodzieży, prawdopodobnie (to będzie sprawdzane w kolejnych latach) uaktywniły inne, do tej pory mniej aktywne źródła ruchu turystycznego, a które przy motywacji „sacrum” mogą trwale wpisać się w coroczny strumień ruchu turystycznego docierający do Krakowa. To powinno również wpłynąć na dalszą dywersyfikację strumienia ruchu turystycznego i jeszcze bardziej uniezależnić miasto od zdarzeń geopolitycznych o wymiarze tak lokalnym jak i kontynentalnym.

Przedstawione w tabelach 34 i 35 wybrane kraje oraz główne kierunki, z których przyjeżdżają do Krakowa turyści z zagranicy, nie oddają pełnego obrazu zagranicznego ruchu przyjazdowego do Krakowa. W celu uzupełnienia tego obrazu określono obszary geograficzne, z których docierają turyści. Obszary geograficzne określono na podstawie agregacji krajów, które w badanej próbie miały niewielką reprezentację. W wyniku agregacji 106 krajów określono 9 obszarów emisji ruchu turystycznego do Krakowa, co przedstawia rysunek nr 52. Pozostałe obszary emisji strumienia ruchu turystycznego obrazuje rysunek nr 53. Dobrze uzupełnienie obrazu kierunków, z których przyjeżdżają do Krakowa turyści stanowi tabela nr 36.

Tabela 35. Szacunkowa struktura procentowa przyjazdów do Krakowa w 2016 roku turystów według zarejestrowanych krajów.

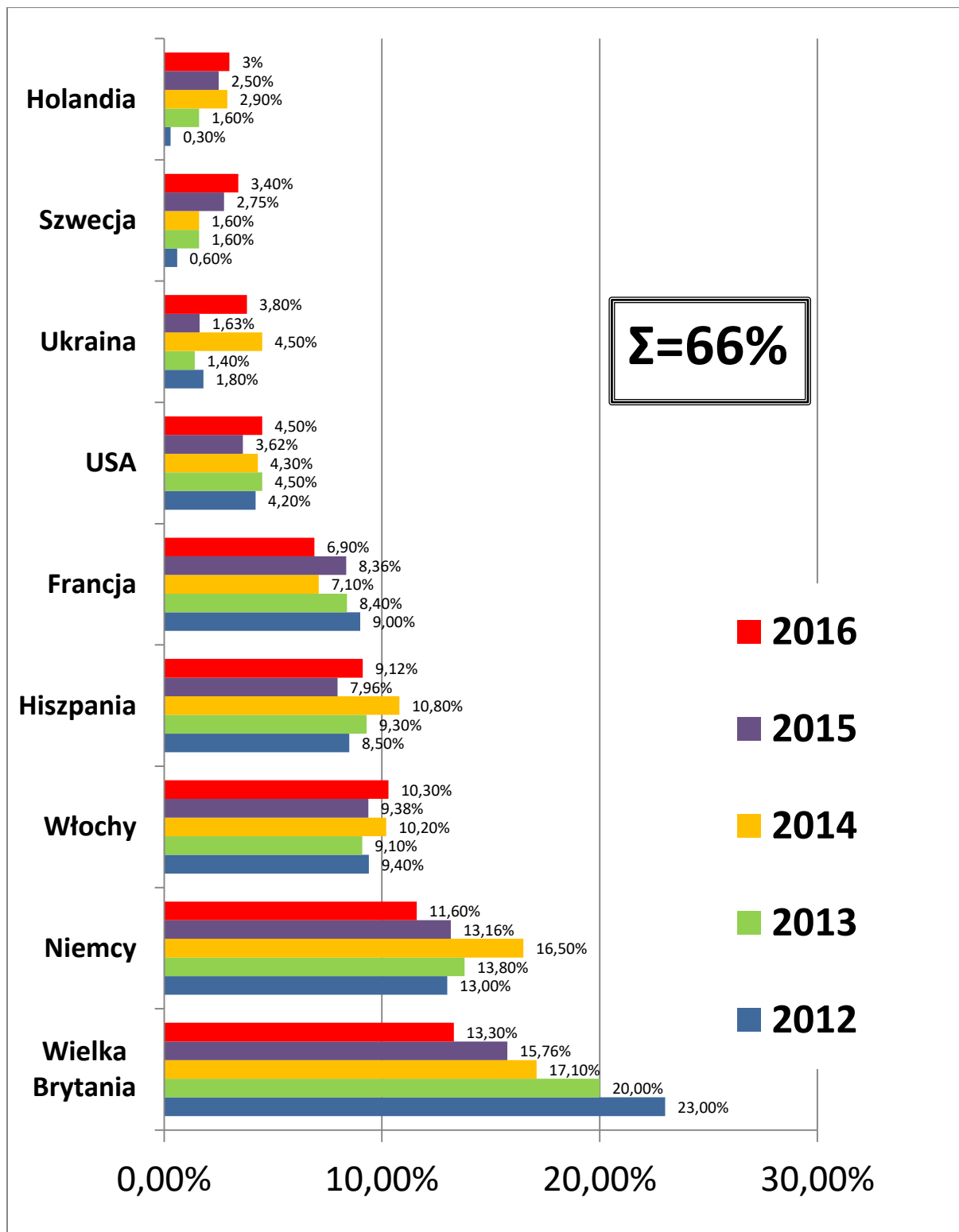
KRAJ	Rok 2016 %
Wielka Brytania	13,40
Niemcy	11,60
Włochy	10,30
Hiszpania	9,10
Francja	6,90
USA	4,50
Ukraina	3,80
Szwecja	3,40
Holandia	3,00
Σ Suma pośrednia	66,00%
Irlandia	2,90
Norwegia	2,20
Rosja	2,00
Słowacja	2,00
Dania	1,90
Belgia	1,90
Węgry	1,70
Czechy	1,60
Austria	1,60
Białoruś	1,20
Szwajcaria	1,10
Portugalia	1,10
Kanada	1,10
Finlandia	1,00
Australia	0,70
Izrael	0,60
Japonia	0,60
Szkocja	0,80
Brazylia	0,80
Łotwa	0,60
Litwa	0,50
Grecja	0,40
Turcja	0,40
Gruzja	0,30
Rumunia	0,30
Argentyna	0,20
Chile	0,20
Cypr-Malta	0,20
Kazachstan	0,20
Meksyk	0,20
Chorwacja	0,20
Słowenia	0,20
Korea	0,20

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Nowa Zelandia	0,20
Ekwador	0,20
Malta	0,20
Arabia Saudyjska	0,20
Dominikana	0,20
Bułgaria	0,10
Estonia	0,10
Kolumbia	0,10
Luksemburg	0,10
Mołdawia	0,10
Tajlandia	0,10
Maroko	0,10
Chiny	0,10
Serbia	0,10
Egipt	0,10
Armenia	0,10
Nikaragua	0,10
Indie	0,10
RPA	0,05
Malezja	0,05
Trinidad	0,05
Tajwan	0,05
Liechtenstein	0,05
Wenezuela	0,05
Gwinea	0,05
Azerbejdżan	0,05
Grenlandia	0,05
San Marino	0,05
Macao	0,05
Zjedn. Emiraty Arabskie	0,05
Inne	0,20
Razem	100%

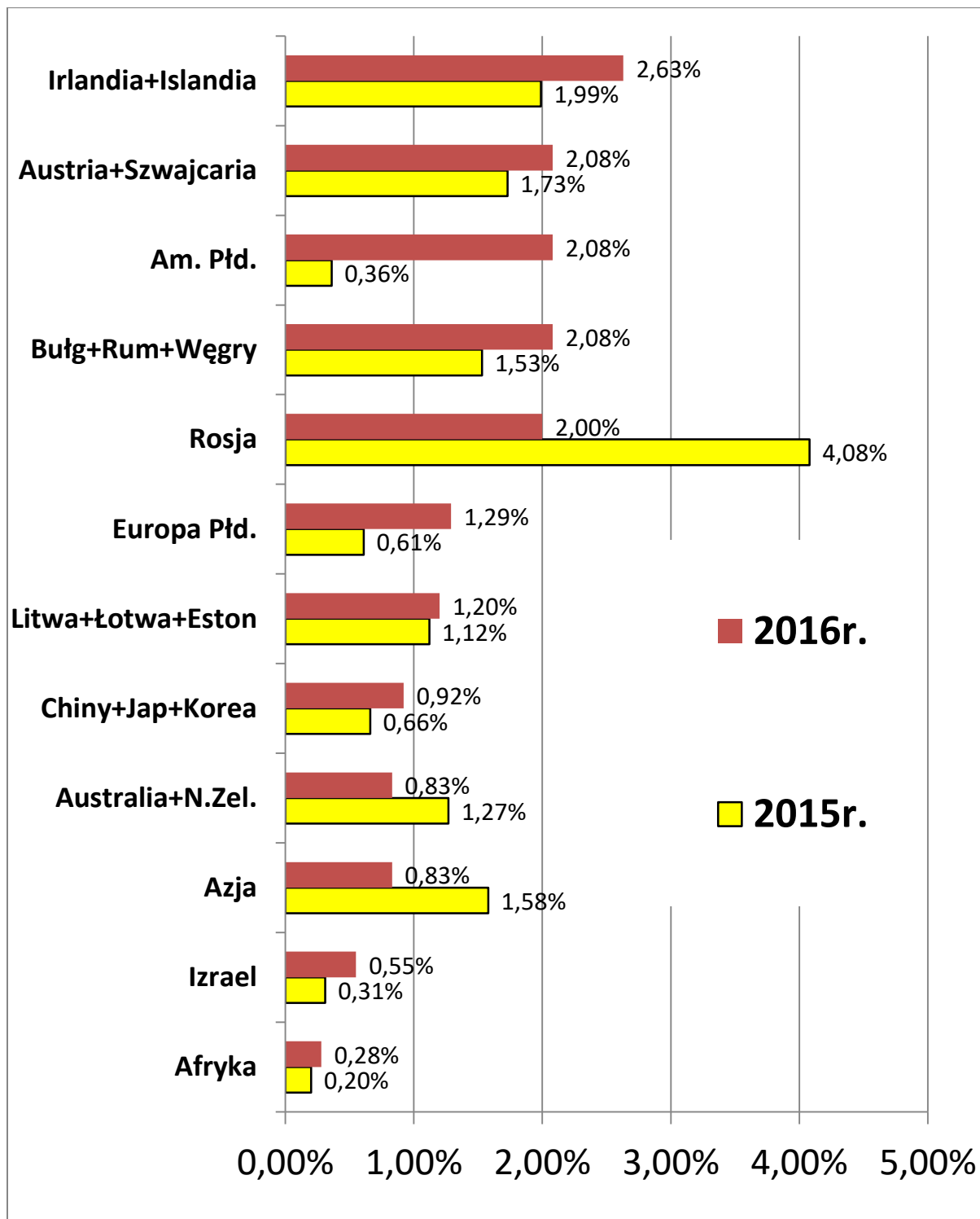
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 52. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według wybranych państw w latach 2012 – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

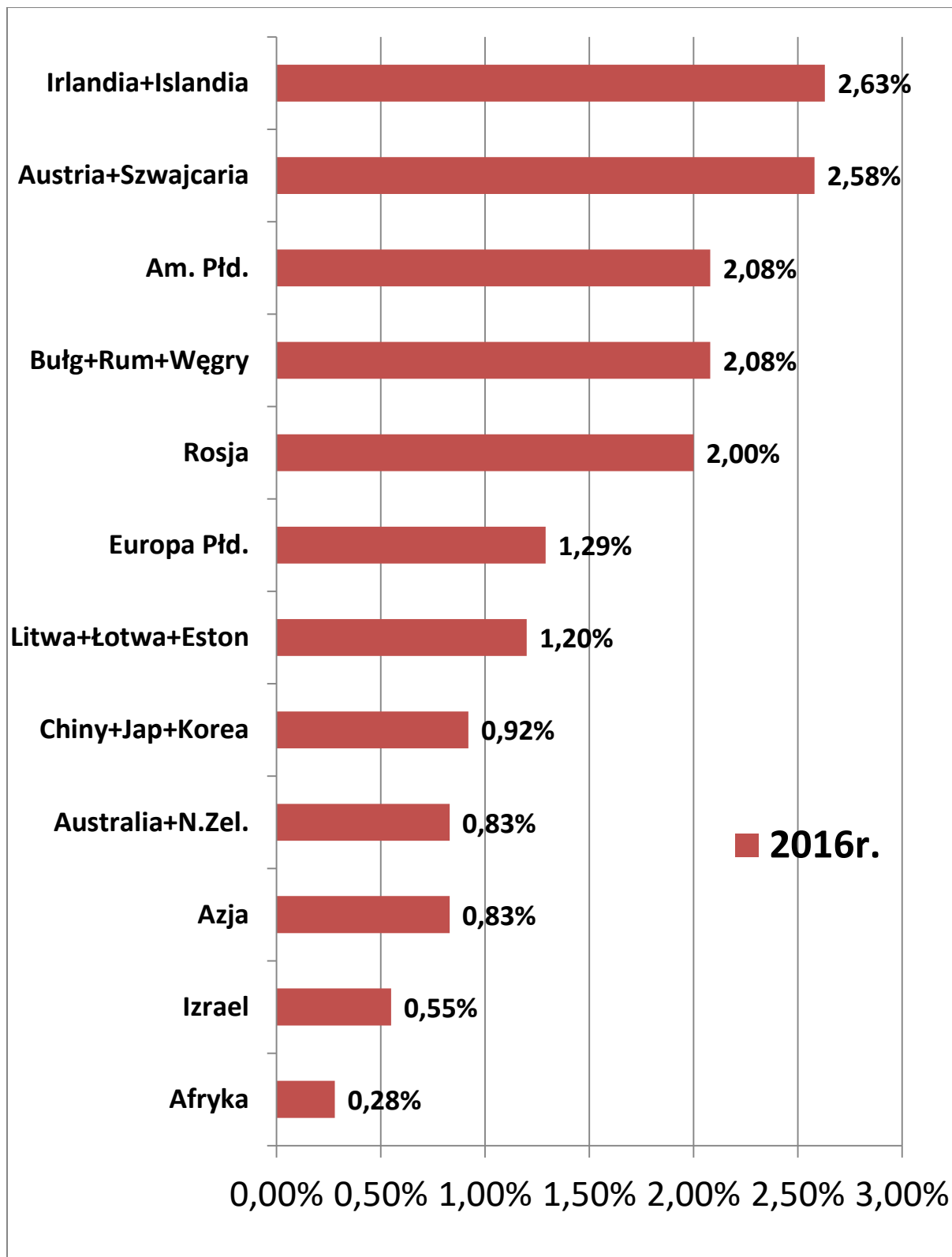
Rysunek 53. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według zaglomerowanych państw w latach 2015 – 2016 cd. – udziały >3%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 54. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według zglomerowanych państw w roku – 2016 – udziały >3%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Po kolejnych latach pomiaru widać, że rynek przyjazdów z Wielkiej Brytanii w dalszym ciągu okazał się być stosunkowo mało wrażliwy na problemy światowego kryzysu gospodarczego. W dalszym ciągu wiążemy ten efekt z dużą, nową² diasporą polską w Wielkiej Brytanii i osobistą mieszkających tam Polaków promocją Polski wśród swoich brytyjskich znajomych i przyjaciół. Swój olbrzymi udział w sukcesie tego rynku mają niewątpliwie również niskobudżetowi przewoźnicy lotniczy (LCC)³ operujący na tym kierunku. Jednocześnie w dalszym ciągu przypominamy stanowisko Stanisława Lema z 1978 roku, który stwierdził, iż: „niekoniecznie musimy się godzić z tym, że wspaniałe techniki komunikacyjne służą temu, żeby zamiast się upić na swoim podwórku, przebrany za turystę debil mógł to uczynić w pobliżu bazyliki Świętego Piotra”⁴, gdyż prawdą jest, że zachowania niektórych turystów odwiedzających Kraków mogą bardzo szokować tak mieszkańców Krakowa jak i pozostałych turystów⁵. Jednocześnie wyrównujący się na rynku krakowskim stosunek ceny świadczonych usług w stosunku do ich jakości, co ukazują tabele nr 33, 34, 35 (prawie 70% cen odpowiednich), może również powodować zmniejszenie się ilości takich „turystów”, o których wspomina St. Lem, a którzy poszukują możliwości multiplikacji swoich pieniędzy w tanich destynacjach w ramach znanego w obsłudze ruchu turystycznego „efektu kaskadowego”⁶. To, między innymi, może tłumaczyć kolejny spadek o 2,5% udziałów w strukturze docierającego do Krakowa strumienia ruchu turystycznego generowanego w Wielkiej Brytanii. W 2016 roku odnotowano ponownie w przyjazdach z Niemiec, w stosunku do roku 2015, spadek struktury udziałów z tego kierunku o prawie 1,5 pkt%. Tradycyjnie w pierwszej „piątce” krajów wiodących prym w przyjazdach do Krakowa znalazły się Hiszpania, Włochy i Francja. Godnym zwrócenia uwagi w stosunku do roku 2015, jest wzrost w 2016 roku o ponad 1 pkt% udziałów przyjazdów z Hiszpanii i Włoch. Udział w strukturze przyjazdów turystów z każdego z tych trzech krajów oscyluje w dalszym ciągu w granicach 7-10% całości udziałów, co zdaje się potwierdzać stabilną pozycję strumienia turystyki przyjazdowej z tego kierunku do Krakowa. Po wydarzeniach z czwartku 14 lipca 2016 roku w Nicei należy spodziewać się intensyfikacji przyjazdów do Polski, w tym

---

² Nowa, czyli powstała po 1989 roku.

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Low-cost_carrier dostęp: 2016-04-10

https://pl.wikipedia.org/wiki/Tanie_linie_lotnicze dostęp: 2016-11-29

⁴ LEM, St., *Głos Pana*, Wydawnictwo Literackie Kraków 1978 r., s. 185

⁵ <https://wiadomosci.wp.pl/zagraniczne-swiete-krowy-w-krakowie-mieszkancy-skarza-sie-na-zachowanie-turystow-6027669270872705a>: 2016-11-30

⁶ „Teoria przepływów kaskadowych” – często turyści z krajów o wysokich kosztach utrzymania wyjeżdżają do krajów o niższych kosztach utrzymania, aby multiplikować wartość przywożonych pieniędzy.

również do Krakowa, tak z Francji jak również z innych krajów Europy i świata, dlatego że: „turysta poszukuje w trakcie swojej podróży takich miejsc (destynacji), w których będzie się czuł:

1. dobrze,
2. bezpiecznie,

Oznacza to, że każdy stan identyfikowany przez turystę jako zagrożenie dla jego:

- życia,
- zdrowia,
- mienia
- czy też tylko realizacji planów wakacyjnych,

będzie powodował u niego zmianę kierunku wyjazdu, a w krańcowym przypadku nawet rezygnację z niego”⁷.⁸ W przyjazdach z Włoch w 2016 roku odnotowano mały wzrost udziałów struktury procentowej strumienia ruchu turystycznego o niespełna 1 pkt%. Udziały rynku włoskiego (podobnie jak francuskiego i hiszpańskiego) kształtują się niezmiennie od ostatnich 5 lat w przedziale 8,0%-10%, co wyraźnie stabilizuje również ten rynek jako istotny dla krakowskiej turystyki przyjazdowej. Notujemy powrót do dawnej pozycji z poprzednich lat wielkości przyjazdowego strumienia ruchu turystycznego z Ukrainy. Spada natomiast o ½ w stosunku do roku 2015 przyjazd turystów z Rosji. Powrót przyjazdów z Rosji do poziomu z 2014 roku mimo utrzymania decyzji o zamknięciu od 23 września 2014 bezpośredniego połączenia Aeroflotu na trasie Moskwa – Kraków⁹ wymaga głębszej analizy zjawiska. Obserwacja uczestnicząca i analiza danych wskazuje na przyjazd Rosjan do Krakowa samochodami osobowymi. Jak sygnalizowano wcześniej, w poprzednim roku (zauważa się kompensacyjny w stosunku do Rosji) wynik przyjazdów turystów z Ukrainy i ich wydatków podczas pobytu w Krakowie w latach 2014 i 2015, co może sugerować, że spora część anonimowych respondentów rosyjskojęzycznych z uwagi na niepewną sytuację polityczną na linii Moskwa/Kijów, a może nawet Rosja/Polska, wolała określić się podczas kontaktu z ankieterem jako mieszkaniec Ukrainy. Może właśnie dlatego od 2014 roku kraje te

---

⁷ Borkowski, K. Borkowska, D., 2005 Cywilizacyjne uwarunkowania turystycznych form odnowy psychosomatycznej – zagrożenia cywilizacyjne a turystyka, w TURYSTYKA A UZDROWISKA Gotowt-Jeziorska, A., Wyrzykowski, J., (red) Polskie Stowarzyszenie Turystyki PST Warszawa 2005 (ISBN 83-93231-3-7) s 28-32

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_zamach%C3%B3w_terrorystycznych_w_2016 dostęp: 2017-03-30

⁹ http://logistyka.wnp.pl/aeroflot-zawiesza-polaczenie-lotnicze-krakow-moskwa,233889_1_0_0.html dostęp: 2014-11-30

zmieniają wzajemnie miejsce w rankingu udziałów procentowych w strumieniu przyjazdów do Krakowa. Odnotowano w 2016 roku wzrost udziałów przyjazdów ze Stanów Zjednoczonych w stosunku do roku 2015 o prawie 1 pkt%, co oznacza powrót do poziomu udziałów procentowych z tego kierunku z lat poprzednich z wynikiem 4,53 pkt%.

Odwiedzający w 2016 roku z pierwszych w rankingu 6 krajów¹⁰ stanowią ponad 55% (55,72%) strumienia ruchu turystycznego, co stanowi spadek udziałów pierwszej szóstki w stosunku do roku 2015 (58,25%) o 2,5 pkt% całości udziałów wszystkich gości z zagranicy przebywających w Krakowie. Jednak, jak było to sygnalizowane wcześniej, zjawisko „dywersyfikacji strumieni ruchu turystycznego” jest wyraźnie korzystne dla branży turystycznej Krakowa, gdyż zapobiega „monokulturze turystycznej” i uzależnieniu się przedsiębiorców turystycznych miasta od turystów napływających tylko z jednego kierunku geograficznego.

---

¹⁰ W 2016 roku jedynie sześć krajów przekroczyło barierę pkt. 4% udziałów, jednak w dalszym opracowaniu analizowane jest tylko pierwszych pięć krajów z rankingu, które uzyskały powyżej 7% udziałów a stanowiących 51% całości strumienia.

4.2 Udział Polonii w przyjazdach do Krakowa w 2016 roku

Tabela 36. Udział Polonii w przyjazdach do Krakowa w 2016 r. Ogółem

POLSKIE POCHODZENIE TURYSTÓW %	NIE	TAK
Polska (mieszkańcy Polski) % = KRAJ	1,4%	98,6%
Pozostałe kraje % = ZAGRANICA	82,3%	17,7%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

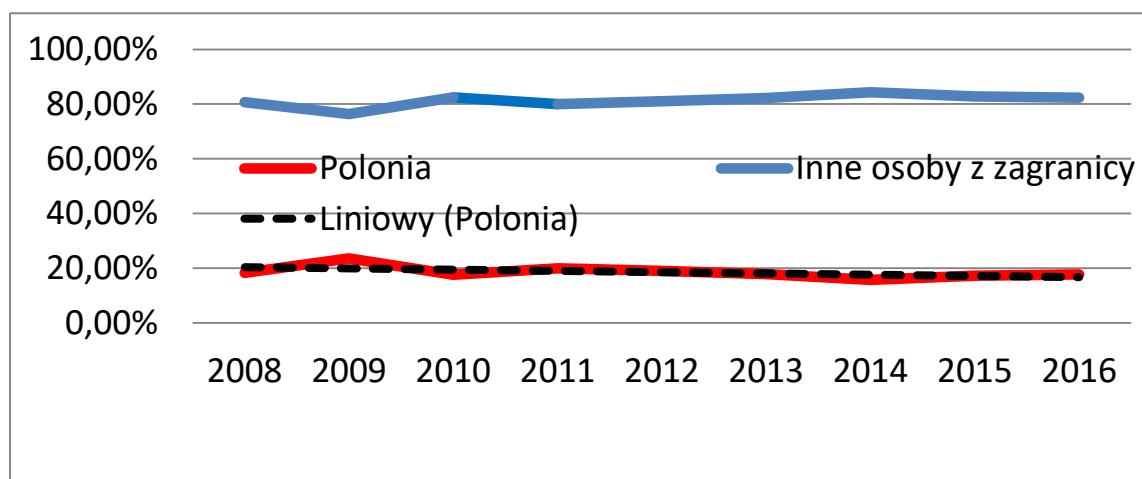
Tabela 37. Udział procentowy Polonii w przyjazdach do Krakowa w latach 2009 - 2016

Udział Polonii	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polonia	23,6%	17,6%	20,00%	19,0%	17,8%	15,7%	17,2%	17,7%
Inne osoby z zagranicy	76,4%	82,4%	80,00%	81,0%	82,2%	84,3%	82,8%	82,3%

Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Analizując kompletne wyniki z lat 2009 – 2016 należy zauważyć, że coroczny rozkład przyjazdów Polonii oscyluje w ostatnich latach 2013– 2016 wokół wartości 18% udziałów całości strumienia przyjazdowego ruchu turystycznego z zagranicy (2016 - 17,7%).

Rysunek 55. Udziały Polonii w przyjazdach do Krakowa w latach 2008 – 2016

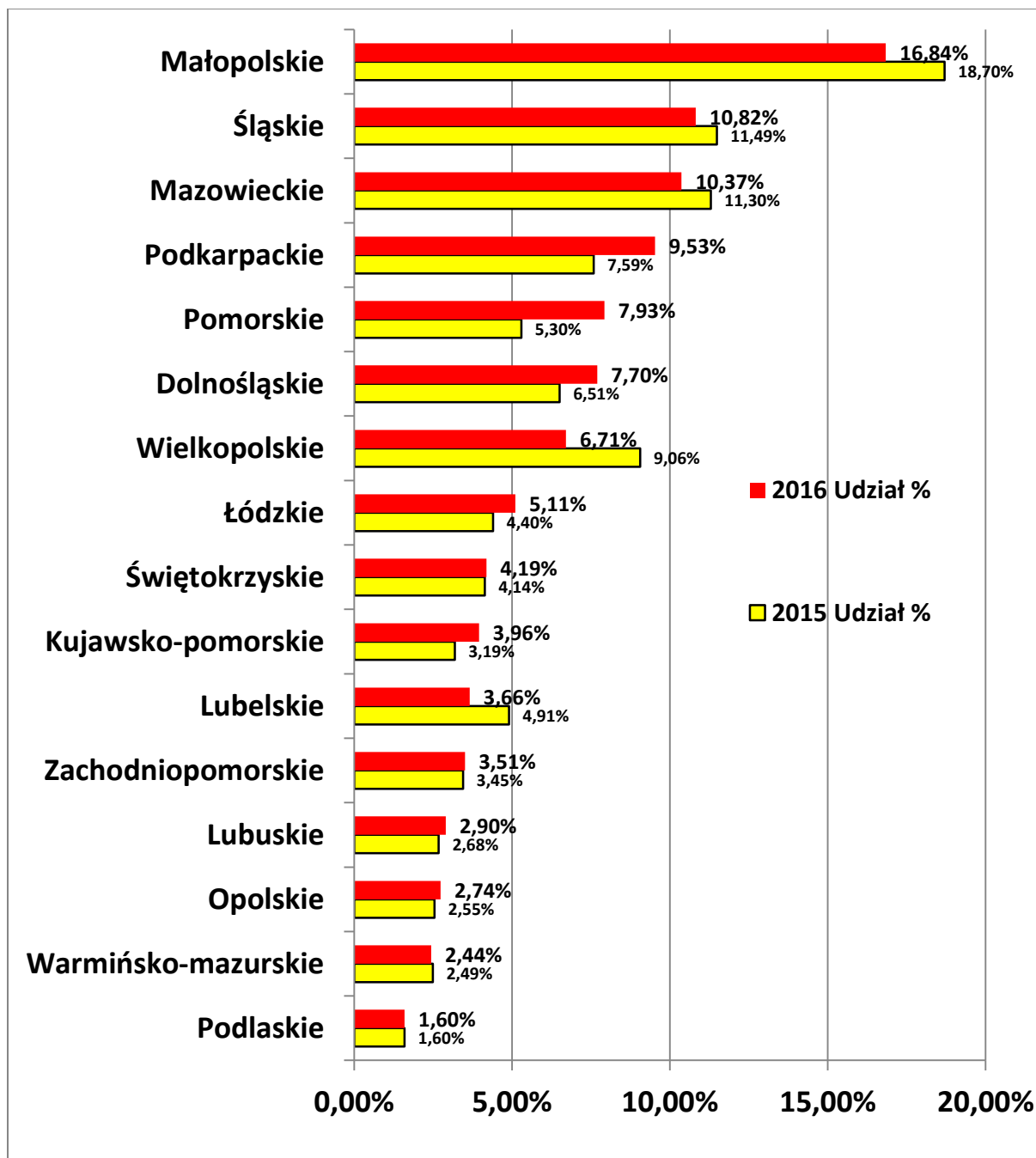
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, dr Anna Wilkońska, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Należy spodziewać się, że część tych osób legitymuje się podwójnym obywatelstwem, co oznacza, że są obywatelami polskimi, a więc należy im się pomoc państwa polskiego w zakresie bezpieczeństwa tak jak każdemu innemu obywatelowi naszego kraju. Tym bardziej warto o tym pamiętać przy ewentualnym wprowadzaniu w Krakowie programu

„bezpieczeństwa turystów i mieszkańców w destynacji Kraków”, co po fali migracyjnej z Afryki Północnej i wydarzeniach terrorystycznych w 2015, 2016 i początku 2017 roku, staje się bardzo pilnym wyzwaniem tak dla władz miasta jak i województwa.

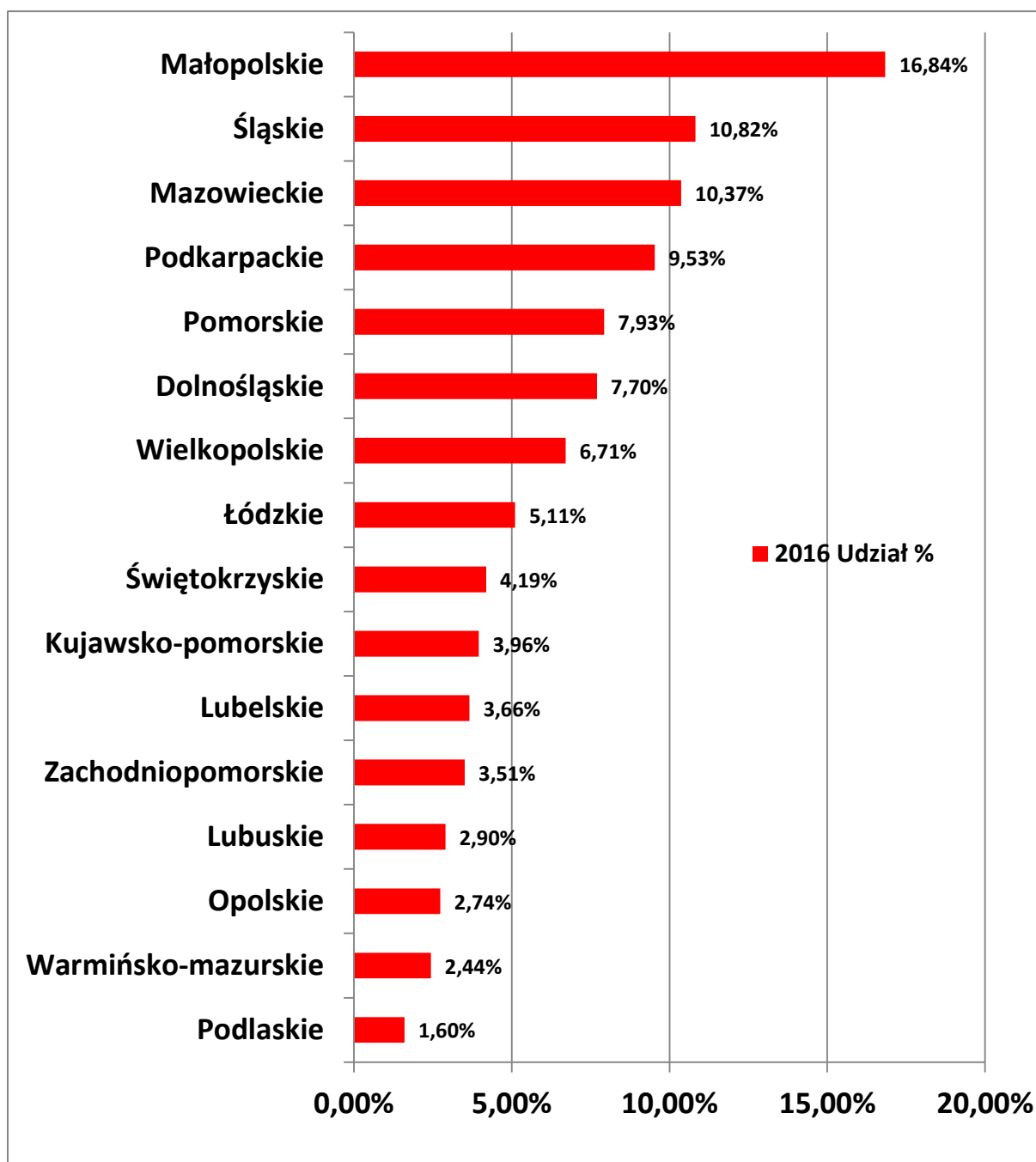
4.3. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w latach 2015 – 2016

Rysunek 56. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w latach 2015 – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 57. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w roku – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Spśród badanych w Krakowie turystów krajowych w 2016 roku, zdecydowanie przeważały osoby z województwa małopolskiego, śląskiego, mazowieckiego, i podkarpackiego. Stanowiły one prawie 50% (47,56%) udziałów w kategorii mieszkańców Polski odwiedzających miasto. W 2016 roku mieszkańcy województwa pomorskiego zdystansowali odwiedzających z dolnego śląska, wielkopolski, zajmując piąte miejsce i spychając je na

kolejne 6 i 7 miejsce w tabeli struktury procentowej udziałów docierającego do Krakowa, krajowego strumienia ruchu turystycznego. Wynik ten jest bardzo istotny, gdyż jest to kolejne nieościenne województwo, po województwie mazowieckim, którego mieszkańcy frekwentują¹¹ Kraków jako destynację turystyczną.

Kryterium demograficzne

4.4. Struktura procentowa przyjazdów do Krakowa według płci w 2016 roku

Profil odwiedzających – według płci

Tabela 38. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według płci w latach 2011 - 2016.

Rok	2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	Kraj	Zagr.	Kraj	Zagr.	Kraj	Zagr.	Kraj	Zagr.	Kraj	Zagr.	Kraj	Zagr.
Kobieta	55,2	45,2	60,3	50,9	63,2	50,5	60,8	48,7	58,1	49,8	58,3	52,5
Mężczyzna	41,3	51,2	39,7	49,1	36,0	48,0	37,1	49,3	41,9	50,2	41,0	46,8
Brak info	3,5	3,6	0,0	0,0	0,8	1,5	2,1	2,0	0,0	0,0	0,7	0,7

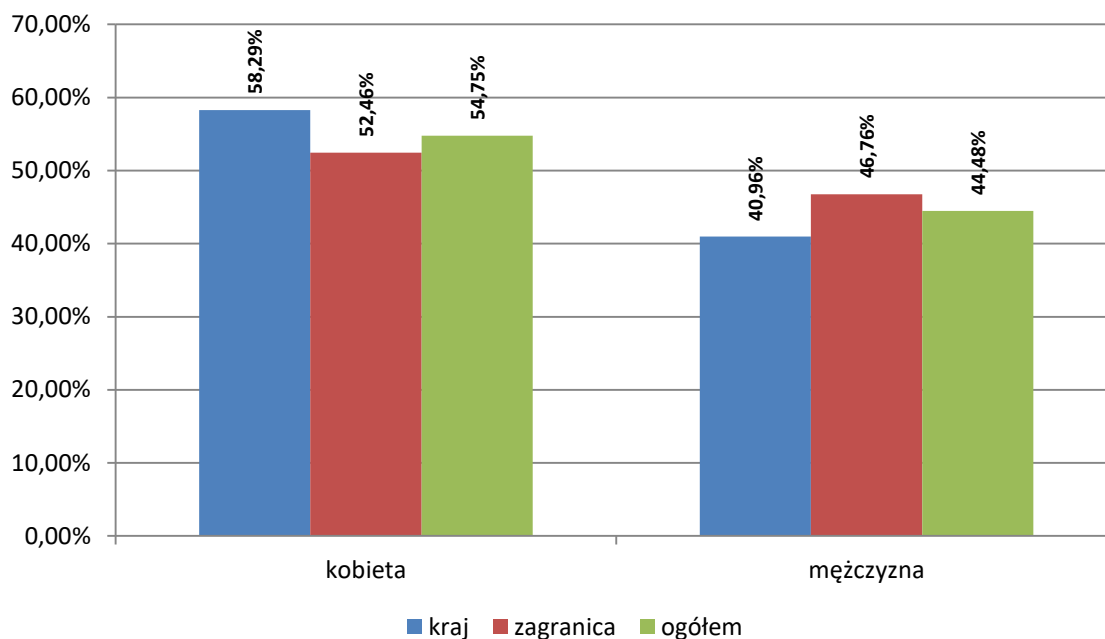
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

W podróżach mieszkańców Polski do Krakowa wyraźnie rysuje się ponad 10 procentowa przewaga kobiet nad mężczyznami. Daje to podstawy do formułowania kolejnych zaleceń, aby ujęto w strategii rozwoju turystyki w Krakowie programy przyjazne kobietom, w tym kobietom podróżującym z dzieckiem; tak w fazie pre- jak i postnatalnej.

Jednocześnie warto pracować nad ofertą miasta wyraźnie dedykowaną mieszkającym w kraju mężczyznom.

¹¹ Frekwencja ł. obfitość gości przyjeżdżających (np. do wód, do miejsca kąpielowego); znaczna liczba uczęszczających na jakie widowisko, ilość słuchaczy bywających na wykładach i t. p. SŁOWNIK WYRAZÓW OBCYCH Copyright, 1918 by The Polish Book Importing Co., Inc. SŁOWNIK WYRAZÓW OBCYCH 27,000 wyrazów, zwrotów i przysłów cudzoziemskich NEW YORK, POLISH BOOK IMPORTING CO., Inc. WARSZAWA, KSIĘGARNIA MICHAŁA ARCTA 1913
https://archive.org/stream/sownikwyrzywobcy00newy/sownikwyrzywobcy00newy_djvu.txt dostęp: 2015-11-29

Rysunek 58. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według płci w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

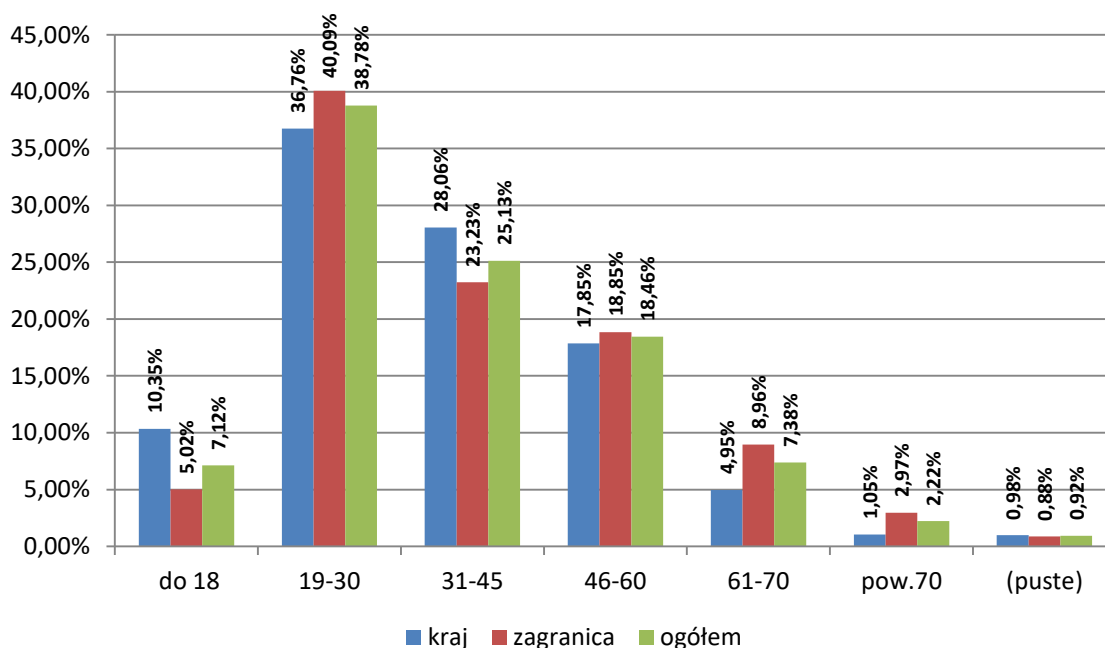
4.5. Struktura wiekowa odwiedzających Kraków w 2016 roku

Tabela 39. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według wieku w roku 2016

wiek	kraj	zagranica	ogółem
do 18	10,35%	5,02%	7,12%
19-30	36,76%	40,09%	38,78%
31-45	28,06%	23,23%	25,13%
46-60	17,85%	18,85%	18,46%
61-70	4,95%	8,96%	7,38%
pow.70	1,05%	2,97%	2,22%
(puste)	0,98%	0,88%	0,92%
Suma	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 59. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według wieku w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Z powyższych danych zawartych w tabeli nr 39 widać, że w przypadku turystów będących w wieku 61-70 lat, udział w strukturze nie zmniejsza się; wynosi od lat około 7-8%. Do tego dochodzi ostatnia kategoria wiekowa - 71 i więcej lat, osiągająca 1-2% udział

w strukturze przyjazdowego ruchu turystycznego. Osoby w tym wieku są mocno wrażliwe na wszelkie przejawy zagrożeń swojego życia, zdrowia i/lub mienia. Podobnie „wrażliwa” pod tym względem jest kategoria „dzieci i młodzież”, która do 16 roku życia zależna jest od decyzji i „wrażliwości” rodziców i/lub opiekunów, a stanowiąca ogółem ponad 7% całości strumienia ruchu turystycznego.

Kryteria społeczne

4.6. Poziom wykształcenia

Z analizy danych z roku 2016 wynika, że turystów z wykształceniem wyższym - 53% i średnim - 44% łącznie było 97% całości strumienia ruchu turystycznego. W stosunku do lat 2012 – 2014, w 2015 roku ponownie ilość turystów z wykształceniem podstawowym osiągnęła poziom z roku 2013, z wynikiem 3% udziałów.

Tabela 40. Struktura (w %) ogółem przyjazdów do Krakowa według wykształcenia w latach 2012-2016

Udziały poziome				
Rok	Wyższe	Średnie	Podstawowe	Suma
2012	43%	50%	7%	100%
2013	38%	54%	8%	100%
2014	53%	45%	3%	100%
2015	53%	44%	3%	100%
2016r	62%	34%	4%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska,

Tabela 41. Struktura (w %) przyjazdów do Krakowa według wykształcenia w 2016 dla turystów krajowych i zagranicznych

Wykształcenie	Rok 2016		
	Kraj	Zagr	Suma
(1) Wyższe	51%	70%	62%
(2) Średnie	42%	28%	34%
(3) Podstawowe	7%	2%	4%
Suma	100%	100%	100%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska,

4.7. Status zawodowy

Z analizy danych z roku 2016 wynika, że ogółem wśród turystów ponad 58% struktury strumienia ruchu turystycznego stanowiły osoby aktywne zawodowo. Ta grupa zawodowa dominuje, uzyskując średnią za lata 2012-2016 - 57% udziałów. Na drugim miejscu, z udziałem 21% w 2015 i identyczną (20%) średnią za lata 2012-2016 plasują się studenci. Emerycy uzyskali trzeci wynik z ponad 7% udziałem w strukturze strumienia, tak w 2016 roku jak i jako wynik średni za lata 2012-2016. Czwarte miejsce przypadło z wynikiem ponad 6% całości strumienia ruchu turystycznego uczniom, natomiast osoby

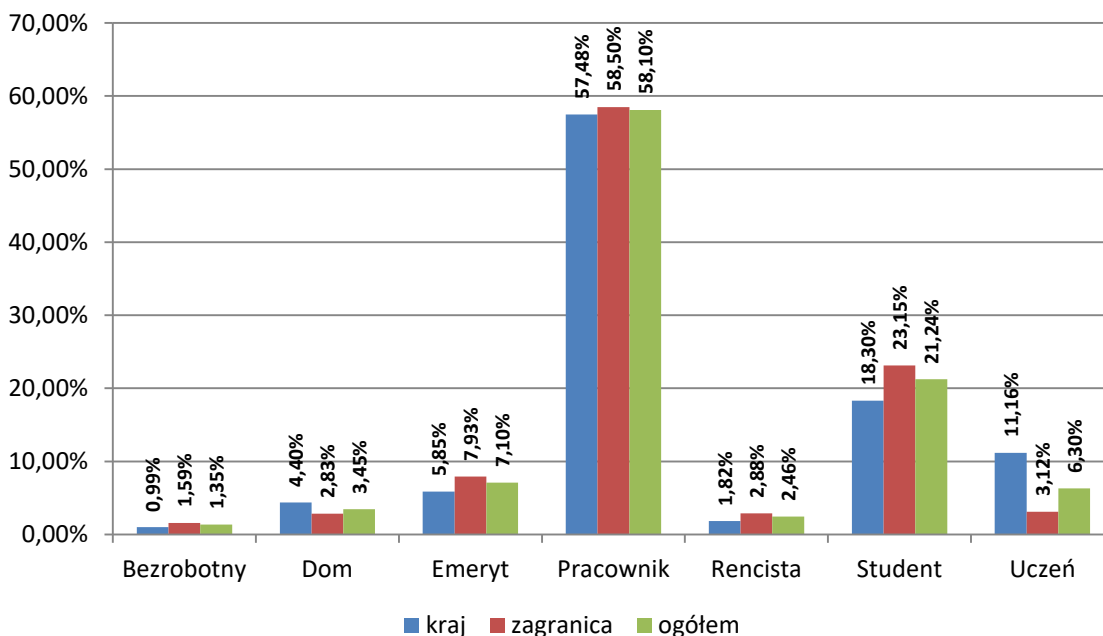
prowadzące gospodarstwo domowe znalazły się na piątym miejscu z wynikiem niespełna 3,5%. W stosunku do lat 2012 – 2015 w 2016 roku ilość turystów o statusie rencisty i bezrobotnego pozostała na niezmiennym poziomie.

Tabela 42. Struktura zawodowa w procentach przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa w roku 2016

Aktywność zawodowa	kraj	zagranica	ogółem
Bezrobotny	0,99%	1,59%	1,35%
Dom	4,40%	2,83%	3,45%
Emeryt	5,85%	7,93%	7,10%
Pracownik	57,48%	58,50%	58,10%
Rencista	1,82%	2,88%	2,46%
Student	18,30%	23,15%	21,24%
Uczeń	11,16%	3,12%	6,30%
Suma	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 60. Struktura zawodowa w procentach przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Kryterium ekonomiczne

4.8. Status materialny respondenta

Tradycyjnie zdecydowana większość odwiedzających Kraków określała swój status materialny jako dobry lub średni. Pytanie o status materialny dotyczy subiektywnej oceny własnej zamożności dokonanej przez respondenta. Wyniki z 2016 roku potwierdzają obserwacje z lat poprzednich, że najczęściej podróżują osoby zamożne [status materialny dobry i bardzo dobry], stanowiły one w 2016 roku ponad 71% strumienia ruchu turystycznego (średnio za lata 2012-2017 = 77%). Widać jednak również w 2016 roku utrzymywanie wyniku z lat poprzednich, lecz wyraźną stabilizację na poziomie 12% ogółem w grupie osób o bardzo dobrej sytuacji materialnej. Grupa o złym i bardzo złym statusie materialnym w 2016 roku pozostaje na identycznym jak w latach ubiegłych poziomie 1%. Jest to wyraźnym dowodem, że osoby subiektywnie biedne, turystycznie również podróżują, chociaż w ograniczonym zakresie. Istnieje realna możliwość przy kumulacji danych z obserwacji 2003 - 2016, aby przeprowadzić dogłębną analizę tej grupy turystów¹².

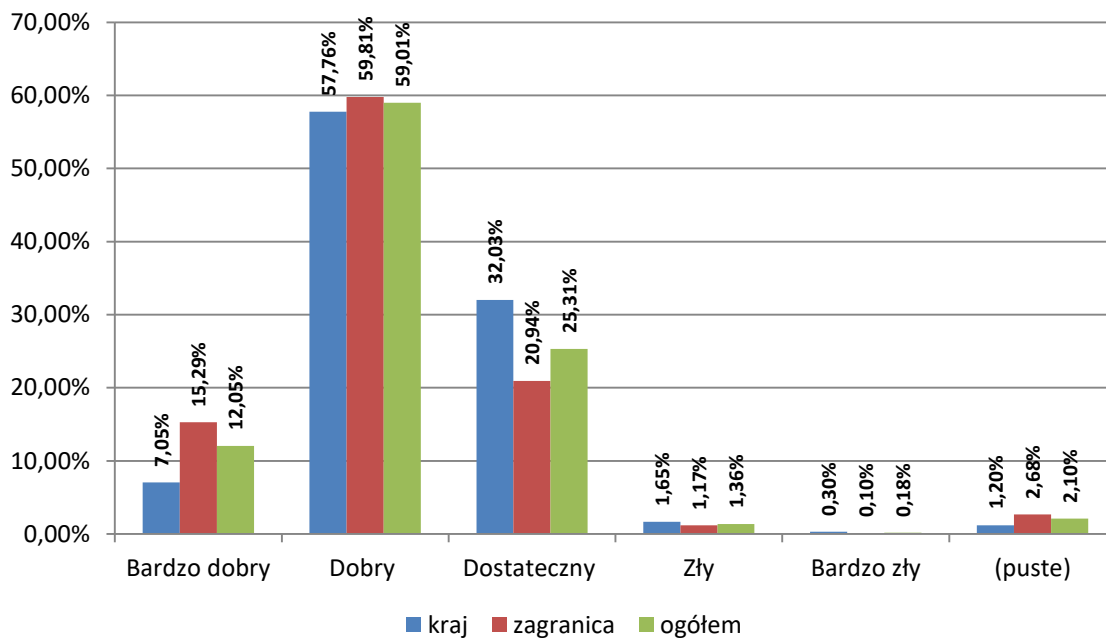
Tabela 43. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według statusu materialnego respondenta w roku 2016

Status materialny	kraj	zagranica	ogółem
Bardzo dobry	7,05%	15,29%	12,05%
Dobry	57,76%	59,81%	59,01%
Dostateczny	32,03%	20,94%	25,31%
Zły	1,65%	1,17%	1,36%
Bardzo zły	0,30%	0,10%	0,18%
(puste)	1,21%	2,69%	2,09%
Suma	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

¹² BORKOWSKI, K., *Turystyka osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na podstawie badań przyjazdowego ruchu turystycznego do Krakowa w latach 2005-2015 WSTiE Sucha Beskidzka – praca w toku, poziom zaawansowania opracowania 80%. [w opracowaniu]*

Rysunek 61. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według statusu materialnego respondenta w roku 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

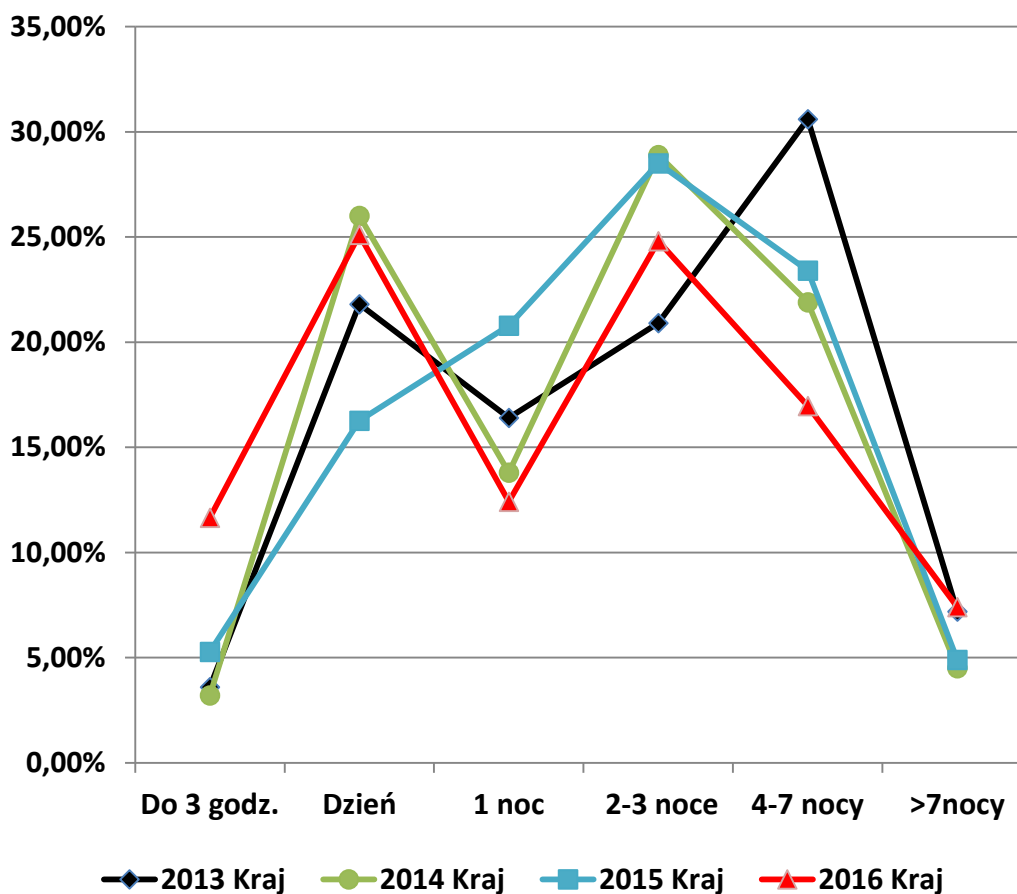
Rozdział V. Analiza informacji dotyczących pobytu w Krakowie

5.1. Struktura czasowa pobytu osób odwiedzających Kraków

W badaniach z 2016 roku odnotowano następujące zmiany w strukturze czasu pobytu turystów krajowych w Krakowie w stosunku do wyników z roku 2015:

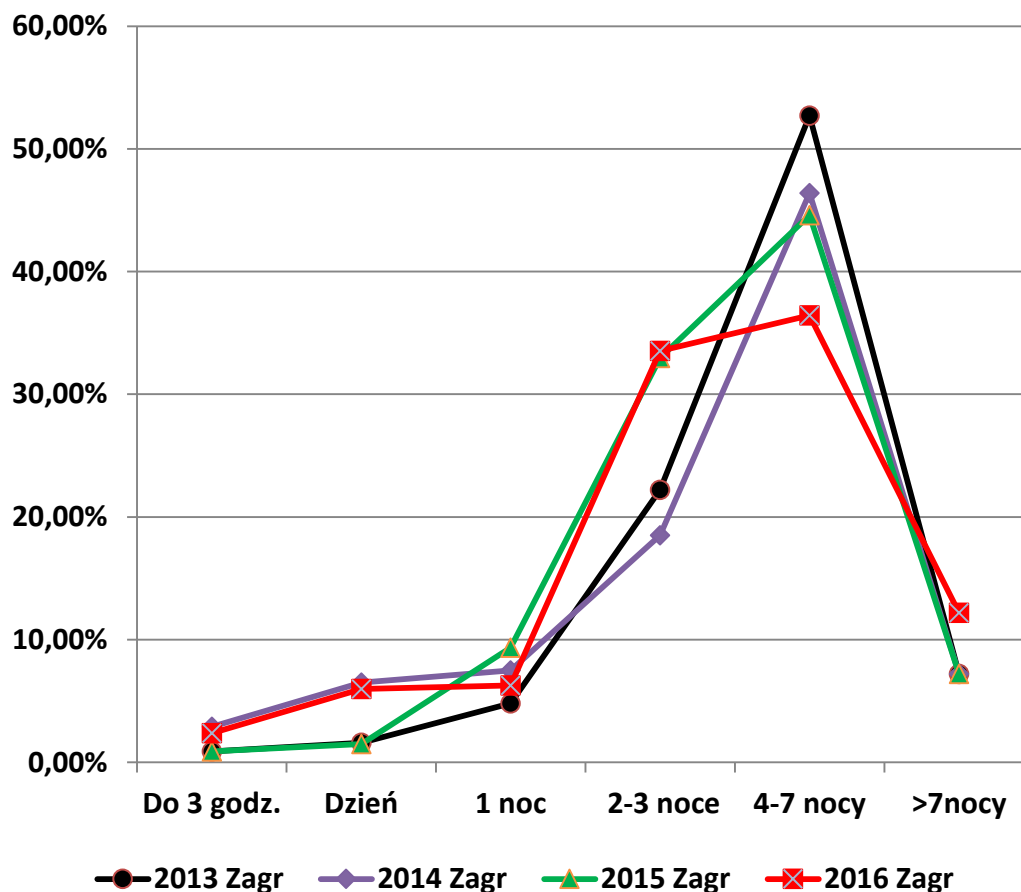
- nastąpił wzrost udziałów o ponad 6% pobytów tranzytowych (do 3 godzin)
- odnotowano ponowny wzrost o prawie 10% udziałów w kategorii pobytów jednodniowych bez noclegów (poziom z 2014 roku)
- spadek w kategorii „1 –noc” o ponad 8% udziałów (poziom z 2014 roku)
- spadek w kategorii „2-3 noce” o ponad 3,5% udziałów
- spadek w kategorii „4-7 – nocy” o prawie 6,5% udziałów,
- wzrost w kategorii „>7 – nocy” o 2,5% udziałów (poziom z 2013 roku).

Rysunek 62. Długość pobytu odwiedzających krajowych w Krakowie w latach 2013 – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 63. Długość pobytu odwiedzających zagranicznych w Krakowie w latach 2013 – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

W strukturze czasu pobytów obcokrajowców w 2016 roku odnotowano następujące zmiany w stosunku do roku 2016:

- wzrost udziałów o 1,5% pobytów tranzytowych (do 3 godzin) (poziom z 2014 roku)
- wzrost udziałów o 4,5% w kategorii pobytów jednodniowych bez noclegów
- spadek udziałów w kategorii „1 –noc” o ponad 3%
- wzrost udziałów w kategorii „2-3 noce” o ponad 0,5%
- spadek udziałów w kategorii „4-7 – nocy” o ponad 8% (8,16%)
- wzrost udziałów w kategorii „>7 – nocy” o prawie 4% (3, 86%) (poziom z 2014 roku).

Wynik ten wskazuje na zwiększanie pobytów pasanckich (tranzytowych) bez noclegu przez odwiedzających jednodniowych tak krajowych jak i zagranicznych, przy jednoczesnym wydłużaniu pobytu turystów obu grup szczególnie w kategorii „>7 – nocy”. Jest to informacja zmuszająca do głębszej analizy danych i poszukiwania przyczyn krótszego przebywania

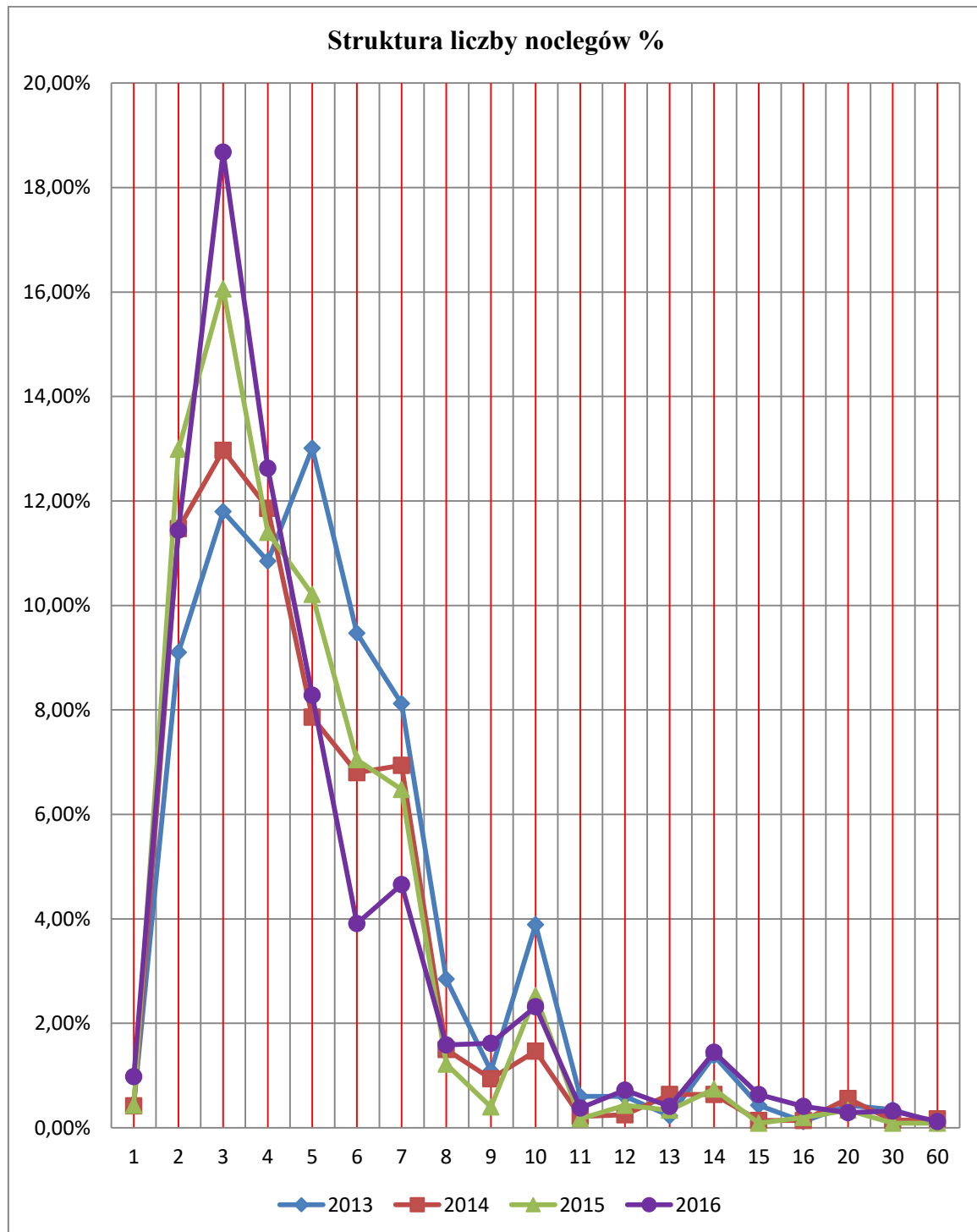
w Krakowie tak turystów zagranicznych jak i krajowych. Skrócenie czasu pobytu obydwóch analizowanych grup turystów nie wpłynęło negatywnie na ilość pozostawionych w mieście pieniędzy przez odwiedzających Kraków. Należy się poważnie zastanowić, czy od dłuższego czasu rozpowszechniana informacja w mediach o zanieczyszczonej atmosferze miasta nie miała wpływu na decyzję tak krajowców jak i obcokrajowców, aby tak drastycznie skracać czas swojego pobytu w Krakowie. Możliwym wytłumaczeniem zaistniałej sytuacji może być również fakt przygotowywania się Krakowa w 2016 roku do organizacji ŚDM i medialna psychoza o tłumach pątników w mieście i możliwym, a związanym z tym wydarzeniem zagrożeniu terrorystycznym.

Tabela 44. Struktura czasowa (w %) pobytu osób odwiedzających Kraków w latach 2013 – 2016

Długość pobytu	2013 Kraj	2013 Zagr	2014 Kraj	2014 Zagr	2015 Kraj	2015 Zagr	2016 Kraj	2016 Zagr
Do 3 godzin	3,6	0,9	3,2	2,9	5,27	0,88	11,66	2,38
Cały dzień bez noclegu	21,8	1,6	26	6,5	16,26	1,5	25,11	5,97
1 noc	16,4	4,8	13,8	7,5	20,78	9,35	12,41	6,26
2-3 nocy	20,9	22,2	28,9	18,5	28,5	32,97	24,81	33,53
4-7 nocy	30,6	52,7	21,9	46,4	23,41	44,6	16,97	36,44
>7 nocy	6,7	17,8	4,5	12,5	4,9	8,32	7,40	12,18
Brak danych	0,0	0,0	1,7	5,7	0,88	2,38	1,64	3,24
RAZEM	100	100	100	100	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

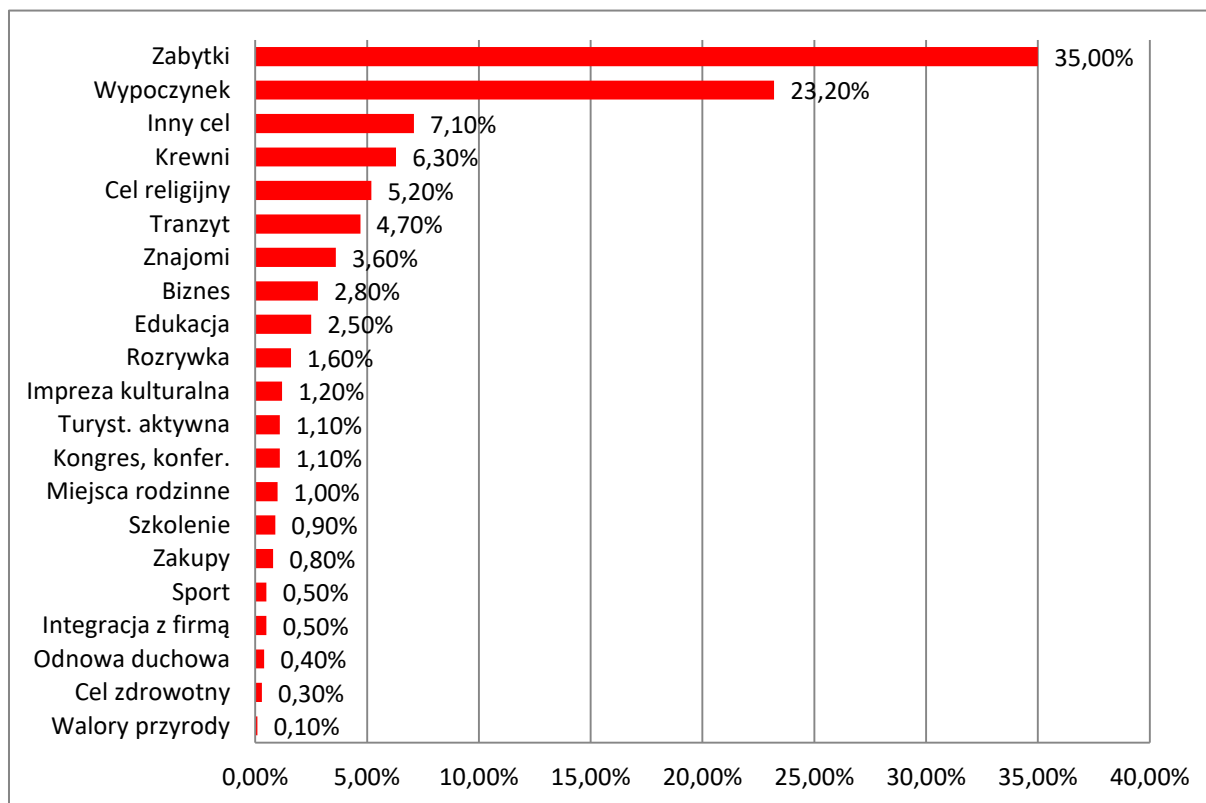
Rysunek 64, Nieaglomerowana długość pobytu turystów ogółem w Krakowie w latach 2013 – 2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

5.2. Główny cel przyjazdu odwiedzających Kraków. Struktura procentowa ogółem

Rysunek 65. Główny cel przyjazdu odwiedzających Kraków w 2016 roku. Struktura procentowa ogółem

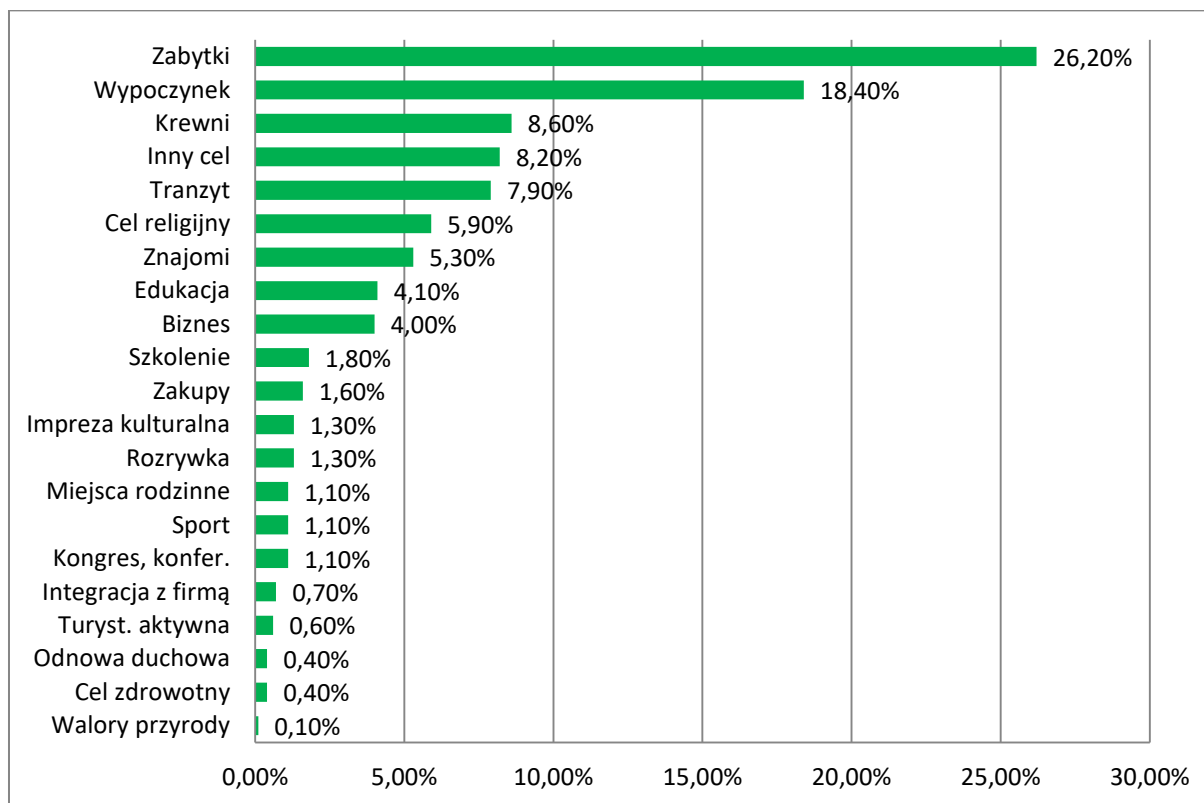

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

W głównych celach przyjazdu do Krakowa ogółem dominuje cel poznawczy (zwiedzanie) i rekreacyjny (wypoczynek). Te dwa cele aglomerują w 2016 r., jak co roku, prawie 50% (48,4%) udziałów z listy głównych celów przyjazdu do Krakowa (ogółem dla wszystkich respondentów). Wynik ten był podobny w poprzednich latach 2013, 2014, 2015, uzyskując łącznie średnio ponad 50% udziałów. Niemniej jednak warto zauważyć kolejny spadek (- 4, 5%) przyjazdów ogółem w celach wypoczynkowych w 2016 roku w stosunku do poziomu roku 2015. W 2016 roku trzecim celem głównym przyjazdu do Krakowa był „inny cel”, konsumujący przygotowanie i udział w wydarzeniach ŚDM (7,10%). Natomiast cel religijny przyjazdu (5, 2%) połączony z odnową duchową (0,4%) z wynikiem sumarycznym 5,6% udziałów struktury celów przyjazdu zajął piąte miejsce w strukturze celów przyjazdów, zaraz po odwiedzinach krewnych, który to cel uzyskał 6,3% wskazań ogółem.

5.3. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa

Rysunek 66. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa w 2016 roku. Struktura procentowa

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

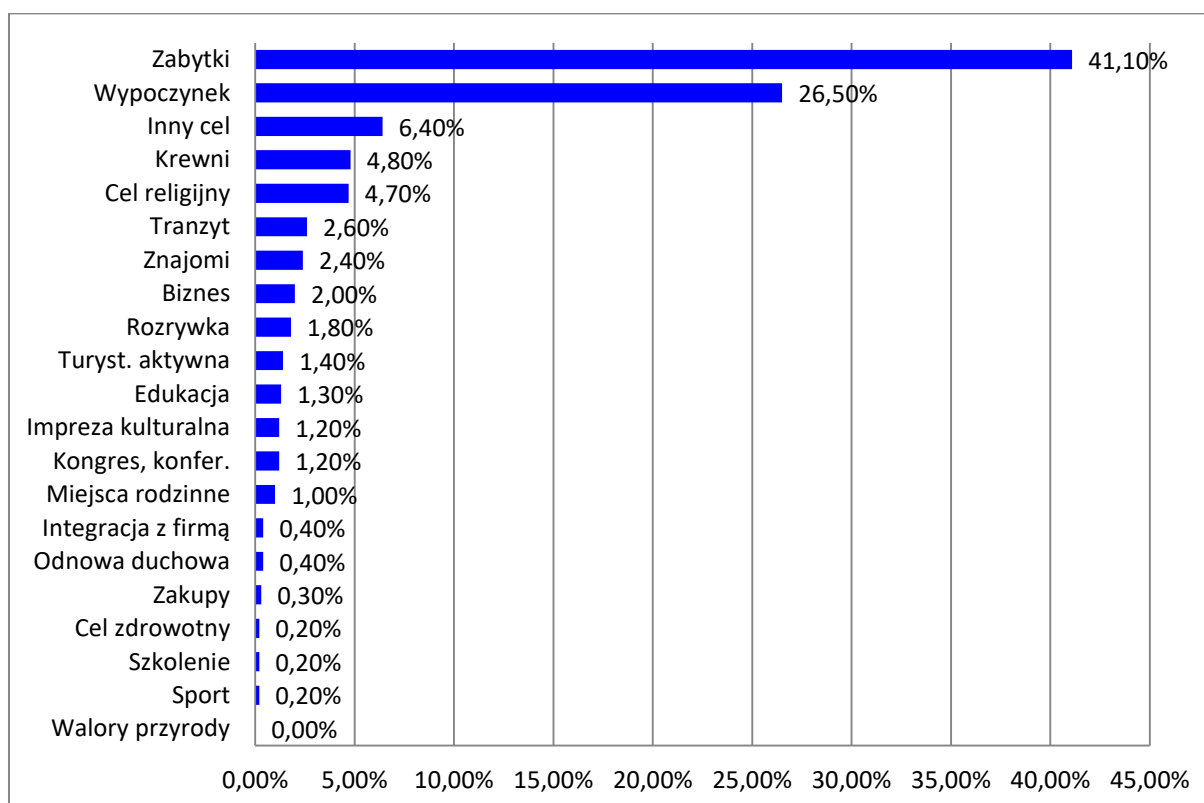
Powyższy rysunek ukazuje konkretne decyzje respondentów krajowych, którzy musieli dokonać pojedynczego wyboru, odpowiadając na pytanie, dlaczego przyjechali do Krakowa.

Na pierwszym miejscu dla turystów krajowych z wynikiem z ponad 26% udziałów znalazło się zwiedzanie zabytków, na drugim, z ponad 18% udziałów, uplasował się wypoczynek. Na trzecim miejscu, z wynikiem 8,6% udziałów, celem przyjazdu do Krakowa było odwiedzenie krewnych i miejsc rodzinnych. Osoby związane wolontariatem z przygotowaniem i organizacją ŚDM wybierały opcję „inny cel”, podając dodatkowo wyjaśnienia i precyzując, czego pobyt dotyczył. Pozycja ta zajęła czwarte miejsce w strukturze celów z wynikiem 8,2%. Ciekawym spostrzeżeniem w strukturze celów jest wysoka pozycja (prawie 8% wskazań) wśród odwiedzających krajowych miasta Krakowa jako miejsca pobytu tranzytowego (swoistej przerwy w dalszej podróży). Szóstym celem wskazanym przez krajowych odwiedzających był cel religijny (6% struktury celów).

5.4. Główny cel przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa

Na pierwszym miejscu dla turystów zagranicznych z wynikiem ponad 40% (41,1%) uplasowało się zwiedzanie zabytków. Jest to delikatny wzrost tego celu w stosunku do roku 2014, ale w dalszym ciągu spadek udziałów o ponad 3,5% w stosunku do roku 2014 – (44,60%). Na drugim miejscu pojawia się wypoczynek, z wynikiem ponad 26% (26,5%), co jest spadkiem w stosunku do roku 2015 o ponad 7% wskazań (2015 rok-33,70%). Na kolejnych miejsca pojawił się „inny cel” (6,4%) i odwiedziny krewnych (4,8%).

Rysunek 67. Główny cel przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa w 2016 roku. Struktura procentowa

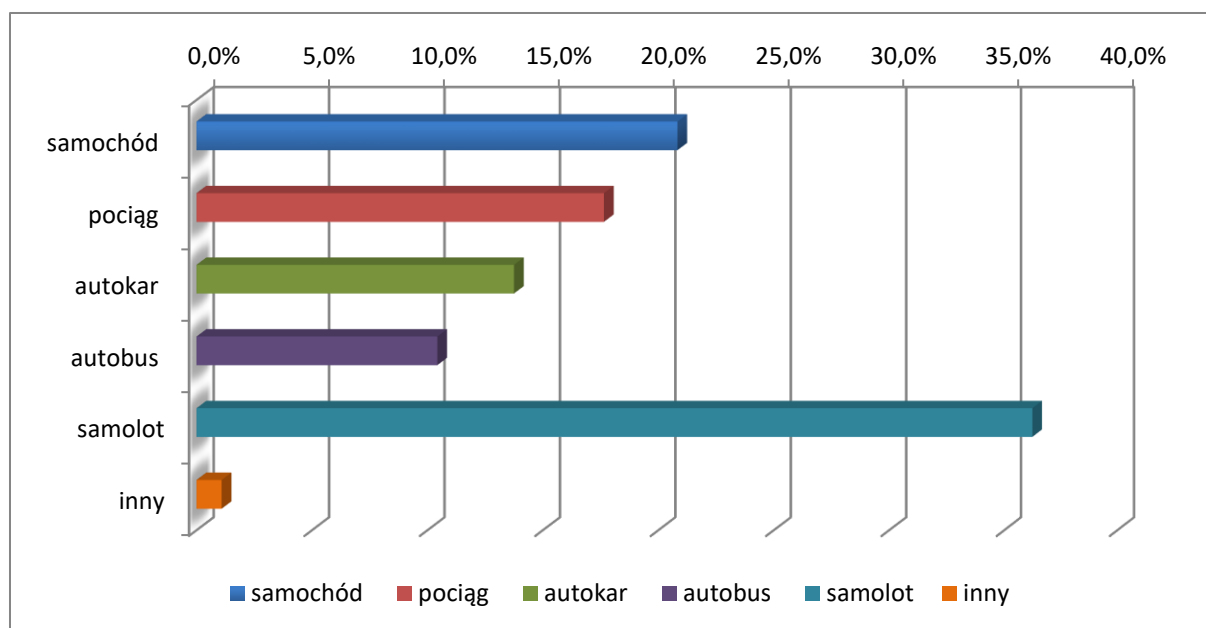
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Piątym wskazaniem był cel religijny przyjazdu (4,7%), a zaglomerowany z odnową duchową (0,4%), łącznie jako kategoria wspólna 5,1% wskazań. Kolejne wskazania dotyczyły tranzytu (2,6%) i odwiedzin znajomych (2,4%). Turyści zagraniczni wskazali cel: biznes z wynikiem 2% udziałów i, jako kolejny cel, rozrywkę (kluby, dyskoteki, puby) na poziomie prawie 2%, co jest wynikiem zaskakująco niskim w stosunku do lat poprzednich. Tłumaczyć to można jedynie przyjazdem do Krakowa całkiem innego typu turystów zagranicznych z odmiennym wzorcem zachowań wolnoczasowych (spędzania czasu wolnego).

5.5. Struktura wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku oraz latach 2013 - 2016

W analizowanym roku 2016 osoby przybywające do Krakowa w celach turystycznych korzystały w przeważającej większości z usług transportu drogowego. I tak, z przeprowadzonych badań wynika, że najczęściej wykorzystywanym przez turystów środkiem transportu drogowego był odpowiednio: samochód – 20,8%, autokar – 13,8% oraz autobus – 10,4%, co łącznie stanowiło wartość 45,0% z ogólnej liczby turystów odwiedzających Kraków w roku 2016. Natomiast z usług transportu lotniczego, tj. z samolotu, skorzystało ponad 1/3 wszystkich odwiedzających Kraków (36,2% turystów ogółem). Na kolejnym miejscu wśród analizowanych środków transportu znalazł się pociąg – z usług kolei skorzystało 17,7% turystów. Najmniejszą grupę (zaledwie 1,1% wszystkich odwiedzających ogółem) stanowili turyści, którzy dotarli do Krakowa za pomocą tzw. „innych środków transportu”, jakim są: autostop, motor, motorower, rower itp.

Rysunek 68. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści ogółem)

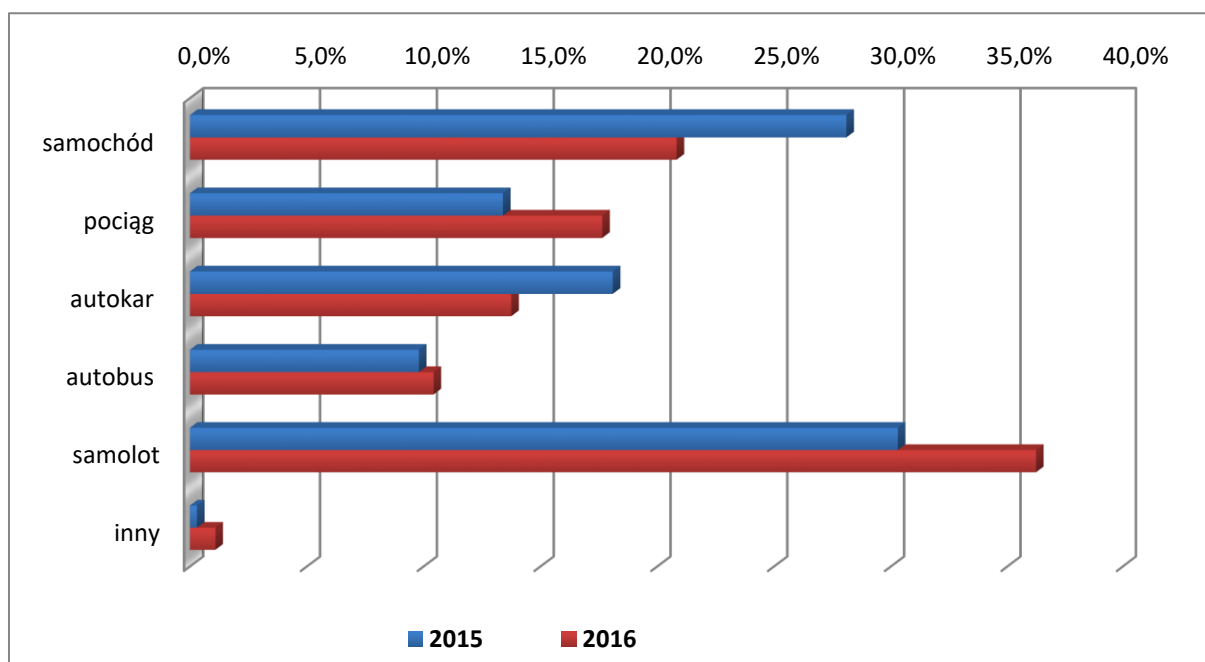
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Dokonując zestawienia analizowanych danych z roku 2016 do wartości z lat poprzednich, należy podkreślić, iż w 2016 roku zaobserwowano o blisko 6% większe

wykorzystanie transportu lotniczego aniżeli w roku ubiegłym - 2015. Badania wskazały, że w 2016 roku 36,2% wszystkich turystów dotarło do Krakowa samolotem, natomiast w 2015 roku 30,3%. Natomiast w latach uprzednich, np. z roku 2014 na rok 2015 wzrost ten wynosił 5,3%, tak więc należy zakładać, iż preferowanie transportu lotniczego wśród osób przybywających do Krakowa będzie trendem stałym oraz równomiernie rosnącym. Również w analizowanym 2016 roku wzrósł odsetek o 4,3pkt% turystów korzystających z usług transportu kolejowego w porównaniu z rokiem 2015, albowiem w 2016 roku 17,7% z ogółu turystów dotarło do Krakowa pociągiem, natomiast w 2015 wartość ta wynosiła 13,4%. Warto podkreślić, iż w 2016 roku zmalał odsetek o 7,3pkt% turystów poruszających się samochodem osobowym, z 28,1% do 20,8%. Analizując wykorzystanie autokaru przez ogółu turystów w okresie 2015/2016, zauważyć można spadek o 4,3pkt%, z poziomu 18,1% do 13,8%. Natomiast wykorzystanie autobusu w ostatnich dwóch latach utrzymuje się na stałym poziomie około 10%, tzn. w 2016 r. - 10,4%, w 2015 r. – 9,8%, a można również wspomnieć, iż w 2014 r. wynosił on zbliżoną wartość 10,4%. Natomiast wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” wzrosło z poziomu 0,3% do poziomu 1,1% w analizowanym okresie 2015/2016.

Rysunek 69. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści ogółem)

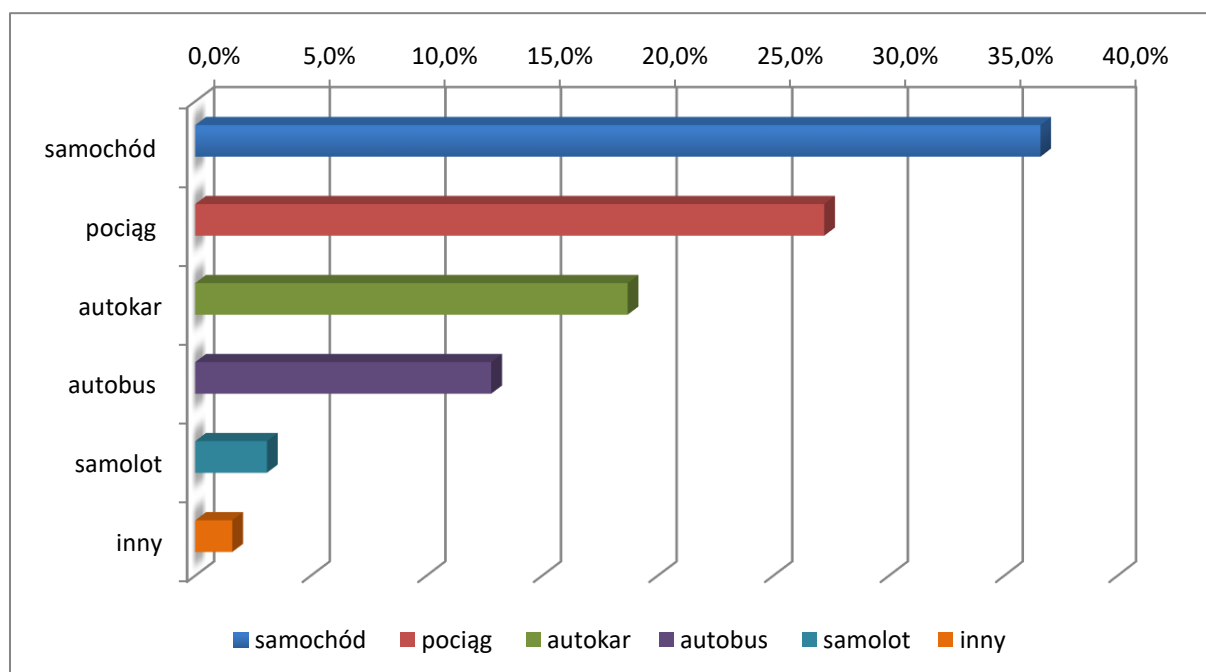

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Dla bardziej precyzyjnego obrazu struktury wykorzystania różnych środków transportu przez osoby przyjeżdżające do Krakowa dokonano analizy ze względu na podział odwiedzających na turystów krajowych i zagranicznych.

I tak, wyraźnie zauważalne jest, iż w roku 2016 najczęściej wykorzystywanym rodzajem transportu przez turystów krajowych odwiedzających Kraków był transport drogowy, podczas gdy dla turystów zagranicznych dominujące znaczenie odgrywał transport lotniczy. Dla ponad 1/3 turystów krajowych najbardziej preferowanym środkiem transportu był samochód (36,6%), a pociąg stanowił drugi co do znaczenia środek transportu w przyjazdach do Krakowa (27,2%). Trzecim co do częstości wybieranym środkiem lokomocji był autokar (18,7%). Z samolotu, jako środka transportu, korzystało tylko 3,1% turystów krajowych, natomiast tzw. „inne środki transportu” wyniosły zaledwie 1,6%.

Rysunek 70. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści krajowi)

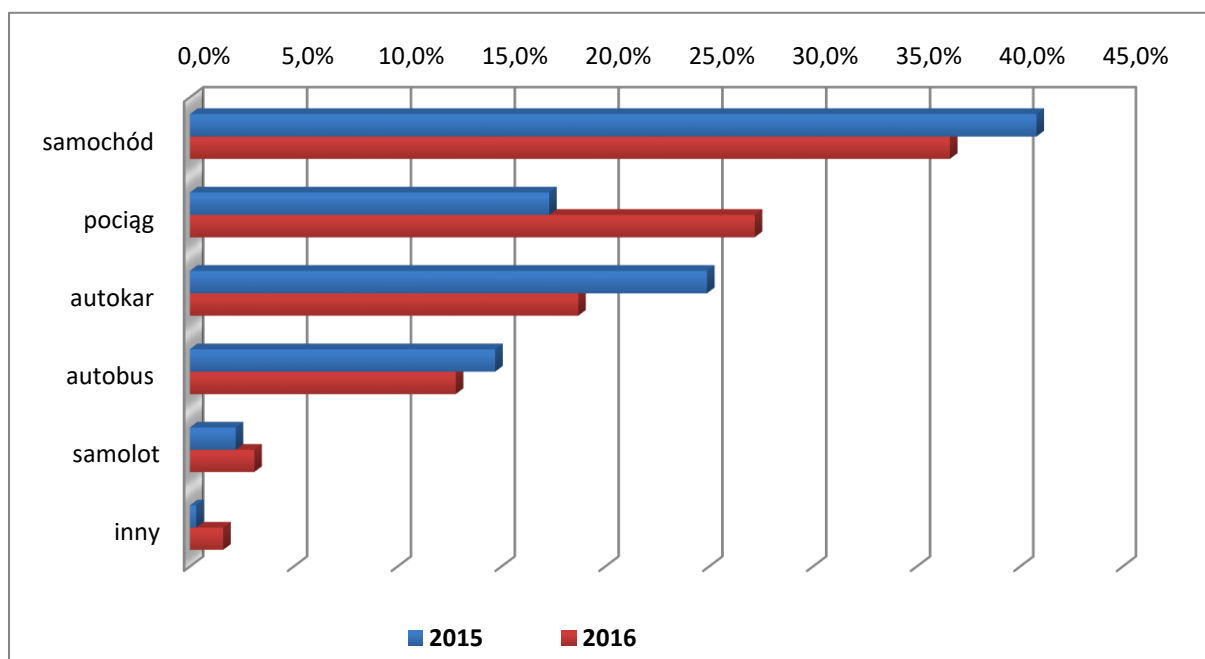

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Porównując wykorzystanie różnych środków transportu przez turystów krajowych w roku 2016 do roku poprzedniego - 2015, należy wskazać na zmiany preferencji przy wyborze środka transportu. Pomimo że nadal najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów krajowych jest samochód osobowy, to na przestrzeni

ostatnich lat obserwuje się stały spadek wykorzystania tego środka lokomocji. W zestawieniu rocznym 2015/2016 nastąpił spadek wykorzystania samochodu przez turystów krajowych o 4,2pkt% (w roku 2015 - 40,8%, w 2016 r. - 36,6%). Należy jednak podkreślić, że trend ten był zauważalny już w latach poprzednich (w 2013 roku - 49,4%, w 2014 r. - 45,2%, również spadek o 4,2 pkt% w stosunku rocznym 2013/2014). Równocześnie w tym samym okresie (w latach 2015/2016) spadło wykorzystanie zarówno autokaru (o 6,2 pkt%) jak i autobusu (o 1,9 pkt%) jako środka komunikacji do Krakowa (w 2015 r. – wartości te wynosiły odpowiednio 24,9% i 14,7%, a w 2016 r. – 18,7% i 12,8%). Podczas gdy w poprzednich latach można było zauważyć wzrost zainteresowania zarówno autokarem (wzrost o 14,9pkt% z poziomu 9,5% w 2013 roku, do 24,9% w 2015 roku) jak też autobusem (wzrost o 7,2pkt% z poziomu 7,5% w 2013 roku, do 14,7% w 2015 roku). W analizowanym okresie 2015/2016 o blisko 10,1pkt% wzrosło wykorzystanie przez turystów krajowych usług oferowanych przez transport kolejowy (z poziomu 17,3% w 2015, do 27,2% w 2016 r.). Turyści krajowi stosunkowo w niewielkim stopniu są zainteresowani połączeniami lotniczymi; w 2016 roku wskaźnik ten wynosił 3,1% i w stosunku do roku poprzedniego był lepszy zaledwie o 0,9pkt%. Natomiast tzw. „inne środki transportu” plasują się na relatywnie niskim poziomie, tzn. 0,3% w 2015 roku, a w 2016 r. odnotowano wzrost o 1,3pkt% na poziom – 1,6%.

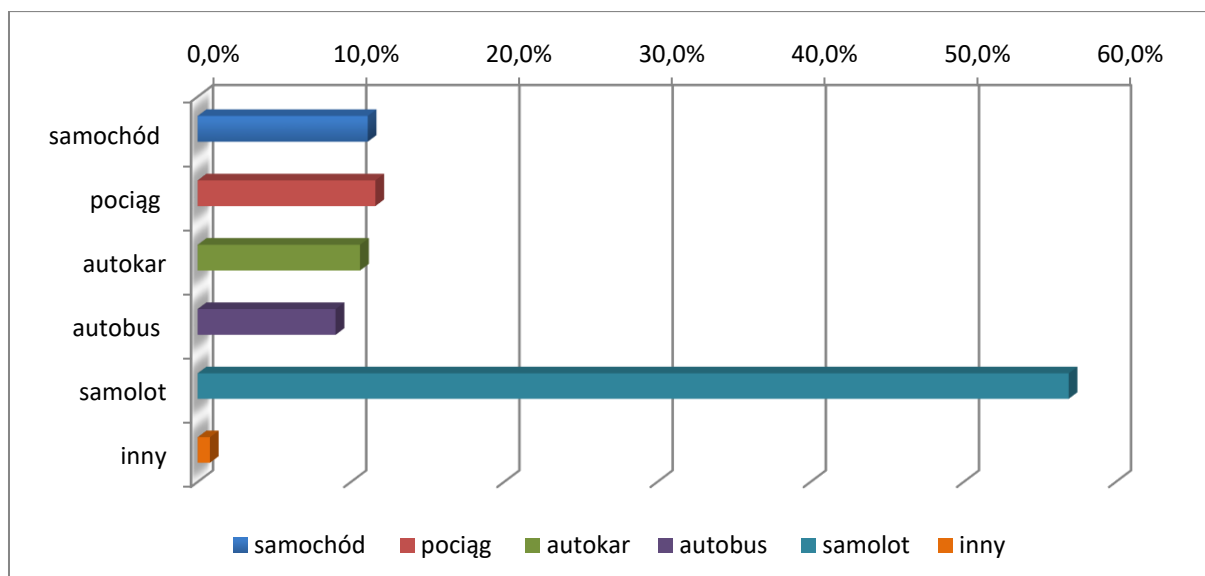
Rysunek 71. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści krajowi)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Dokonując analizy wykorzystania środków transportu przez turystów zagranicznych, można stwierdzić, iż większość odwiedzających turystów zagranicznych w badanym roku 2016 docierała do Krakowa korzystając z usług transportu lotniczego - 56,9% badanych obcokrajowców preferowało jako środek transportu samolot. Natomiast na kolejnym miejscu znalazł się pociąg, gdyż z usług transportu kolejowego skorzystało 11,6% cudzoziemców. Natomiast samochodem do stolicy Małopolski dotarło 11,1% turystów, a kolejnymi preferowanymi środkami transportu były: autokar (10,6%) i autobus (9%), natomiast tzw. „inne środki transportu” wyniosły zaledwie 0,8%.

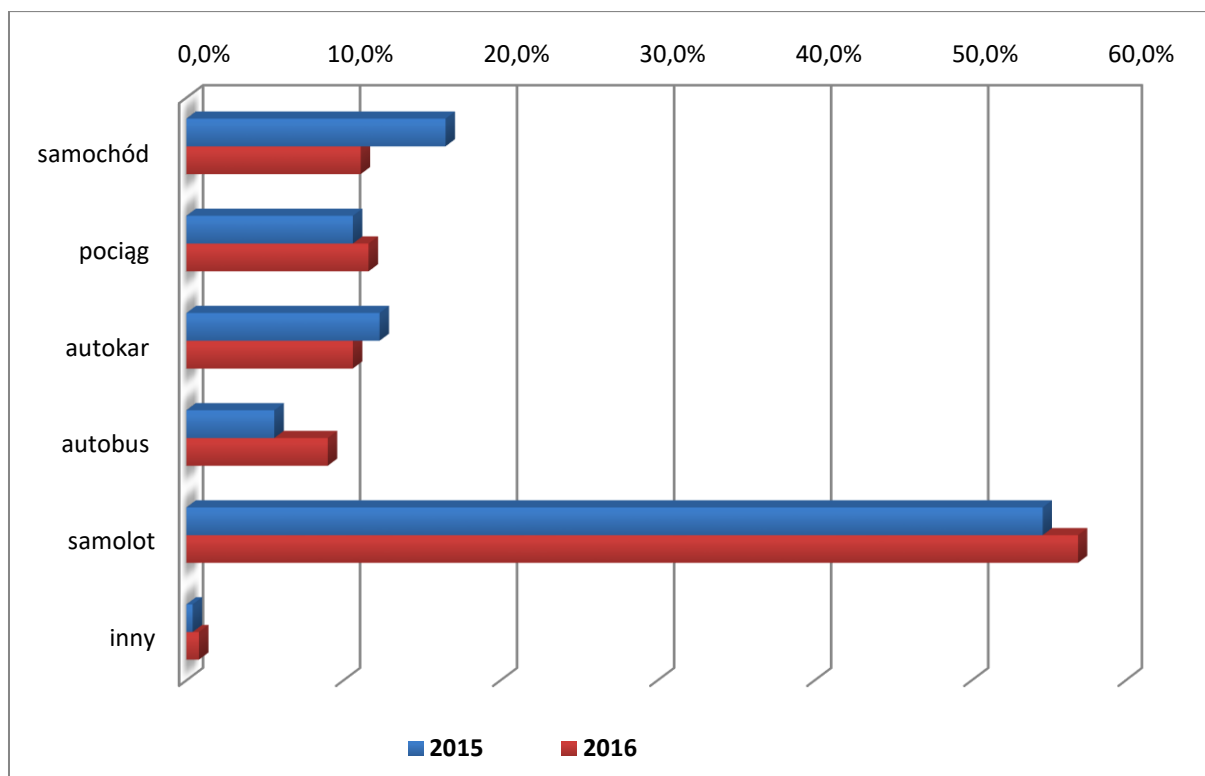
Rysunek 72. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści zagraniczni)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozpatrując preferencje turystów zagranicznych udających się do stolicy Małopolski, należy zauważyć, iż stałą tendencją odznacza się transport lotniczy i od wielu lat kształtuje się na poziomie ponad 50%. I tak, w badanym roku 2016 była to wartość 56,9% ogółu turystów zagranicznych, podczas gdy w roku 2015 – 54,6%, co stanowiło wzrost o 2,3pkt% (dla porównania w roku 2014 - 53,1%). Natomiast porównując dane z roku 2016 z danymi z roku poprzedniego - 2015, można zauważyć spadek wykorzystania na przestrzeni roku przez turystów zagranicznych samochodu o 5,4pkt% (z poziomu 16,5% do 11,1%). Warto odnotować, że wskaźnik wykorzystania samochodu w roku 2014 wynosił – 11,4%, następnie w 2015 podniósł się na wartość 16,5%, a w ostatnim analizowanym okresie spadł z powrotem do wartości 11,1%. Pozostałe środki transportu drogowego, to jest - autobus – odnotował wzrost o 3,4pkt% (z poziomu 5,6% - w 2015 r. do 9% - 2016 r.), a autokar – odnotował spadek o 1,7pkt% (z poziomu 12,3% - w 2015 r. do 10,6% - 2016 r.). W 2016 roku z usług transportu kolejowego skorzystało 11,6% cudzoziemców, podczas gdy w roku poprzednim-2015, wskaźnik ten kształtował się na poziomie – 10,6%, co stanowiło niewielki wzrost o 1pkt% (podczas gdy w 2014 r. wskaźnik ten kształtował się na podobnym poziomie - 10,1%). Wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” przez turystów zagranicznych kształtuje się na podobnym i niskim poziomie, tzn. w 2015 r. – 0,4%, a w 2016 r. - 0,8%, co stanowi niewielki wzrost 0,4pkt%.

Rysunek 73. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści zagraniczni)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

„Badania ruchu turystycznego w Krakowie” przeprowadzane każdego roku od 13 lat wykazują pewne zmiany w wykorzystaniu określonych środków transportu przez turystów zarówno krajowych jak i zagranicznych.

W analizowanym okresie, tzn. w latach 2003-2016, obserwuje się stały spadek korzystania przez turystów z transportu drogowego, chociaż nadal zajmuje on dominującą pozycję. I tak, w 2003 najbardziej popularnym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów przybywających do Krakowa był samochód – 43,50%. Jednakże stopień korzystania z tego środka transportu przez te lata wykazywał tendencję malejącą i w roku 2016 kształtował się już na poziomie 20,8%, co stanowiło spadek o 22,7pkt%. Również pozostałe środki transportu drogowego tracą na popularności, nastąpił spadek o 6,7pkt% wykorzystania autokaru, albowiem w 2003 roku poziom ten wynosił - 20,5%, a w 2016 roku - 13,8%. Natomiast dla autobusu wskaźnik ten wynosił w 2003 r. - 3,5%, a w 2016 r. - 10,4%, i w analizowanym okresie nastąpił wzrost o 6,9pkt%. Turyści przybywający do Krakowa

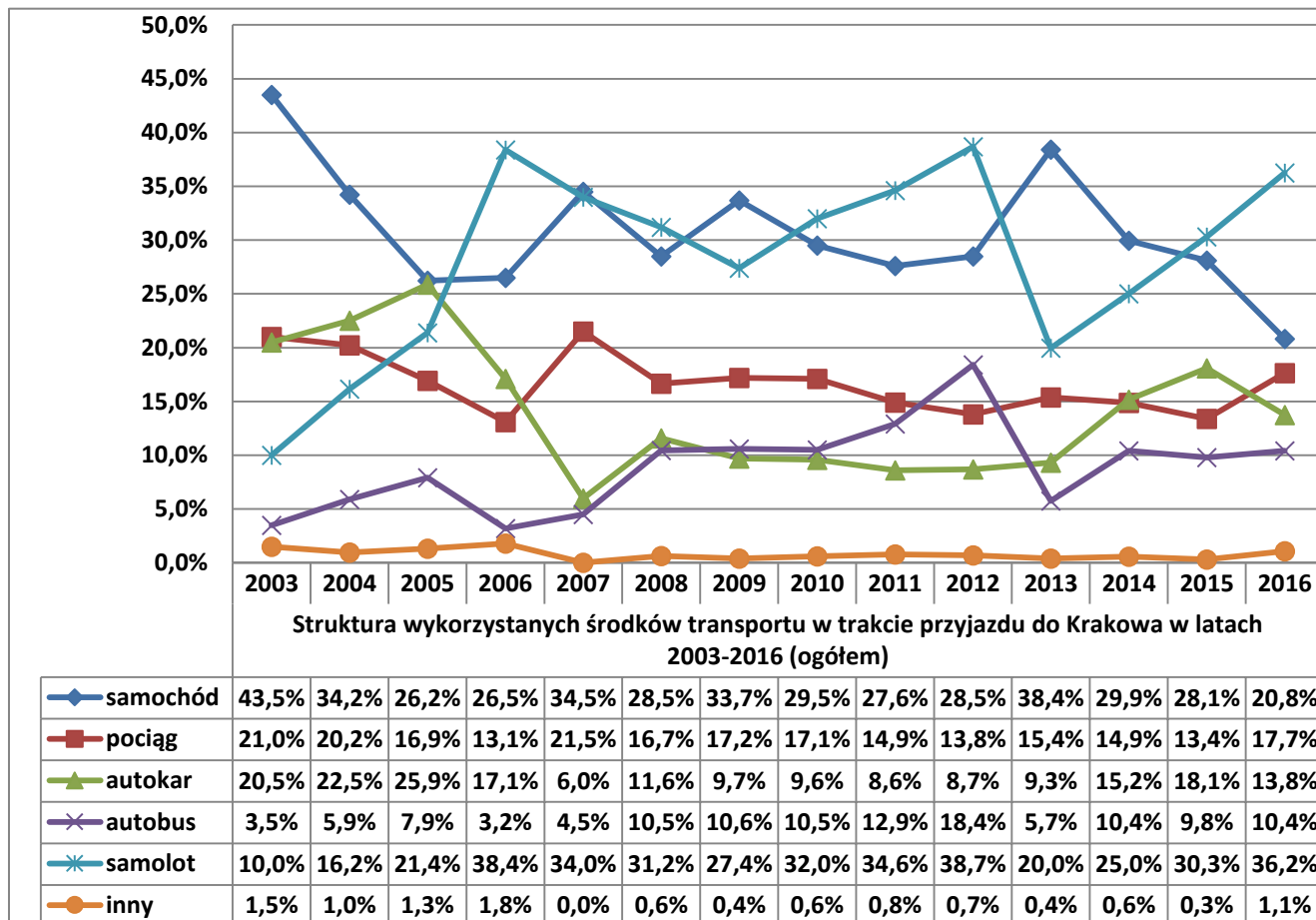
korzystają z połączeń kolejowych na poziomie 17,7% w 2016 r., podczas gdy w 2003 roku wartość ta kształtowała się na poziomie 21%. Jednakże w badanym okresie zauważalne są wahania wartości tego poziomu korzystania z usług kolejowych; od najniższych wartości ok. 13% w latach; 2006, 2012 i 2015, do najwyższych wartości - 21% w roku 2003 i 2007. W latach 2003-2016 odnotowano stabilny i trwały wzrost turystów przybywających do Krakowa drogą lotniczą. I tak, podczas gdy w roku 2003 z usług lotniczych korzystało zaledwie 10,0% turystów, to w 2016 roku wskaźnik ten wyniósł - 36,2%, co stanowiło wzrost o 26,2pkt% w badanym okresie 2003-2016. Patrząc z perspektywy kilku ostatnich lat, notuje się stały coroczny wzrost udziału wykorzystania samolotu o około 5pkt% (z wartości 20,00% w 2013 roku, 25% - 2014 r., 30,3% - 2015 r., do wartości 36,2% w 2016 roku). Wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” kształtuje się na niewielkim i niskim poziomie około 1% (w 2003 r.- 1,5%, a w 2016 roku - 1,1%).

Analizując poziom wykorzystania różnych środków transportu przez turystów krajowych odwiedzających Kraków, zauważyć można, iż w badanych latach 2003-2016 dominującą pozycję utrzymuje transport drogowy. Najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów krajowych jest samochód osobowy (36,6% - 2016 rok), chociaż na przestrzeni trzynastu lat obserwuje się spadek wykorzystania tego środka lokomocji o 26,4pkt% (z wartości 63,0% w 2003 roku, do wartości 36,6% w 2016 roku). Turyści krajowi równie chętnie korzystają z innych środków transportu drogowego, tzn. z autokaru i autobusu (w 2016 r. wartości te wynosiły odpowiednio 18,7% oraz 12,8%, a w 2003 r. - 8% i 6%). I tak, w badanym okresie (w latach 2003-2016) nastąpił wzrost wykorzystania autokaru o 10,7pkt% oraz wzrost wykorzystania autobusu o 6,8pkt%. Pozytywnym akcentem w ciągu ostatnich 3 lat był wzrost wykorzystania przez turystów krajowych transportu kolejowego o ponad 10pkt% (z 16,8% w 2013 roku do 27,2% w 2016 roku). W badanym okresie najwyższy poziom korzystania z usług kolejowych był w roku 2007 – 37%, natomiast najniższy w 2013 r. - 16,8%. Zauważalne jest również podniesienie się wskaźnika korzystania przez turystów krajowych z usług lotniczych - 3,1% w 2016 r., podczas gdy przykładowo w 2014 wartość ta wynosiła 2,0%. Można dodać, iż wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” kształtuje się na niewielkim i niskim poziomie około 1% (w 2003 r.- 1%, do 1,6% w 2016 roku).

Dla turystów zagranicznych przybywających do Krakowa, w przeciwieństwie do turystów krajowych, najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym w analizowanym okresie 13 lat stanowił środek transportu lotniczego tj. samolot. Największy wzrost zainteresowania podróżami z wykorzystaniem samolotu wykazano w 2012 roku – wskaźnik kształtował się na poziomie 70,8%, a w latach poprzednich - 2007-2011- odnotowywano wysokie poziomy wykorzystania połączeń lotniczych przez turystów zagranicznych na poziomie ponad 63%. W analizowanym okresie 2003/2016 nastąpił wzrost wykorzystania transportu lotniczego przez turystów zagranicznych o 40,6pkt%, z poziomu 19% w 2003 roku do 56,9% w 2016 roku. Dokonując dalszej analizy wykorzystania środków transportu przez turystów zagranicznych odwiedzających Kraków w latach 2003-2016, zauważyć należy spadek zarówno wykorzystania samochodu - o 12,9pkt%, z poziomu 24% w roku 2003 do 11,1% w roku 2016, jak również spadek o 22,4pkt% wykorzystania autokaru z poziomu 33% w roku 2003, do 10,6% w roku 2016. Co się tyczy kolejnego środka transportu drogowego, jakim jest autobus, jego wykorzystanie wzrosło o 8pkt%; z poziomu 1% do 9% w analizowanym okresie 2003-2016. Natomiast nastąpił widoczny spadek - 9,4pkt% wykorzystania pociągu przez obcokrajowców, z poziomu 21% w roku 2003, do 11,6% w roku 2016. Wykorzystanie przez obcokrajowców tzw. „innych środków transportu” plasuje się na przestrzeni analizowanego okresu na podobnym i stosunkowo niskim poziomie, tzn. 2% w 2003 roku i 0,8% w 2016.

Rysunek 74. Struktura wykorzystanych środków transportu przez odwiedzających Kraków w latach 2003-2016 (turyści ogółem)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 45. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści ogółem)

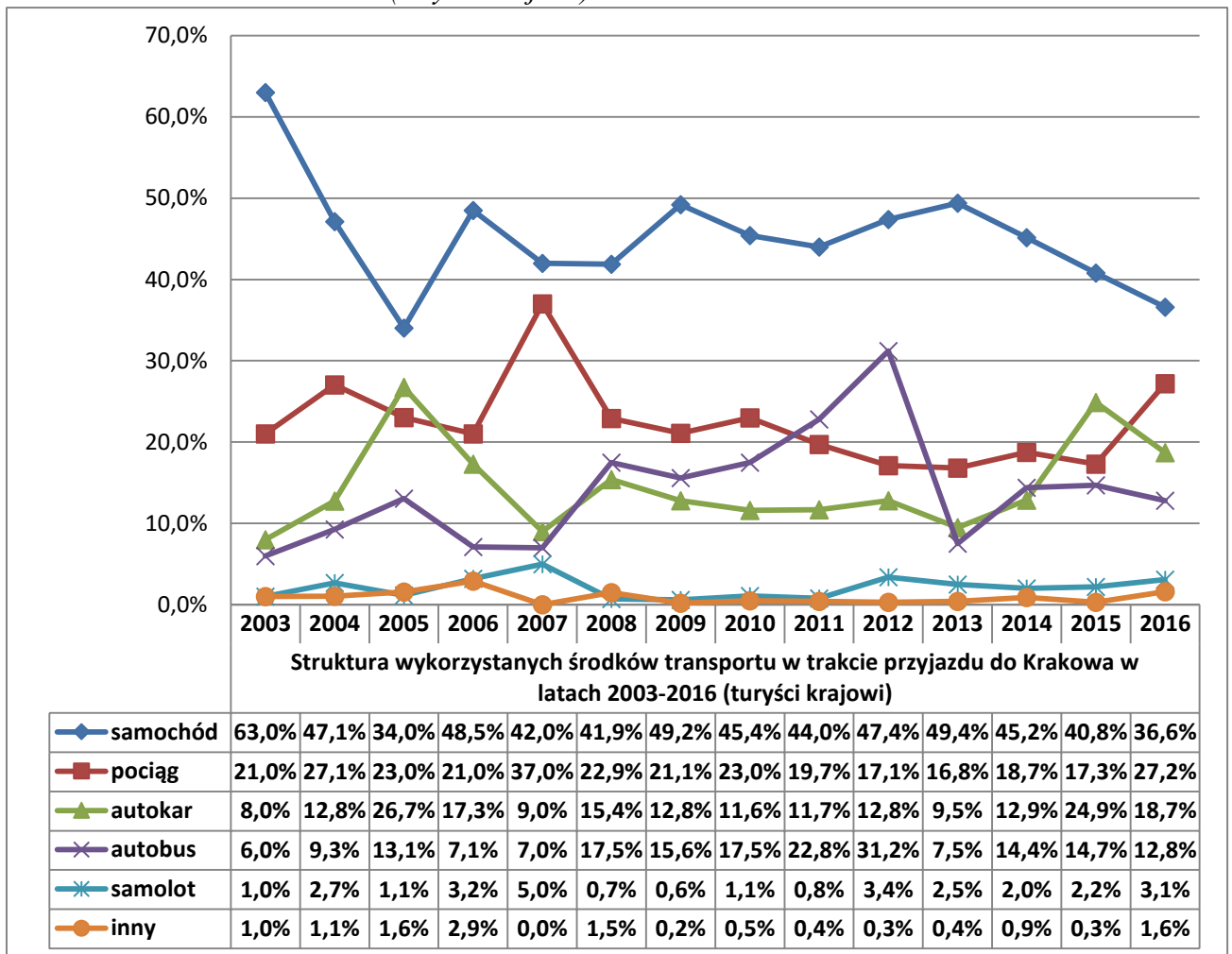
Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (ogółem)															
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
samochód	43,5%	34,2%	26,2%	26,5%	34,5%	28,5%	33,7%	29,5%	27,6%	28,5%	38,4%	29,9%	28,1%	20,8%	
pociąg	21,0%	20,2%	16,9%	13,1%	21,5%	16,7%	17,2%	17,1%	14,9%	13,8%	15,4%	14,9%	13,4%	17,7%	
autokar	20,5%	22,5%	25,9%	17,1%	6,0%	11,6%	9,7%	9,6%	8,6%	8,7%	9,3%	15,2%	18,1%	13,8%	
autobus	3,5%	5,9%	7,9%	3,2%	4,5%	10,5%	10,6%	10,5%	12,9%	18,4%	5,7%	10,4%	9,8%	10,4%	
samolot	10,0%	16,2%	21,4%	38,4%	34,0%	31,2%	27,4%	32,0%	34,6%	38,7%	20,0%	25,0%	30,3%	36,2%	
inny	1,5%	1,0%	1,3%	1,8%	0,0%	0,6%	0,4%	0,6%	0,8%	0,7%	0,4%	0,6%	0,3%	1,1%	

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów:

prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 75. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści krajowi)

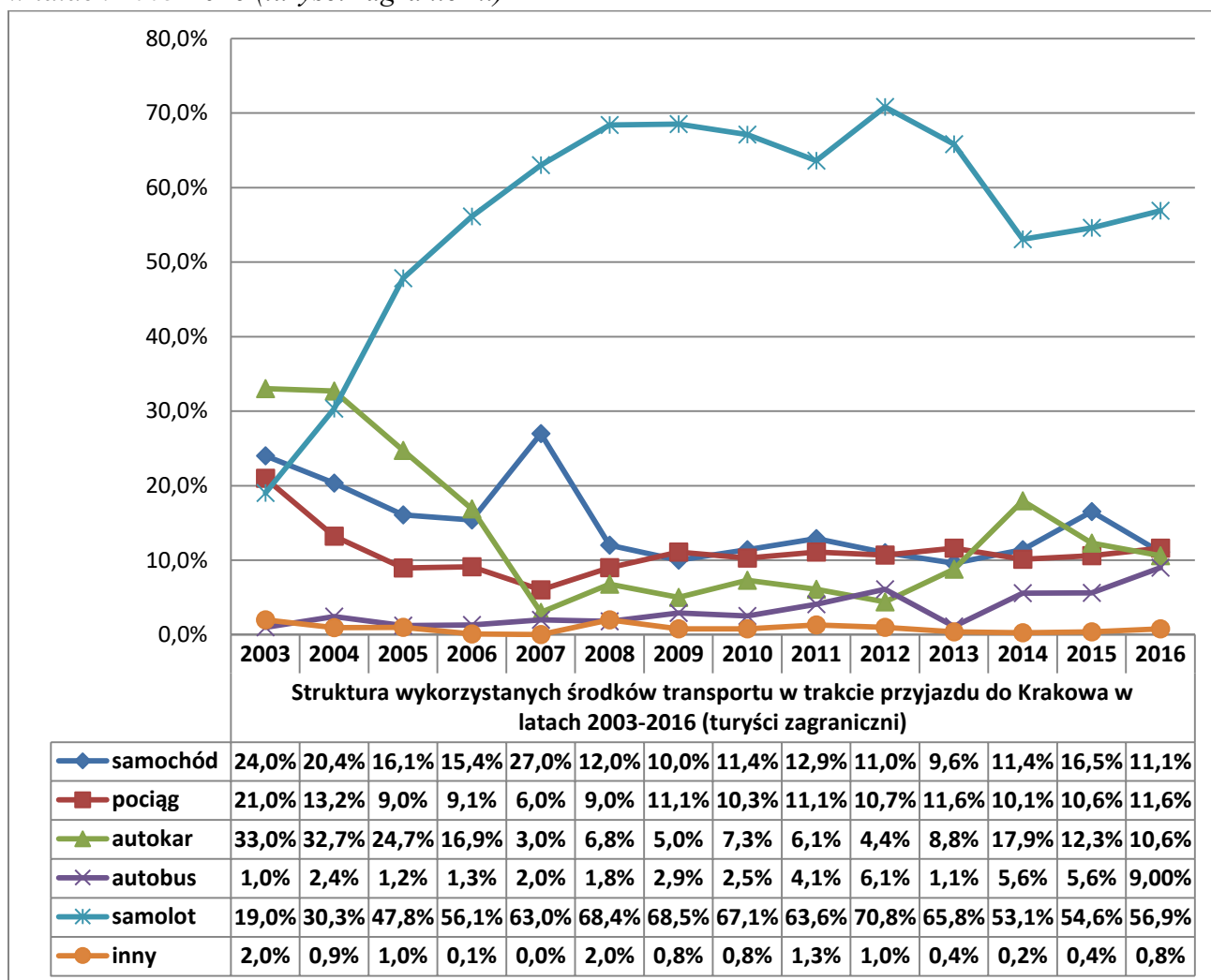
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 46. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści krajowi)

	Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści krajowi)														
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
samochód	63,0%	47,1%	34,0%	48,5%	42,0%	41,9%	49,2%	45,4%	44,0%	47,4%	49,4%	45,2%	40,8%	36,6%	
pociąg	21,0%	27,1%	23,0%	21,0%	37,0%	22,9%	21,1%	23,0%	19,7%	17,1%	16,8%	18,7%	17,3%	27,2%	
autokar	8,0%	12,8%	26,7%	17,3%	9,0%	15,4%	12,8%	11,6%	11,7%	12,8%	9,5%	12,9%	24,9%	18,7%	
autobus	6,0%	9,3%	13,1%	7,1%	7,0%	17,5%	15,6%	17,5%	22,8%	31,2%	7,5%	14,4%	14,7%	12,8%	
samolot	1,0%	2,7%	1,1%	3,2%	5,0%	0,7%	0,6%	1,1%	0,8%	3,4%	2,5%	2,0%	2,2%	3,1%	
inny	1,0%	1,1%	1,6%	2,9%	0,0%	1,5%	0,2%	0,5%	0,4%	0,3%	0,4%	0,9%	0,3%	1,6%	

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 76. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści zagraniczni)

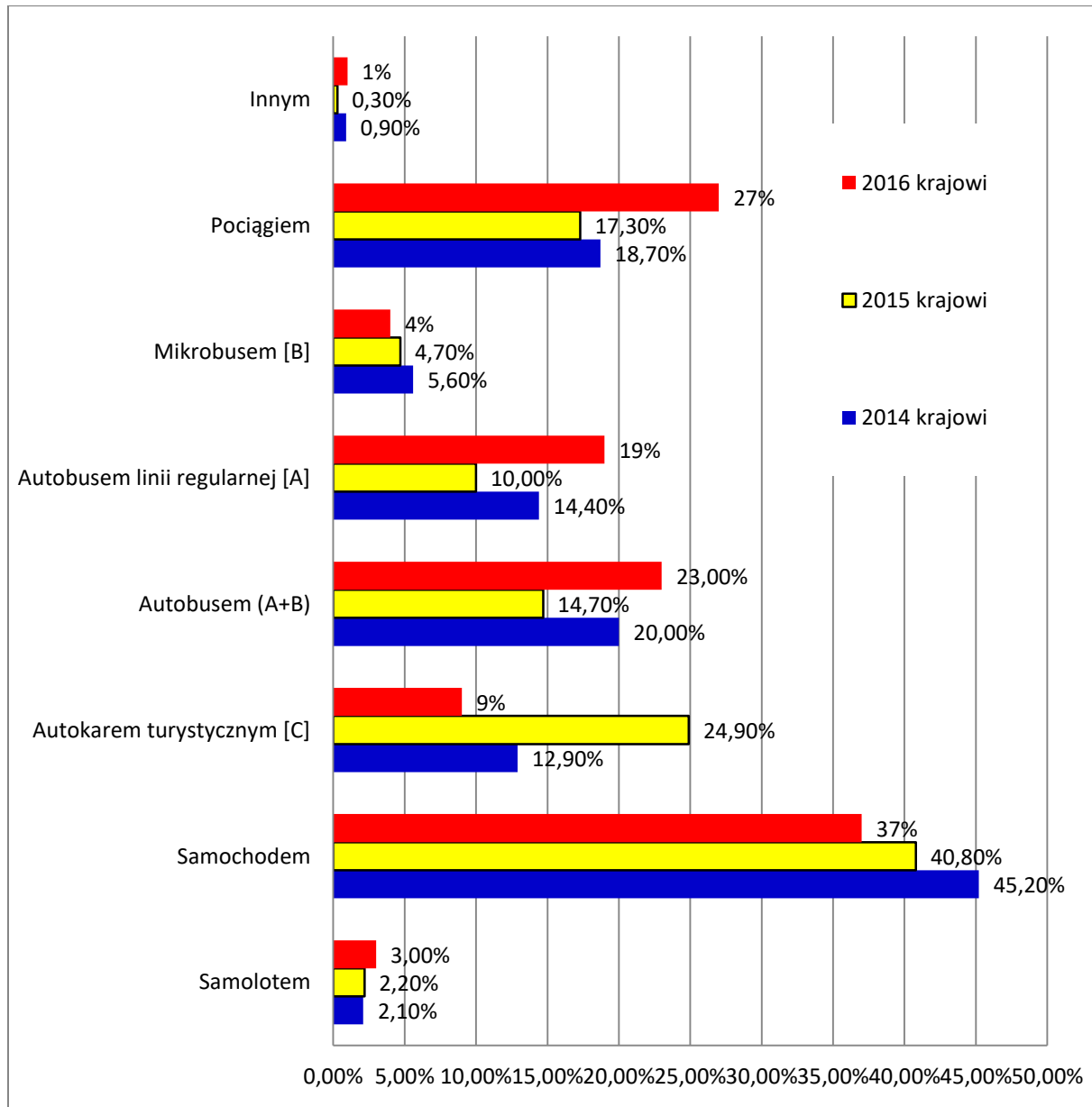
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 47. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści zagraniczni)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
samochód	24,0%	20,4%	16,1%	15,4%	27,0%	12,0%	10,0%	11,4%	12,9%	11,0%	9,6%	11,4%	16,5%	11,1%
pociąg	21,0%	13,2%	9,0%	9,1%	6,0%	9,0%	11,1%	10,3%	11,1%	10,7%	11,6%	10,1%	10,6%	11,6%
autokar	33,0%	32,7%	24,7%	16,9%	3,0%	6,8%	5,0%	7,3%	6,1%	4,4%	8,8%	17,9%	12,3%	10,6%
autobus	1,0%	2,4%	1,2%	1,3%	2,0%	1,8%	2,9%	2,5%	4,1%	6,1%	1,1%	5,6%	5,6%	9,00%
samolot	19,0%	30,3%	47,8%	56,1%	63,0%	68,4%	68,5%	67,1%	63,6%	70,8%	65,8%	53,1%	54,6%	56,9%
inny	2,0%	0,9%	1,0%	0,1%	0,0%	2,0%	0,8%	0,8%	1,3%	1,0%	0,4%	0,2%	0,4%	0,8%

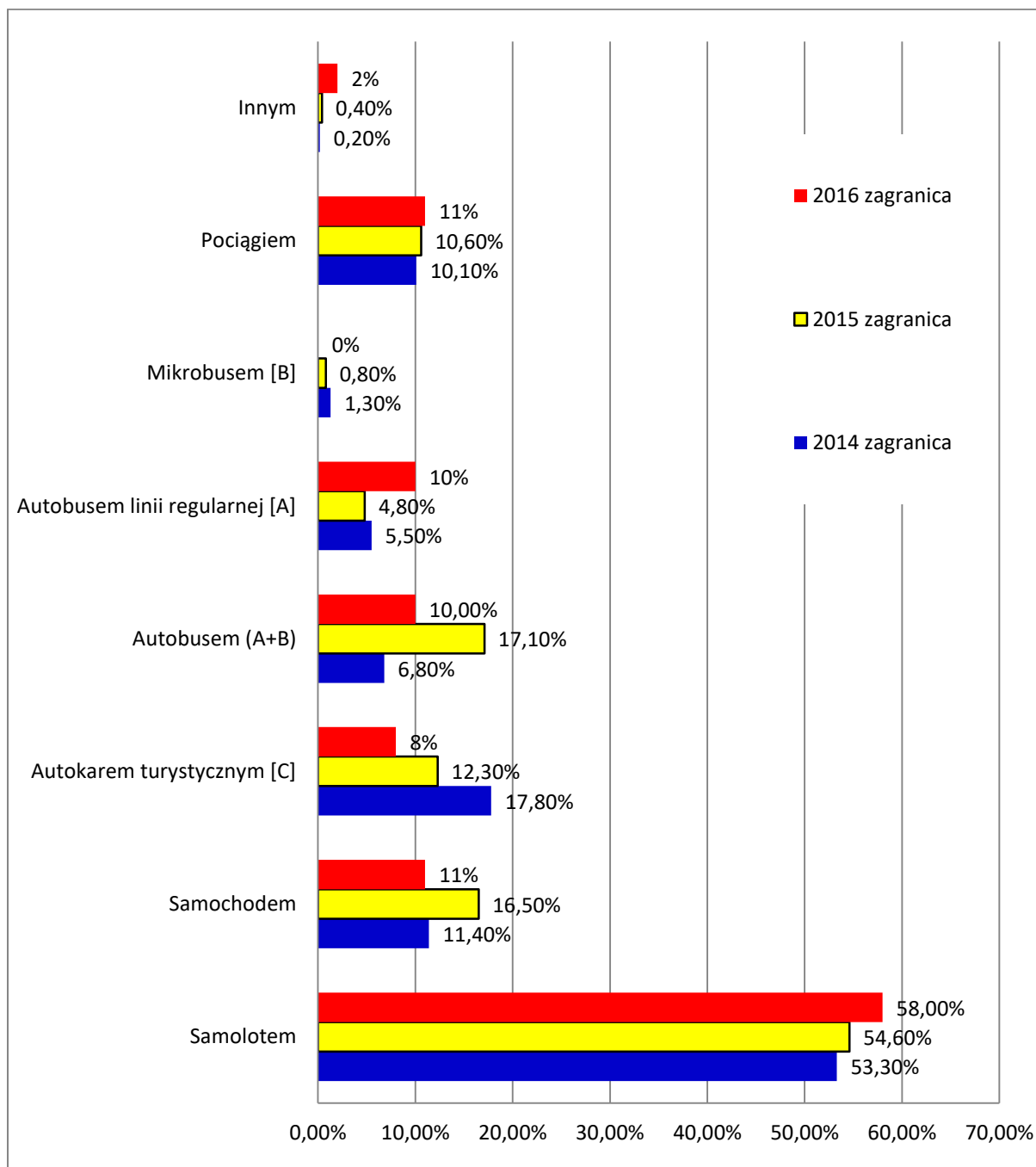
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 77. Struktura procentowa wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa w latach 2014-2016

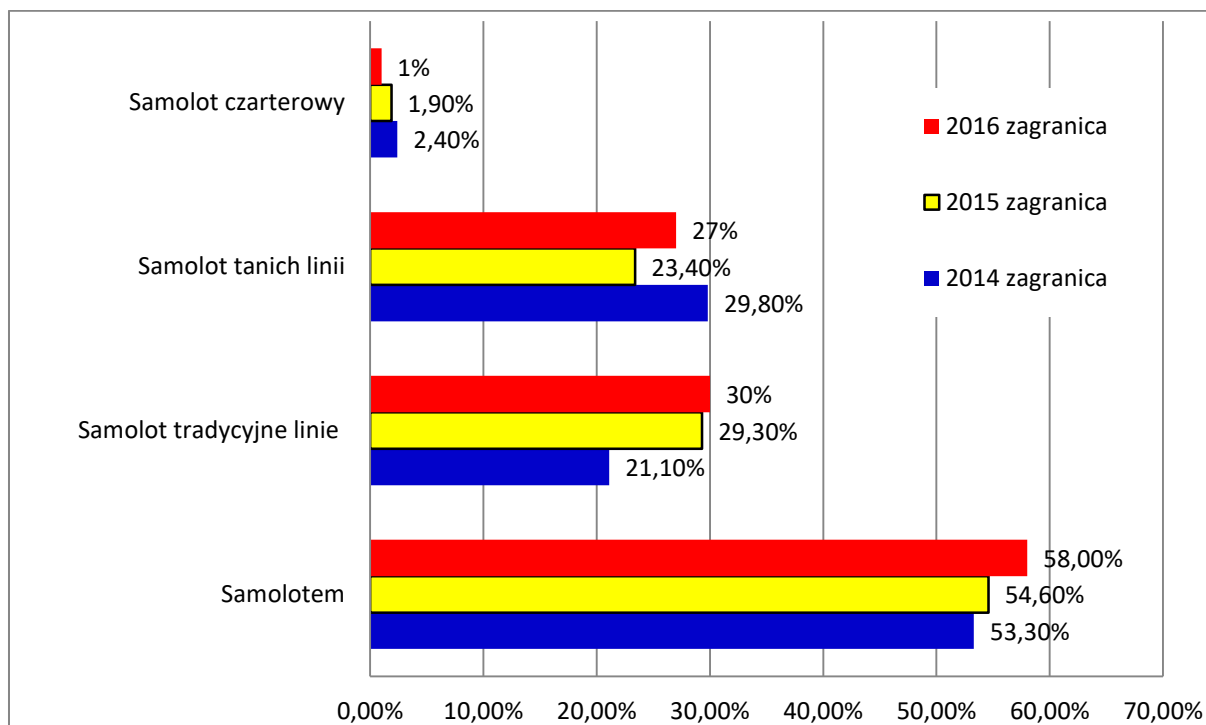
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 78. Struktura procentowa wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa w latach 2014-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rysunek 79. Struktura procentowa typów przewoźników lotniczych wykorzystanych przez turystów zagranicznych odwiedzających Kraków w latach 2014-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Rozdział VI. Zachowania turystyczne odwiedzających Kraków w 2016 r.

6.1. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w 2016 r.

Turyści przyjeżdżający do Krakowa w 2016 r. na miejsce noclegu wybierali najczęściej hotele (prawie 32% wskazań – zob. Tabela 48), zwłaszcza trzygwiazdkowe (ponad 37% spośród gości nocujących w hotelach).

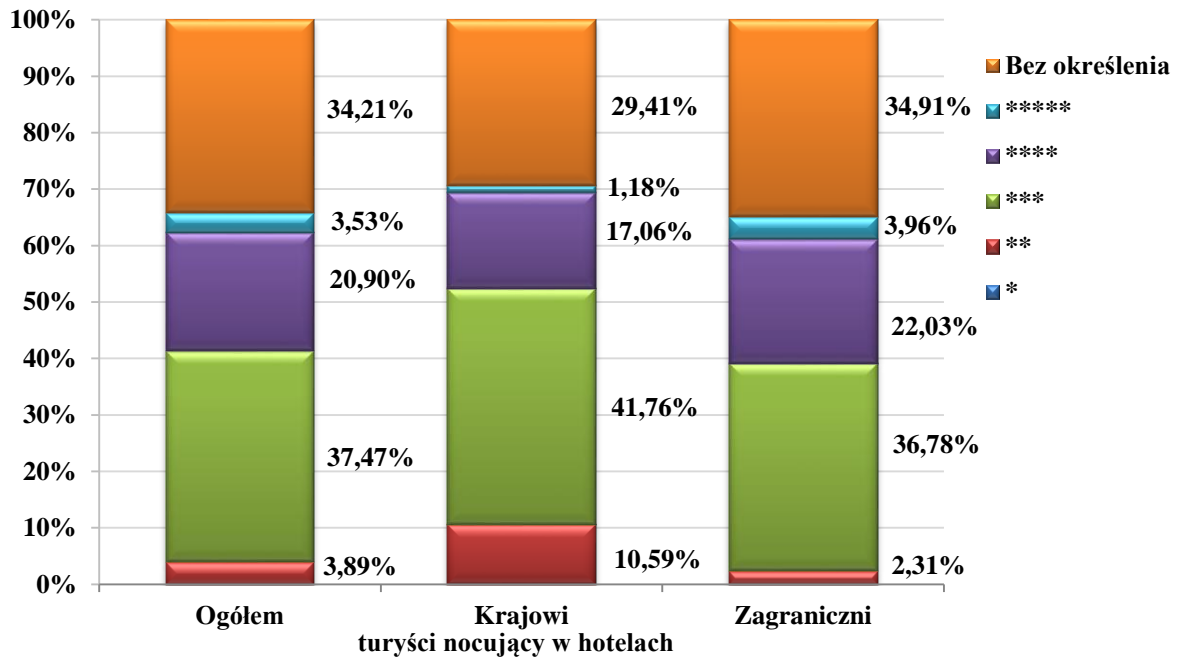
Tabela 48. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w 2016 roku (w %)

Rodzaj bazy	OGÓLEM	KRAJOWI	ZAGRANICZNI
Baza hotelowa – w tym:	35,19%	17,95%	46,59%
Hotel	31,56%	12,72%	44,21%
Motel	1,77%	2,09%	1,36%
Pensjonat	1,86%	3,14%	1,02%
Baza parahotelowa – w tym m.in.:	2,23%	1,79%	2,39%
Dom wycieczkowy	1,40%	1,12%	1,51%
Schronisko młodzieżowe	0,83%	0,67%	0,88%
Baza pozahotelarska – w tym m.in.:	30,13%	23,86%	35,15%
Hostel	14,94%	10,55%	18,50%
Kwaterna prywatna, apartament	9,14%	7,70%	10,08%
Zakład uzdrowiskowy	0,11%	0,22%	0,05%
Dom pielgrzymia	2,17%	1,65%	2,63%
Inny obiekt	3,77%	3,74%	3,89%
Znajomi lub rodzina – w tym:	11,17%	17,73%	6,77%
u rodziny	5,72%	9,80%	3,12%
u znajomych	4,91%	7,86%	2,82%
couchsurfing	0,54%	0,07%	0,83%
Własny dom/mieszkanie	1,09%	1,65%	0,58%
Brak odpowiedzi co do formy zakwaterowania	0,19%	0,27%	0,15%
Odwiedzający jednodniowi	20,00%	36,75%	8,37%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska.

Z hoteli o standardzie trzech gwiazdek, podobnie jak z hoteli dwugwiazdkowych (zob. Rysunek 80), częściej korzystali turyści krajowi (prawie 42% dla hoteli *** i 11% dla hoteli **) niż zagraniczni (odpowiednio: prawie 37% i niewiele ponad 2%). Obcokrajowcy w szerszym zakresie preferowali natomiast hotele cztero- i pięciogwiazdkowe – odpowiednio: ponad 22% i niemal 4% wskazań (podczas, gdy Polacy tylko niewiele ponad 17% i 1%).

Rysunek 80. Struktura procentowa turystów nocujących w Krakowie w 2016 roku w hotelach wg kategorii

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W stosunku do roku poprzedniego zmniejszył się udział gości wybierających hotele dwugwiazdkowe (ogółem o 3,34 pkt%, wśród krajowych o 5,12 pkt%, a zagranicznych o 1,9 pkt%), trzygwiazdkowe (odpowiednio: o 4,9 pkt%, o 2,05 pkt% i o 5,08 pkt%) oraz pięciogwiazdkowe (odpowiednio: o 5,29 pkt%, o 7,58 pkt% i o 4,89 pkt%), na korzyść hoteli czterogwiazdkowych (odpowiednio: o 6,99 pkt%, o 8,3 pkt% i o 6,28 pkt%) oraz hoteli bez wskazania kategorii (odpowiednio: o 7,18 pkt%, o 8,26 pkt% i o 5,78 pkt%). Dane te prezentuje Tabela 49.

Tabela 49. Turyści nocujący w Krakowie w latach 2011-2016 w hotelach wg kategorii (w %)

Liczba gwiazdek	OGÓLEM %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
*	0	0,8	0	0	0,64	0
**	2,69	3,22	2,87	1,52	7,23	3,89
***	35,24	47,28	53,2	35,39	42,37	37,47
****	19,98	20,42	22,08	24,89	13,91	20,90
*****	2,92	8,15	3,97	2,96	8,82	3,53
Bez określenia	39,17	20,12	17,88	35,22	27,03	34,21

Tabela 49. cd. Turyści nocujący w Krakowie w latach 2011-2016 w hotelach wg kategorii (w %)

Liczba gwiazdek	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
*	0	3,72	0	0	1,81	0
**	6,49	5,12	6,02	3,95	15,71	10,59
***	43,51	40,93	59,04	48,15	43,81	41,76
****	9,09	14,42	8,43	14,57	8,76	17,06
*****	0	13,49	4,82	3,95	8,76	1,18
Bez określenia	40,91	22,33	21,69	29,38	21,15	29,41

Liczba gwiazdek	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
*	0	0	0	0	0,22	0
**	1,55	2,73	2,17	0,26	4,21	2,31
***	32,77	49,54	51,96	28,98	41,86	36,78
****	22,32	21,98	25,17	30,16	15,75	22,03
*****	3,67	6,76	3,79	2,48	8,85	3,96
Bez określenia	39,69	18,99	16,91	38,12	29,13	34,91

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Poza hotelami turyści odwiedzający Kraków w 2016 r. nocowali przede wszystkim w hostelach (prawie 15% wskazań) oraz u rodziny i znajomych (prawie 11%). Ponad 9% wynajmowało kwatery i apartamenty. Struktura wykorzystania miejsc noclegowy nie ulega zasadniczym zmianom, chociaż w relacji do roku poprzedniego odnotowano niewielki wzrost wykorzystania tej bazy noclegowej (odpowiednio: o 0,97 pkt%, o 1,28 pkt% i o 1,15 pkt%) – zob. Tabela 50. Udział pozostałych form zakwaterowania uległ ograniczeniu w stosunku do 2015 r., z wyjątkiem pensjonatów, których rola utrzymała się na zbliżonym poziomie.

Tabela 50. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w latach 2011-2016 (w %)

Rodzaj bazy	OGÓLEM %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hotel	25,52	31,80	25,88	32,35	35,66	31,56
Motel	3,92	2,21	2,94	1,86	4,28	1,77
Pensjonat	1,06	3,42	3,51	1,56	1,62	1,86
Dom wycieczkowy	2,95	2,97	2,23	2,82	2,10	1,40
Schronisko młodzieżowe	3,35	2,56	1,69	2,33	2,13	0,83
Zakład uzdrowiskowy	0,11	0,99	0,20	0,96	0,54	0,11
Kwatera prywatna/ apartament	5,15	1,98	4,17	4,47	7,99	9,14
Znajomi lub rodzina; w tym:	14,29	11,32	11,31	11,31	9,35	11,17
- u rodziny	8,05	5,47	5,68	6,16	4,90	5,72
- u znajomych	6,24	5,85	5,63	5,15	4,45	4,91
- couchsurfing	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,54
Własny dom /mieszkanie	0,92	1,06	0,57	1,40	1,70	1,09
Inny obiekt; w tym:	24,69	24,29	29,48	19,17	19,44	20,88
- Hostel	19,50	20,57	24,39	13,39	13,97	14,94
- Dom Pielgrzyma	2,61	1,76	2,46	3,31	2,69	2,17
Brak odpowiedzi, co do formy zakwaterowania	0,57	0,06	0,91	0,41	1,16	0,19
Odwiedzający jednodniowi	17,41	17,34	14,20	17,20	12,76	20,00
Całkowity brak odpowiedzi co do noclegu w Krakowie lub poza miastem	0,06	0,00	2,91	4,16	0,03	0,00

Rodzaj bazy	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hotel	9,34	14,40	10,24	20,33	20,78	12,72
Motel	2,91	1,67	4,26	1,30	3,14	2,09
Pensjonat	1,64	5,43	5,12	2,16	2,26	3,14
Dom wycieczkowy	4,85	4,09	2,47	1,56	3,01	1,12
Schronisko młodzieżowe	4,19	3,88	1,67	2,11	2,01	0,67
Zakład uzdrowiskowy	0,12	1,88	2,34	1,66	1,00	0,22
Kwatera prywatna/ apartament	4,98	2,28	9,56	4,07	5,96	7,70
Znajomi lub rodzina; w tym:	22,09	17,08	8,82	14,91	12,43	17,73
- u rodziny	12,14	8,84	0,37	8,28	6,65	9,80
- u znajomych	9,95	8,24	8,45	6,63	5,78	7,86
- couchsurfing	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,07
Własny dom /mieszkanie	0,79	0,60	0,62	1,20	1,82	1,65
Inny obiekt w tym:	18,20	17,54	21,47	19,43	19,65	15,94
- Hostel	12,44	14,00	17,33	12,55	12,24	10,55
- Dom Pielgrzyma	3,03	1,67	2,04	3,92	5,84	1,65
Brak odpowiedzi co do formy zakwaterowania	0,49	0,00	0,92	0,30	1,63	0,27
Odwiedzający jednodniowi	30,34	31,15	27,33	23,74	24,17	36,75
Całkowity brak odpowiedzi co do noclegu w Krakowie lub poza miastem	0,06	0,00	5,18	7,23	0,06	0,00

Tabela 50. cd. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w latach 2010-2015 (w %)

Rodzaj bazy	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hotel	40,95	47,68	40,03	46,79	47,91	44,21
Motel	3,76	2,73	4,12	2,50	5,22	1,36
Pensjonat	0,52	1,61	2,17	0,86	1,09	1,02
Dom wycieczkowy	1,33	1,98	2,06	4,34	1,34	1,51
Schronisko młodzieżowe	2,72	1,36	1,14	2,63	2,22	0,88
Zakład uzdrowiskowy	0,11	0,19	0,05	0,12	0,16	0,05
Kwaterna prywatna/ apartament	5,61	1,74	4,17	4,95	9,66	10,08
Znajomi lub rodzina;	7,46	6,14	5,63	6,90	6,82	6,77
w tym:						
- u rodziny	4,34	2,42	2,38	3,54	3,46	3,12
- u znajomych	3,12	3,72	3,25	3,36	3,36	2,82
- couchsurfing	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	0,83
Własny dom /mieszkanie	1,04	1,49	0,54	1,59	1,60	0,58
Inny obiekt;	30,43	30,20	35,53	18,87	19,27	25,02
w tym:						
- Hostel	25,68	26,29	29,52	14,54	15,40	18,50
- Dom Pielgrzyma	2,14	1,86	2,87	2,63	0,10	2,63
Brak odpowiedzi co do formy zakwaterowania	0,40	0,12	0,71	0,55	0,77	0,15
Odwiedzający jednodniowi	5,67	4,77	2,93	9,41	3,36	8,37
Całkowity brak odpowiedzi, co do noclegu w Krakowie lub poza miastem	0,00	0,00	0,92	0,49	0,00	0,00

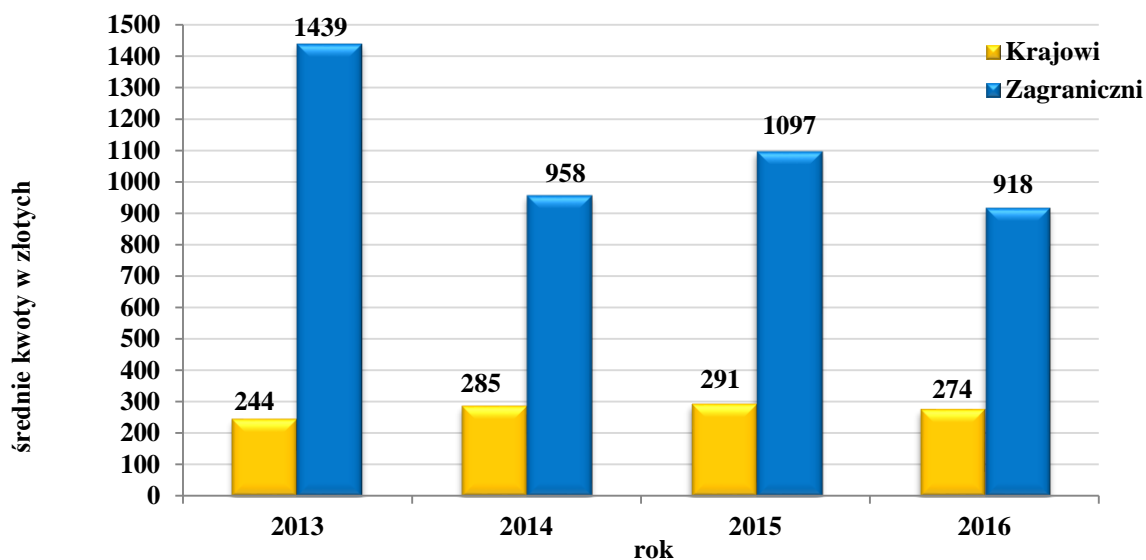
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

6.2. Wydatki gości odwiedzających Kraków w 2016 r.

6.2.1. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem do Krakowa na pobyt mieście

Wysokość średniego wydatku ponoszonego przed przyjazdem do Krakowa, związanego z pobytem w mieście (bez kosztów dojazdu), którą określili odwiedzających krajowi w 2016 roku, to 274 zł na osobę i kwota ta była o 5,84% niższa niż w roku ubiegłym. Większemu ograniczeniu uległa średnia kwota wydatkowana przez gości zagranicznych – o 16,32%, tj. do poziomu 918 zł na osobę (zob. Rysunek 81.).

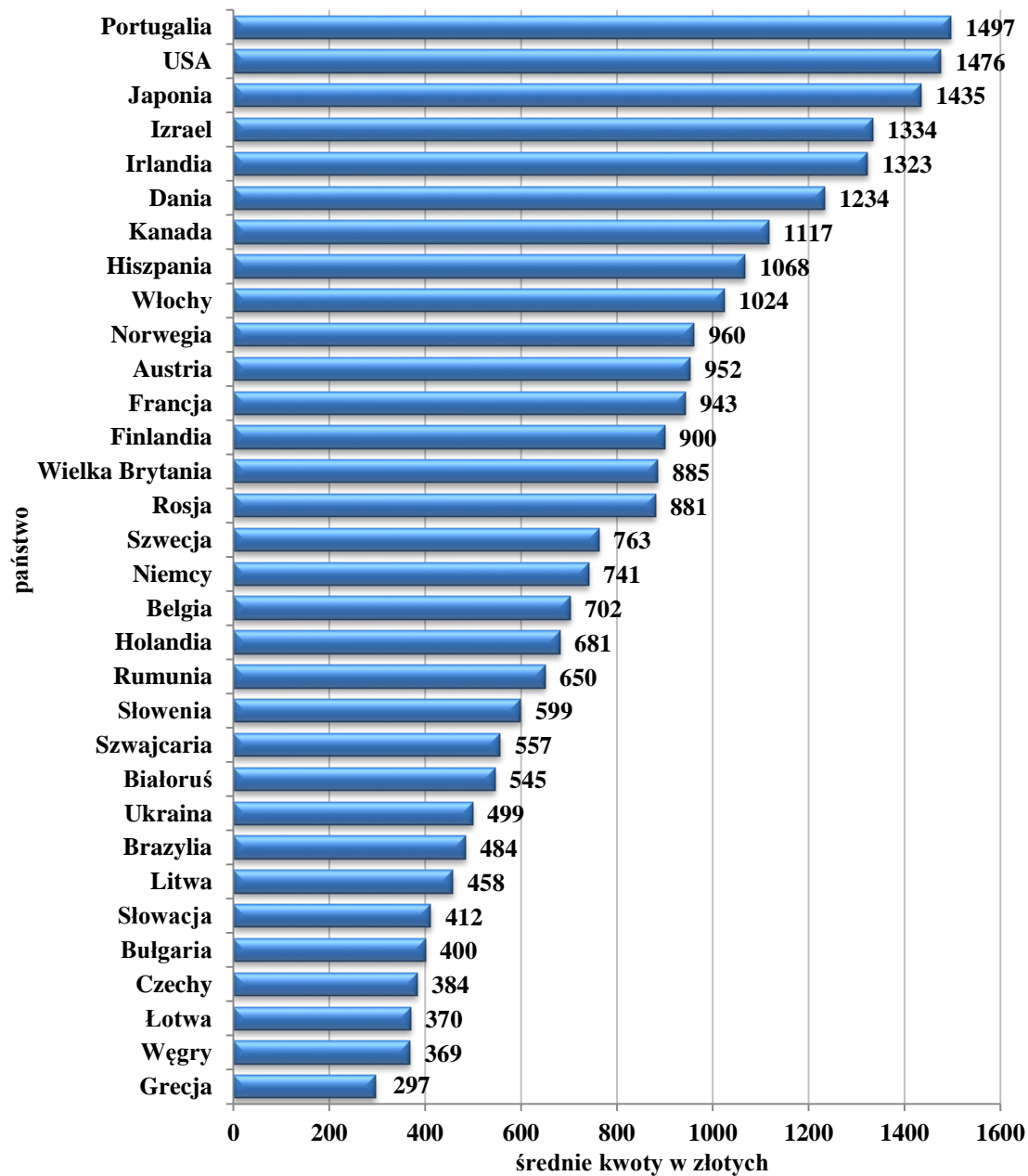
Rysunek 81. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w latach 2013-2016 (w zł na osobę)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Jeśli chodzi o zróżnicowanie kwot wydatków przed podróżą do Krakowa w zależności od kraju pochodzenia odwiedzających, to w 2016 r. największe koszty przed przyjazdem ponieśli turyści z Portugalii, USA i Japonii – ponad 1,4 tys. zł na osobę. Ponad 1 tys. zł na osobę wydatkowali goście z Izraela, Irlandii, Danii, Kanady, Hiszpanii i Włoch – zob. Rysunek 82. Najniższe koszty ponosili natomiast Grecy, Węgrzy, Łotysze i Czesi – poniżej 400 zł na osobę.

Rysunek 82. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających zagranicznych do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w 2016 roku według wybranych państw (w zł na osobę)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Porównanie wydatków przed podróżą odwiedzających Kraków w latach 2013-2016 prezentuje Tabela 51.

Tabela 51. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w latach 2013-2016 według wybranych państw (w zł na osobę)

Kraj pochodzenia	2013	2014	2015	2016
Polska	244	285	291	274
Austria	1463	517	713	952
Belgia	779	1327	834	702
Czechy	308	47	131	384
Dania	1456	250	600	1234
Francja	1627	1187	1345	943
Hiszpania	1590	892	941	1068
Holandia	386	893	736	681
Irlandia	1590	782	433	1323
Izrael	3717	2150	350	1334
Japonia	2762	b.d.	1770	1435
Kanada	591	1500	1960	1117
Niemcy	993	769	1153	741
Norwegia	2007	1650	1646	960
Rosja	1625	667	452	881
Słowacja	316	48	724	412
Szwajcaria	467	1000	b.d.	557
Szwecja	706	363	1422	763
Ukraina	1825	725	381	499
USA	2360	2572	1688	1476
Węgry	492	389	583	369
Wielka Brytania	1232	688	909	885
Włochy	2129	877	1726	1024

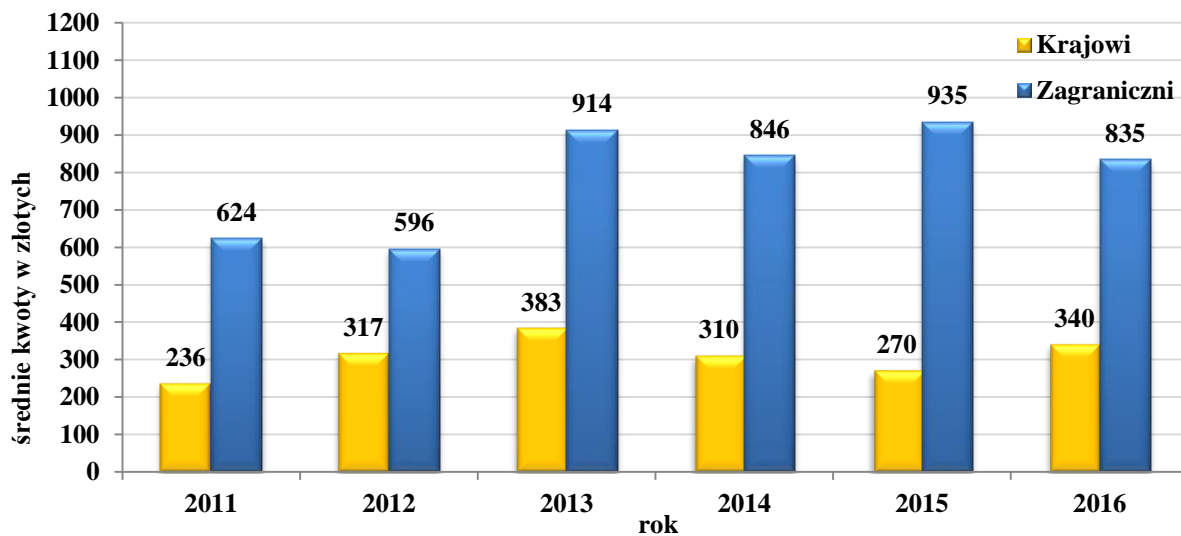
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Zestawienie obrazuje, że w przypadku ośmiu krajów odnotowano w roku 2016 wzrost kosztów poniesionych przed przyjazdem do Krakowa w stosunku do roku ubiegłego. Prawie 4-krotnie więcej wydali turyści z Izraela, 3-krotnie z Irlandii i Czech oraz 2-krotnie z Danii. Na podobnym poziomie jak w roku 2015 utrzymały się wydatki odwiedzających z Wielkiej Brytanii. Interesujące jest, że odwiedzający ze Szwecji w 2016 roku wydali przed przyjazdem o 46,34% mniej. Jeżeli w kolejnych badaniach powtórzy się ten wynik, istotne będzie wyjaśnienie przyczyny tego spadku.

6.2.2. Średnie kwoty wydatkowane podczas pobytu w Krakowie

Kwota średniego wydatku na osobę ponoszonego w samym Krakowie w 2016 r. przez odwiedzających krajowych wzrosła (o 25,93% w relacji do roku ubiegłego, tj. do poziomu 340 zł), natomiast przeciętne wydatki gości z zagranicy zmniejszyły się (o 10,70%, tj. do wielkości 835 zł) – zob. Rysunek 83.

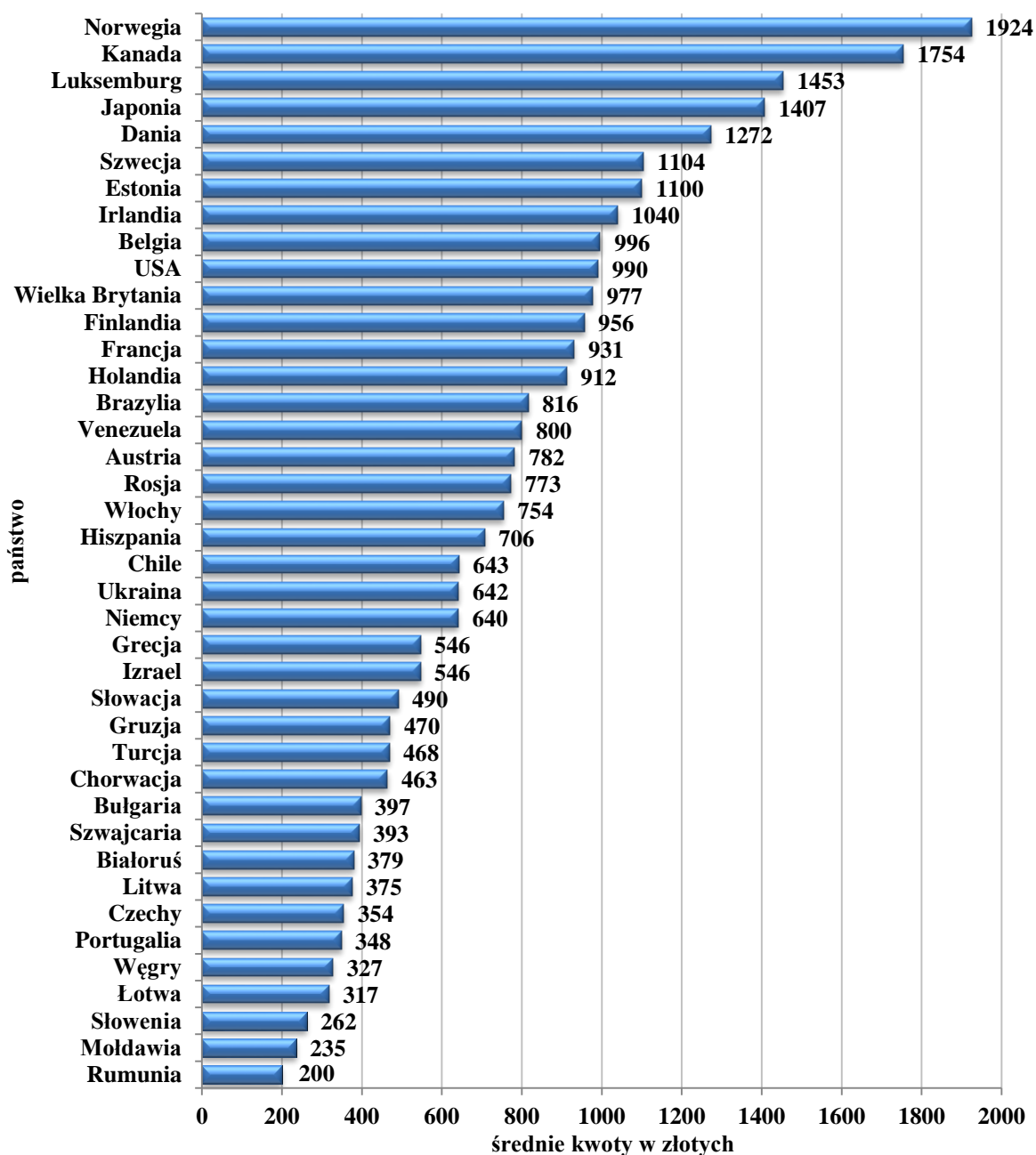
Rysunek 83. Średnie kwoty wydatkowane przez gości odwiedzających Kraków podczas pobytu w mieście w latach 2011-2016 (w zł na osobę)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozpatrując zróżnicowanie wysokości wydatków poniesionych w Krakowie przez odwiedzających zagranicznych wg kraju pochodzenia, należy stwierdzić, że w 2016 r., najwięcej na osobę wydali goście z Norwegii (ponad 1,9 tys. zł), z Kanady (prawie 1,8 tys. zł), Luksemburga (prawie 1,5 tys. zł), Japonii (ponad 1,4 tys. zł) i Danii (prawie 1,3 tys. zł na osobę). Najniższe wydatki ponieśli odwiedzający z Rumunii, Mołdawii i Słowenii – mniej niż 300 zł na osobę (zob. Rysunek 84.).

Rysunek 84. Średnia kwota wydatku turystycznego ponoszonego przez odwiedzających zagranicznych podczas pobytu w Krakowie w 2016 roku według wybranych państw (w zł na osobę)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W odniesieniu do roku 2015 zaobserwowano, że w 2016 r. odwiedzający aż z 11 krajów obniżyli swoje wydatki w mieście – zob. Tabela 52. Największy spadek dotyczył gości ze Szwajcarii (o 70,91%), Hiszpanii (o 31,94%), Izraela (o 31,77%) i Włoch

(o 30,21%). W przypadku pozostałych państw zaobserwowano wzrosty. Największe charakteryzowały przybyszów z Danii (o 60,39%), Ukrainy (o 50,25%) i Norwegii (o 41,70%).

Tabela 52. Średnia kwota wydatku turystycznego ponoszonego przez odwiedzających Kraków podczas pobytu w mieście w latach 2011-2016 według wybranych państw (w zł na osobę)

Kraj pochodzenia	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polska	236	317	383	310	270	340
Austria	541	511	1013	867	626	782
Belgia	763	564	1050	1022	613	996
Czechy	388	420	658	303	444	354
Dania	936	226	1065	1338	793	1272
Francja	497	600	1030	1011	851	931
Hiszpania	665	565	843	1087	1038	706
Holandia	530	903	1446	525	1082	912
Irlandia	639	629	866	756	964	1040
Izrael	830	761	716	593	800	546
Japonia	803	800	1500	527	1112	1407
Kanada	878	821	1137	920	1358	1754
Niemcy	831	562	758	732	812	640
Norwegia	790	535	898	1422	1358	1924
Rosja	550	676	1178	369	867	773
Słowacja	523	304	508	316	525	490
Szwajcaria	360	312	700	391	1350	393
Szwecja	355	411	957	656	852	1104
Ukraina	1447	393	530	280	427	642
USA	970	838	924	1007	1354	990
Węgry	291	454	558	537	436	327
Wielka Brytania	766	612	837	896	1017	977
Włochy	608	611	948	876	1081	754

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

6.2.3. Szacunkowe wpływy Krakowa z turystyki

Rozmiary ruchu turystycznego w Krakowie (w tym uczestników Światowych Dni Młodzieży) oraz wysokość wydatków odwiedzających pozwalają szacować, że wpływy miasta z turystyki wynosiły w 2016 r. około 5,4 mld zł (nie uwzględniając sum ponoszonych przed przyjazdem). Jest to kwota o 21,35% wyższa niż w roku ubiegłym – zob. Tabela 53.

Tabela 53. Szacunkowe wpływy Krakowa z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego w latach 2011-2016

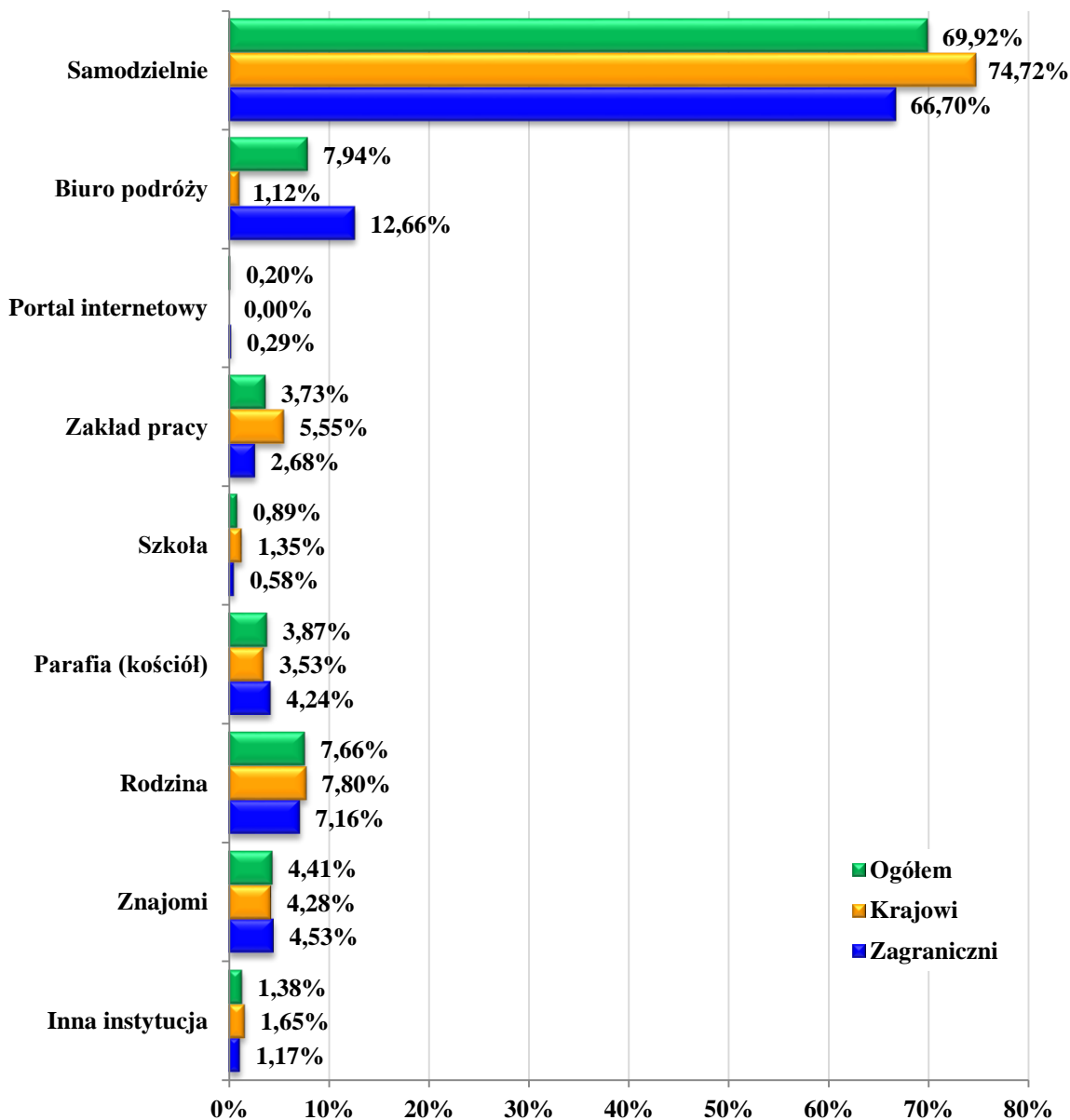
Rok	Kwota (w zł)
2011	2 900 000 000
2012	3 500 000 000
2013	4 800 000 000
2014	4 500 000 000
2015	4 450 000 000
2016	5 400 000 000

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

6.3. Organizator przyjazdu do Krakowa w 2016 r.

Prawie 70% odwiedzających Kraków w 2016 r. zorganizowało sobie podróż do miasta we własnym zakresie. Z biurem podróży przyjechało tylko około 8% gości. Relatywnie często jako organizator wskazywana była rodzina (prawie 8%). Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia Rysunek 85.

Rysunek 85. Organizator podróży odwiedzających Kraków w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Samodzielną organizację przyjazdu do Krakowa w 2016 r. deklarowali zarówno odwiedzający krajowi (74,72%) jak i zagraniczni (66,70%). W grupie cudzoziemców relatywnie dużą rolę odgrywały biura podróży (prawie 13% wskazań) i pomoc rodziny (ponad 7%). Z kolei odwiedzającym z Polski stosunkowo często podróż organizowała rodzina (prawie 8%) oraz zakład pracy (prawie 6%).

W odniesieniu do roku poprzedniego zaobserwowano (zob. Tabela 54.) wzrost wskazań odwiedzających przygotowujących sobie wizytę w Krakowie we własnym zakresie (o 4,15 pkt%) oraz z pomocą rodziny (o 3,48 pkt%). Zmniejszyło się natomiast znaczenie biur podróży (30%) i zakładów pracy (50%).

Tabela 54. Organizator podróży odwiedzających Kraków w latach 2011-2016 (w %)

Organizator	OGÓLEM %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Samodzielnie	58,65	51,59	55,90	69,21	65,77	69,92
Biuro podróży; w tym internetowe ¹³	16,37 0,58	16,43 1,42	14,31 1,56	7,84 0,36	12,19 0,28	8,14 0,20
Zakład pracy	4,20	5,33	4,27	5,33	7,11	3,73
Szkoła	2,91	2,49	2,74	2,14	1,48	0,89
Parafia (kościół)	3,29	4,54	5,25	3,96	4,12	3,87
Inna instytucja; w tym:	14,58	18,20	10,97	11,52	9,33	13,45
- rodzina	6,79	9,58	7,91	5,17	4,18	7,66
- znajomi	5,97	6,73	6,55	4,92	4,24	4,41
Organizator	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Samodzielnie	66,22	64,27	66,85	74,24	65,64	74,72
Biuro podróży; w tym internetowe	2,56 0,00	2,67 0,21	1,87 0,06	1,56 0,00	5,35 0,06	1,12 0,00
Zakład pracy	5,18	6,52	4,35	6,29	10,26	5,55
Szkoła	3,60	3,16	3,23	1,76	2,08	1,35
Parafia (kościół)	4,45	5,21	5,60	4,63	8,06	3,53
Inna instytucja; w tym:	17,99	17,98	12,19	11,52	8,62	13,73
- rodzina	8,90	10,43	9,95	5,08	4,47	7,80
- znajomi	6,10	4,60	5,91	3,88	3,08	4,28

¹³ Portal internetowy jako organizator oznacza, że wszystkie formalności związane z organizacją pobytu w Krakowie załatwione zostały przez odwiedzającego Kraków na dedykowanym do tego celu portalu [http://www. w Internecie](http://www.wInternecie).

Tabela 54. cd. Organizator podróży odwiedzających do Krakowa w latach 2011-2016 (w %)

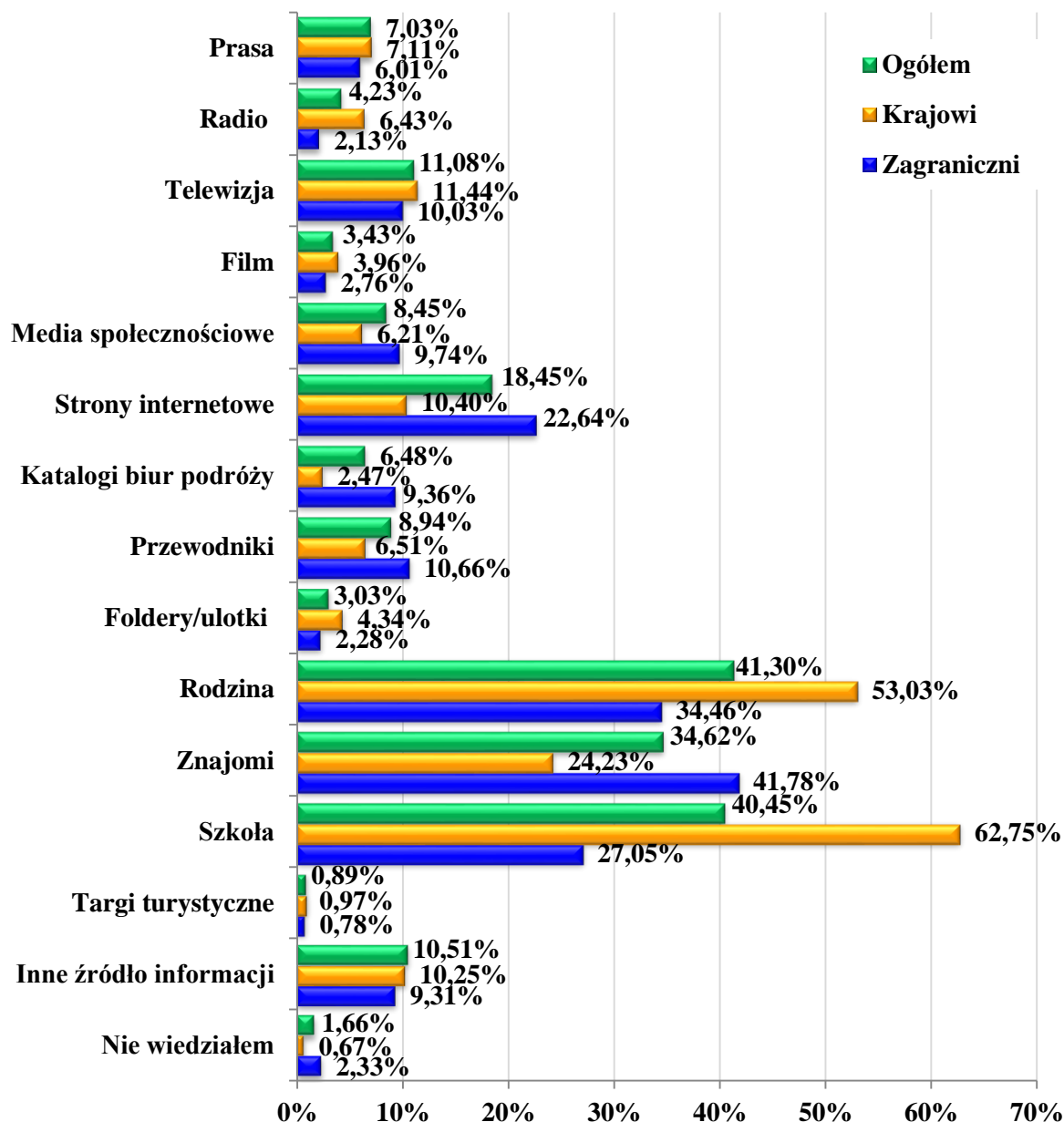
Organizator	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Samodzielnie	52,05	39,52	45,78	63,23	65,87	66,70
Biuro podróży;	29,23	29,66	25,55	15,16	17,85	12,95
w tym internetowe	1,12	2,60	2,91	0,80	0,47	0,29
Zakład pracy	3,23	4,09	4,28	4,24	4,51	2,68
Szkoła	2,29	1,88	2,19	2,58	0,99	0,58
Parafia (kościół)	2,11	3,96	5,04	3,19	0,88	4,23
Inna instytucja;	11,09	18,31	10,03	11,60	9,91	12,86
w tym:						
- rodzina	4,64	8,70	6,20	4,73	3,94	7,16
- znajomi	5,69	8,70	7,13	6,81	5,19	4,53

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

6.4. Wykorzystywane przez odwiedzających Kraków w 2016 r. źródła informacji o mieście

Wiedzę o dawnej stolicy Polski odwiedzający Kraków w 2016 r. posiadali od rodziny (ponad 41% wskazań), choć udział szkoły był tylko minimalnie mniejszy (ponad 40%) – zob. Rysunek 86.

Rysunek 86. Źródła informacji o Krakowie wykorzystywane przez odwiedzających przed przyjazdem do miasta w 2016 roku (w %)*

*Udziały nie sumują się do 100%, gdyż respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Dużą rolę jako źródło informacji o mieście odegrali też znajomi (prawie 35%), stosunkowo istotne znaczenie posiadały również niektóre media, tj. Internet (ponad 18%) i telewizja (ponad 11%), ponadto przewodniki (prawie 9%) i media społecznościowe (ponad 8%). Około 11% badanych wskazało tzw. inne źródła, a wśród nich: wiedzę ogólną, historię, pracę, studia, książki, pochodzenie.

W relacji do roku ubiegłego – zob. Tabela 55 – zmniejszyła się rola prawie wszystkich źródeł informacji o Krakowie, z wyjątkiem prasy (wzrost o 1,62 pkt%), filmu (wzrost o 2,35 pkt%) i tzw. innych źródeł (wzrost o 3,85 pkt%). Najbardziej na znaczeniu straciły: foldery/ulotki i radio (ponad 3-krotnie mniejszy udział niż w 2015 r.) oraz telewizja (o prawie 1/3 mniej).

Tabela 55. Źródła informacji o Krakowie wykorzystywane przez odwiedzających przed przyjazdem do miasta w latach 2011-2016 (w %)

Źródło informacji przed przyjazdem	OGÓLEM %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Targi turystyczne	3,61	2,37	3,48	0,79	1,47	0,89
Prasa	19,22	20,03	19,77	3,73	5,41	7,03
Radio	14,63	19,61	13,91	5,51	11,14	4,23
Telewizja	29,24	32,57	24,36	12,68	17,49	11,08
Katalogi biur podróży	13,63	17,43	11,31	6,49	8,05	6,48
Przewodniki	16,55	20,60	19,28	11,91	12,61	8,94
Foldery/ulotki	6,01	7,84	9,74	6,74	9,24	3,03
Rodzina, znajomi; w tym: rodzina znajomi	47,11	56,88	57,10	65,71 48,21 38,04	60,80 42,01 37,16	60,41 41,30 34,62
Szkoła	46,48	52,50	60,47	54,15	41,72	40,45
Film	b.d.	b.d.	b.d.	1,26	1,08	3,43
Strony internetowe	24,26	29,40	26,19	14,24	22,28	18,45
Media społecznościowe	b.d.	b.d.	b.d.	5,42	8,13	8,45
Inne źródło informacji	5,90	3,77	1,17	5,37	6,66	10,51
Brak wcześniejszej informacji	0,83	3,10	0,63	0,55	1,05	1,66

Źródło informacji przed przyjazdem	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Targi turystyczne	0,91	0,47	2,10	0,30	0,38	0,97
Prasa	18,20	18,35	16,16	4,32	6,15	7,11
Radio	14,62	18,35	12,34	6,33	15,88	6,43
Telewizja	29,37	30,88	22,33	12,15	21,34	11,44
Katalogi biur podróży	3,64	6,10	4,69	1,71	5,21	2,47
Przewodniki	7,40	10,25	11,78	7,63	6,47	6,51
Foldery/ulotki	6,61	7,30	5,68	5,52	8,66	4,34
Rodzina, znajomi; w tym: rodzina	53,70	61,15	60,70	65,16 57,68	58,76 48,84	61,09 53,03

Źródło informacji przed przyjazdem	KRAJOWI %					
	znajomi					
znajomi				28,61	33,71	24,23
Szkoła	62,20	65,30	72,36	73,64	54,68	62,75
Film	b.d.	b.d.	b.d.	0,60	0,69	3,96
Strony internetowe	17,72	19,16	17,27	7,73	12,12	10,40
Media społecznościowe	b.d.	b.d.	b.d.	4,07	5,90	6,21
Inne źródło informacji	4,37	4,89	2,34	6,93	9,48	10,25
Brak wcześniejszej informacji	0,55	4,62	0,12	0,00	0,06	0,67

Tabela 55. cd. Źródła informacji o Krakowie wykorzystywane przez odwiedzających przed przyjazdem do miasta w latach 2011-2016 (w %)

Źródło informacji przed przyjazdem	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Targi turystyczne	6,02	4,15	4,77	1,41	2,38	0,78
Prasa	21,28	21,76	23,19	2,93	4,81	6,01
Radio	14,75	20,64	15,38	4,46	7,24	2,13
Telewizja	30,08	34,22	26,44	13,32	14,32	10,03
Katalogi biur podróży	23,42	28,08	17,33	12,34	10,39	9,36
Przewodniki	26,08	30,38	26,22	17,23	17,67	10,66
Foldery/ulotki	4,68	8,25	13,49	8,19	9,72	2,28
Rodzina, znajomi; w tym: rodzina znajomi	41,06	53,01	53,25	66,46 36,84 49,42	62,48 36,38 40,00	61,27 34,46 41,78
Szkoła	33,55	41,17	49,73	30,60	31,06	27,05
Film	b.d.	b.d.	b.d.	2,02	1,40	2,76
Strony internetowe	30,42	38,81	33,26	22,17	30,65	22,64
Media społecznościowe	b.d.	b.d.	b.d.	7,15	9,97	9,74
Inne źródło informacji	7,52	2,54	0,16	3,54	4,34	9,31
Brak wcześniejszej informacji	0,87	1,74	1,08	1,16	1,86	2,33

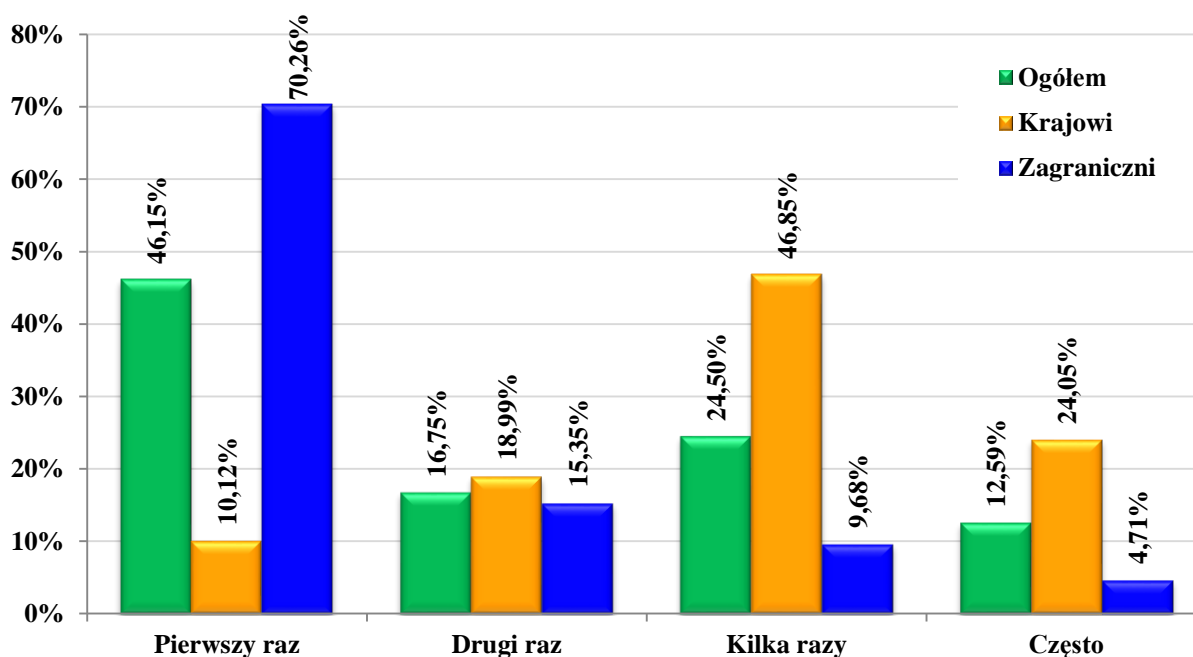
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

6.5. Częstotliwość wizyt w Krakowie osób odwiedzających w 2016 r.

Najlichniesz grupa odwiedzających Kraków w 2016 r. (ponad 46%) przyjechała do miasta po raz pierwszy – zob. Rysunek 87. O prawie połowę mniej (ok. 25%) było takich, którzy widzieli już dawną stolicę Polski kilka razy. Niemal 17% gości przyjechało do stolicy Małopolski w 2016 r. po raz drugi, a tylko niecałe 13% – powraca tu często.

Rysunek 87. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających Kraków w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W 2016 r. w stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano wzrost odsetka odwiedzających Kraków kilka razy (o 2,25 pkt%), często (o 0,91 pkt%) i po raz pierwszy (o 0,6 pkt%). Natomiast ograniczeniu uległ udział przyjeżdżających do miasta z powtórnią wizytą (zob. Tabela 56.).

Tabela 56. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających Kraków w latach 2011-2016 (w %)

Częstość	OGÓLEM %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pierwszy raz	33,61	35,57	42,13	32,7	45,55	46,15
Drugi raz	23,13	26,51	24,26	22,49	20,52	16,75
Kilka razy	26,39	23,99	25,28	27,59	22,25	24,50
Często	16,87	13,93	8,32	17,22	11,68	12,59

Częstość	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pierwszy raz	7,91	11	16,3	11,47	18,07	10,12
Drugi raz	19,88	23,17	22,84	17,58	20,79	18,99
Kilka razy	45,23	39,7	44,43	42,15	38,67	46,85
Często	26,98	26,14	16,43	28,8	22,47	24,05

Częstość	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pierwszy raz	57,81	59,13	64,95	58,54	68,33	70,26
Drugi raz	25,96	29,6	25,79	28,37	20,29	15,35
Kilka razy	8,77	8,9	7,93	9,91	8,64	9,68
Często	7,45	2,37	1,33	3,18	2,74	4,71

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozdział VII. Usługi turystyczne Krakowa w opinii odwiedzających miasto

Pobyt i usługi w mieście odwiedzający Kraków w 2016 roku oceniali korzystając z pięciostopniowej skali (bardzo dobrze, dobrze, przeciętnie, źle, bardzo źle). Ocenie poddano 20 wybranych elementów składowych produktu turystycznego, jakim jest miasto Kraków. Wyniki, w celach porównawczych, przedstawione zostały w zestawieniu tabelarycznym obejmującym lata 2012 – 2016.

Opinię odwiedzających o mieście jako miejscu pobytu i realizacji celu przyjazdu, a także o jego kompleksowej ofercie turystycznej, oparto na ocenie specyficznej cechy określanej jako atmosfera miasta. We wszystkich dotychczasowych badaniach i również w 2016 roku, respondenci chętnie, co odzwierciedla się w ilości uzyskiwanych odpowiedzi, i zawsze bardzo wysoko oceniają ten unikatowy element oferty Krakowa. Niezmiennie też atmosfera miasta uzyskuje najwyższe oceny spośród wszystkich 20 ocenianych elementów (4,61). Należy podkreślić, że goście zagraniczni (4,64) i krajowi (4,58) byli w tej opinii prawie jednomyślni. Kolejnym istotnym elementem wpływającym na pozytywny obraz Krakowa jest gościnność jego mieszkańców, która, podobnie jak atmosfera miasta, jest pozytywnie odbierana i doceniana przez obie grupy odwiedzających (4,38). Nie ulega zasadniczym zmianom również opinia gości na temat życzliwości mieszkańców Krakowa, co odzwierciedliło się w wysokiej ocenie wystawionej przez gości krajowych - 4,33 oraz zagranicznych - 4,37. Należy stwierdzić, że goście przyjeżdżający do miasta bardzo wysoko oceniają specyficzną ofertę Krakowa, na którą składają się atrakcje, świadczone usługi, gościnność i życzliwość mieszkańców, tworzące łącznie charakterystyczną atmosferę miejsca, którą można zamknąć w pojęciu *genius loci*.

Tabela 57. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów OGÓŁEM w latach 2012 - 2016

OGÓŁEM	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,42	4,27	4,50	4,62	4,61	4,48
Gościnność	4,20	4,10	4,31	4,42	4,38	4,28
Życzliwość	4,27	4,20	4,25	4,40	4,36	4,29
Gastronomia	4,24	4,10	4,26	4,33	4,36	4,26
Bezpieczeństwo	3,78	3,56	4,01	4,13	4,32	3,97
Płatności kartą	4,00	3,70	4,27	4,36	4,28	4,12
Baza noclegowa	4,12	3,88	4,26	4,38	4,25	4,18
Czystość	3,60	3,39	3,86	3,99	4,21	3,82
Dojazd	3,77	3,52	3,79	3,89	4,20	3,84
Bankomaty	4,00	3,69	4,23	4,26	4,18	4,07
Jakość obsługi	3,93	3,66	4,25	4,24	4,17	4,03
Informacja	3,88	3,61	4,18	4,08	4,09	3,93
Dyskoteki	4,31	4,17	4,28	4,23	4,07	4,21
Przewodnik	3,98	3,76	4,15	4,11	4,07	3,99
Oznakowanie	3,93	3,72	4,16	4,06	4,07	3,98
Transport	3,74	3,64	3,99	3,97	4,07	3,87
Imprezy masowe	4,13	3,86	4,18	4,14	3,91	4,01
Kultura, muzyka	4,07	3,87	4,18	4,10	3,91	4,00
Internet	4,03	3,72	4,00	4,03	3,90	3,93
Toalety	3,71	3,51	3,36	3,30	3,59	3,49

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 58. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów KRAJOWYCH w latach 2012 - 2016

KRAJ	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,46	4,30	4,55	4,58	4,58	4,49
Gościnność	4,23	4,15	4,31	4,40	4,37	4,29
Płatności kartą	4,03	3,70	4,41	4,42	4,34	4,18
Życzliwość	4,23	4,19	4,25	4,28	4,33	4,25
Gastronomia	4,20	4,13	4,24	4,29	4,31	4,23
Bezpieczeństwo	3,69	3,50	4,03	4,03	4,21	3,89
Bankomaty	4,01	3,74	4,28	4,31	4,16	4,10
Jakość obsługi	3,89	3,63	4,24	4,16	4,15	4,00
Baza noclegowa	4,08	3,83	4,24	4,32	4,14	4,12
Dojazd	3,72	3,46	3,85	3,79	4,12	3,78
Oznakowanie	3,93	3,68	4,17	4,05	4,09	3,98
Dyskoteki	4,33	4,18	4,29	4,15	4,07	4,20
Informacja	3,85	3,59	4,18	4,00	4,07	3,89
Transport	3,68	3,52	4,04	3,90	4,05	3,82
Czystość	3,44	3,27	3,82	3,86	4,03	3,68
Imprezy masowe	4,19	3,90	4,19	4,10	3,97	4,05
Przewodnik	3,87	3,61	4,10	3,92	3,96	3,85
Kultura, muzyka	4,08	3,93	4,14	4,03	3,95	4,01
Internet	4,06	3,75	4,02	4,04	3,85	3,94
Toalety	3,60	3,50	3,35	3,18	3,48	3,42

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 59. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów turystycznej miasta Krakowa przez turystów ZAGRANICZNYCH w latach 2012 - 2016

ZAGRANICA	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,38	4,24	4,46	4,66	4,64	4,48
Gastronomia	4,29	4,08	4,30	4,37	4,41	4,29
Gościnność	4,18	4,05	4,31	4,43	4,40	4,28
Bezpieczeństwo	3,84	3,61	4,00	4,20	4,39	4,02
Życzliwość	4,31	4,22	4,25	4,49	4,37	4,33
Baza noclegowa	4,15	3,92	4,28	4,43	4,33	4,22
Czystość	3,74	3,49	3,89	4,09	4,33	3,93
Dojazd	3,81	3,55	3,73	3,97	4,28	3,88
Płatności kartą	3,98	3,70	4,14	4,32	4,25	4,07
Bankomaty	3,98	3,67	4,17	4,23	4,20	4,04
Jakość obsługi	3,96	3,67	4,26	4,29	4,19	4,06
Przewodnik	4,05	3,86	4,18	4,19	4,12	4,06
Informacja	3,90	3,62	4,18	4,13	4,11	3,95
Transport	3,79	3,74	3,95	4,00	4,09	3,91
Dyskoteki	4,29	4,17	4,28	4,27	4,07	4,21
Oznakowanie	3,95	3,75	4,16	4,06	4,06	3,99
Internet	4,01	3,70	3,99	4,02	3,94	3,92
Kultura, muzyka	4,06	3,82	4,21	4,13	3,87	3,99
Imprezy masowe	4,07	3,81	4,18	4,16	3,86	3,98
Toalety	3,80	3,52	3,36	3,37	3,66	3,55

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

We współczesnej turystyce ważną rolę w budowaniu pozytywnego obrazu miasta odgrywa szeroko rozumiana rozrywka. W 2016 roku opinia na temat tej formy rozrywki, jaką zapewniają dyskoteki, puby, kluby odzwierciedla się w ocenie - 4,07 w obu badanych grupach. Należy zwrócić uwagę, że jest to najniższa ocena wystawiona zarówno przez gości krajowych i zagranicznych w prezentowanym okresie, to jest w ostatnich pięciu latach.

Lokale i usługi gastronomiczne to obecnie niekwestionowane atrakcje turystyczne Krakowa. Usługi gastronomiczne, które we wszystkich dotychczasowych badaniach były oceniane bardzo wysoko, w 2016 roku uzyskały najwyższą ocenę w ostatnim, pięcioletnim okresie badawczym. W opinii gości krajowych usługi te zasłużyły na ocenę 4,31. Goście zagraniczni przyznali natomiast

ocenę 4,41, co sprawia, że jedynie „atmosfera miasta” zyskała wyższą ocenę niż usługi gastronomiczne. O ile oceny gości zagranicznych są na stałym, wysokim poziomie, to należy zauważyć, że drugi z kolei rok obserwujemy wzrost oceny przyznawanej przez gości krajowych. Można zatem przyjąć, że goście krajowi nie tylko coraz częściej odwiedzają lokale gastronomiczne, restauracje, ale są to lokale o bardzo dobrym standardzie usług. Utrzymywanie dobrego poziomu usług gastronomicznych jest dużym wyzwaniem dla Krakowa, ponieważ w turystyce miejskiej głównym sposobem spędzania wolnego czasu, obok spacerów po mieście oraz preferowanej i szeroko rozumianej rozrywki, są właśnie pobyty w lokalach gastronomicznych.

Baza noclegowa w Krakowie, która warunkuje pobyt turystów w mieście, niezmiennie budzi uznanie gości. W 2016 roku, podobnie jak w całym prezentowanym okresie, turyści zagraniczni wysoko oceniali usługi noclegowe przyznając ocenę - 4,33, a turyści krajowi - 4,14. Jednak w obu badanych grupach ocena ta minimalnie się obniżyła w porównaniu do 2015 roku. Można jednak zdecydowanie podkreślić, że baza noclegowa stanowi mocny punkt oferty turystycznej miasta, a jej różnorodność gwarantuje zaspokojenie potrzeb zakwaterowania każdemu segmentowi turystów.

Wydarzenia kulturalne, imprezy masowe i muzyczne są elementami oferty turystycznej, których jednym z zasadniczych celów, oprócz zapewnienia rozrywki mieszkańcom, jest przyciągnięcie turystów i zapewnienie im zróżnicowanej rozrywki kulturalnej. Przyznane przez gości krajowych oceny- 3,95 - kultura, muzyka i 3,97 – imprezy masowe, przez gości zagranicznych 3,87 - kultura, muzyka i 3,86 – imprezy masowe, wskazują, że wydarzenia kulturalne w ofercie Krakowa są oceniane raczej jako przeciętne, a poziom tej oceny wyraźnie spadł w 2016 roku. Wyniki te świadczą o tym, że obrany przez miasto kierunek związany z podnoszeniem jakości imprez kulturalnych nie jest jeszcze dostrzegany przez odwiedzających i turystów lub oferta w tym zakresie wymaga wzbogacenia.

Informacja turystyczna i oznakowanie turystyczne w opiniach wszystkich odwiedzających spełnia swoje zadanie. Interesujące jest to, że od trzech lat goście krajowi, przy bardzo zbliżonych ocenach, wyżej cenią oznakowanie niż informację, a goście zagraniczni przedkładają informację nad oznakowanie. Oceny oznakowania i informacji w obu badanych grupach oscylują w granicach 4,06 – 4,11 i w grupie 20 ocenianych elementów produktu turystycznego, jakim jest Kraków, wynik ten plasuje się na poziomie średnim.

Dostępność komunikacyjna Krakowa, która w 2015 roku w opinii zarówno gości krajowych jak i zagranicznych uległa pogorszeniu, w 2016 roku uzyskała najwyższe oceny w całym

prezentowanym okresie. Dostępność, dojazd do Krakowa odwiedzający krajowi uznali jako dobry i przyznali ocenę 4,12, a odwiedzający zagraniczni ocenili na 4,28. W tym elemencie należy odnotować jeden z największych przyrostów oceny w obu badanych grupach. Jest już regułą, że dostępność komunikacyjna miasta jest lepiej oceniana przez gości z zagranicy, jednak w tym roku goście krajowi również przyznali ocenę powyżej 4,0.

Ocena transportu lokalnego nie uległa zasadniczej zmianie w 2016 roku. Należy jednak zwrócić uwagę, że goście krajowi po raz pierwszy przyznali ocenę dobrą - 4,05. Goście zagraniczni byli podobnego zadania oceniając na 4,09. Coraz nowocześniejszy transport i wzrost jakości usług są zauważane przez odwiedzających i powoli, ale systematycznie obie badane grupy wyrażają lepszą opinię o usługach miejskiej komunikacji.

Ocena usług przewodnickich w Krakowie przyznana przez gości zagranicznych w kolejnym roku badań utrzymała się w na poziomie dobrym - 4,12. Wśród odwiedzających Kraków goście krajowych opinia na temat usług przewodnickich wyrażona została w ocenie - 3,96. I to surowsze spojrzenie gości krajowych na pracę przewodników utrzymuje się we wszystkich dotychczasowych badaniach.

Czystość na ulicach Krakowa jest łatwo obserwowalna, zatem bardzo chętnie oceniana przez odwiedzających miasto. Należy odnotować, że w 2016 roku coraz lepsze zdanie na temat czystości miasta mają zarówno odwiedzający krajowi – 4,03 jak i zagraniczni – 4,33. Znamienne jest to, że goście krajowi są zawsze bardziej krytyczni, ale po raz pierwszy przyznali ocenę dobrą. Pomimo postrzegania miasta jako czystego, aktualne pozostaje stwierdzenie, że poziom czystości miasta musi ulegać stałej poprawie, ponieważ w znacznym stopniu wpływa na kształtowanie opinii o Krakowie jako centrum turystycznym.

Toalety publiczne w Krakowie najwyżej ocenione w 2012 roku, w kolejnych latach i również w 2016 roku, nie zyskały już tak dużej przychylności w ocenie odwiedzających miasto. Goście krajowi ocenili toalety publiczne na - 3,48, a goście zagraniczni na 3,66. Po raz kolejny toalety publiczne ocenione zostały najniżej spośród wszystkich ocenianych usług i chociaż ocena ta jest powyżej przeciętnej, to toalety nie stanowią wizytówki miasta.

Sieć punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności przy użyciu kart płatniczych oraz ilość i lokalizacja bankomatów w mieście w 2016 roku, podobnie jak w latach poprzednich, zostały ocenione wysoko. Obie badane grupy zgodnie uznają, że te usługi zasługują na oceny powyżej dobrej, przyznając od 4,16 do 4,34, chociaż przy dużym nasyceniu punktów akceptujących karty, dostępność

bankomatów nie ma istotnego znaczenia. Można zdecydowanie powiedzieć, że odwiedzający Kraków nie mają trudności w dokonaniu płatności bezgotówkowych oraz z wypłatą gotówki w bankomatach.

Dostęp do Internetu w ocenie badanych nie stanowi większego problemu. Jednak w 2016 roku, w obu badanych grupach, spadł odsetek zadowolonych gości, co odzwierciedliło się w niższych niż w 2015 roku ocenach. Goście krajowi przyznali ocenę 3,85, a zagraniczni 3,94. Interesujące jest to, że pomimo stałego rozwoju sieci internetowej, duży odsetek badanych określił ten dostęp jako przyzwoity (może być). Może to wynikać z faktu, że dostępność sieci internetowej jest traktowana nie jako usługa, ale jako naturalny element infrastruktury odwiedzanego miejsca.

Jakość obsługi turystycznej, czyli poziom i zakres świadczeń, z jakich korzystają turyści, zawsze uzyskuje dobre oceny, ale w 2016 roku odnotowaliśmy, albo zatrzymanie wzrostu pozytywnych opinii, jak w przypadku gości krajowych – 4,15, albo wręcz niewielkie, ale obniżenie tej oceny – 4,19. Ocena jakości obsługi turystycznej w mieście jest w pewnym sensie weryfikatorem ocen takich cech jak atmosfera miejsca, życzliwość czy gościnność i obrazuje stosunek mieszkańców do turystów.

W 2016 roku dość znaczącej zmianie uległa opinia gości na temat bezpieczeństwa w mieście. Kraków generalnie jest odbierany jako miasto bezpieczne, ale w tym roku mogliśmy odnotować wzrost oceny przyznanej przez gości krajowych z poziomu 4,03 do 4,21 oraz wzrostu oceny przyznanej przez (zawsze lepiej oceniających bezpieczeństwo) gości zagranicznych z poziomu 4,20 do 4,39. Wydaje się, że to przeświadczenie i tak dobrą opinię należy wykorzystać w promocji Krakowa jako centrum turystycznego.

W 2016 roku ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta w dalszym ciągu utrzymuje się na dobrym poziomie i świadczy o tym, że Kraków dobrze wykorzystuje swoje atuty na konkurencyjnym światowym rynku turystyki miejskiej.

Tabela 60. Ocena procentowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów OGÓŁEM – KRAJ – ZAGRANICA w latach 2011 - 2016

Gościnność	PL	Zagr	Ogółem	Ocena	%	%	%
2011	1371	1491	2862	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	1	4	Σ 1,2,3	12,0%	8,5%	10,2%
2- źle	14	9	23	4	46,4%	48,1%	47,3%
3 - dostatecznie	148	116	264	5	41,6%	43,5%	42,6%
4 - dobrze	636	717	1353	Σ 4,5	88,0%	91,5%	89,8%
5 – bardzo dobrze	570	648	1218				
2012	1253	1366	2619	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle		3	3	Σ 1,2,3	12,5%	12,5%	12,5%
2- źle	9	13	22	4	51,4%	55,6%	53,6%
3 - dostatecznie	148	155	303	5	36,1%	31,8%	33,9%
4 - dobrze	644	760	1404	Σ 4,5	87,5%	87,5%	87,5%
5 – bardzo dobrze	452	435	887				
2013	1492	1775	3267	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	5	8	13	Σ 1,2,3	17,3%	19,9%	18,7%
2- źle	22	40	62	4	48,0%	51,7%	50,0%
3 - dostatecznie	231	305	536	5	34,7%	28,4%	31,3%
4 - dobrze	716	918	1634	Σ 4,5	82,7%	80,1%	81,3%
5 – bardzo dobrze	518	504	1022				
2014	1662	1480	3142	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	4	2	6	Σ 1,2,3	8,2%	8,4%	8,3%
2- źle	18	5	23	4	50,7%	51,6%	51,1%
3 - dostatecznie	114	117	231	5	41,1%	40,0%	40,6%
4 - dobrze	843	764	1607	Σ 4,5	91,8%	91,6%	91,7%
5 – bardzo dobrze	683	592	1275				
2015	1297	1686	2983	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle		1	1	Σ 1,2,3	8,9%	7,2%	7,9%
2- źle	8	19	27	4	41,3%	41,4%	41,4%
3 - dostatecznie	107	102	209	5	49,8%	51,4%	50,7%
4 - dobrze	536	698	1234	Σ 4,5	91,1%	92,8%	92,1%
5 – bardzo dobrze	646	866	1512				
2016	1126	1803	2929	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	5	4	9	Σ 1,2,3	10,1%	8,7%	9,2%
2- źle	9	15	24	4	41,5%	41,5%	41,5%
3 - dostatecznie	100	137	237	5	48,4%	49,9%	49,3%
4 - dobrze	467	748	1215	Σ 4,5	89,9%	91,3%	90,8%
5 – bardzo dobrze	545	899	1444				
SDM 2106	817	1278	2095	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	5	8	Σ 1,2,3	5,5%	5,6%	5,6%
2- źle	5	13	18	4	27,8%	27,6%	27,7%
3 - dostatecznie	37	54	91	5	66,7%	66,7%	66,7%
4 - dobrze	227	353	580	Σ 4,5	94,5%	94,4%	94,4%
5 – bardzo dobrze	545	853	1398				
Ogółem	9018	10879	19897				
Gościnność	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	20	24	44	Σ 1,2,3	11,0%	10,3%	10,6%
2- źle	85	114	199	4	45,1%	45,6%	45,4%
3 - dostatecznie	885	986	1871	5	43,9%	44,1%	44,0%
4 - dobrze	4069	4958	9027	Σ 4,5	89,0%	89,7%	89,4%
5 – bardzo dobrze	3959	4797	8756				
Ogółem	9018	10879	19897				

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Życzliwość	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1501	1571	3072	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	2	5	Σ 1,2,3	12,5%	5,1%	8,7%
2- źle	13	6	19	4	49,6%	45,7%	47,6%
3 - dostatecznie	172	72	244	5	37,9%	49,2%	43,7%
4 - dobrze	744	718	1462	Σ 4,5	87,5%	94,9%	91,3%
5 – bardzo dobrze	569	773	1342				
2012	1266	1359	2625	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	2	5	Σ 1,2,3	11,8%	7,0%	9,3%
2- źle	10	7	17	4	52,1%	54,0%	53,1%
3 - dostatecznie	137	86	223	5	36,0%	39,0%	37,6%
4 - dobrze	660	734	1394	Σ 4,5	88,2%	93,0%	90,7%
5 – bardzo dobrze	456	530	986				
2013	1591	1793	3384	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	6	2	8	Σ 1,2,3	14,9%	13,7%	14,3%
2- źle	24	13	37	4	49,2%	49,5%	49,3%
3 - dostatecznie	207	231	438	5	36,0%	36,8%	36,4%
4 - dobrze	782	887	1669	Σ 4,5	85,1%	86,3%	85,7%
5 – bardzo dobrze	572	660	1232				
2014	1598	1484	3082	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	11	4	15	Σ 1,2,3	11,6%	11,8%	11,7%
2- źle	24	19	43	4	48,4%	50,1%	49,3%
3 - dostatecznie	151	152	303	5	39,9%	38,1%	39,0%
4 - dobrze	774	744	1518	Σ 4,5	88,4%	88,2%	88,3%
5 – bardzo dobrze	638	565	1203				
2015	1290	1692	2982	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	1	3	4	Σ 1,2,3	11,9%	7,3%	9,3%
2- źle	18	10	28	4	46,3%	35,3%	40,1%
3 - dostatecznie	135	111	246	5	41,8%	57,3%	50,6%
4 - dobrze	597	598	1195	Σ 4,5	88,1%	92,7%	90,7%
5 – bardzo dobrze	539	970	1509				
2016	1159	1799	2958	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	5	2	7	Σ 1,2,3	11,1%	8,6%	9,6%
2- źle	16	33	49	4	42,7%	43,6%	43,2%
3 - dostatecznie	108	119	227	5	46,2%	47,9%	47,2%
4 - dobrze	495	784	1279	Σ 4,5	88,9%	91,4%	90,4%
5 – bardzo dobrze	535	861	1396				
SDM 2016	823	1291	2114	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	6	5	11	Σ 1,2,3	8,1%	6,4%	7,1%
2- źle	12	19	31	4	29,9%	29,5%	29,7%
3 - dostatecznie	49	59	108	5	62,0%	64,1%	63,2%
4 - dobrze	246	381	627	Σ 4,5	91,9%	93,6%	92,9%
5 – bardzo dobrze	510	827	1337				
Ogółem	9228	10989	20217				

Życzliwość	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	35	20	55	Σ 1,2,3	12,0%	8,7%	10,2%
2- źle	117	107	224	4	46,6%	44,1%	45,2%
3 - dostatecznie	959	830	1789	5	41,4%	47,2%	44,5%
4 - dobrze	4298	4846	9144	Σ 4,5	88,0%	91,3%	89,8%
5 – bardzo dobrze	3819	5186	9005				
Ogółem	9228	10989	20217				

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Atmosfera	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1580	1599	3179	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3		3	Σ 1,2,3	6,4%	2,9%	4,6%
2- źle	5	7	12	4	35,6%	37,3%	36,5%
3 - dostatecznie	93	39	132	5	58,0%	59,8%	58,9%
4 - dobrze	562	597	1159	Σ 4,5	93,6%	97,1%	95,4%
5 – bardzo dobrze	917	956	1873				
2012	1394	1460	2854	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	1		1	Σ 1,2,3	6,5%	6,2%	6,3%
2- źle	2	3	5	4	41,0%	49,5%	45,3%
3 - dostatecznie	87	88	175	5	52,5%	44,3%	48,3%
4 - dobrze	572	722	1294	Σ 4,5	93,5%	93,8%	93,7%
5 – bardzo dobrze	732	647	1379				
2013	1599	1835	3434	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	7	10	Σ 1,2,3	8,2%	10,0%	9,2%
2- źle	21	11	32	4	52,1%	54,6%	53,4%
3 - dostatecznie	107	166	273	5	39,7%	35,4%	37,4%
4 - dobrze	833	1001	1834	Σ 4,5	91,8%	90,0%	90,8%
5 – bardzo dobrze	635	650	1285				
2014	1933	1598	3531	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	1	2	3	Σ 1,2,3	2,7%	2,3%	2,5%
2- źle	5	2	7	4	39,4%	49,6%	44,0%
3 - dostatecznie	47	33	80	5	57,9%	48,1%	53,5%
4 - dobrze	761	792	1553	Σ 4,5	97,3%	97,7%	97,5%
5 – bardzo dobrze	1119	769	1888				
2015	1509	1841	3350	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	2	1	3	Σ 1,2,3	2,8%	1,6%	2,2%
2- źle	3		3	4	35,7%	30,9%	33,0%
3 - dostatecznie	38	29	67	5	61,4%	67,5%	64,8%
4 - dobrze	539	568	1107	Σ 4,5	97,2%	98,4%	97,8%
5 – bardzo dobrze	927	1243	2170				
2016	1310	1998	3308	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	3	6	Σ 1,2,3	4,4%	2,5%	3,2%
2- źle	6	1	7	4	32,4%	30,4%	31,2%
3 - dostatecznie	48	46	94	5	63,2%	67,1%	65,6%
4 - dobrze	425	607	1032	Σ 4,5	95,6%	97,5%	96,8%
5 – bardzo dobrze	828	1341	2169				
SDM 2016	864	1341	2205	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	4	7	Σ 1,2,3	2,7%	3,0%	2,9%
2- źle	1	10	11	4	20,8%	31,0%	27,0%
3 - dostatecznie	19	26	45	5	76,5%	66,0%	70,1%
4 - dobrze	180	416	596	Σ 4,5	97,3%	97,0%	97,1%
5 – bardzo dobrze	661	885	1546				
Ogółem	10189	11672	21861				

Atmosfera	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	16	17	33	Σ 1,2,3	4,9%	4,1%	4,5%
2- źle	43	34	77	4	38,0%	40,3%	39,2%
3 - dostatecznie	439	427	866	5	57,1%	55,6%	56,3%
4 - dobrze	3872	4703	8575	Σ 4,5	95,1%	95,9%	95,5%
5 – bardzo dobrze	5819	6491	12310				
Ogółem	10189	11672	21861				

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Bezpieczeństwo	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1493	1484	2977	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	24	9	33	Σ 1,2,3	33,9%	20,6%	27,2%
2- źle	72	25	97	4	48,2%	52,8%	50,5%
3 - dostatecznie	410	271	681	5	18,0%	26,6%	22,3%
4 - dobrze	719	784	1503	Σ 4,5	66,1%	79,4%	72,8%
5 – bardzo dobrze	268	395	663				
2012	1222	1419	2641	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	15	6	21	Σ 1,2,3	37,6%	29,5%	33,2%
2- źle	56	31	87	4	48,4%	53,5%	51,1%
3 - dostatecznie	388	382	770	5	14,1%	17,0%	15,6%
4 - dobrze	591	759	1350	Σ 4,5	62,4%	70,5%	66,8%
5 – bardzo dobrze	172	241	413				
2013	1458	1773	3231	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	15	28	43	Σ 1,2,3	46,7%	42,0%	44,1%
2- źle	163	130	293	4	43,7%	45,0%	44,4%
3 - dostatecznie	503	586	1089	5	9,6%	13,1%	11,5%
4 - dobrze	637	797	1434	Σ 4,5	53,3%	58,0%	55,9%
5 – bardzo dobrze	140	232	372				
2014	1715	1454	3169	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	6	4	10	Σ 1,2,3	19,0%	21,2%	20,0%
2- źle	59	24	83	4	55,2%	55,2%	55,2%
3 - dostatecznie	260	280	540	5	25,9%	23,6%	24,8%
4 - dobrze	946	803	1749	Σ 4,5	81,0%	78,8%	80,0%
5 – bardzo dobrze	444	343	787				
2015	1397	1737	3134	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	7	10	Σ 1,2,3	21,6%	15,3%	18,1%
2- źle	38	10	48	4	50,5%	47,7%	49,0%
3 - dostatecznie	261	249	510	5	27,8%	37,0%	32,9%
4 - dobrze	706	829	1535	Σ 4,5	78,4%	84,7%	81,9%
5 – bardzo dobrze	389	642	1031				
2016	1256	1948	3204	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	6	3	9	Σ 1,2,3	14,8%	8,5%	11,0%
2- źle	19	11	30	4	46,4%	42,8%	44,2%
3 - dostatecznie	161	151	312	5	38,8%	48,7%	44,8%
4 - dobrze	583	834	1417	Σ 4,5	85,2%	91,5%	89,0%
5 – bardzo dobrze	487	949	1436				
SDM 2016	872	1349	2221	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	2	6	8	Σ 1,2,3	6,4%	6,4%	6,4%
2- źle	10	13	23	4	38,2%	33,1%	35,1%
3 - dostatecznie	44	68	112	5	55,4%	60,4%	58,4%
4 - dobrze	333	447	780	Σ 4,5	93,6%	93,6%	93,6%
5 – bardzo dobrze	483	815	1298				
Ogółem	9413	11164	20577				

Bezpieczeństwo	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	71	63	134	Σ 1,2,3	26,7%	20,5%	23,4%
2- źle	417	244	661	4	48,0%	47,1%	47,5%
3 - dostatecznie	2027	1987	4014	5	25,3%	32,4%	29,2%
4 - dobrze	4515	5253	9768	Σ 4,5	73,3%	79,5%	76,6%
5 – bardzo dobrze	2383	3617	6000				
Ogółem	9413	11164	20577				

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Czystość	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1512	1464	2976	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	65	32	97	Σ 1,2,3	45,4%	23,8%	34,8%
2- źle	155	63	218	4	41,8%	55,1%	48,4%
3 - dostatecznie	466	254	720	5	12,8%	21,0%	16,9%
4 - dobrze	632	807	1439	Σ 4,5	54,6%	76,2%	65,2%
5 – bardzo dobrze	194	308	502				
2012	1272	1387	2659	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	45	12	57	Σ 1,2,3	48,4%	34,0%	40,9%
2- źle	126	63	189	4	42,4%	51,3%	47,0%
3 - dostatecznie	445	397	842	5	9,2%	14,6%	12,0%
4 - dobrze	539	712	1251	Σ 4,5	51,6%	66,0%	59,1%
5 – bardzo dobrze	117	203	320				
2013	1497	1762	3259	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	60	33	93	Σ 1,2,3	58,8%	46,2%	52,0%
2- źle	219	193	412	4	33,0%	43,9%	38,9%
3 - dostatecznie	601	588	1189	5	8,2%	9,9%	9,1%
4 - dobrze	494	774	1268	Σ 4,5	41,2%	53,8%	48,0%
5 – bardzo dobrze	123	174	297				
2014	1767	1461	3228	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	27	4	31	Σ 1,2,3	27,3%	29,6%	28,4%
2- źle	93	58	151	4	54,9%	46,7%	51,2%
3 - dostatecznie	363	371	734	5	17,8%	23,7%	20,4%
4 - dobrze	970	682	1652	Σ 4,5	72,7%	70,4%	71,6%
5 – bardzo dobrze	314	346	660				
2015	1440	1761	3201	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	10	7	17	Σ 1,2,3	29,6%	20,7%	24,7%
2- źle	73	43	116	4	48,4%	46,1%	47,1%
3 - dostatecznie	343	314	657	5	22,0%	33,3%	28,2%
4 - dobrze	697	811	1508	Σ 4,5	70,4%	79,3%	75,3%
5 – bardzo dobrze	317	586	903				
2016	1263	1937	3200	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	10	1	11	Σ 1,2,3	23,4%	12,9%	17,1%
2- źle	40	40	80	4	45,7%	38,8%	41,5%
3 - dostatecznie	246	209	455	5	30,9%	48,3%	41,4%
4 - dobrze	577	752	1329	Σ 4,5	76,6%	87,1%	82,9%
5 – bardzo dobrze	390	935	1325				
ŚDM	865	1346	2211	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	8	5	13	Σ 1,2,3	17,3%	10,2%	13,0%
2- źle	23	29	52	4	47,2%	40,6%	43,2%
3 - dostatecznie	119	103	222	5	35,5%	49,2%	43,8%
4 - dobrze	408	547	955	Σ 4,5	82,7%	89,8%	87,0%
5 – bardzo dobrze	307	662	969				
Ogółem	9616	11118	20734				

Czystość	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	225	94	319	Σ 1,2,3	36,8%	25,4%	30,7%
2- źle	729	489	1218	4	44,9%	45,7%	45,3%
3 - dostatecznie	2583	2236	4819	5	18,3%	28,9%	24,0%
4 - dobrze	4317	5085	9402	Σ 4,5	63,2%	74,6%	69,3%
5 – bardzo dobrze	1762	3214	4976				
Ogółem	9616	11118	20734				

Toalety	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1395	1360	2755	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	25	39	64	Σ 1,2,3	38,3%	32,6%	35,5%
2- źle	87	81	168	4	49,1%	52,7%	50,9%
3 - dostatecznie	422	323	745	5	12,6%	14,7%	13,6%
4 - dobrze	685	717	1402	Σ 4,5	61,7%	67,4%	64,5%
5 – bardzo dobrze	176	200	376				
2012	1123	1249	2372	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	37	13	50	Σ 1,2,3	36,6%	25,1%	30,6%
2- źle	80	57	137	4	52,9%	63,4%	58,4%
3 - dostatecznie	294	244	538	5	10,5%	11,4%	11,0%
4 - dobrze	594	792	1386	Σ 4,5	63,4%	74,9%	69,4%
5 – bardzo dobrze	118	143	261				
2013	1432	1697	3129	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	38	29	67	Σ 1,2,3	44,4%	44,5%	44,5%
2- źle	130	157	287	4	47,0%	46,3%	46,6%
3 - dostatecznie	468	570	1038	5	8,6%	9,1%	8,9%
4 - dobrze	673	786	1459	Σ 4,5	55,6%	55,5%	55,5%
5 – bardzo dobrze	123	155	278				
2014	1047	1022	2069	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	42	36	78	Σ 1,2,3	52,0%	52,4%	52,2%
2- źle	153	170	323	4	38,6%	35,3%	37,0%
3 - dostatecznie	349	330	679	5	9,5%	12,2%	10,8%
4 - dobrze	404	361	765	Σ 4,5	48,0%	47,6%	47,8%
5 – bardzo dobrze	99	125	224				
2015	1127	1355	2482	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	54	64	118	Σ 1,2,3	60,3%	52,8%	56,2%
2- źle	231	216	447	4	31,5%	31,4%	31,4%
3 - dostatecznie	395	435	830	5	8,2%	15,9%	12,4%
4 - dobrze	355	425	780	Σ 4,5	39,7%	47,2%	43,8%
5 – bardzo dobrze	92	215	307				
2016	962	1476	2438	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	48	37	85	Σ 1,2,3	47,1%	41,3%	43,6%
2- źle	116	134	250	4	36,7%	37,1%	37,0%
3 - dostatecznie	289	438	727	5	16,2%	21,6%	19,5%
4 - dobrze	353	548	901	Σ 4,5	52,9%	58,7%	56,4%
5 – bardzo dobrze	156	319	475				
ŚDM	828	1275	2103	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	15	31	46	Σ 1,2,3	16,3%	22,5%	20,1%
2- źle	33	60	93	4	44,7%	39,6%	41,6%
3 - dostatecznie	87	196	283	5	39,0%	37,9%	38,3%
4 - dobrze	370	505	875	Σ 4,5	83,7%	77,5%	79,9%
5 – bardzo dobrze	323	483	806				
Ogółem	7914	9434	17348				

Toalety	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	259	249	508	Σ 1,2,3	42,9%	38,8%	40,7%
2- źle	830	875	1705	4	43,4%	43,8%	43,6%
3 - dostatecznie	2304	2536	4840	5	13,7%	17,4%	15,7%
4 - dobrze	3434	4134	7568	Σ 4,5	57,1%	61,2%	59,3%
5 – bardzo dobrze	1087	1640	2727				
Ogółem	7914	9434	17348				

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Usługi przewodnickie	PL	Zagr	Ogółem				
2011	862	1232	2094	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	5	2	7	Σ 1,2,3	29,1%	11,0%	18,5%
2- źle	10	6	16	4	50,1%	62,4%	57,4%
3 - dostatecznie	236	128	364	5	20,8%	26,5%	24,2%
4 - dobrze	432	769	1201	Σ 4,5	70,9%	89,0%	81,5%
5 – bardzo dobrze	179	327	506				
2012	644	1095	1739	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle		1	1	Σ 1,2,3	26,6%	13,2%	18,2%
2- źle	9	13	22	4	58,9%	67,1%	64,1%
3 - dostatecznie	162	131	293	5	14,6%	19,6%	17,8%
4 - dobrze	379	735	1114	Σ 4,5	73,4%	86,8%	81,8%
5 – bardzo dobrze	94	215	309				
2013	1006	1619	2625	2013	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3		3	Σ 1,2,3	43,7%	29,0%	34,6%
2- źle	51	44	95	4	46,1%	53,7%	50,8%
3 - dostatecznie	386	425	811	5	10,1%	17,3%	14,6%
4 - dobrze	464	870	1334	Σ 4,5	56,3%	71,0%	65,4%
5 – bardzo dobrze	102	280	382				
2014	460	975	1435	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	4	2	6	Σ 1,2,3	18,3%	12,3%	14,2%
2- źle	4	6	10	4	50,9%	56,8%	54,9%
3 - dostatecznie	76	112	188	5	30,9%	30,9%	30,9%
4 - dobrze	234	554	788	Σ 4,5	81,7%	87,7%	85,8%
5 – bardzo dobrze	142	301	443				
2015	547	1032	1579	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	1	4	Σ 1,2,3	29,1%	15,7%	20,3%
2- źle	13	7	20	4	46,1%	48,2%	47,4%
3 - dostatecznie	143	154	297	5	24,9%	36,1%	32,2%
4 - dobrze	252	497	749	Σ 4,5	70,9%	84,3%	79,7%
5 – bardzo dobrze	136	373	509				
2016	690	1282	1972	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	5	1	6	Σ 1,2,3	31,3%	21,8%	25,2%
2- źle	14	12	26	4	38,1%	43,1%	41,4%
3 - dostatecznie	197	267	464	5	30,6%	35,0%	33,5%
4 - dobrze	263	553	816	Σ 4,5	68,7%	78,2%	74,8%
5 – bardzo dobrze	211	449	660				
ŚDM 2016	427	748	1175	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	4	13	17	Σ 1,2,3	28,1%	27,3%	27,6%
2- źle	12	31	43	4	35,8%	35,2%	35,4%
3 - dostatecznie	104	160	264	5	36,1%	37,6%	37,0%
4 - dobrze	153	263	416	Σ 4,5	71,9%	72,7%	72,4%
5 – bardzo dobrze	154	281	435				
Ogółem	4636	7983	12619				

Usługi przewodnickie	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	24	20	44	Σ 1,2,3	31,1%	19,0%	23,4%
2- źle	113	119	232	4	47,0%	53,1%	50,9%
3 - dostatecznie	1304	1377	2681	5	22,0%	27,9%	25,7%
4 - dobrze	2177	4241	6418	Σ 4,5	68,9%	81,0%	76,6%
5 – bardzo dobrze	1018	2226	3244				
Ogółem	4636	7983	12619				

Baza noclegowa	PL	Zagr	Ogółem				
2011	1278	1497	2775	2011	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	2		2	Σ 1,2,3	19,3%	10,8%	14,7%
2- źle	8	6	14	4	52,7%	54,4%	53,6%
3 - dostatecznie	237	156	393	5	28,0%	34,8%	31,7%
4 - dobrze	673	814	1487	Σ 4,5	80,7%	89,2%	85,3%
5 – bardzo dobrze	358	521	879				
2012	1034	1388	2422	2012	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle		1	1	Σ 1,2,3	17,5%	13,2%	15,0%
2- źle	14	3	17	4	55,8%	58,5%	57,3%
3 - dostatecznie	167	179	346	5	26,7%	28,3%	27,6%
4 - dobrze	577	812	1389	Σ 4,5	82,5%	86,8%	85,0%
5 – bardzo dobrze	276	393	669				
2013	1191	1748	2939	Σ 1,2,3	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	3	6	9	4	29,2%	22,8%	25,4%
2- źle	38	66	104	5	55,2%	58,2%	57,0%
3 - dostatecznie	307	326	633	Σ 4,5	15,5%	19,1%	17,6%
4 - dobrze	658	1017	1675	4,5	70,8%	77,2%	74,6%
5 – bardzo dobrze	185	333	518				
2014	1140	1375	2515	2014	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle		1	1	Σ 1,2,3	7,6%	7,8%	7,7%
2- źle	6	6	12	4	59,7%	56,1%	57,7%
3 - dostatecznie	81	100	181	5	32,6%	36,1%	34,6%
4 - dobrze	681	771	1452	Σ 4,5	92,4%	92,2%	92,3%
5 – bardzo dobrze	372	497	869				
2015	1106	1711	2817	2015	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	1	2	3	Σ 1,2,3	8,4%	6,3%	7,1%
2- źle	4	7	11	4	51,1%	44,1%	46,9%
3 - dostatecznie	88	98	186	5	40,5%	49,6%	46,0%
4 - dobrze	565	755	1320	Σ 4,5	91,6%	93,7%	92,9%
5 – bardzo dobrze	448	849	1297				
2016	1024	1836	2860	2016	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	6	5	11	Σ 1,2,3	19,3%	10,1%	13,4%
2- źle	25	19	44	4	44,1%	45,2%	44,8%
3 - dostatecznie	167	161	328	5	36,5%	44,7%	41,8%
4 - dobrze	452	830	1282	Σ 4,5	80,7%	89,9%	86,6%
5 – bardzo dobrze	374	821	1195				
SDM 2016	696	1147	1843	SDM	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	16	15	31	Σ 1,2,3	19,4%	19,0%	19,2%
2- źle	28	45	73	4	36,2%	41,3%	39,4%
3 - dostatecznie	91	158	249	5	44,4%	39,7%	41,5%
4 - dobrze	252	474	726	Σ 4,5	80,6%	81,0%	80,8%
5 – bardzo dobrze	309	455	764				
Ogółem	7469	10702	18171				
Baza noclegowa	PL	Zagr	Ogółem	Wszystkie lata	PL	Zagr	Ogółem
1- bardzo źle	28	30	58	Σ 1,2,3	17,3%	12,7%	14,6%
2- źle	123	152	275	4	51,7%	51,1%	51,4%
3 - dostatecznie	1138	1178	2316	5	31,1%	36,2%	34,1%
4 - dobrze	3858	5473	9331	Σ 4,5	82,7%	87,3%	85,4%
5 – bardzo dobrze	2322	3869	6191				
Ogółem	7469	10702	18171				

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 61. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z FRANCJI w latach 2012 - 2016

FRANCJA	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,34	4,23	4,43	4,66	4,59	4,45
Gościnność	4,10	4,15	4,21	4,38	4,43	4,25
Baza noclegowa	4,19	3,91	4,33	4,42	4,42	4,24
Bezpieczeństwo	3,92	3,63	4,04	4,42	4,40	4,08
Gastronomia	4,19	4,11	4,26	4,34	4,35	4,25
Płatności kartą	4,03	3,87	4,09	4,21	4,27	4,09
Jakość obsługi	4,02	3,67	4,16	4,26	4,25	4,06
Życzliwość	4,27	4,33	4,10	4,40	4,24	4,28
Czystość	3,87	3,39	4,20	4,30	4,19	3,98
Bankomaty	4,13	3,89	4,17	4,03	4,19	4,06
Przewodnik	3,97	4,02	4,10	4,15	4,12	4,06
Informacja	3,93	3,59	4,06	4,04	4,12	3,92
Dyskoteki	4,04	3,80	4,21	4,17	4,11	4,03
Transport	3,81	3,99	3,90	3,97	4,10	3,96
Dojazd	3,91	3,60	3,93	4,14	4,03	3,92
Oznakowanie	4,08	3,99	3,87	4,09	4,02	4,02
Internet	4,11	3,97	3,82	3,93	3,92	3,96
Toalety	3,81	3,57	3,45	3,36	3,84	3,62
Kultura, muzyka	3,95	3,79	4,09	4,13	3,79	3,93
Imprezy masowe	3,97	3,87	4,23	4,17	3,66	3,97

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 62. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z WIELKIEJ BRYTANII w latach 2012 - 2016

WIELKA BRYTANIA	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,50	4,24	4,53	4,64	4,65	4,50
Gościnność	4,25	3,93	4,32	4,47	4,48	4,27
Gastronomia	4,36	3,97	4,30	4,34	4,44	4,26
Dojazd	3,73	3,52	3,72	3,70	4,44	3,81
Życzliwość	4,34	4,17	4,32	4,50	4,42	4,34
Baza noclegowa	4,23	3,92	4,32	4,40	4,39	4,23
Czystość	3,70	3,47	3,90	3,96	4,37	3,85
Bezpieczeństwo	3,85	3,57	3,97	4,10	4,36	3,94
Płatności kartą	3,93	3,57	4,21	4,33	4,21	4,00
Bankomaty	3,95	3,46	4,18	4,24	4,15	3,94
Jakość obsługi	3,90	3,55	4,36	4,27	4,11	3,97
Informacja	3,91	3,46	4,24	4,25	4,11	3,90
Dyskoteki	4,37	4,31	4,44	4,35	4,11	4,31
Oznakowanie	3,95	3,72	4,13	4,03	4,05	3,95
Transport	3,74	3,66	3,99	3,92	4,03	3,83
Przewodnik	4,07	3,73	4,21	4,19	4,02	3,98
Internet	3,95	3,43	3,96	4,00	3,92	3,82
Imprezy masowe	4,08	3,69	4,18	4,04	3,82	3,90
Kultura, muzyka	4,00	3,78	4,22	4,11	3,81	3,93
Toalety	3,72	3,35	3,15	3,14	3,48	3,38

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 63. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z USA I KANADY w latach 2012 - 2016

USA+Kanada	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,42	4,31	4,54	4,67	4,72	4,53
Gościnność	4,10	4,30	4,43	4,36	4,55	4,35
Życzliwość	4,26	4,31	4,44	4,55	4,47	4,40
Gastronomia	4,27	4,26	4,24	4,41	4,44	4,33
Baza noclegowa	3,98	3,91	4,54	4,42	4,44	4,23
Bezpieczeństwo	3,70	3,69	4,22	4,16	4,37	4,02
Czystość	3,55	3,49	3,87	4,12	4,21	3,85
Dojazd	3,57	3,48	3,57	3,88	4,17	3,74
Bankomaty	3,78	3,77	4,12	4,02	4,16	3,96
Płatności kartą	3,86	3,80	4,19	4,22	4,14	4,02
Przewodnik	4,01	3,89	4,15	4,12	4,13	4,04
Transport	3,71	3,80	3,90	3,92	4,10	3,89
Jakość obsługi	3,94	3,83	4,17	4,11	4,02	3,99
Informacja	3,90	3,86	3,96	4,08	3,98	3,94
Oznakowanie	3,81	3,77	4,12	3,94	3,95	3,90
Kultura, muzyka	3,96	3,89	4,15	4,05	3,95	3,97
Dyskoteki	4,34	4,12	4,07	4,14	3,94	4,13
Imprezy masowe	4,08	3,99	4,24	4,19	3,94	4,06
Internet	3,88	3,91	3,68	3,87	3,82	3,84
Toalety	3,79	3,69	3,44	3,05	3,60	3,56

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 64. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z WŁOCH w latach 2012 - 2016

Włochy	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,32	4,23	4,51	4,73	4,54	4,48
Bezpieczeństwo	4,03	3,53	4,10	4,23	4,39	4,08
Czystość	4,06	3,53	3,89	4,12	4,38	4,02
Gastronomia	4,21	4,21	4,33	4,40	4,34	4,30
Życzliwość	4,37	4,22	4,29	4,61	4,34	4,37
Gościnność	4,12	4,06	4,46	4,59	4,32	4,33
Płatności kartą	4,04	3,65	4,25	4,42	4,30	4,14
Jakość obsługi	3,99	3,46	4,38	4,36	4,30	4,10
Baza noclegowa	4,22	3,83	4,32	4,43	4,28	4,22
Bankomaty	4,18	3,74	4,36	4,47	4,28	4,20
Przewodnik	4,18	3,97	4,23	4,19	4,26	4,16
Dojazd	4,10	3,60	3,98	3,87	4,23	3,96
Informacja	3,90	3,54	4,31	4,14	4,12	3,97
Transport	3,92	4,12	4,04	4,00	4,06	4,04
Oznakowanie	3,97	3,63	4,21	3,85	4,04	3,93
Dyskoteki	4,26	4,26	4,24	4,28	4,02	4,21
Internet	4,17	3,71	4,18	4,12	3,92	4,00
Kultura, muzyka	4,00	3,74	4,36	4,03	3,82	3,95
Imprezy masowe	3,98	3,79	4,33	4,13	3,80	3,96
Toalety	4,04	3,71	3,44	3,32	3,58	3,60

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 65. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z HISZPANII i PORTUGALII w latach 2012 - 2016

Hiszpania + Portugalia	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,26	4,16	4,31	4,61	4,58	4,39
Bezpieczeństwo	3,91	3,38	3,92	4,23	4,39	3,98
Gościnność	4,16	3,98	4,29	4,40	4,37	4,24
Gastronomia	4,22	4,15	4,33	4,40	4,35	4,29
Czystość	3,82	3,52	3,83	4,20	4,35	3,97
Życzliwość	4,29	4,20	4,25	4,55	4,32	4,32
Dojazd	3,84	3,71	3,71	4,16	4,32	3,97
Przewodnik	4,04	3,84	4,09	4,26	4,29	4,09
Płatności kartą	3,99	3,55	4,06	4,39	4,26	4,06
Baza noclegowa	4,04	3,81	4,18	4,43	4,24	4,15
Jakość obsługi	3,98	3,59	4,20	4,33	4,22	4,06
Informacja	3,90	3,52	4,08	4,19	4,16	3,95
Oznakowanie	3,95	3,72	4,08	4,10	4,13	3,99
Dyskoteki	4,31	4,27	4,30	4,21	4,12	4,24
Bankomaty	3,92	3,47	4,08	4,17	4,11	3,95
Transport	3,80	3,78	3,91	3,98	4,09	3,92
Internet	3,98	3,50	3,99	4,02	3,97	3,89
Toalety	3,89	3,51	3,29	3,50	3,89	3,63
Kultura, muzyka	3,92	3,92	4,22	4,07	3,88	3,99
Imprezy masowe	3,97	3,87	3,95	4,12	3,87	3,94

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 66. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów płci żeńskiej - KOBIECY w latach 2012 - 2016

KOBIECY	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,40	4,27	4,54	4,64	4,65	4,50
Gościnność	4,19	4,08	4,32	4,43	4,40	4,28
Gastronomia	4,22	4,09	4,27	4,32	4,40	4,26
Życzliwość	4,26	4,20	4,27	4,40	4,37	4,30
Bezpieczeństwo	3,76	3,57	4,05	4,12	4,34	3,97
Płatności kartą	4,00	3,72	4,27	4,37	4,30	4,12
Baza noclegowa	4,08	3,86	4,25	4,39	4,30	4,17
Dojazd	3,76	3,54	3,84	3,95	4,24	3,86
Czystość	3,57	3,39	3,87	4,03	4,24	3,82
Jakość obsługi	3,95	3,66	4,27	4,24	4,22	4,04
Bankomaty	4,00	3,71	4,24	4,25	4,19	4,06
Informacja	3,88	3,64	4,21	4,08	4,14	3,94
Oznakowanie	3,94	3,73	4,16	4,06	4,12	3,99
Przewodnik	4,00	3,78	4,21	4,12	4,12	4,01
Transport	3,75	3,63	4,02	3,97	4,11	3,88
Dyskoteki	4,26	4,14	4,28	4,19	4,07	4,18
Imprezy masowe	4,18	3,87	4,19	4,10	3,97	4,03
Kultura, muzyka	4,12	3,89	4,19	4,08	3,96	4,02
Internet	4,04	3,75	3,99	4,03	3,95	3,94
Toalety	3,74	3,53	3,38	3,31	3,64	3,52

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 67. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów płci męskiej - MEŹCZYŹNI w latach 2012 - 2016

MEŹCZYŹNI	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
Atmosfera	4,44	4,25	4,46	4,61	4,58	4,47
Gościnność	4,21	4,12	4,30	4,41	4,37	4,28
Życzliwość	4,28	4,20	4,22	4,41	4,34	4,29
Gastronomia	4,27	4,10	4,26	4,35	4,33	4,26
Bezpieczeństwo	3,78	3,55	3,98	4,13	4,29	3,96
Płatności kartą	3,99	3,67	4,28	4,35	4,27	4,11
Baza noclegowa	4,15	3,90	4,27	4,39	4,23	4,19
Dojazd	3,75	3,48	3,74	3,81	4,18	3,80
Czystość	3,61	3,40	3,84	3,93	4,18	3,80
Bankomaty	3,99	3,67	4,21	4,28	4,17	4,06
Jakość obsługi	3,90	3,65	4,23	4,23	4,13	4,02
Dyskoteki	4,36	4,21	4,29	4,27	4,07	4,24
Informacja	3,87	3,56	4,15	4,07	4,05	3,90
Transport	3,72	3,66	3,96	3,95	4,02	3,85
Oznakowanie	3,92	3,71	4,16	4,06	4,01	3,97
Przewodnik	3,96	3,74	4,11	4,09	4,01	3,96
Internet	4,02	3,68	4,02	4,03	3,86	3,91
Imprezy masowe	4,05	3,83	4,18	4,18	3,85	3,98
Kultura, muzyka	4,00	3,82	4,18	4,13	3,85	3,96
Toalety	3,66	3,48	3,34	3,25	3,54	3,46

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 68. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów w ZAGLOMEROWANYCH GRUPACH DEMOSPOŁECZNYCH w latach 2012 – 2016 (sortowanie według roku 2016)

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
USA+Kanada	Atmosfera	4,42	4,31	4,54	4,67	4,72	4,53
B. duże miasto	Atmosfera	4,47	4,28	4,52	4,66	4,70	4,52
wyższe wyksz.	Atmosfera	4,42	4,30	4,53	4,66	4,65	4,53
UK	Atmosfera	4,50	4,24	4,53	4,64	4,65	4,50
wiek pow.60	Atmosfera	4,30	4,26	4,52	4,70	4,65	4,48
Kobiety	Atmosfera	4,40	4,27	4,54	4,64	4,65	4,50
Zagranica	Atmosfera	4,38	4,24	4,46	4,66	4,64	4,48
Niemcy	Atmosfera	4,26	4,07	4,38	4,63	4,64	4,40
podst+inne wyksz.	Atmosfera	4,56	4,31	4,57	4,62	4,62	4,50
wiek do 30 lat	Atmosfera	4,51	4,37	4,53	4,61	4,61	4,53
wiek 30-60	Atmosfera	4,37	4,19	4,48	4,62	4,61	4,45
Ogółem	Atmosfera	4,42	4,27	4,50	4,62	4,61	4,48
Duże miasto	Atmosfera	4,37	4,23	4,47	4,64	4,60	4,47
Francja	Atmosfera	4,34	4,23	4,43	4,66	4,59	4,45
Mężczyźni	Atmosfera	4,44	4,25	4,46	4,61	4,58	4,47
Hiszp+Portug	Atmosfera	4,26	4,16	4,31	4,61	4,58	4,39
Kraj	Atmosfera	4,46	4,30	4,55	4,58	4,58	4,49
Małe miasto i wieś	Atmosfera	4,41	4,29	4,53	4,58	4,57	4,48
średnie wyksz.	Atmosfera	4,38	4,24	4,47	4,58	4,57	4,43
USA+Kanada	Gościnność	4,10	4,30	4,43	4,36	4,55	4,35
Włochy	Atmosfera	4,32	4,23	4,51	4,73	4,54	4,48
Niemcy	Gastronomia	4,30	4,10	4,28	4,42	4,52	4,32
wiek pow.60	Gościnność	4,12	4,14	4,43	4,49	4,50	4,33
wiek pow.60	Życzliwość	4,23	4,23	4,35	4,42	4,49	4,34
UK	Gościnność	4,25	3,93	4,32	4,47	4,48	4,27
USA+Kanada	Życzliwość	4,26	4,31	4,44	4,55	4,47	4,40
Niemcy	Gościnność	4,16	4,02	4,30	4,37	4,46	4,26
B. duże miasto	Gastronomia	4,29	4,02	4,30	4,36	4,45	4,27
B. duże miasto	Gościnność	4,20	4,02	4,32	4,45	4,45	4,27
UK	Gastronomia	4,36	3,97	4,30	4,34	4,44	4,26
USA+Kanada	Gastronomia	4,27	4,26	4,24	4,41	4,44	4,33
UK	Dojazd	3,73	3,52	3,72	3,70	4,44	3,81
USA+Kanada	Baza noclegowa	3,98	3,91	4,54	4,42	4,44	4,23
wiek pow.60	Bezpieczeństwo	3,75	3,39	4,06	4,04	4,43	3,93
Francja	Gościnność	4,10	4,15	4,21	4,38	4,43	4,25
B. duże miasto	Życzliwość	4,34	4,25	4,20	4,38	4,43	4,31
UK	Życzliwość	4,34	4,17	4,32	4,50	4,42	4,34
wiek pow.60	Gastronomia	4,06	4,26	4,34	4,29	4,42	4,27
Francja	Baza noclegowa	4,19	3,91	4,33	4,42	4,42	4,24
wiek 30-60	Gościnność	4,19	4,07	4,31	4,46	4,42	4,29

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
wiek pow.60	Czystość	3,56	3,25	3,90	3,88	4,41	3,80
Zagranica	Gastronomia	4,29	4,08	4,30	4,37	4,41	4,29
B. duże miasto	Baza noclegowa	4,18	3,95	4,28	4,39	4,40	4,23
B. duże miasto	Bezpieczeństwo	3,82	3,67	4,01	4,16	4,40	4,01
wyższe wyksz.	Gastronomia	4,27	4,04	4,29	4,39	4,40	4,29
Kobiety	Gościnność	4,19	4,08	4,32	4,43	4,40	4,28
Kobiety	Gastronomia	4,22	4,09	4,27	4,32	4,40	4,26
Francja	Bezpieczeństwo	3,92	3,63	4,04	4,42	4,40	4,08
Zagranica	Gościnność	4,18	4,05	4,31	4,43	4,40	4,28
wyższe wyksz.	Gościnność	4,22	4,08	4,32	4,45	4,40	4,31
Zagranica	Bezpieczeństwo	3,84	3,61	4,00	4,20	4,39	4,02
Hiszp+Portug	Bezpieczeństwo	3,91	3,38	3,92	4,23	4,39	3,98
UK	Baza noclegowa	4,23	3,92	4,32	4,40	4,39	4,23
Włochy	Bezpieczeństwo	4,03	3,53	4,10	4,23	4,39	4,08
średnie wyksz.	Gościnność	4,17	4,11	4,29	4,38	4,38	4,25
Włochy	Czystość	4,06	3,53	3,89	4,12	4,38	4,02
Ogółem	Gościnność	4,20	4,10	4,31	4,42	4,38	4,28
podst+inne wyksz.	Gościnność	4,22	4,07	4,46	4,39	4,37	4,26
wyższe wyksz.	Bezpieczeństwo	3,77	3,61	4,03	4,18	4,37	4,05
Zagranica	Życzliwość	4,31	4,22	4,25	4,49	4,37	4,33
UK	Czystość	3,70	3,47	3,90	3,96	4,37	3,85
Hiszp+Portug	Gościnność	4,16	3,98	4,29	4,40	4,37	4,24
wyższe wyksz.	Życzliwość	4,30	4,25	4,27	4,41	4,37	4,33
Małe miasto i wieś	Gościnność	4,20	4,17	4,28	4,38	4,37	4,28
USA+Kanada	Bezpieczeństwo	3,70	3,69	4,22	4,16	4,37	4,02
wiek 30-60	Życzliwość	4,24	4,20	4,28	4,44	4,37	4,30
Kobiety	Życzliwość	4,26	4,20	4,27	4,40	4,37	4,30
Kraj	Gościnność	4,23	4,15	4,31	4,40	4,37	4,29
Mężczyźni	Gościnność	4,21	4,12	4,30	4,41	4,37	4,28
UK	Bezpieczeństwo	3,85	3,57	3,97	4,10	4,36	3,94
wiek 30-60	Gastronomia	4,25	4,08	4,26	4,37	4,36	4,26
Ogółem	Gastronomia	4,24	4,10	4,26	4,33	4,36	4,26
Duże miasto	Gościnność	4,20	4,11	4,33	4,43	4,36	4,29
wiek do 30 lat	Gastronomia	4,28	4,08	4,26	4,30	4,36	4,26
Ogółem	Życzliwość	4,27	4,20	4,25	4,40	4,36	4,29
wiek 30-60	Bezpieczeństwo	3,75	3,51	4,01	4,17	4,35	3,95
Hiszp+Portug	Gastronomia	4,22	4,15	4,33	4,40	4,35	4,29
Francja	Gastronomia	4,19	4,11	4,26	4,34	4,35	4,25
podst+inne wyksz.	Gastronomia	4,25	4,12	4,19	4,33	4,35	4,23
średnie wyksz.	Życzliwość	4,25	4,17	4,22	4,40	4,35	4,27
Małe miasto i wieś	Życzliwość	4,19	4,18	4,22	4,34	4,35	4,25
Duże miasto	Gastronomia	4,27	4,08	4,31	4,34	4,35	4,27
Hiszp+Portug	Czystość	3,82	3,52	3,83	4,20	4,35	3,97
Kobiety	Bezpieczeństwo	3,76	3,57	4,05	4,12	4,34	3,97

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Włochy	Życzliwość	4,37	4,22	4,29	4,61	4,34	4,37
Włochy	Gastronomia	4,21	4,21	4,33	4,40	4,34	4,30
Mężczyźni	Życzliwość	4,28	4,20	4,22	4,41	4,34	4,29
Kraj	Płatności kartą	4,03	3,70	4,41	4,42	4,34	4,18
Duże miasto	Bezpieczeństwo	3,81	3,58	4,03	4,13	4,33	3,99
Zagranica	Czystość	3,74	3,49	3,89	4,09	4,33	3,93
Zagranica	Baza noclegowa	4,15	3,92	4,28	4,43	4,33	4,22
Mężczyźni	Gastronomia	4,27	4,10	4,26	4,35	4,33	4,26
wiek do 30 lat	Gościnność	4,24	4,12	4,29	4,36	4,33	4,27
Kraj	Życzliwość	4,23	4,19	4,25	4,28	4,33	4,25
wyższe wyksz.	Płatności kartą	4,06	3,79	4,30	4,39	4,32	4,20
B. duże miasto	Płatności kartą	4,05	3,75	4,20	4,29	4,32	4,10
Ogółem	Bezpieczeństwo	3,78	3,56	4,01	4,13	4,32	3,97
Małe miasto i wieś	Gastronomia	4,18	4,19	4,17	4,31	4,32	4,24
Włochy	Gościnność	4,12	4,06	4,46	4,59	4,32	4,33
Hiszp+Portug	Życzliwość	4,29	4,20	4,25	4,55	4,32	4,32
Hiszp+Portug	Dojazd	3,84	3,71	3,71	4,16	4,32	3,97
wiek pow.60	Baza noclegowa	4,03	3,92	4,30	4,40	4,32	4,18
Duże miasto	Życzliwość	4,29	4,18	4,30	4,47	4,32	4,31
średnie wyksz.	Gastronomia	4,20	4,13	4,26	4,28	4,32	4,23
B. duże miasto	Dojazd	3,82	3,62	3,71	3,90	4,31	3,86
Niemcy	Życzliwość	4,15	4,20	4,25	4,42	4,31	4,27
wiek do 30 lat	Życzliwość	4,32	4,20	4,20	4,36	4,31	4,28
wyższe wyksz.	Baza noclegowa	4,15	3,95	4,32	4,43	4,31	4,26
wiek 30-60	Płatności kartą	3,97	3,62	4,29	4,40	4,31	4,10
Małe miasto i wieś	Płatności kartą	3,96	3,65	4,39	4,37	4,31	4,13
Kraj	Gastronomia	4,20	4,13	4,24	4,29	4,31	4,23
B. duże miasto	Czystość	3,65	3,49	3,84	4,02	4,31	3,85
Włochy	Płatności kartą	4,04	3,65	4,25	4,42	4,30	4,14
Włochy	Jakość obsługi	3,99	3,46	4,38	4,36	4,30	4,10
Kobiety	Płatności kartą	4,00	3,72	4,27	4,37	4,30	4,12
Kobiety	Baza noclegowa	4,08	3,86	4,25	4,39	4,30	4,17
Mężczyźni	Bezpieczeństwo	3,78	3,55	3,98	4,13	4,29	3,96
wiek 30-60	Baza noclegowa	4,12	3,87	4,28	4,41	4,29	4,19
Hiszp+Portug	Przewodnik	4,04	3,84	4,09	4,26	4,29	4,09
wyższe wyksz.	Czystość	3,54	3,42	3,88	4,04	4,29	3,90
Włochy	Baza noclegowa	4,22	3,83	4,32	4,43	4,28	4,22
Ogółem	Płatności kartą	4,00	3,70	4,27	4,36	4,28	4,12
Zagranica	Dojazd	3,81	3,55	3,73	3,97	4,28	3,88
wiek do 30 lat	Płatności kartą	4,07	3,84	4,25	4,35	4,28	4,16
Włochy	Bankomaty	4,18	3,74	4,36	4,47	4,28	4,20
Niemcy	Baza noclegowa	4,10	3,86	4,18	4,45	4,27	4,17
Francja	Płatności kartą	4,03	3,87	4,09	4,21	4,27	4,09
wiek do 30 lat	Bezpieczeństwo	3,82	3,67	4,02	4,10	4,27	3,99

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Mężczyźni	Płatności kartą	3,99	3,67	4,28	4,35	4,27	4,11
Niemcy	Bezpieczeństwo	3,88	3,58	3,88	4,15	4,27	3,95
średnie wyksz.	Bezpieczeństwo	3,73	3,55	3,97	4,06	4,27	3,88
Hiszp+Portug	Płatności kartą	3,99	3,55	4,06	4,39	4,26	4,06
wyższe wyksz.	Dojazd	3,70	3,54	3,78	3,88	4,26	3,87
B. duże miasto	Jakość obsługi	4,02	3,73	4,21	4,25	4,26	4,06
Włochy	Przewodnik	4,18	3,97	4,23	4,19	4,26	4,16
wiek pow.60	Dojazd	3,71	3,35	3,95	3,95	4,26	3,83
Ogółem	Baza noclegowa	4,12	3,88	4,26	4,38	4,25	4,18
Francja	Jakość obsługi	4,02	3,67	4,16	4,26	4,25	4,06
Zagranica	Płatności kartą	3,98	3,70	4,14	4,32	4,25	4,07
Małe miasto i wieś	Bezpieczeństwo	3,68	3,42	4,00	4,09	4,25	3,89
podst+inne wyksz.	Płatności kartą	4,02	3,67	4,35	4,23	4,24	4,02
Kobiety	Czystość	3,57	3,39	3,87	4,03	4,24	3,82
Kobiety	Dojazd	3,76	3,54	3,84	3,95	4,24	3,86
Francja	Życzliwość	4,27	4,33	4,10	4,40	4,24	4,28
Hiszp+Portug	Baza noclegowa	4,04	3,81	4,18	4,43	4,24	4,15
wiek 30-60	Czystość	3,60	3,33	3,84	4,02	4,24	3,80
B. duże miasto	Bankomaty	4,04	3,75	4,22	4,19	4,24	4,06
Duże miasto	Baza noclegowa	4,11	3,85	4,26	4,42	4,24	4,18
Duże miasto	Płatności kartą	4,00	3,70	4,25	4,41	4,24	4,12
Włochy	Dojazd	4,10	3,60	3,98	3,87	4,23	3,96
wiek 30-60	Dojazd	3,73	3,41	3,80	3,88	4,23	3,80
Mężczyźni	Baza noclegowa	4,15	3,90	4,27	4,39	4,23	4,19
średnie wyksz.	Płatności kartą	3,93	3,65	4,23	4,36	4,22	4,03
wyższe wyksz.	Bankomaty	4,02	3,74	4,24	4,28	4,22	4,13
B. duże miasto	Dyskoteki	4,31	4,10	4,26	4,22	4,22	4,21
wiek do 30 lat	Baza noclegowa	4,14	3,90	4,24	4,35	4,22	4,17
podst+inne wyksz.	Życzliwość	4,24	4,20	4,44	4,26	4,22	4,25
Kobiety	Jakość obsługi	3,95	3,66	4,27	4,24	4,22	4,04
Niemcy	Jakość obsługi	3,85	3,67	4,25	4,28	4,22	4,04
Hiszp+Portug	Jakość obsługi	3,98	3,59	4,20	4,33	4,22	4,06
Niemcy	Czystość	3,72	3,43	3,73	3,96	4,21	3,81
USA+Kanada	Czystość	3,55	3,49	3,87	4,12	4,21	3,85
Kraj	Bezpieczeństwo	3,69	3,50	4,03	4,03	4,21	3,89
średnie wyksz.	Baza noclegowa	4,07	3,85	4,20	4,31	4,21	4,10
Ogółem	Czystość	3,60	3,39	3,86	3,99	4,21	3,82
UK	Płatności kartą	3,93	3,57	4,21	4,33	4,21	4,00
Niemcy	Płatności kartą	3,97	3,69	4,02	4,41	4,20	4,05
Ogółem	Dojazd	3,77	3,52	3,79	3,89	4,20	3,84
wiek 30-60	Bankomaty	3,97	3,62	4,27	4,28	4,20	4,05
Duże miasto	Dojazd	3,80	3,51	3,79	3,87	4,20	3,84
wyższe wyksz.	Jakość obsługi	3,98	3,73	4,27	4,27	4,20	4,11
Zagranica	Bankomaty	3,98	3,67	4,17	4,23	4,20	4,04

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Niemcy	Bankomaty	3,98	3,72	4,19	4,35	4,19	4,07
Zagranica	Jakość obsługi	3,96	3,67	4,26	4,29	4,19	4,06
Duże miasto	Czystość	3,64	3,43	3,88	3,98	4,19	3,84
Francja	Czystość	3,87	3,39	4,20	4,30	4,19	3,98
Kobiety	Bankomaty	4,00	3,71	4,24	4,25	4,19	4,06
wiek do 30 lat	Dojazd	3,83	3,69	3,76	3,89	4,19	3,88
Francja	Bankomaty	4,13	3,89	4,17	4,03	4,19	4,06
wiek 30-60	Jakość obsługi	3,90	3,58	4,29	4,28	4,19	4,02
Mężczyźni	Dojazd	3,75	3,48	3,74	3,81	4,18	3,80
Ogółem	Bankomaty	4,00	3,69	4,23	4,26	4,18	4,07
Mężczyźni	Czystość	3,61	3,40	3,84	3,93	4,18	3,80
wiek do 30 lat	Jakość obsługi	3,97	3,80	4,19	4,20	4,18	4,07
wiek do 30 lat	Dyskoteki	4,38	4,21	4,34	4,29	4,18	4,27
Mężczyźni	Bankomaty	3,99	3,67	4,21	4,28	4,17	4,06
Ogółem	Jakość obsługi	3,93	3,66	4,25	4,24	4,17	4,03
podst+inne wyksz.	Jakość obsługi	3,95	3,57	4,19	4,16	4,17	3,92
Duże miasto	Bankomaty	3,99	3,67	4,22	4,27	4,17	4,07
B. duże miasto	Oznakowanie	4,02	3,77	4,17	4,05	4,17	4,02
USA+Kanada	Dojazd	3,57	3,48	3,57	3,88	4,17	3,74
Małe miasto i wieś	Baza noclegowa	4,05	3,85	4,24	4,34	4,17	4,13
wiek do 30 lat	Bankomaty	4,08	3,79	4,16	4,26	4,17	4,09
Małe miasto i wieś	Jakość obsługi	3,87	3,57	4,25	4,18	4,16	3,99
Hiszp+Portug	Informacja	3,90	3,52	4,08	4,19	4,16	3,95
Kraj	Bankomaty	4,01	3,74	4,28	4,31	4,16	4,10
Małe miasto i wieś	Bankomaty	3,96	3,66	4,24	4,31	4,16	4,07
Małe miasto i wieś	Czystość	3,49	3,26	3,83	3,97	4,16	3,75
wiek pow.60	Płatności kartą	3,88	3,56	4,41	4,24	4,16	3,99
średnie wyksz.	Jakość obsługi	3,87	3,63	4,23	4,20	4,16	3,96
USA+Kanada	Bankomaty	3,78	3,77	4,12	4,02	4,16	3,96
UK	Bankomaty	3,95	3,46	4,18	4,24	4,15	3,94
podst+inne wyksz.	Dojazd	3,83	3,45	4,10	4,04	4,15	3,84
Kraj	Jakość obsługi	3,89	3,63	4,24	4,16	4,15	4,00
Niemcy	Dojazd	3,86	3,53	3,59	3,86	4,15	3,79
wiek do 30 lat	Czystość	3,61	3,50	3,87	3,97	4,15	3,84
B. duże miasto	Transport	3,73	3,70	3,94	3,86	4,14	3,86
średnie wyksz.	Dojazd	3,77	3,51	3,78	3,88	4,14	3,78
Małe miasto i wieś	Dojazd	3,68	3,42	3,86	3,89	4,14	3,80
Kobiety	Informacja	3,88	3,64	4,21	4,08	4,14	3,94
USA+Kanada	Płatności kartą	3,86	3,80	4,19	4,22	4,14	4,02
Kraj	Baza noclegowa	4,08	3,83	4,24	4,32	4,14	4,12
USA+Kanada	Przewodnik	4,01	3,89	4,15	4,12	4,13	4,04
średnie wyksz.	Dyskoteki	4,32	4,19	4,34	4,25	4,13	4,24
wyższe wyksz.	Informacja	3,93	3,73	4,21	4,09	4,13	4,02
wiek pow.60	Bankomaty	3,81	3,66	4,44	4,21	4,13	3,99

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Mężczyźni	Jakość obsługi	3,90	3,65	4,23	4,23	4,13	4,02
Duże miasto	Jakość obsługi	3,91	3,66	4,28	4,28	4,13	4,05
wiek pow.60	Jakość obsługi	3,90	3,45	4,37	4,18	4,13	3,95
Hiszp+Portug	Oznakowanie	3,95	3,72	4,08	4,10	4,13	3,99
Niemcy	Kultura, muzyka	4,15	3,83	4,37	4,23	4,13	4,09
podst+inne wyksz.	Baza noclegowa	4,06	3,80	4,25	4,45	4,13	4,08
wiek 30-60	Informacja	3,85	3,49	4,22	4,09	4,12	3,89
Hiszp+Portug	Dyskoteki	4,31	4,27	4,30	4,21	4,12	4,24
średnie wyksz.	Bankomaty	3,95	3,67	4,20	4,25	4,12	4,00
Kobiety	Oznakowanie	3,94	3,73	4,16	4,06	4,12	3,99
Niemcy	Oznakowanie	3,87	3,71	4,27	4,04	4,12	4,01
Zagranica	Przewodnik	4,05	3,86	4,18	4,19	4,12	4,06
Francja	Informacja	3,93	3,59	4,06	4,04	4,12	3,92
Kobiety	Przewodnik	4,00	3,78	4,21	4,12	4,12	4,01
średnie wyksz.	Czystość	3,61	3,41	3,78	3,90	4,12	3,73
podst+inne wyksz.	Bezpieczeństwo	3,78	3,49	4,20	4,07	4,12	3,86
Włochy	Informacja	3,90	3,54	4,31	4,14	4,12	3,97
Kraj	Dojazd	3,72	3,46	3,85	3,79	4,12	3,78
Francja	Przewodnik	3,97	4,02	4,10	4,15	4,12	4,06
Francja	Dyskoteki	4,04	3,80	4,21	4,17	4,11	4,03
Kobiety	Transport	3,75	3,63	4,02	3,97	4,11	3,88
UK	Dyskoteki	4,37	4,31	4,44	4,35	4,11	4,31
wyższe wyksz.	Oznakowanie	3,96	3,77	4,16	4,04	4,11	4,03
Hiszp+Portug	Bankomaty	3,92	3,47	4,08	4,17	4,11	3,95
UK	Informacja	3,91	3,46	4,24	4,25	4,11	3,90
Zagranica	Informacja	3,90	3,62	4,18	4,13	4,11	3,95
UK	Jakość obsługi	3,90	3,55	4,36	4,27	4,11	3,97
wyższe wyksz.	Transport	3,72	3,63	3,93	3,91	4,10	3,88
USA+Kanada	Transport	3,71	3,80	3,90	3,92	4,10	3,89
wiek pow.60	Przewodnik	4,13	3,84	4,27	4,17	4,10	4,07
B. duże miasto	Informacja	3,98	3,69	4,16	4,04	4,10	3,94
wyższe wyksz.	Przewodnik	4,02	3,80	4,13	4,05	4,10	4,02
Francja	Transport	3,81	3,99	3,90	3,97	4,10	3,96
Hiszp+Portug	Transport	3,80	3,78	3,91	3,98	4,09	3,92
Małe miasto i wieś	Informacja	3,84	3,48	4,19	4,06	4,09	3,89
Kraj	Oznakowanie	3,93	3,68	4,17	4,05	4,09	3,98
wiek 30-60	Przewodnik	3,98	3,74	4,19	4,12	4,09	3,99
Ogółem	Informacja	3,88	3,61	4,18	4,08	4,09	3,93
Niemcy	Dyskoteki	4,09	4,21	4,29	4,21	4,09	4,18
Małe miasto i wieś	Przewodnik	3,92	3,67	4,13	4,12	4,09	3,96
podst+inne wyksz.	Transport	3,65	3,57	4,11	4,04	4,09	3,80
wiek do 30 lat	Informacja	3,93	3,81	4,16	4,07	4,09	4,00
Zagranica	Transport	3,79	3,74	3,95	4,00	4,09	3,91
Duże miasto	Informacja	3,85	3,64	4,20	4,12	4,08	3,95

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Niemcy	Przewodnik	3,97	3,83	4,31	4,21	4,08	4,06
wiek do 30 lat	Oznakowanie	3,92	3,82	4,15	4,06	4,08	4,01
podst+inne wyksz.	Bankomaty	4,00	3,63	4,35	4,39	4,08	3,98
wiek do 30 lat	Transport	3,70	3,72	3,99	3,97	4,08	3,90
B. duże miasto	Przewodnik	4,04	3,84	4,14	3,99	4,08	3,99
Kobiety	Dyskoteki	4,26	4,14	4,28	4,19	4,07	4,18
Ogółem	Transport	3,74	3,64	3,99	3,97	4,07	3,87
Ogółem	Dyskoteki	4,31	4,17	4,28	4,23	4,07	4,21
wiek pow.60	Oznakowanie	3,95	3,65	4,13	4,03	4,07	3,94
Kraj	Informacja	3,85	3,59	4,18	4,00	4,07	3,89
wiek pow.60	Transport	3,86	3,58	4,01	3,93	4,07	3,85
Ogółem	Przewodnik	3,98	3,76	4,15	4,11	4,07	3,99
wiek 30-60	Oznakowanie	3,94	3,66	4,20	4,07	4,07	3,97
Zagranica	Dyskoteki	4,29	4,17	4,28	4,27	4,07	4,21
Ogółem	Oznakowanie	3,93	3,72	4,16	4,06	4,07	3,98
Mężczyźni	Dyskoteki	4,36	4,21	4,29	4,27	4,07	4,24
wiek 30-60	Transport	3,75	3,59	4,00	3,96	4,07	3,84
Kraj	Dyskoteki	4,33	4,18	4,29	4,15	4,07	4,20
Włochy	Transport	3,92	4,12	4,04	4,00	4,06	4,04
Niemcy	Internet	4,06	3,75	4,14	4,06	4,06	4,00
Małe miasto i wieś	Transport	3,68	3,59	4,05	4,03	4,06	3,86
Zagranica	Oznakowanie	3,95	3,75	4,16	4,06	4,06	3,99
Niemcy	Informacja	3,89	3,53	4,23	4,06	4,06	3,92
wyższe wyksz.	Dyskoteki	4,31	4,11	4,25	4,22	4,06	4,18
UK	Oznakowanie	3,95	3,72	4,13	4,03	4,05	3,95
podst+inne wyksz.	Przewodnik	3,95	3,85	4,54	4,17	4,05	4,01
Kraj	Transport	3,68	3,52	4,04	3,90	4,05	3,82
Duże miasto	Przewodnik	3,99	3,76	4,18	4,18	4,05	4,00
Mężczyźni	Informacja	3,87	3,56	4,15	4,07	4,05	3,90
Włochy	Oznakowanie	3,97	3,63	4,21	3,85	4,04	3,93
średnie wyksz.	Informacja	3,84	3,55	4,12	4,06	4,04	3,84
Małe miasto i wieś	Oznakowanie	3,88	3,68	4,14	4,06	4,04	3,95
Duże miasto	Transport	3,80	3,65	4,00	3,97	4,04	3,88
wiek do 30 lat	Przewodnik	3,93	3,76	4,08	4,07	4,03	3,96
UK	Transport	3,74	3,66	3,99	3,92	4,03	3,83
Duże miasto	Oznakowanie	3,92	3,72	4,18	4,05	4,03	3,98
Francja	Dojazd	3,91	3,60	3,93	4,14	4,03	3,92
średnie wyksz.	Transport	3,76	3,67	4,08	4,01	4,03	3,87
podst+inne wyksz.	Czystość	3,49	3,24	4,07	4,04	4,03	3,68
średnie wyksz.	Oznakowanie	3,91	3,69	4,18	4,09	4,03	3,94
Kraj	Czystość	3,44	3,27	3,82	3,86	4,03	3,68
Mężczyźni	Transport	3,72	3,66	3,96	3,95	4,02	3,85
podst+inne wyksz.	Oznakowanie	3,91	3,74	4,19	4,11	4,02	3,92
średnie wyksz.	Przewodnik	3,94	3,72	4,17	4,16	4,02	3,94

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
USA+Kanada	Jakość obsługi	3,94	3,83	4,17	4,11	4,02	3,99
podst+inne wyksz.	Dyskoteki	4,36	4,23	4,17	4,18	4,02	4,21
UK	Przewodnik	4,07	3,73	4,21	4,19	4,02	3,98
Francja	Oznakowanie	4,08	3,99	3,87	4,09	4,02	4,02
Małe miasto i wieś	Dyskoteki	4,33	4,25	4,28	4,15	4,02	4,21
Włochy	Dyskoteki	4,26	4,26	4,24	4,28	4,02	4,21
Mężczyźni	Oznakowanie	3,92	3,71	4,16	4,06	4,01	3,97
Niemcy	Imprezy masowe	4,10	3,81	4,31	4,25	4,01	4,04
Niemcy	Transport	3,74	3,53	3,87	3,96	4,01	3,80
Mężczyźni	Przewodnik	3,96	3,74	4,11	4,09	4,01	3,96
Duże miasto	Dyskoteki	4,29	4,17	4,31	4,28	3,99	4,21
wiek 30-60	Dyskoteki	4,28	4,13	4,23	4,21	3,99	4,17
B. duże miasto	Internet	4,05	3,75	3,96	3,86	3,98	3,91
podst+inne wyksz.	Informacja	3,82	3,46	4,36	4,20	3,98	3,79
wiek 30-60	Internet	3,98	3,70	4,09	4,09	3,98	3,95
podst+inne wyksz.	Imprezy masowe	4,32	4,02	4,00	4,03	3,98	4,10
wyższe wyksz.	Internet	4,03	3,78	4,03	4,02	3,98	3,97
USA+Kanada	Informacja	3,90	3,86	3,96	4,08	3,98	3,94
Hiszp+Portug	Internet	3,98	3,50	3,99	4,02	3,97	3,89
wiek pow.60	Informacja	3,86	3,40	4,18	4,04	3,97	3,80
Kobiety	Imprezy masowe	4,18	3,87	4,19	4,10	3,97	4,03
Kraj	Imprezy masowe	4,19	3,90	4,19	4,10	3,97	4,05
Kraj	Przewodnik	3,87	3,61	4,10	3,92	3,96	3,85
Kobiety	Kultura, muzyka	4,12	3,89	4,19	4,08	3,96	4,02
wiek do 30 lat	Imprezy masowe	4,18	3,98	4,16	4,17	3,95	4,07
Kraj	Kultura, muzyka	4,08	3,93	4,14	4,03	3,95	4,01
USA+Kanada	Oznakowanie	3,81	3,77	4,12	3,94	3,95	3,90
USA+Kanada	Kultura, muzyka	3,96	3,89	4,15	4,05	3,95	3,97
Kobiety	Internet	4,04	3,75	3,99	4,03	3,95	3,94
USA+Kanada	Imprezy masowe	4,08	3,99	4,24	4,19	3,94	4,06
wiek pow.60	Internet	3,84	3,66	3,97	3,89	3,94	3,83
Zagranica	Internet	4,01	3,70	3,99	4,02	3,94	3,92
USA+Kanada	Dyskoteki	4,34	4,12	4,07	4,14	3,94	4,13
podst+inne wyksz.	Kultura, muzyka	4,28	3,96	3,98	4,08	3,93	4,06
średnie wyksz.	Imprezy masowe	4,06	3,83	4,24	4,20	3,93	4,00
wiek do 30 lat	Kultura, muzyka	4,19	4,00	4,15	4,12	3,93	4,07
UK	Internet	3,95	3,43	3,96	4,00	3,92	3,82
Małe miasto i wieś	Imprezy masowe	4,14	3,94	4,18	4,19	3,92	4,05
Francja	Internet	4,11	3,97	3,82	3,93	3,92	3,96
wyższe wyksz.	Kultura, muzyka	4,10	3,88	4,16	4,05	3,92	4,00
Włochy	Internet	4,17	3,71	4,18	4,12	3,92	4,00
B. duże miasto	Imprezy masowe	4,15	3,82	4,17	3,98	3,92	3,98
Ogółem	Imprezy masowe	4,13	3,86	4,18	4,14	3,91	4,01
Duże miasto	Kultura, muzyka	4,07	3,86	4,24	4,18	3,91	4,02

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Ogółem	Kultura, muzyka	4,07	3,87	4,18	4,10	3,91	4,00
wyższe wyksz.	Imprezy masowe	4,14	3,87	4,17	4,08	3,91	4,01
Ogółem	Internet	4,03	3,72	4,00	4,03	3,90	3,93
Małe miasto i wieś	Kultura, muzyka	4,03	3,92	4,12	4,13	3,90	4,00
Hiszp+Portug	Toalety	3,89	3,51	3,29	3,50	3,89	3,63
Małe miasto i wieś	Internet	3,99	3,67	3,95	4,11	3,88	3,92
wiek 30-60	Kultura, muzyka	3,99	3,78	4,22	4,09	3,88	3,95
B. duże miasto	Kultura, muzyka	4,12	3,82	4,14	3,94	3,88	3,95
wiek 30-60	Imprezy masowe	4,10	3,77	4,20	4,14	3,88	3,97
Duże miasto	Imprezy masowe	4,08	3,82	4,20	4,19	3,88	4,00
Duże miasto	Internet	4,04	3,75	4,06	4,07	3,88	3,96
Hiszp+Portug	Kultura, muzyka	3,92	3,92	4,22	4,07	3,88	3,99
średnie wyksz.	Kultura, muzyka	3,99	3,84	4,24	4,16	3,87	3,98
Zagranica	Kultura, muzyka	4,06	3,82	4,21	4,13	3,87	3,99
Hiszp+Portug	Imprezy masowe	3,97	3,87	3,95	4,12	3,87	3,94
Zagranica	Imprezy masowe	4,07	3,81	4,18	4,16	3,86	3,98
wiek pow.60	Kultura, muzyka	3,96	3,77	4,16	4,05	3,86	3,90
Mężczyźni	Internet	4,02	3,68	4,02	4,03	3,86	3,91
Kraj	Internet	4,06	3,75	4,02	4,04	3,85	3,94
Mężczyźni	Imprezy masowe	4,05	3,83	4,18	4,18	3,85	3,98
Mężczyźni	Kultura, muzyka	4,00	3,82	4,18	4,13	3,85	3,96
Francja	Toalety	3,81	3,57	3,45	3,36	3,84	3,62
wiek do 30 lat	Internet	4,15	3,76	3,93	4,00	3,84	3,92
średnie wyksz.	Internet	3,99	3,68	3,98	4,03	3,83	3,88
Włochy	Kultura, muzyka	4,00	3,74	4,36	4,03	3,82	3,95
USA+Kanada	Internet	3,88	3,91	3,68	3,87	3,82	3,84
UK	Imprezy masowe	4,08	3,69	4,18	4,04	3,82	3,90
UK	Kultura, muzyka	4,00	3,78	4,22	4,11	3,81	3,93
Włochy	Imprezy masowe	3,98	3,79	4,33	4,13	3,80	3,96
Francja	Kultura, muzyka	3,95	3,79	4,09	4,13	3,79	3,93
wiek pow.60	Imprezy masowe	3,99	3,77	4,24	3,96	3,74	3,88
wiek pow.60	Toalety	3,88	3,60	3,46	3,22	3,72	3,58
wiek pow.60	Dyskoteki	4,17	4,22	4,08	3,90	3,71	4,06
B. duże miasto	Toalety	3,72	3,50	3,19	3,17	3,68	3,46
Niemcy	Toalety	3,72	3,51	3,27	3,32	3,66	3,49
Francja	Imprezy masowe	3,97	3,87	4,23	4,17	3,66	3,97
Zagranica	Toalety	3,80	3,52	3,36	3,37	3,66	3,55
Kobiety	Toalety	3,74	3,53	3,38	3,31	3,64	3,52
wyższe wyksz.	Toalety	3,70	3,49	3,36	3,25	3,64	3,49
podst+inne wyksz.	Internet	4,08	3,75	3,87	4,24	3,64	3,86
USA+Kanada	Toalety	3,79	3,69	3,44	3,05	3,60	3,56
wiek 30-60	Toalety	3,73	3,50	3,39	3,35	3,59	3,51
Ogółem	Toalety	3,71	3,51	3,36	3,30	3,59	3,49
Włochy	Toalety	4,04	3,71	3,44	3,32	3,58	3,60

RUCH TURYSTYCZNY W KRAKOWIE W 2016 ROKU

Grupa	Obszar	2012	2013	2014	2015	2016	Σ wskaźnikowa
Małe miasto i wieś	Toalety	3,67	3,52	3,40	3,33	3,58	3,50
wiek do 30 lat	Toalety	3,62	3,51	3,30	3,24	3,56	3,45
Duże miasto	Toalety	3,73	3,52	3,44	3,31	3,55	3,51
średnie wyksz.	Toalety	3,70	3,49	3,36	3,30	3,54	3,48
Mężczyźni	Toalety	3,66	3,48	3,34	3,25	3,54	3,46
podst+inne wyksz.	Toalety	3,64	3,63	3,47	3,63	3,53	3,60
UK	Toalety	3,72	3,35	3,15	3,14	3,48	3,38
Kraj	Toalety	3,60	3,50	3,35	3,18	3,48	3,42

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozdział VIII. Ocena wysokości cen w stosunku do jakości usług

Odwiedzający Kraków w 2016 roku, jak w każdych dotychczasowych badaniach, wyrażali swoją opinię na temat wysokości cen w stosunku do jakości świadczonych usług, korzystając z trzystopniowej skali ocen: ceny niskie, odpowiednie, wysokie.

Warte podkreślenia jest, że niezmiennie goście zagraniczni i krajowi najchętniej wyrażają swoją opinię dotyczącą stosunku cen do jakości świadczeń w zakresie usług gastronomicznych oraz noclegowych. Bez względu na deklarowany cel przyjazdu, te podstawowe w turystyce usługi podlegają obserwacji i ocenie gości zarówno z nich korzystających jak i tych, którzy z nich rezygnują.

W 2016 roku opinię na temat usług noclegowych wyraziło 77% wszystkich respondentów, w tym 52% gości zagranicznych i 25% gości krajowych. Dla zdecydowanej większości (78%) gości zagranicznych ceny usług noclegowych były odpowiednie w stosunku do ich jakości, a poziom tych wskazań jest najwyższych od 2012 roku. Odsetek opinii, że ceny świadczonych usług noclegowych są wysokie (6,5%) utrzymał się na zbliżonym poziomie w stosunku do roku 2015. Wskazania, że ceny usług noclegowych są niskie wynosiły 15,5%. W opinii gości krajowych na temat cen usług noclegowych w 2016 roku, należy odnotować, że 61,1% badanych uznało, że ceny są odpowiednie w stosunku do poziomu ich świadczenia. Wartość ta jednak była niższa niż w 2015 roku. Wzrosła natomiast ilość wskazań, że ceny są wysokie do 36,2%, przy niewielkim odsetku wskazań o ich niskim poziomie 2,7%

Na temat cen usług gastronomicznych w stosunku do jakości świadczonych usług opinię wyraziło 89% badanych. Dla gości zagranicznych ceny są odpowiednie (68%) i ocena ta wzrosła o kilka punktów procentowych w stosunku do 2015 roku. Nieznacznie obniżył się (27,8%) poziom wskazań, że ceny tych usług są niskie, natomiast tylko 4,3% uznało, że są wysokie. Opinia gości krajowych dotycząca usług gastronomicznych w 2016 roku, w stosunku do badań z poprzedniego roku, również uległa pewnym zmianom. Dla 66,9% udzielających odpowiedzi, w stosunku do 62% w 2015 roku, poziom cen w stosunku do jakości usług jest odpowiedni. Należy jednak zauważyć, że o 4% zmniejszył się odsetek odpowiedzi (z 35,0% do 31,1%), że ceny są wysokie. Na tym samym poziomie (2%) pozostały opinie wskazujące, że ceny w stosunku do jakości świadczonych usług gastronomicznych są niskie.

Ocena jakości oferty krakowskich muzeów w stosunku do cen biletów w 2016 roku uległa niewielkiej korekcie. W opiniach gości zagranicznych cena jako odpowiednia uznana została przez 69% badanych i wzrosła w stosunku do 2015 roku o 7%. Również wzrósł odsetek gości krajowych, dla których ceny są odpowiednie; 73% w stosunku do 68% w 2015 roku. W opinii gości krajowych o dwa punkty spadł odsetek wskazań, że ceny te są wysokie; z 25% do 23%. Dla znacznej części gości zagranicznych w dalszym ciągu ceny są niskie (24%) i ta opinia ulega tylko nieznacznym korektom. Warto zwrócić uwagę, że opinię na temat cen biletów w stosunku do jakości oferty krakowskich muzeów wyraziło 65% wszystkich respondentów i jest to, po usługach gastronomicznych i noclegowych, najczęściej oceniana sfera usług. Potwierdza to deklaracje badanych, że głównym celem przyjazdów do Krakowa są zabytki i ich zwiedzanie, w tym zwiedzanie obiektów muzealnych.

Goście, którzy skorzystali i ocenili usługi rozrywkowe (dyskoteki, puby, kluby) w 2016 roku, stanowili 41% wszystkich badanych i odsetek ten nie ulega zmianom od kilku lat. Na tym samym poziomie co w 2015 roku utrzymała się ilość wskazań, że ceny w stosunku do jakości usług są odpowiednie, tylko w grupie gości zagranicznych (65%). Wśród gości krajowych, w tym roku, taka opinia była wyrażana częściej niż w 2015 i ilość wskazań wzrosła z 63% do 71%. W tej grupie gości zmniejszył się natomiast odsetek odpowiedzi uznających ceny za zbyt wysokie i spadł 33% w 2015 roku, do 25% w 2016 roku, a opinię odmienną (ceny niskie) wyraziło tylko 5% gości. W takich samych proporcjach, ale odmienne stanowisko zajęli goście zagraniczni (27% – ceny niskie, 8% – ceny wysokie). Interesujące jest to, że pomimo powszechnej opinii, iż głównym celem pobytu w mieście jest szeroko rozumiana rozrywka, wyniki badań tego nie potwierdzają i odsetek odwiedzających muzea jest większy niż korzystających z klubów czy dyskotek.

Na temat imprez kulturalnych, jednego z najważniejszych elementów oferty turystycznej miasta jako ośrodka kultury, opinię wyraziło tylko 32% wszystkich badanych. W zestawieniu ze stosunkowo przeciętną oceną imprez kulturalnych, może to oznaczać, że ta sfera usług ciągle nie stanowi istotnego czynnika przyciągającego turystów do Krakowa. Imprezy kulturalne albo mają charakter lokalny, albo ich poziom nie jest na tyle odpowiedni, aby mógł być produktem markowym. Zainteresowani, którzy wyrazili swoje zdanie na temat relacji ceny do jakości oferty, zgodnie uznali, że ceny, jakie przyszło im zapłacić, były określone na odpowiednim poziomie (78% - goście krajowi, 75% goście zagraniczni).

Kino, teatr i imprezy masowe podobnie jak imprezy kulturalne nie stanowią podstawowej formy spędzania czasu w Krakowie i są stosunkowo rzadko poddawane ocenie zarówno przez gości zagranicznych jak i krajowych. Wyrażający opinię goście zagraniczni podtrzymali zdanie z 2015 roku i najczęściej wskazują, że ceny są odpowiednie (70%) lub nawet niskie (22%), a relacje między tymi ocenami są porównywalne do wyników z poprzednich lat. Dla gości krajowych również proponowane w 2016 ceny były odpowiednie w stosunku do oferty (78%), a wskazań mówiących, że ceny są wysokie (19%) w kolejnym z rzędu roku było o kilka procent mniej.

Baza sportowo-rekreacyjna Krakowa jest jeszcze rzadziej niż kina i teatry poddawana ocenie zarówno przez gości krajowych (11%) jak i zagranicznych (12%). Należy odnotować, że odsetek wyrażających opinie w obu badanych grupach obniżył się o połowę. Goście zagraniczni, opiniujący jakość usług w stosunku do cen, podobnie jak 2015 roku uznali, że ceny są odpowiednie do jakości usług (73%), a 20% wskazało, że są niskie. Wśród gości krajowych również panuje opinia, że ceny bazy sportowo-rekreacyjnej są odpowiednie (75%), ale w dalszym ciągu 20% uznaje te ceny za wysokie.

Ważnym elementem procesu budowania dobrego wizerunku miasta jest praca przewodników miejskich. Opinia gości zagranicznych na temat cen za usługi przewodnickie w stosunku do ich jakości utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie. W tej grupie odnotowano 74% wskazań, że ceny są odpowiednie. Wśród gości krajowych natomiast zmniejszył się do 70% odsetek takich wskazań, który w 2015 roku wynosił ponad 80%. W obu badanych grupach o prawie połowę spadł poziom odpowiedzi, że ceny są niskie. Niezmiennie ilość zebranych opinii o usługach przewodnickich jest niewielka. Można po raz kolejny odnotować, że goście zagraniczni zdecydowanie częściej niż goście krajowi, korzystają z tego sposobu zdobywania wiedzy o mieście.

Swoje zdanie na temat cen usług transportu lokalnego w 2016 roku, jak w latach poprzednich, chętnie wyrażali respondenci w obu badanych grupach (61%). Należy odnotować, że wśród gości krajowych spadł poziom wskazań określających ceny jako wysokie z 21% do 14%. Dominowała opinia utrzymująca, że ceny te są odpowiednie (76%), a dla 10% były niskie. W opinii gości zagranicznych nie odnotowano zasadniczych zmian, to znaczy badani najczęściej uznawali ceny za odpowiednie (61%) i w dalszym ciągu, w znacznym odsetku (34%), że ceny transportu lokalnego są niskie.

Tabela 69. Ocena wysokości cen do jakości usług miasta Krakowa przez turystów odwiedzających Kraków w roku 2016. Struktura procentowa ogółem z podziałem na ocenę turystów z kraju i zagranicy.

Ceny noclegów	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	36,20%	6,50%	16,20%
Odpowiednie	61,10%	78,00%	72,50%
Niskie	2,70%	15,50%	11,30%
Ceny gastronomii	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	31,10%	4,30%	14,40%
Odpowiednie	66,90%	68,00%	67,60%
Niskie	2,00%	27,80%	18,00%
Ceny: teatr, kino	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	18,60%	6,90%	12,60%
Odpowiednie	78,30%	70,60%	74,30%
Niskie	3,00%	22,50%	13,10%
Ceny: przewodnik	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	26,20%	9,90%	15,70%
Odpowiednie	69,20%	73,80%	72,20%
Niskie	4,60%	16,20%	12,10%
Ceny: transport lokalny	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	13,90%	5,50%	8,90%
Odpowiednie	76,10%	60,70%	66,90%
Niskie	10,00%	33,80%	24,20%
Ceny: muzea	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	23,00%	6,60%	12,90%
Odpowiednie	72,70%	69,20%	70,50%
Niskie	4,30%	24,20%	16,60%

Tabela 69. cd. Ocena wysokości cen do jakości usług miasta Krakowa przez turystów odwiedzających Kraków w roku 2016. Struktura procentowa ogółem z podziałem na ocenę turystów z kraju i zagranicy.

Ceny: imprezy kulturalne	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	18,70%	5,60%	10,80%
Odpowiednie	78,40%	74,60%	76,10%
Niskie	2,90%	19,80%	13,10%
Ceny: baza sportowa	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	19,90%	6,90%	13,20%
Odpowiednie	74,70%	73,20%	73,90%
Niskie	5,40%	20,00%	12,90%
Ceny: kluby, dysko	kraj	zagranica	ogółem
Wysokie	25,30%	8,40%	15,20%
Odpowiednie	71,40%	64,70%	67,40%
Niskie	3,40%	26,90%	17,40%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Poddając analizie opinie na temat cen poszczególnych usług w stosunku do poziomu świadczeń Z OSTATNICH PIĘCIU LAT [2012-2016], co ukazuje tabela nr 70, należy podkreślić, że w obu badanych grupach [kraj / zagranica] zdecydowanie wzrósł odsetek opinii uznających proponowane ceny usług jako odpowiednie. W dalszym ciągu ceny aprobowane przez gości zagranicznych nie uzyskują pełnej aprobaty wśród gości krajowych¹⁴, ale różnice w ocenie systematycznie ulegają zmniejszeniu. Oznacza to, że oferta turystyczna jest ustabilizowana, a poszczególne usługi są właściwie wycenione. Zmianie natomiast ulega postrzeganie i odbiór Krakowa jako destynacji turystycznej.

¹⁴ Związane jest to jednak z poziomem wynagrodzenia osób pracujących w kraju w stosunku do osób zarabiających na swoje utrzymanie za granicą Polski.

Tabela 70. Ocena wysokości cen do jakości usług miasta Krakowa przez turystów odwiedzających Kraków w ciągu ostatnich 5 lat. Struktura procentowa ogółem z podziałem na ocenę turystów z kraju i zagranicy.(2012 – 2016)

Ceny noclegów	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	2088	628	37,2%	7,8%	2716	19,9%
odpowiednie	3365	5988	60,0%	74,2%	9353	68,4%
niskie	157	1449	2,8%	18,0%	1606	11,7%
Suma	5610	8065	100,0%	100,0%	13675	100,0%
Ceny gastronomii	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	2699	706	36,9%	8,3%	3405	21,5%
odpowiednie	4272	5429	58,4%	63,6%	9701	61,2%
niskie	341	2401	4,7%	28,1%	2742	17,3%
Suma	7312	8536	100,0%	100,0%	15848	100,0%
Ceny: teatr, kino	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	782	311	23,9%	8,3%	1093	15,6%
odpowiednie	2219	2591	67,9%	69,4%	4810	68,7%
niskie	268	830	8,2%	22,2%	1098	15,7%
Suma	3269	3732	100,0%	100,0%	7001	100,0%
Ceny: przewodnik	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	860	525	29,2%	10,3%	1385	17,2%
odpowiednie	1866	3567	63,4%	69,7%	5433	67,4%
niskie	216	1024	7,3%	20,0%	1240	15,4%
Suma	2942	5116	100,0%	100,0%	8058	100,0%
Ceny: transport lokalny	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	1742	471	33,6%	7,9%	2213	19,8%
odpowiednie	3068	3711	59,1%	62,0%	6779	60,7%
niskie	382	1801	7,4%	30,1%	2183	19,5%
Suma	5192	5983	100,0%	100,0%	11175	100,0%
Ceny: muzea	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	1337	551	27,3%	8,1%	1888	16,1%
odpowiednie	3266	4489	66,8%	66,0%	7755	66,3%
niskie	287	1763	5,9%	25,9%	2050	17,5%
Suma	4890	6803	100,0%	100,0%	11693	100,0%
Ceny: imprezy kulturalne	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	877	346	26,0%	7,7%	1223	15,6%
odpowiednie	2275	3089	67,4%	69,1%	5364	68,4%
niskie	224	1034	6,6%	23,1%	1258	16,0%
Suma	3376	4469	100,0%	100,0%	7845	100,0%
Ceny: baza sportowa	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	723	257	25,7%	7,7%	980	16,0%
odpowiednie	1905	2306	67,7%	69,4%	4211	68,6%
niskie	185	761	6,6%	22,9%	946	15,4%
Suma	2813	3324	100,0%	100,0%	6137	100,0%
Ceny: kluby, disko	N PL	N Zagr	PL	Zagr	N Razem	Razem
wysokie	1176	458	29,1%	8,2%	1634	17,0%
odpowiednie	2583	3642	64,0%	65,1%	6225	64,6%
niskie	277	1496	6,9%	26,7%	1773	18,4%
Suma	4036	5596	100,0%	100,0%	9632	100,0%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozdział IX. Aktywność turystów w destynacji

9.1. Odwiedzane przez respondentów miejsca w Krakowie

Tabela 71. Największe atrakcje turystyczne Krakowa w 2016 roku typu MIEJSCE.

Atrakcja turystyczna Krakowa typu MIEJSCE	RANKING
Wzgórze Wawelskie	1
Stare Miasto Rynek Główny	2
Łagiewniki Białe Morza Sanktuarium Bożego Miłosierdzia – Sanktuarium Jana Pawła II	3
Krakowski Kazimierz – Dzielnica Żydowska	4
Podgórze	4
Las Wolski - Salwator	4
Nowa Huta	5

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Cały czas w centrum uwagi turystów pozostaje obszar miasta wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO, to znaczy Stare Miasto¹⁵ i krakowski Kazimierz.¹⁶ W 2016 roku mocno wpisały się na 3 pozycji rankingowej atrakcji miasta Krakowa sanktuaria: Sanktuarium Bożego Miłosierdzia¹⁷, Sanktuarium Św. Siostry Faustyny¹⁸ i Sanktuarium¹⁹ i Centrum Św. Jana Pawła II²⁰, znajdujące się w pobliżu i na terenie byłego kamieniołomu wapienia w krakowskich Łagiewnikach, jak również byłych Krakowskich Zakładów Sodowych Solvay w Borku Fałęckim²¹, nazywanych

¹⁵ Teren historycznego centrum nasycony jest zabytkowymi kamienicami mieszczańskimi, dworami i pałacami, a także licznymi kościołami i klasztorami (kościół Mariacki, ŚŚ. Piotra i Pawła, Św. Andrzeja, dominikanów, franciszkanów), budowlami publicznymi o charakterze reprezentacyjnym i komercyjnym (Wieża Ratuszowa, Sukiennice, Magistrat Krakowski) oraz budynkami uniwersyteckimi (Collegium Maius, Collegium Iuridicum). Architektura Krakowa charakteryzuje się niezwykłą różnorodnością – każda epoka artystyczna pozostawiła w tym mieście swój ślad. Oś średniowiecznego centrum wyznacza „Droga Królewska” prowadząca od Bramy Floriańskiej z Barbakanem, poprzez ulicę Floriańską, Grodzką i Kanoniczną na górujące nad miastem Wzgórze Wawelskie. dostęp: 2017-04-09

http://www.liga-unesco.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=91&Itemid=115&lang=en

¹⁶ W 1978 Stare Miasto wraz z Wawelem, Kazimierzem i Stradomiem zostało wpisane na „pierwszą” listę światowego dziedzictwa UNESCO <http://whc.unesco.org/en/list/&order=year#alpha1978>, dostęp: 2017-04-09

w 1994 razem z Wawelem, Stradomiem, Kazimierzem, Podgórzem, Nowym Światem i Piaskiem zostało uznane za Pomnik historii Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 r. w sprawie uznania za pomnik historii (M.P. 1994 nr 50 poz. 418).

¹⁷ <https://www.milosierdzie.pl/index.php/pl/kult-bozego-milosierdzia/miejsce-kultu-bozego-milosierdzia.html>

¹⁸ <https://www.faustyna.pl/zmbm/krakow/> dostęp: 2017-04-09

¹⁹ <http://www.sanktuariumjp2.pl/przewodnik/kosciol-dolny/kosciol-relikwii> dostęp: 2017-04-09

²⁰ <http://www.janpawel2.pl/> dostęp: 2017-04-09

²¹ Dzielnica IX Łagiewniki-Borek Fałęcki miasta Krakowa. dostęp: 2017-04-09

Białym Morzem²². Po raz pierwszy od 2003 roku w badaniach atrakcji turystycznych miasta Krakowa w rankingu na 5 miejscu uplasowała się dzielnica Nowa Huta ze swoją unikatową architekturą i atmosferą miejsca. Proces deglomeracji przestrzennej przyjazdowego ruchu turystycznego cały czas trwa i wyraźnie widać to szczególnie w dzielnicy Kazimierz²³, ale już również po prawobrzeżnej stronie Wisły na Podgórzu²⁴ notuje się wzmożony ruch turystyczny. Jest kwestią czasu, ale również i inwestycji, by turyści „odkryli” atrakcyjność Nowej Huty²⁵ i zaczęli dzielić czas swojego pobytu w Krakowie na wędrowkę po kolejnych dzielnicach miasta.

9.2. Odwiedzane przez respondentów atrakcje w Krakowie/ poza Krakowem

Tabela 72. Największe atrakcje turystyczne Krakowa i okolic w 2016 roku typu **OBIEKT**.

Jakie obiekty chce odwiedzić krakowski turysta?	Ranking
Kopalnia Soli Wieliczka ²⁶	1.
Auschwitz-Birkenau. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) ²⁷	2.
Wadowice Dom Rodzinny św. Jana Pawła II ²⁸	3.
Wawel Zamek ²⁹ Katedra ³⁰	4.

²² <http://www.janpawel2.pl/projekt/Polski/Lokalizacja.html> dostęp: 2017-04-09

²³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Kazimierz> dostęp: 2017-04-09

²⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Podg%C3%B3rze> dostęp: 2017-04-09

²⁵ Nowa Huta – północno-wschodnia część Krakowa. Zaplanowane i zbudowane od podstaw miasto, którego budowę rozpoczęto w 1949 roku. Zbudowano je dla pracowników mającego powstać kombinatu metalurgicznego https://en.wikipedia.org/wiki/Nowa_Huta dostęp: 2017-04-09

²⁶ Kopalnia Soli „Wieliczka” – kopalnia soli kamiennej, w Wieliczce pod Krakowem. Od XIII wieku do 1772 wspólnie z kopalnią soli „Bochnia” wchodziła w skład żup krakowskich. <http://www.wieliczka-saltmine.com/> od 1978 roku na liście światowego dziedzictwa UNESCO <http://whc.unesco.org/en/list/&order=year#alpha1978> i <http://whc.unesco.org/en/list/32> dostęp: 2017-04-09

²⁷ Jedyne obóz koncentracyjny, znajdujący się od 1979 roku na liście światowego dziedzictwa UNESCO, figuruje tam od 27 czerwca 2007 r. pod oficjalną nazwą *Auschwitz-Birkenau. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945)* <http://whc.unesco.org/en/news/363> dostęp: 2017-04-09

²⁸ Nowa ekspozycja stała w przebudowanym Domu Rodzinnym Jana Pawła II Około 1 200 m² powierzchni wystawienniczej na czterech kondygnacjach budynku podzielono na szesnaście stref, które prowadzą śladami życia Karola Wojtyły – Jana Pawła II. Najważniejszą strefą – sercem Muzeum – jest Mieszkanie Wojtyłów, w którym Karol przyszedł na świat i przeżył pierwsze 18 lat. <http://homejp2.com/> dostęp: 2017-04-09

²⁹ Wawel Zamek Siedziba królów Polski - Początki wawelskiej rezydencji polskich władców wiążą się z kamienną wczesnoromańską budowlą, zwaną palatium, z około połowy w. XI, którego pozostałości tkwią w północnym skrzydle obecnego zamku. Z czasem siedzibę książęcą na wzgórzu rozbudowano w kierunku wschodnim. Był to, wraz z katedrą, tzw. zamek wyższy (w zamku „niższym” powstało miasteczko z domami dworzan, duchownych i innymi kościołami). W w. XIV siedzibę władcy znacznie rozbudował król Władysław Łokietek, a jego syn, Kazimierz Wielki, stworzył imponującą gotycką rezydencję, składającą się z kilku budynków skupionych wokół nieregularnego dziedzińca we wsch. części wzgórza. <http://wawel.krakow.pl/pl/op/4/Dzieje-rezydencji-monarszej> dostęp: 2017-04-09

³⁰ Katedra na Wawelu pełni szczególną rolę w historii Państwa Polskiego ze względu na fakt, iż przez czterysta lat była kościołem polskich królów. Począwszy od Władysława Łokietka w Katedrze na Wawelu koronowali się wszyscy polscy królowie, z wyjątkiem Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Augusta Poniatowskiego. Datą przełomową była odprowadzona 20 stycznia 1320 roku uroczystość koronacji Władysława Łokietka, który zjednoczył rozbite ziemie polskie. Odtąd przed ołtarzem głównym Katedry Wawelskiej dokonywały się najważniejsze ceremonie państwowe: koronacje, śluby, chrzty i pogrzeby królewskie. <http://www.katedra-wawelska.pl/en/historia-katedry/katedra-krolewska/> dostęp: 2017-04-09

Jasna Góra Klasztor ³¹	5.
Ojcowski Park Narodowy ³² Pieskowa Skała Zamek ³³	6.
Kopalnia Soli Bochnia ³⁴	7.
Tyniec Opactwo ³⁵	8.
Zator-Energylandia ³⁶	9.
Łagiewniki Sanktuarium Bożego Miłosierdzia Sanktuarium św. Jana Pawła II ³⁷	10.

³¹ Największym skarbem Jasnej Góry jest Cudowny Wizerunek Matki Bożej. Dzięki niemu Jasna Góra stała się w XV w. jednym z największych sanktuariów maryjnych w Polsce. Faktu, dlaczego tak się stało, nie wyjaśnia ani legenda, która przypisuje autorstwo ikony św. Łukaszowi Ewangelista, ani protekcja królewskiej pary - Jadwigi i Władysława Jagiełły. Przyczyna niezwykłości tego miejsca musi być głębsza, ale należy podkreślić, że na Jasnej Górze nigdy nie odnotowano żadnych objawień maryjnych, jak to miało miejsce w innych sanktuariach. Siłą i tajemnicą, które do stóp Pani Jasnogórskiej przyciągają pielgrzymów, jest Jej Cudowny Obraz. Bez niego Jasna Góra byłaby tylko zbiorem budynków, pamiątek i dzieł sztuki, być może pięknym i bogatym, lecz martwym muzeum. http://www.jasnagora.pl/403,402,artykul,Cudowny_Obraz_MBJ.aspx dostęp: 2017-04-09

³² Starania o ochronę przyrody Doliny Prądnika sięgają pocz. XIX w. i wiążą się z pierwszymi badaniami prowadzonymi na tym terenie. Odkryto tu wówczas wiele interesujących gatunków roślin i zwierząt oraz dokonano naukowej eksploracji jaskiń. Oprócz tego ojcowski krajobraz stał się tematem reportażu i wspomnień oraz natchnieniem dla wielu artystów i poetów. Piękno Doliny Prądnika, bogata flora i fauna, interesująca przeszłość archeologiczna skłaniały licznych przybyszów do objęcia ochroną tego zakątka ówczesnego Królestwa Kongresowego, nazywanego nawet "Polską Szwajcarią".

http://www.ojcowskiparknarodowy.pl/main/historia_utworzenia.html dostęp: 2017-04-09

³³ Najstarsza wiadomość o zamku w Pieskowej Skale pochodzi z roku 1315. W dokumencie wydanym wówczas przez Władysława Łokietka pojawia się niemiecko brzmiąca nazwa zamku – „Peskenstein”. Wzmiankę tę należy łączyć z odnalezionymi przez Stanisława Kołodziejskiego na terenie pobliskiej wsi Sułoszowa pozostałościami fortyfikacji, wzniesionej najprawdopodobniej przez Henryka Brodatego w czasie walki o tron krakowski. Umocnienia te miały strzec, wiodącej doliną Prądnika drogi łączącej Kraków ze Śląskiem. Podobną funkcję spełniał nowy zamek, wybudowany na obecnym już miejscu przez Kazimierza Wielkiego w 1. połowie wieku XIV. Królewska strażnica została wzniesiona na cyplu skalnym i stromym jego zboczu, a składała się z części górnej i dolnej. Zamek górny, nieistniejący już, usytuowany był na niedostępnej skale zwanej dziś „Dorotką”. Stała tam najwyższa wieża zamkowa, pełniąca jeszcze w wieku XV funkcję mieszkalną. Zamek dolny znajdował się na miejscu obecnego renesansowego dziedzińca i obejmował zabudowania gospodarcze, zgrupowane wokół podwórca i otoczone murami obronnymi. W posiadaniu królewskim Pieskowa Skała pozostawała do końca wieku XIV. <http://pieskowaskaala.org.pl/zamek/historia/> dostęp: 2017-04-09

³⁴ Zwiedzanie kopalni pozwala dobrze poznać sposoby dawnej techniki wydobywczej. Specyficzny nastrój „surowych”, lecz przez to tchnących autentyzmem podziemi, zdaje się przenosić zwiedzającego w odległe stulecia. Stare wyrobiska – prawdziwy podziemny labirynt pod miastem – dostarczają także niezrównanych wrażeń estetycznych. <http://bochnia-mine.eu/> dostęp: 2017-04-09

³⁵ Opactwo tynieckie jest jednym z pierwszych klasztorów benedyktyńskich w Polsce. Od początku swego istnienia znajdowało się w administracyjnych granicach biskupstwa krakowskiego. Jego lokalizacja miała duże znaczenie polityczne i gospodarcze. Do końca średniowiecza Tyniec znajdował się na terenie przygranicznym, a bliskość stolicy – Krakowa – niejednokrotnie czyniła z opactwa przedmiot sporów jako miejsca o naturalnie obronnym charakterze. <http://www.viabenedictina.eu/map> dostęp: 2017-04-09

³⁶ ENERGYLANDIA to największy Park Rozrywki w Polsce, oferujący kilkadziesiąt atrakcji, które znajdują się na obszarze 26 hektarów, przeznaczony dla wszystkich grup wiekowych, zarówno dzieci, młodzieży jak i osób dorosłych. Park zlokalizowany jest w miejscowości Zator, na granicy dwóch największych aglomeracji południa, Śląska i Małopolski, niespełna pół godziny drogi z Katowic i Krakowa, a od Wadowic czy Oświęcimia dzieli nas niespełna 17 kilometrów. <https://energylandia.pl/en/about-us/about-energylandia/> dostęp: 2017-04-09

³⁷ Klasztor w Łagiewnikach powstał z fundacji księcia Aleksandra Lubomirskiego, finansisty i filantropa zamieszkałego w Paryżu. Z jego funduszy od Bernarda i Samuela Wohlfeldów oraz miejscowych gospodarzy zakupiono kilkanaście hektarów ziemi w podkrakowskiej wsi Łagiewniki (dziś dzielnica Krakowa) i według projektu inż. Karola Zaremby wybudowano obiekt klasztorny w stylu neogotyckim, który został przekazany Zgromadzeniu Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. 20 sierpnia 1891 kard. Albin Dunajewski poświęcił kaplicę pw. św. Józefa i skrzydło zabudowań klasztornych przeznaczone dla dzieła apostolskiego – pracy nad wychowaniem dziewcząt i kobiet „upadłych moralnie”,

Pieniny - Przełom Dunajca - Tratwy ³⁸	11.
Tatry - Kasprowy Wierch = PKL ³⁹	12.
Bazylika Mariacka ⁴⁰	13.

które z własnej woli pragnęły zmiany życia. W okresie międzywojennym w klasztorze żyła i zmarła Siostra Faustyna Kowalska. Orędzie, które z woli Chrystusa przekazała Kościołowi, zawiera wezwanie do poznawania i głoszenia tajemnicy miłosierdzia Bożego przez świadectwo życia (w duchu ufności wobec Boga i miłosierdzia względem bliźnich) i słowo, a także do wypraszenia go dla świata m.in. przez praktykę nowych form kultu: obraz Chrystusa z podpisem: Jezus, ufam Tobie, Święto Miłosierdzia, Koronka do Miłosierdzia Bożego, Godzina Miłosierdzia (15:00). Do każdej z nich oraz do głoszenia orędzia Miłosierdzia przywiązał Jezus wielkie obietnice pod warunkiem właściwej wewnętrznej postawy ufności wobec Boga (pełnienie Jego woli) i czynnej miłości bliźniego.

<https://www.faustyna.pl/zmbm/krakow/historia-sanktuarium/> dostęp: 2017-04-09

<http://www.milosierdzie.pl/index.php/pl/kult-bozego-milosierdzia/obraz-milosierdzia-bozego.html>

dostęp: 2017-04-09

https://www.google.pl/search?q=%C5%81agiewniki+Sanktuarium+Bo%C5%BCego+Mi%C5%82osierdzia+Sanktuarium+%C5%9Bw.+Jana+Paw%C5%82a+II&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab&gfe_rd=cr&ei=Vm_uWKvBBq3i8AeHioCoBQ dostęp: 2017-04-09

<https://www.milosierdzie.pl/index.php/pl/aktualnosci-3/aktualnosci/swiatowy-dzien-mlodziezy.html>

dostęp: 2017-04-09

³⁸ Pieniński Przełom Dunajca – przełom rzeki Dunajec przez pasmo górskie Pienin (Pieniny Właściwe), na długości ok. 8 km pomiędzy Sromowcami Niżnymi a Szczawnicą. Rzeka tworzy na tym odcinku wiele ostrych zakoli, a ściany skalne osiągają ok. 300 m wysokości. Znany szlak turystyczny, którym od dziesiątków lat organizowane są regularne spływy na tratwach, stanowiąc atrakcję na skalę europejską. Początek spływu ma miejsce w Sromowcach Wyżnych (Kątach), gdzie znajduje się przystań flisacka i pawilon Pienińskiego Parku Narodowego. Spływ kończy się po 18 km w Szczawnicy (czas trwania 2 godz. 15 min) lub po 23 km w Krościenku (czas trwania 2 godz. 45 min). Wpisany na listę UNESCO Date of Submission: 20/03/2006

<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/2102/> dostęp: 2017-04-09

Początki spływów sięgają pierwszej połowy XIX wieku. Wtedy to pasażerami flisackich tratw byli najczęściej kuracjusze ze Szczawnicy oraz goście z zamków w Niedzicy i Czorsztynie.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Prze%C5%82om_Dunajca / https://en.wikipedia.org/wiki/Dunajec_River_Gorge

<http://www.flisacy.com.pl/page,27> dostęp: 2017-04-09

³⁹ Kolejka na Kasprowy Wierch to jedyna w Polsce wysokogórska kolej linowa. Droga na szczyt Kasprowego Wierchu liczy 4291,59 metrów, ale dzięki nam trwa zaledwie kilkanaście minut - wagoniki przewożą jednorazowo nawet 60 osób zimą, latem 32 osoby!. Podróż ponad tatrzańskimi dolinami obfituje we wspaniałe widoki i dostarcza niezapomnianych wrażeń. Górna stacja kolejki jest położona na wysokości 1959 m.n.p.m (zaledwie 26 metrów poniżej wierzchołka Kasprowego Wierchu) i wraz z Obserwatorium Meteorologicznym stanowi parę najwyższej położonych budynków w Polsce. Na szczycie Kasprowego możemy podziwiać zapierające dech w piersiach górskie widoki – Kasprowy Wierch znajduje się niemal centralnie w środku pasma tatrzańskiego. Wyjeżdżając na wierzchołek, możemy także rozpocząć pieszą wycieczkę – ze szczytu żółty szlak sprowadza turystów na Halę Gąsienicową, graniowy szlak czerwony prowadzi na wschód przez Beskid, Skrajną i Pośrednią Turnię na Świnięcę, a na zachód – na Czerwone Wierchy. W zimie Kasprowy Wierch stwarza możliwości do uprawiania jednych z najpiękniejszych sportów - narciarstwa i snowboardu. Oprócz kolei linowej do dyspozycji narciarzy są dwie koleje krzesełkowe w kotle Gąsienicowym i Goryczkowym. Świetnie przygotowane trasy narciarskie oraz bliskość gór przyciąga tu rzesze miłośników białego szaleństwa. Dla narciarzy PKL w rejonie Kasprowego Wierchu przygotowuje łącznie 14 km tras narciarskich na naturalnym śniegu. Trasy w rejonie Kasprowego Wierchu posiadają homologację FIS do rozgrywania zawodów.

<http://www.pkl.pl/post/kasprowy-wierch/atracje/kolej-linowa-kasprowy-wierch.html> dostęp: 2017-04-09

<http://www.pkl.pl/post/kasprowy-wierch/atracje-kopia/kolej-linowa-kasprowy-wierch-kopia.html> /EN/

⁴⁰ Bazylika Mariacka to najważniejszy po katedrze wawelskiej kościół Krakowa. Bazylikę Mariacką zaczęto wznosić pod koniec XIII w. na fundamentach wcześniejszego kościoła romańskiego. Nowa świątynia została konsekrowana ok. 1320 r. Przez kolejne stulecia kościół był wielokrotnie przebudowywany, zmianom podlegały zarówno bryła, jak i wnętrze. W drugiej połowie XIV w. powstało wydłużone jednonawowe prezbiterium przykryte sklepieniem gwiazdzystym. Światło wpada do wnętrza przez wysokie okna z witrażami. Średniowieczne witraże zachowały się tylko w trzech oknach; pozostałe pochodzą z XIX w., a wykonane zostały m.in. przez Stanisława Wyspiańskiego i Józefa Mahoffera. Po obu stronach prezbiterium ustawiono w XVI w. nakryte baldachimami stalle, do których wiek później dodano

Sukiennice ⁴¹	14.
Inwałd Park Miniatur ⁴²	15.
Fabryka Schindlera ⁴³	16.

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

plaskorzeźbione zaplecki ze scenami z życia Chrystusa i Marii. Lata 1477–1489 przyniosły świątyni ołtarz główny dłuta Wita Stwosza, uważany za arcydzieło rzeźbiarskie późnego gotyku. Pod koniec XIV stulecia kościół przybrał formę bazyliki z nawą główną wyższą od naw bocznych, a korpus przykryto sklepieniem krzyżowożebrowym. Wieża północna została podwyższona i przystosowana do pełnienia funkcji strażnicy miejskiej. W 1478 r. Maciej Heringk nakrył wieżę charakterystycznym wielobocznym hełmem, który w 1666 r. został ozdobiony złożoną koroną maryjną. XVIII w. przyniósł decyzję o wprowadzeniu do wnętrza kościoła estetyki barokowej. Pracami kierował Franciszek Placidi. To jego autorstwa jest prowadząca do kościoła barokowa kruchta wybudowana w połowie XVIII w. Jej wieloboczna forma architektoniczna zwieńczona ażurową wieżyczką naśladuje kaplicę Grobu Pańskiego w Jerozolimie. Drewniane drzwi do kruchty zdobią rzeźbione głowy proroków, apostołów i polskich świętych wykonane w 1929 r. przez Karola Hukana. W 1795 r. zlikwidowano przykościelny cmentarz, a pozyskany w ten sposób teren od tej pory znany jest jako Plac Mariacki. Część epitafiów z terenu cmentarza została wmurowana w ściany kościoła. Pod kierunkiem Tadeusza Stryeńskiego przeprowadzono u schyłku XIX w. kompleksową restaurację świątyni. Kościół Mariacki zyskał wtedy m.in. nową dekorację malarską projektu Jana Matejki, przy wykonaniu, której pracowali m.in. Stanisław Wyspiański i Józef Mehoffer. Sklepienie imituje gwiaździste niebo, a ściany pokryte są malowidłami z motywami ornamentalnymi, heraldycznymi, tekstami modlitw maryjnych i postaciami aniołów grających na instrumentach lub trzymających banderole z tekstem Litanii Loretańskiej.

<http://mariacki.com/en/st-marys-basilica/history-of-the-basilica/> dostęp: 2017-04-09

⁴¹ Sukiennice nie omija żaden turysta - w ich długim wnętrzu kryją się kolorowe kramy z niezliczonymi pamiątkami. Można tu kupić stroje krakowskie, biżuterię i bursztyny oraz inne wyroby artystyczne. Sukiennice były od początku, czyli od średniowiecza, halą targową. W XVI wieku zyskały szatę renesansową: loggie z wysoką attyką z maskaronami. Wreszcie w XIX wieku dodano neogotyckie arkady i tak powstał gmach będący jednym z symboli Krakowa. W salach I pietra podziwiać można obrazy Galerii Sztuki Polskiej XIX wieku, m.in. "Hołd pruski" Jana Matejki, "Pochodnie Nerona" Henryka Siemiradzkiego, czy "Szał" Władysława Podkowińskiego. <https://www.polska.travel/pl/muzeum/sukiennice-w-krakowie-2/> dostęp: 2017-04-09 <http://mnk.pl/> dostęp: 2017-04-09 https://www.tripadvisor.co.uk/Attraction_Review-g274772-d276743-Reviews-Cloth_Hall_Sukiennice-Krakow_Lesser_Poland_Province_Southern_Poland.html dostęp: 2017-04-09

⁴² Park Miniatur Świat Marzeń wchodzi w skład kompleksu Inwałd Park, na który składają się ponadto: Dinolandia, Średniowieczna Warownia, Kucyki Mini ZOO oraz Ogród Jana Pawła II. Na terenie Parku Miniatur Świat Marzeń znajduje się ponad 50 miniatur budynków, między innymi: Zamek w Malborku, Wieża Eiffla, Big Ben. Większość eksponatów zbudowano w jednej skali 1:25, aby móc porównywać budynki między sobą. Wyjątek stanowią Bazylika św. Piotra (skala 1:15) oraz kompleks wenecki (skala 1:10).

<http://www.parkmania.pl/parki/17/o-parku/Park-Miniatur-Swiat-Marzen.html> dostęp: 2017-04-09

<http://www.inwaldpark.pl/> dostęp: 2017-04-09

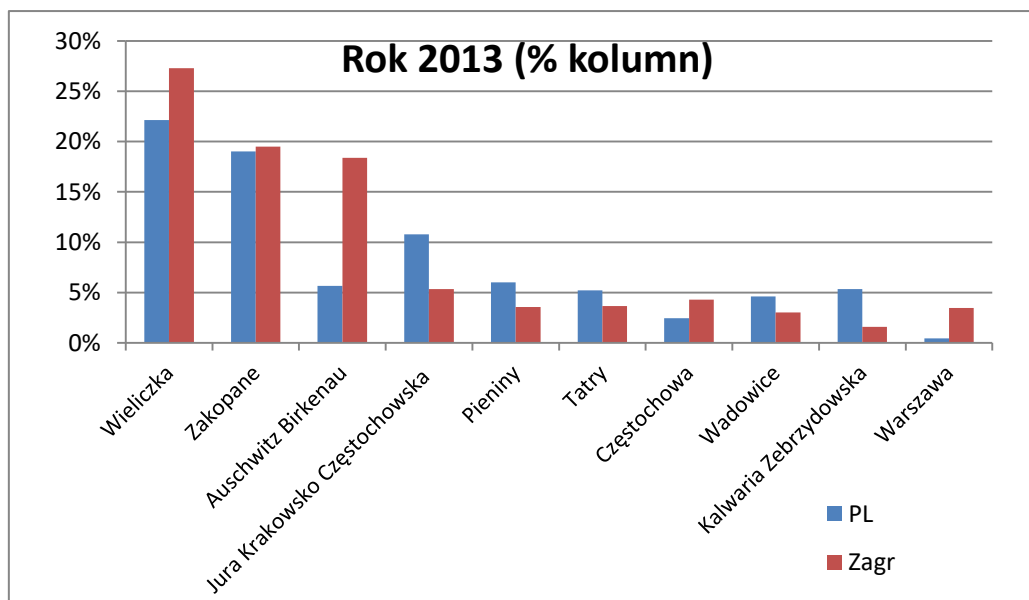
⁴³ Wystawa "Kraków – czas okupacji 1939–1945" mieści się w dawnym budynku administracyjnym Fabryki Emalia Oskara Schindlera przy ul. Lipowej 4. Wystawa jest opowieścią o Krakowie i losach jego polskich i żydowskich mieszkańców w czasie II wojny światowej, ale też o Niemcach – okupantach, którzy pojawili się tutaj 6 IX 1939 i brutalnie przerwali wielowiekową historię polsko-żydowskiego Krakowa. Wielka historia II wojny światowej krzyżuje się tu z życiem codziennym, życie prywatne – z tragedią, która dotknęła cały świat. Wojenną historię Deutsche Emailwarenfabrik – DEF – i postać jej właściciela Oskara Schindlera przypominał w 1993 roku film Stevena Spielberga *Lista Schindlera*. Do dziś jest to miejsce odwiedzane przez turystów ze wszystkich krajów świata, pragnących osobiście znaleźć się tam, gdzie Oskar Schindler uratował ponad tysiąc osób. Jego postać oraz historie ocalonych przez niego krakowskich Żydów są przedstawione na wystawie jako część skomplikowanej wojennej historii miasta. <http://www.mhk.pl/oddzialy/fabryka-schindlera/> <http://www.mhk.pl/branches/oskar-schindlers-factory> dostęp: 2017-04-09

Tabela 73. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce.

Miejsca	%kolumna		%wiersz		%kolumna
	PL	Zagr	PL	Zagr	Razem
Wieliczka	47,1%	42,3%	28,1%	71,9%	43,5%
Auschwitz Birkenau	12,5%	43,3%	9,2%	90,8%	35,3%
Wadowice	6,9%	5,1%	32,1%	67,9%	5,6%
Częstochowa Jasna Góra	4,2%	3,1%	32,1%	67,9%	3,4%
Jura Krakowsko Częstochowska	8,7%	0,7%	80,6%	19,4%	2,8%
Kalwaria Zebrzydowska	4,5%	1,9%	45,9%	54,1%	2,5%
Bochnia	3,4%	1,0%	55,3%	44,7%	1,6%
Tyniec	4,0%	0,5%	75,8%	24,2%	1,4%
Zator	3,5%	0,1%	91,7%	8,3%	1,0%
Łagiewniki	2,4%	0,4%	68,2%	31,8%	0,9%
Pieniny	0,5%	0,9%	15,8%	84,2%	0,8%
Tatry Kasprowy Wierch	1,1%	0,6%	38,9%	61,1%	0,8%
Inwałd	1,1%	0,2%	63,6%	36,4%	0,5%
Suma końcowa	100,0%	100,0%	25,9%	74,1%	100,0%

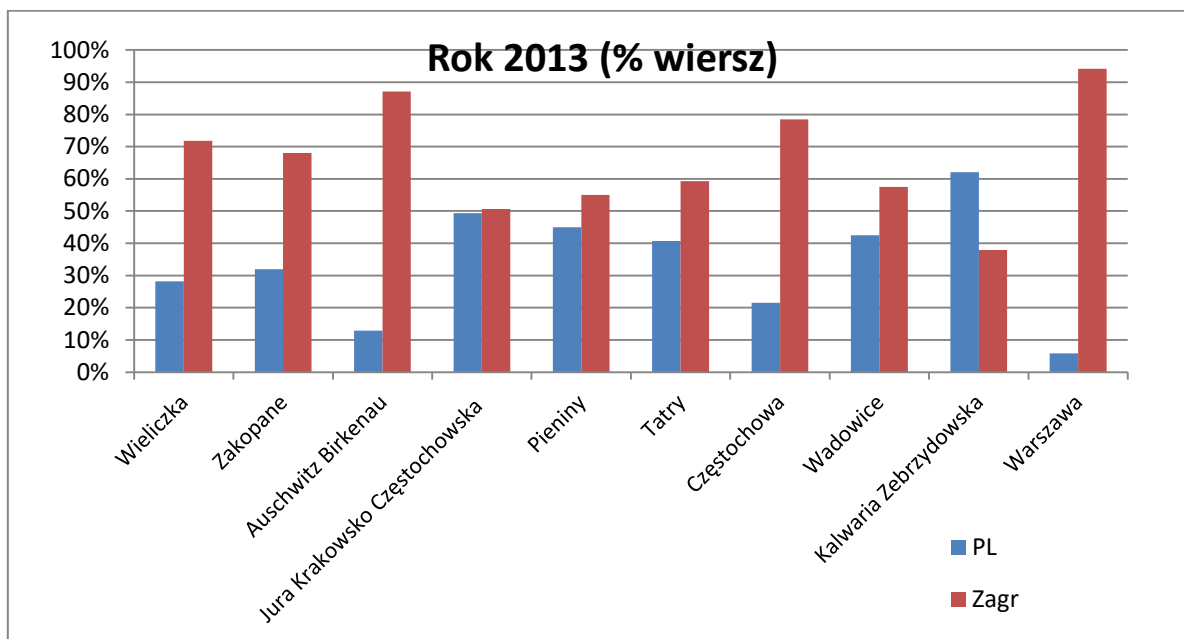
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 88. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce.

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

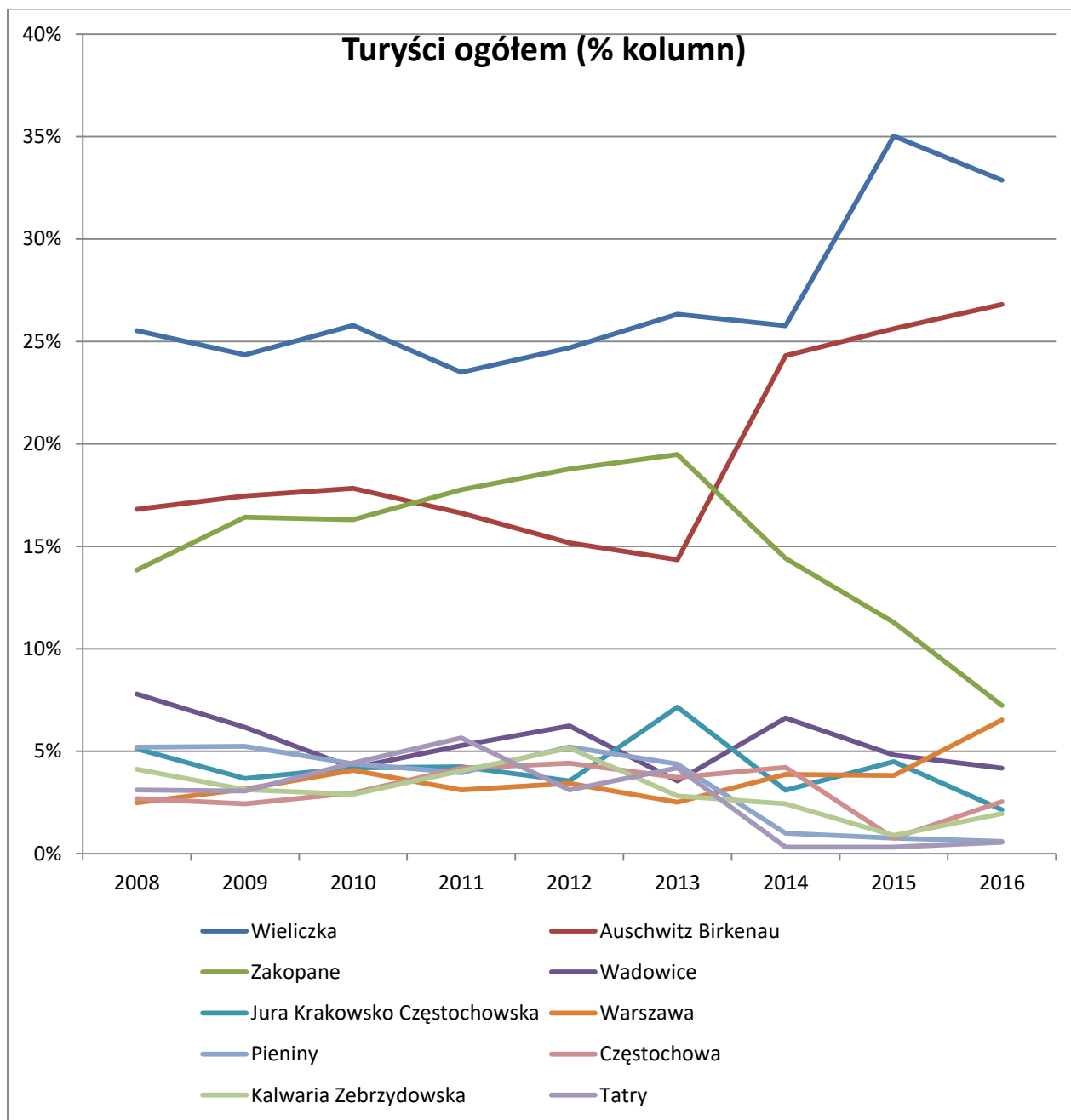
Rysunek 89. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce. Pojedyncze udziały % wg. Kraj Zagranica sumujące się do 100%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Z powyższego rysunku widać wyraźnie, jak duży jest udział strumienia ruchu turystycznego turystów zagranicznych będących w Krakowie a udających się do Wieliczki, Auschwitz – Birkenau, Wadowic, Jasnej Góry w Częstochowie w stosunku do uczestników krajowego ruchu turystycznego odwiedzających Kraków. Turyści krajowi wyraźnie preferują Jurę Krakowsko – Częstochowską, Tyniec, Zator i Łagiewniki. Natomiast Kalwaria Zebrzydowska i Bochnia są na granicy 50% wyborów.

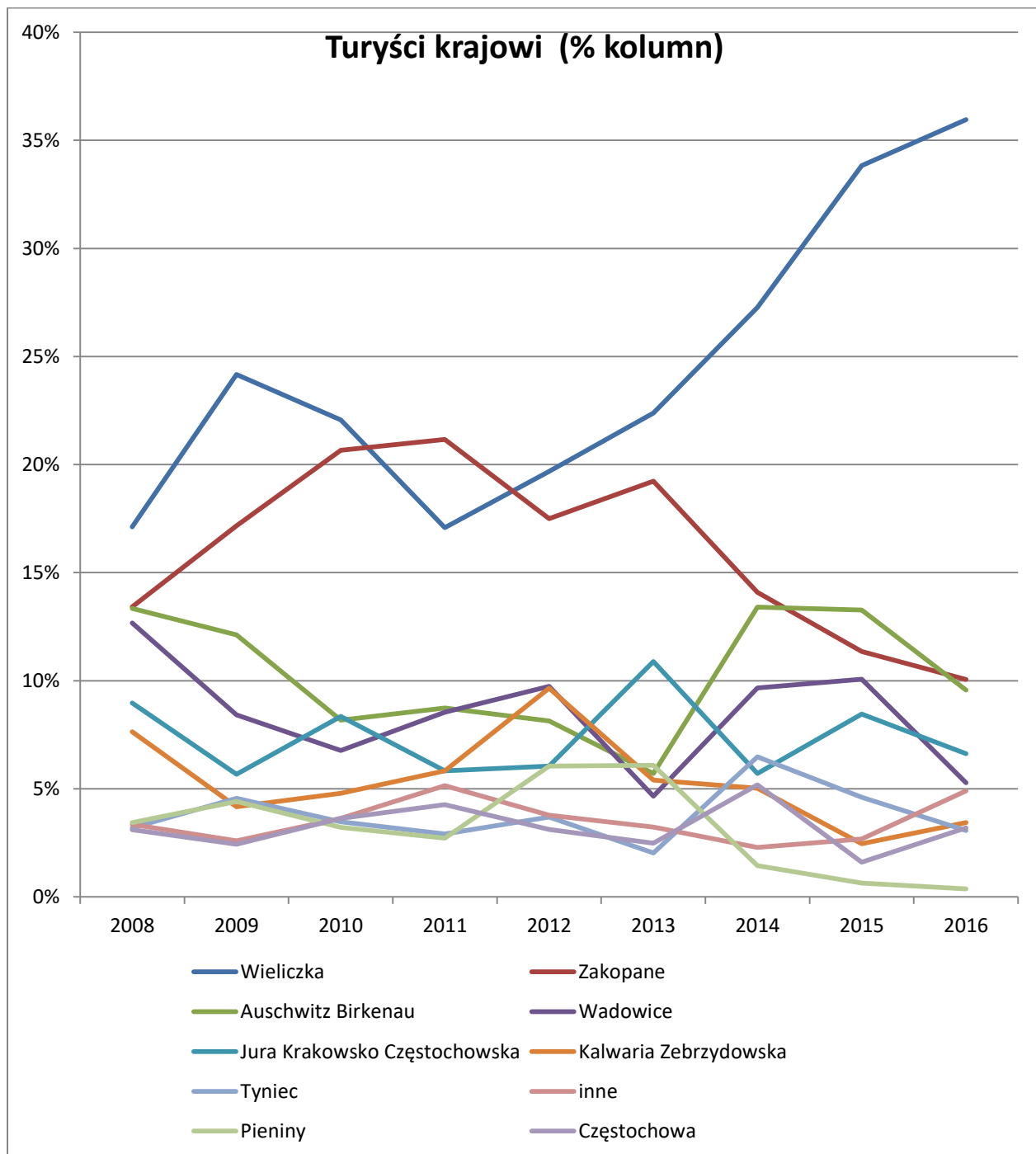
Rysunek 90. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów Ogółem

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

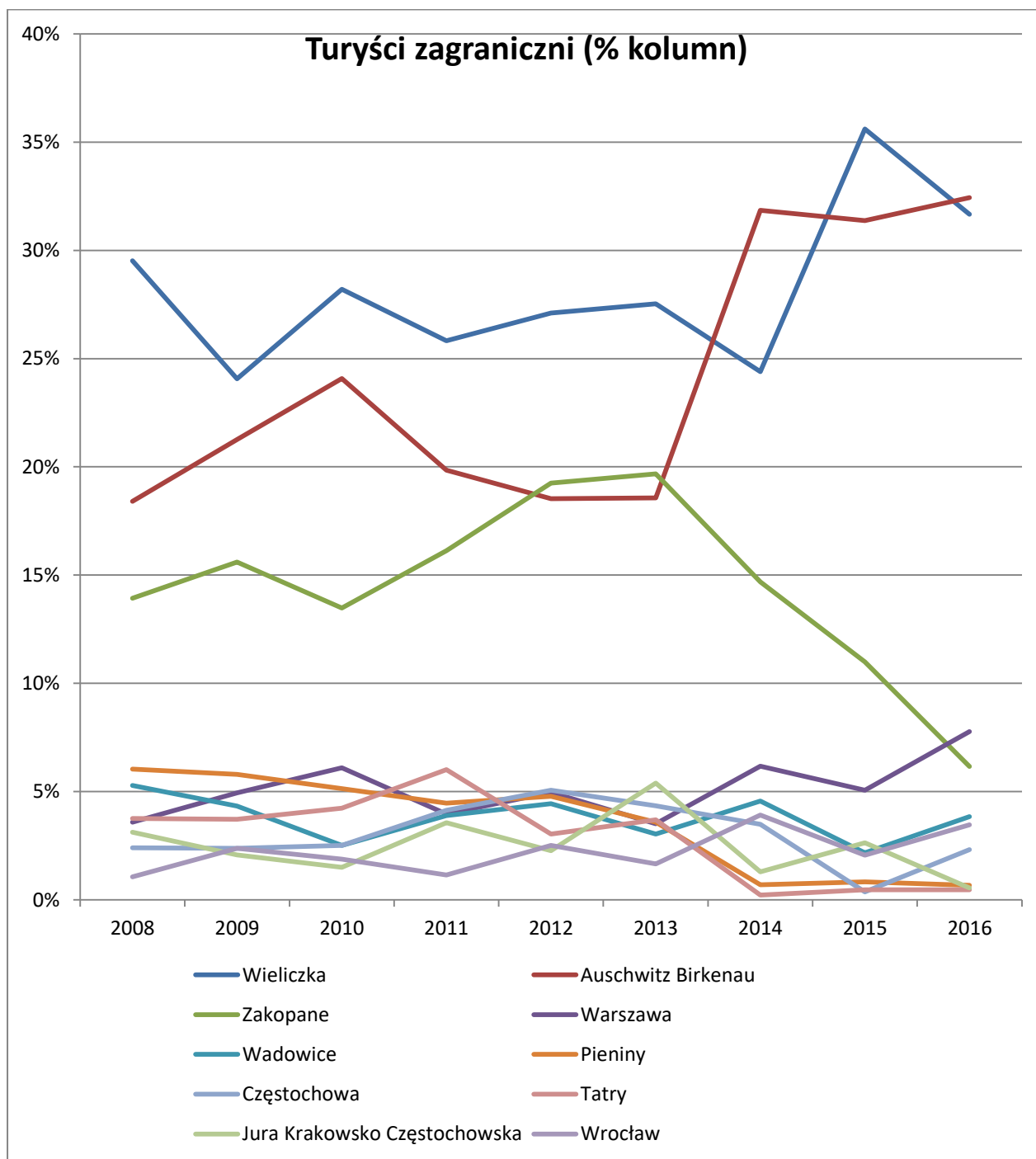

Rysunek 91. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów krajowych.

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 92. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów zagranicznych.

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Do wyjaśnienia w kolejnych latach badań pozostaje gwałtowny spadek wyborów przez turystów krajowych odwiedzających Kraków wyjazdu do muzeum Auschwitz-Birkenau - niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1940-1945). W styczniu 2015 roku nastąpiła zmiana zasad wejść do obiektu.⁴⁴ Ze względu na olbrzymie zainteresowanie wizytą w Miejscu Pamięci Auschwitz stworzony został serwis internetowy visit.auschwitz.org. Pozwala on na wygodne zarezerwowanie terminów zwiedzania od stycznia 2015 r. Rezerwacji dokonać można w języku polskim lub angielskim i tylko ona daje gwarancję wejścia do Muzeum w wybranym przez siebie terminie. Nowy serwis przeznaczony jest zarówno dla odwiedzających indywidualnych, jak i grup zorganizowanych. Nowością jest m.in. możliwość zarezerwowania zwiedzania w grupach z edukatorem dla odwiedzających indywidualnych, a także realizacja płatności przez Internet. Ponieważ rezerwacji można dokonać z trzymiesięcznym wyprzedzeniem, turyści mogą to zrobić będąc jeszcze w domu i planując podróż. Jednak turyści, szczególnie zagraniczni, którzy dopiero podczas pobytu w Krakowie dowiedzieli się, że jest takie miejsce godne odwiedzenia tak długiej perspektywy czasowej nie mają i pozostaje im jedynie zakup uczestnictwa w wycieczce lokalnej do muzeum Auschwitz-Birkenau u lokalnego organizatora turystyki. Różnica w cenie jest do zaakceptowania przez turystów zagranicznych, bo w Muzeum Auschwitz za jedną osobę indywidualnie zwiedzającą należy zapłacić 70 złotych⁴⁵, a krakowskiemu organizatorowi turystyki (wycieczek lokalnych) za transport w obie strony (Kraków – Auschwitz – Kraków), opiekę pilota przewodnika, wstęp do muzeum i oprowadzanie edukatora, kupując uczestnictwo w wycieczce, turysta płaci ok. 150 złotych⁴⁶. Różnica ta jest jednak (na dzisiejszym poziomie dochodów Polaków) nie do zaakceptowania dla krajowców i należy przypuszczać, że w tym może tkwić gwałtowna zmiana udziałów krakowskich turystów, tak krajowych i zagranicznych w wyborze wyjazdu do tego miejsca.

---

⁴⁴ System rezerwacji online - visit.auschwitz.org <http://auschwitz.org/zwiedzanie/> dostęp: 2017-06-03

⁴⁵ <http://visit.auschwitz.org/cennik-kart-wstepu-01-2017.html>

⁴⁶ <http://www.seekrakow.com/pl/auschwitz-birkenau/#1>

9.3. Poziom dyspersji ruchu turystycznego w Krakowie w latach 2012-2016

Ponieważ badania 2003-2016 monitorowały zjawiska towarzyszące przyjazdowemu ruchowi turystycznemu, możemy przedstawić dyspersję naturalną⁴⁷, docierającego do Krakowa strumienia ruchu turystycznego z możliwością analizy i korelacji wybranych jego części według posiadanych w bazie cech demo-społecznych turystów.

W badaniu zastosowano po raz pierwszy analizę pytań dotyczących deklaracji odwiedzin kopalni soli Wieliczka, kramów Sukiennic i ekspozycji podziemnej pod Rynkiem Głównym.

Pytania te do tej pory wykorzystywane były w procesie badawczym do innych celów analitycznych⁴⁸. Zagadnienie dyspersji ruchu turystycznego związane jest ze stałym lub czasowym zawłaszczeniem przestrzeni życiowej stałych mieszkańców destynacji (w tym również przestrzeni społecznej) przez strumień osób przybywających permanentnie do danego miejsca na czas określony. Władze administracyjne miejsca z własnej inicjatywy lub na żądanie mieszkańców podejmują lub starają się podejmować działania deglomeracyjne strumienia napływających turystów. Działanie to jest jednak bardzo często jedynie spektakularną manifestacją chęci działania, a nie działaniem rzeczywistym. Wynika to z faktu, że władze miejscowe w dojrzałych systemach demokratycznych nie mają większego, (jeżeli w ogóle mają) administracyjnego wpływu na docierających na ich teren turystów. Związane jest to z istotą aktywności turystycznej człowieka, który dobrowolnie, we własnym czasie wolnym, dla własnej przyjemności i za własne pieniądze tymczasowo opuścił swoje miejsce stałego przebywania i postanowił pojawić się w danej destynacji. Osoba taka (turysta) jest w sferze możliwości, a nie konieczności, poczynając od tego, że może, lecz nie musi pojawić się w danym miejscu (destynacji), a co za tym idzie zostawić lub nie zostawić w rękach zamieszkujących daną przestrzeń (stałych mieszkańców) pieniędzy związanych z opłatą za realizację w destynacji swoich potrzeb ujawnianych podczas tymczasowego pobytu. Dyktowanie, więc takim osobom, kiedy i gdzie mają lub mogą się pojawiać w danej przestrzeni jest awykonalne. Jednak „syndrom barceloński”, którego objawami są wystąpienia społeczności lokalnej do władz miasta o ograniczenie wielkości ruchu turystycznego na barcelońskim starym mieście, powoli zdobywa kolejnych „zwolenników” również wśród stałych mieszkańców miasta Krakowa.

---

⁴⁷ Dyspersja to: przemieszczanie się osób (osobników) poza obszar zajęty przez populację lub w obrębie tego obszaru.

⁴⁸ BORKOWSKI, K., inni 2009- *Szacowanie wielkości ruchu turystycznego w mieście Krakowie w latach 2006-2007 na podstawie badań ankietowych. I Międzynarodowe Forum Turystyczne pod hasłem „Turystyka szansą wypoczynku i rozwoju regionów” Międzyzdroje, 28-30 maja 2009, Uniwersytet Szczeciński, Wyższa Szkoła Ekonomiczno - Turystyczna w Szczecinie*

Z obserwacji wieloletniej wynika, że frekwentowanie „serca” Krakowa, jakim jest niewątpliwie Rynek Główny, pozostaje od lat na tym samym poziomie udziałów procentowych deklarowanej przez turystów aktywności w mieście.

Obrazuje to tabela nr. 74 przedstawiająca deklarowaną przez turystę chęć lub potwierdzenie faktu zwiedzenia 1. Kramów Sukiennic, 2. Podziemi Rynku Głównego, 3. Kopalni Soli Wieliczka.

Poniżej zamieszczona legenda tabeli 74 wyjaśnia skróty w niej zastosowane i na powstałych na jej podstawie kolejnych rysunkach.

	X	Liczba odpowiedzi ogółem
	W	Wieliczka ogółem
	S	Sukiennice ogółem
	R	Podziemia Rynku Głównego ogółem
	w	Tylko Wieliczka
	s	Tylko Sukiennice
	r	Tylko Podziemia Rynku Głównego
	ws	Wieliczka+Sukiennice
	wr	Wieliczka+Podziemia Rynku Głównego
	sr	Sukiennice+Podziemia Rynku Głównego
	[3]	wszystkie trzy
	[2]	dowolne dwie
	[1]	jedną
	[0]	żadnej

Tabela 74. Deklarowana przez turystę w latach 2011 – 2016 chęć lub potwierdzenie faktu zwiedzenia 1. Kramów Sukiennic, 2. Podziemi Rynku Głównego, 3. Kopalni Soli Wieliczka.

Tab.74. Udziały % w stosunku do ogółem X														
Rok	X	W	S	R	w	s	r	ws	wr	sr	[3]	[2]	[1]	[0]
2011	3492	34,3%	61,3%	39,5%	2,3%	19,5%	5,3%	9,9%	2,2%	12,1%	19,9%	24,2%	27,2%	28,8%
2013	3500	41,0%	73,4%	38,3%	2,2%	24,7%	2,9%	14,5%	1,3%	11,2%	22,9%	27,0%	29,9%	20,2%
2014	3653	32,5%	69,5%	39,8%	2,5%	25,6%	3,5%	10,4%	2,8%	16,8%	16,7%	30,0%	31,6%	21,7%
2015	3528	43,0%	71,6%	35,8%	4,3%	23,7%	3,1%	17,1%	1,9%	11,1%	19,7%	30,1%	31,1%	19,1%
2016	3501	40,3%	65,3%	36,3%	5,3%	22,0%	4,5%	14,4%	2,9%	11,2%	17,7%	28,4%	31,8%	22,0%
Suma	17674	38,2%	68,3%	38,0%	3,3%	23,1%	3,9%	13,2%	2,2%	12,5%	19,4%	28,0%	30,3%	22,3%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Jak widać, wyniki w żółtej kolumnie pokazują, że we wszystkich kolejnych latach kramy Krakowskich Sukiennic (zaznaczone niebieską strzałką) dominowały w deklaracjach i wyborach

turystów, dystansując obie pozostałe atrakcje. Co warto zauważyć, tak Kopalnia Soli Wieliczka, jak Podziemia Krakowskiego Rynku pozostają *ex aequo* na drugiej pozycji. Dane między sobą nie sumują się do 100% z uwagi na wielokrotność wyboru. Również pojedyncze wskazanie wykazało prawie 20% przewagę Kramów Sukiennic (pomarańczowa strzałka) nad pozostałymi wyborami (fioletowa kolumna). Tak więc, przez kolejne lata wskaźnik procentowy wyborów poszczególnych atrakcji się nie zmieniał. Pamiętać jednak należy, że zwiększała się istotnie w ciągu analizowanych lat ilość turystów docierających do Krakowa. Jest to dowód na brak deglomeracji lub na nieskuteczność deglomeracji ruchu turystycznego w Krakowie. Turysta jest bowiem osobą, która znajduje się w „sferze możliwości” a nie „konieczności”, gdyż niczego nie musi! Dlatego administracyjnie nie można nakazać jej zwiedzać miejsc, które może i są wartościowe (posiadają WALORY), ale dla danego typu turysty są nieatrakcyjne, bo to ATRAKCJA subiektywnie wybierana przez turystę, posiada siłę grawitacji strumienia ruchu turystycznego. Branża może jedynie stwarzać kolejne „atrakcje”, w tym również wtórne (na surowym korzeniu), a władze obszaru recepcji turystycznej (destynacji) wprowadzać „oznaczniki”⁴⁹ ujawniające, że dane wartościowe miejsce z „walorami” stanowi „ATRAKCJĘ” i warto je zobaczyć.

Kolumna niebieska (strzałka czerwona) ukazuje, że pewne atrakcje się wzajemnie wykluczają, tak jest przy złożeniu wyborów Podziemi Rynku Głównego i podziemi Kopalni Soli Wieliczka, gdyż jedynie 2% (2, 2%) respondentów zdecydowało się zobaczyć obie atrakcje! Więcej, można dodać do tej informacji, że właśnie doszło do kolejnej „aglomeracji” strumienia ruchu turystycznego w samym ścisłym centrum Krakowa. Pocieszający lub rodzący pytania jest wynik w kolumnie zielonej, oznaczający, że ponad 20% (zielona strzałka - średnia 22, 3%) respondentów nie wybrało żadnej z tych trzech atrakcji. Warto się przyjrzeć, skąd przyjechali, gdzie wędrowali po Krakowie, w jakim celu przyjechali, jak długo byli i, co niezmiernie istotne, który raz odwiedzili Kraków.

Dyspersję naturalną przedstawia tabela nr. 75 pokazująca, gdzie koncentrowało się najwięcej turystów w kolejnych latach. Miejsca penetracji turystycznej można analizować pod kątem wszystkich cech demospołecznych zabezpieczonych w bazie ankiet. Warto zjawisko to

---

⁴⁹ MacCannell. D, za Podemski. K „Atrakcja turystyczna to „empiryczny związek między turystą, widokiem (sight) i oznaczniakiem (marker), który jest informacją widoku. Prosty model atrakcji mógłby mieć następującą postać: atrakcja [turysta / widok / oznaczniak]” (2002: 65)” Podemski Krzysztof, Socjologia podróży[Sociology of Travel], 2nd revised edition. Poznań 2005. Adam Mickiewicz University Press. Seria Socjologia nr 40, pp. 366, tabels 62. ISBN 83-232-1507-3. ISSN 0554-8225. Polish text with a summary in English. Strona 60.

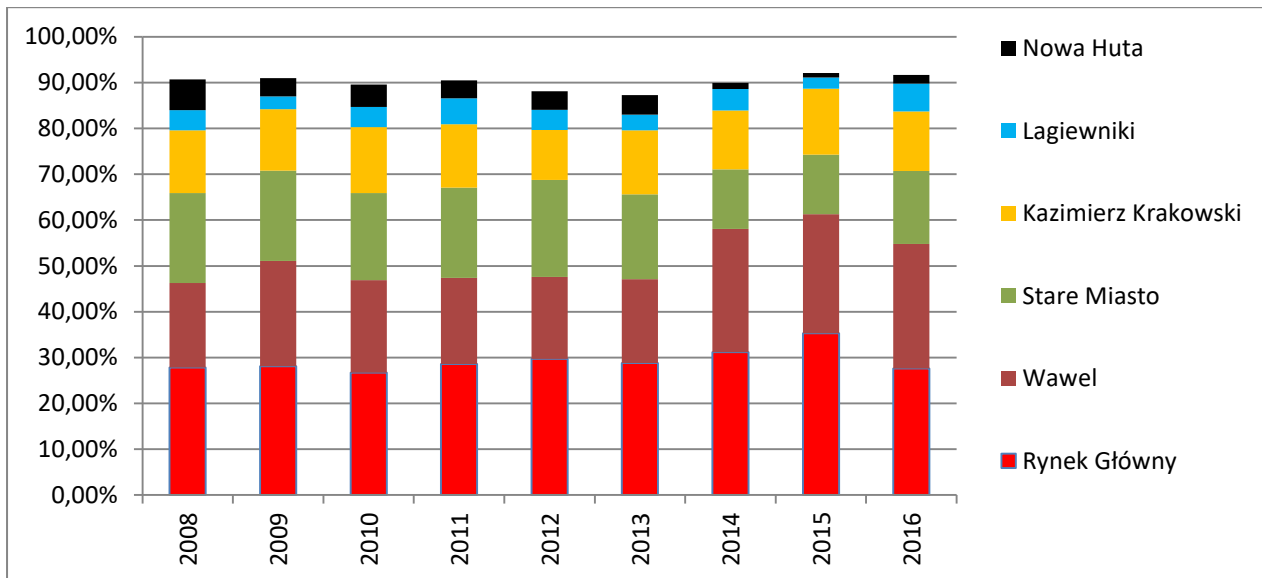
przeanalizować pod kątem kraju, z którego przyjechali turyści, ich statusu materialnego, wieku, wykształcenia, deklarowanego głównego celu przyjazdu. Ciekawym zjawiskiem jest, że płeć respondenta nie odgrywa większej roli w wyborze kierunku wędrowania po Krakowie.

Tabela 75. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Struktura % Sortowanie kolumną N Razem

ROK	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem N,	Razem %,
Atrakcja	%	%	%	%	%	%	%	%	%		
Rynek Główny	27,8%	28,1%	26,7%	28,6%	29,7%	28,8%	31,2%	35,3%	27,6%	18241	29,2%
Wawel	18,5%	23,0%	20,2%	18,8%	17,9%	18,3%	26,9%	26,0%	27,2%	13474	21,6%
Stare Miasto	19,6%	19,7%	19,0%	19,7%	21,2%	18,5%	13,0%	13,0%	15,9%	11161	17,9%
Kazimierz Krakowski	13,7%	13,4%	14,4%	13,8%	10,9%	14,0%	12,8%	14,4%	13,0%	8366	13,4%
Łagiewniki	4,4%	2,8%	4,4%	5,7%	4,4%	3,4%	4,7%	2,4%	6,1%	2648	4,2%
Nowa Huta	6,7%	4,0%	4,9%	3,9%	4,0%	4,3%	1,3%	1,0%	1,9%	2301	3,7%
Wisła bulwary i okolice	2,8%	3,7%	2,9%	4,1%	4,6%	4,6%	4,1%	2,7%	1,8%	2210	3,5%
Podgórze	1,3%	1,2%	1,7%	1,7%	1,7%	2,6%	2,6%	2,2%	2,5%	1220	2,0%
Salwator	2,0%	1,5%	2,0%	1,6%	2,0%	1,6%	1,6%	1,6%	1,7%	1088	1,7%
Aleje Trzech Wieszczów	2,3%	1,5%	1,5%	1,2%	1,5%	1,5%	0,9%	0,5%	1,0%	855	1,4%
Kraków Całe miasto nocą atmosfera	0,6%	0,8%	1,7%	0,8%	1,5%	1,3%	0,5%	0,6%	1,0%	616	1,0%
Galeria Handlowa	0,1%	0,3%	0,4%	0,1%	0,5%	0,8%	0,3%	0,3%	0,3%	221	0,4%
Suma końcowa	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	62401	100,0%

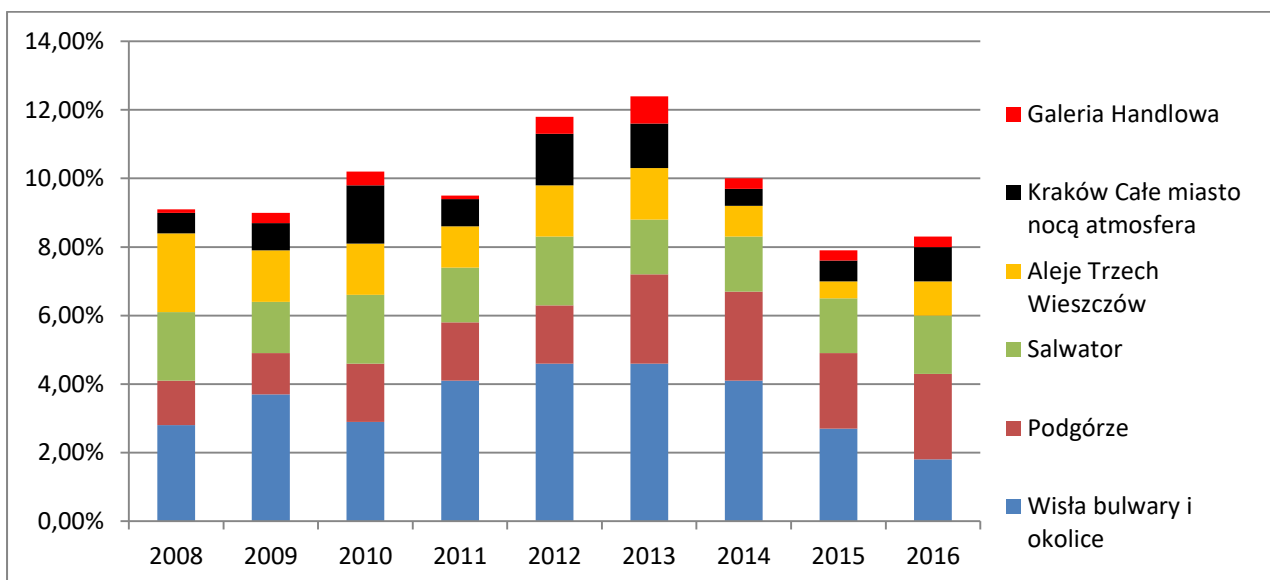
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 93. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Pierwsza szóstka Struktura % Sortowanie tabela nr 75 kolumną N Razem

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 94. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Druga szóstka Struktura % Sortowanie tabela nr 75 kolumną N Razem

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

9.4. Analiza atrakcji turystycznych Krakowa

9.4.1. Analiza danych ogólnych

Analiza dotyczy opinii ankietowanych na temat największych atrakcji turystycznych w czasie ich pobytu w Krakowie. Informacje pochodzą z badań prowadzonych przez 9 lat i obejmujących okres 2008-2016. Ankietowani byli proszeni o wskazanie co najwyżej 3 konkretnych miejsc. W trakcie generowania zestawień jednostką tabulacji były nazwy atrakcji, a nie ankietowani. Oznacza to, że np. w ankiecie, w której bierze udział 3 tys. respondentów maksymalna liczba odpowiedzi (brak odmów ich udzielenia) na dane pytanie nie wynosi 3 tys. ale 9 tys. Każdej nazwie atrakcji przyporządkowane są charakterystyki respondentów wymieniających tę nazwę (płeć, kraj, wiek itd.)

Podane niżej parametry stanowią punkt odniesienia do analiz szczegółowych, w których rozpatruje się informacje o atrakcjach turystycznych w przekrojach zdezagregowanych, np. w grupach turystów krajowych i zagranicznych, według płci, statusu materialnego, wieku, wykształcenia, zawodu itd.

W trakcie wstępnej weryfikacji danych ankietowych dokonano ujednoczenia nazw podawanych przez ankietowanych, np. zamek królewski, zamek na Wawelu, zamek królewski na Wawelu, zamek wawelski ujmowano jako Wawel. Nazwy unikatowe (pojedyncze) agregowano do kategorii Inne. Eliminowano odpowiedzi typu „nie wiem”, „pierogi”, „historia”, „bary”, „beer”, „zakupy”, „zapiekanki”, „życie nocne”, „dziewczyny”.

W wyniku zastosowania procedury ujednoczenia podanych informacji uzyskano 27 różnych nazw atrakcji. Nazwy te podano w tab. 76 zawierającej liczby udzielonych odpowiedzi przez ankietowanych w kolejnych latach.

Wszystkie analizowane atrakcje zostały podzielone na bardziej jednorodne grupy z punktu widzenia sumarycznych (z wszystkich 9 lat) liczb wskazań, znajdujących się w ostatniej kolumnie tab. 76. Narzędziem delimitacji był diagram Czekanowskiego⁵⁰ przytoczony w tab. 77.

---

⁵⁰ Metoda Czekanowskiego, (lub: diagram Czekanowskiego, diagraficzna metoda Czekanowskiego) to najstarsza taksonomiczna metoda, opublikowana po raz pierwszy w 1909 przez znanego polskiego antropologa Jana Czekanowskiego. Obecnie stosowana także w innych dziedzinach nauki, jako uniwersalna metoda klasyfikacji statystycznej. Nosi również pewne cechy analizy odpowiedniości. Metody tej używa się w szczególności do łączenia jednostek terytorialnych w jednorodne rejony. Zaletą diagramu jest to, że uwypukla on najważniejsze związki

W poszczególnych komórkach tego diagramu znajdują się kolorowe ikony wskazujące na stopień podobieństwa ilości odpowiedzi zawierających nazwy poszczególnych atrakcji turystycznych. Kolor czarny symbolizuje pary atrakcji o największej zgodności liczby ich wskazań (np. na głównej przekątnej mamy idealną zgodność, gdyż znajduje się tam parametr będący różnicą liczb pojawień się tej samej atrakcji). Ikony koloru zielonego wskazują na największą rozbieżność liczby wskazań, a ikony pomarańczowe i czerwone oznaczają wielkości pośrednie.

Na podstawie diagramu Czekanowskiego można stosunkowo łatwo ustalić czy w podgrupie analizowanych atrakcji znajdują się atrakcje o podobnych częstościach pojawiania się i równocześnie niepodobnych do atrakcji zaliczonych do pozostałych podgrup. Podgrupy te symbolizują kwadratowe obszary czarnych i ewentualnie czerwonych ikon, zlokalizowanych wzdłuż głównej przekątnej diagramu. Są one zaznaczone pogrubionymi liniami.

Jak wynika z tab. 77 w analizowanym zbiorze można wydzielić 3 grupy atrakcji:

- A – atrakcje wymieniane najczęściej; od Rynku Głównego (ponad 18 tys. wskazań), poprzez Wawel (13,5 tys), Stare Miasto (11 tys.), Kazimierz (8,4 tys.) aż do Łagiewnik, Nowej Huty i bulwarów Wisły (2,8-2,2 tys. wskazań)
- B – atrakcje o przeciętnej liczbie wskazań (od 360 do 1,2 tys) w następującej kolejności: Podgórze, Salwator, Aleja Trzech Wieszczów, atmosfera Krakowa, Wieliczka, Rakowice oraz Oświęcim
- C – atrakcje wymieniane sporadycznie, z dwoma podgrupami: Galeria Handlowa, Tyniec, Zakrzówek i Bronowice (wymieniane przez 100-200 ankietowanych) oraz pozostałe 9 atrakcji wskazywanych przez mniej niż 50 turystów.

Należy tu mieć na uwadze, że przytaczane liczby wskazań dotyczą wszystkich 9 lat. Czyli 50 wskazań oznacza, że w jednym roku daną atrakcję wskazywano mniej niż 6-krotnie, to znaczy przez 6 turystów spośród ponad 3 tysięcy, a jeżeli wziąć pod uwagę, że każdy respondent mógł podać po 3 atrakcje, to wynik 50 można uzyskać dzięki 2 respondentom w każdym roku.

Grupa A jest niejednorodna i zawiera 4 największe atrakcje o wyraźnie zróżnicowanej liczbie wskazań oraz 3 kolejne atrakcje o zbliżonej (ale znacznie mniejszej) liczbie wskazań. Grupa B

---

i podobieństwa badanych obiektów, a równocześnie ujmuje wszystkie szczegółowe powiązania między jednostkami obszarowymi. Szymła Zygmunt, 2000. *Determinanty rozwoju regionalnego*, Wrocław: Ossolineum.

jest bardziej jednorodna z punktu widzenia liczby wskazań. Obydwie te grupy można poddać szczegółowym analizom. Natomiast grupa C zawiera atrakcje, które trudno jest analizować z uwagi na niewielką liczbę wskazań i wynikającą stąd znikomą ich diagnostyczność.

Poniżej w tab. 76 zamieszczono liczby odpowiedzi odnoszących się do atrakcji w wyróżnionych grupach A, B, C, a także w grupie obejmującej dwie pierwsze podgrupy (AB) oraz udziały procentowe tych liczb w ogólnej liczbie atrakcji wymienianych w każdym roku analizowanego okresu.

Jak wynika z podanych parametrów, pierwsze 7 atrakcji (czyli $\frac{1}{4}$ ogólnej ich liczby) wyczerpuje 90% wszystkich wskazań. Jest to jeden z przykładów reguły Pareto, zgodnie z którą 20% przyczyn odpowiada za 80% skutków. W tym przypadku zamiast reguły (20/80) mamy podobną regułę (25/90). Druga grupa atrakcji zawiera 8% ogólnej liczby wskazań (średnio po 1%), natomiast ostatnia grupa obejmująca 14 różnych atrakcji powiązana jest tylko z 1,5 procentowym zbiorem wskazań.

W kolejnej tab. 78 przytoczono udziały procentowe poszczególnych atrakcji w ich ogólnej liczbie w poszczególnych latach. Parametry te zilustrowane są wykresami zamieszczonymi w tab. 4-6.

W tab. 79 znajdują się diagramy ilustrujące sumaryczną (dla wszystkich 9 lat) liczbę wskazań atrakcji zaliczonych do grup A, B i C. Widoczna jest tu niejednorodność liczby wskazań w grupie A oraz znacznie większa jednorodność (zgodność) liczby wskazań atrakcji tworzących grupę B.

Tab. 80-81 zawierają wykresy liczby wskazań poszczególnych atrakcji w kolejnych latach okresu 2008-2016. W tab. 80 zamieszczono wykresy liniowe, natomiast w tab. 81 – wykresy kolumnowe. Na podstawie przytoczonych diagramów można zauważyć stosunkowo dużą stabilność w czasie liczby wskazań atrakcji zaliczonych do grupy A, znacznie mniejszą stabilność dla atrakcji z grupy B oraz brak jakichkolwiek reguł kolejnościowych w grupie atrakcji C, wskazywanych przez niewielu respondentów. Stanowi to kolejny powód do nieuwzględniania w analizach atrakcji turystycznych zaliczonych do tej grupy.

Tabela 76. Częstości pojawiania się w odpowiedziach atrakcji turystycznych w latach 2008-2016

A	Atrakcje największe	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
1	Rynek Główny	2083	1991	1828	2055	1978	2442	2149	2104	1611	18241
2	Wawel	1390	1625	1379	1356	1191	1551	1848	1551	1583	13474
3	Stare Miasto	1470	1393	1300	1421	1410	1569	897	774	927	11161
4	Kazimierz Krakowski	1028	951	984	991	729	1188	880	856	759	8366
5	Łagiewniki	329	201	298	411	296	291	325	144	353	2648
6	Nowa Huta	504	285	338	278	264	367	90	62	113	2301
7	Wisła bulwary i okolice	212	263	199	296	309	386	279	162	104	2210
B	Atrakcje przeciętne										
8	Podgórze	99	86	118	123	116	224	179	129	146	1220
9	Salwator	151	103	140	115	136	139	109	95	100	1088
10	Aleje Trzech Wieszców	176	107	105	84	99	131	64	30	59	855
,1 1	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	44	55	117	55	102	113	36	38	56	616
12	Wieliczka	16	44	32	47	84	26	82	46	108	485
13	Rakowice	48	53	53	63	57	75	34	14	17	414
14	Auschwitz Birkenau	5	25	18	18	19	4	87	56	127	359
C	Atrakcje drugorzędne										
15	Galeria Handlowa	8	18	29	10	32	68	21	17	18	221
16	Tynec	26	19	37	22	18	14	21	12	7	176
17	Zakrzówek	8	19	9	19	7	6	10	11	16	105
18	Bronowice	7	4	9	36	22	21	5		1	105
19	inne	5	4	5	10	32		7	3	27	93
20	Bielany Klasztor	9	4	7	10	9	6		2	1	48
21	Balice lotnisko	2	5	2	1	8	6	3		6	33
22	Zakopane		3	2	2	4	3	4	2	12	32
23	Wadowice	6	1	2	1	2	3	9		5	29
24	Jura Krakowsko Częstochowska	1	3	3	1	4	1	2	8	4	27
25	Częstochowa	2			1	6		1		8	18
26	Swoszowice	1		9	1	1					12
27	Kryspinów		3	1	2		2			3	11
28	Pieniny			2		6				2	10
	Liczba opinii w grupach										
	A	7016	6709	6326	6808	6177	7794	6468	5653	5450	58401
	B	539	473	583	505	613	712	591	408	613	5 037
	C	75	83	117	116	151	130	83	55	110	920
	AB	7 555	7 182	6 909	7 313	6 790	8 506	7 059	6 061	6 063	63 438
	ABC	7 630	7 265	7 026	7 429	6 941	8 636	7 142	6 116	6 173	64 358
	Udziały opinii wg grup										
	%A	92,0%	92,3%	90,0%	91,6%	89,0%	90,3%	90,6%	92,4%	88,3%	90,7%
	%B	7,1%	6,5%	8,3%	6,8%	8,8%	8,2%	8,3%	6,7%	9,9%	7,8%
	%C	1,0%	1,1%	1,7%	1,6%	2,2%	1,5%	1,2%	0,9%	1,8%	1,4%
	%AB	99,0%	98,9%	98,3%	98,4%	97,8%	98,5%	98,8%	99,1%	98,2%	98,6%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 77. Delimitacja atrakcji turystycznych z punktu widzenia częstości ich pojawiania się w odpowiedziach

		3333%	Rynek Główny	Wawel	Stare Miasto	Kazimierz Krakowski	Lagiewniki	Nowa Huta	Wisła bulwary i okolice	Podgórze	Salwator	Aleje Trzech Wieszczów	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	Wieliczka	Rakowice	Auchwitz Birkenau	Galeria Handlowa	Tyniec	Zakrzówek	Bronowice	inne	Bielany Klasztor	Balice lotnisko	Zakopane	Wadowice	Jura Krakowsko Częstochowska	Częstochowa	Swoszowce	Kryspinów	Pieniny
1	Rynek Główny	18241	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2	Wawel	13474	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
3	Stare Miasto	11161	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
4	Kazimierz Krakowski	8366	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
5	Lagiewniki	2648	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
6	Nowa Huta	2301	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
7	Wisła bulwary i okolice	2210	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
8	Podgórze	1220	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
9	Salwator	1088	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
10	Aleje Trzech Wieszczów	855	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
11	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	616	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
12	Wieliczka	485	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
13	Rakowice	414	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
14	Auchwitz Birkenau	359	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
15	Galeria Handlowa	221	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
16	Tyniec	176	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
17	Zakrzówek	105	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
18	Bronowice	105	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
19	inne	93	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
20	Bielany Klasztor	48	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
21	Balice lotnisko	33	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
22	Zakopane	32	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
23	Wadowice	29	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
24	Jura Krakowsko Częstochowska	27	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
25	Częstochowa	18	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
26	Swoszowce	12	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
27	Kryspinów	11	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
28	Pieniny	10	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

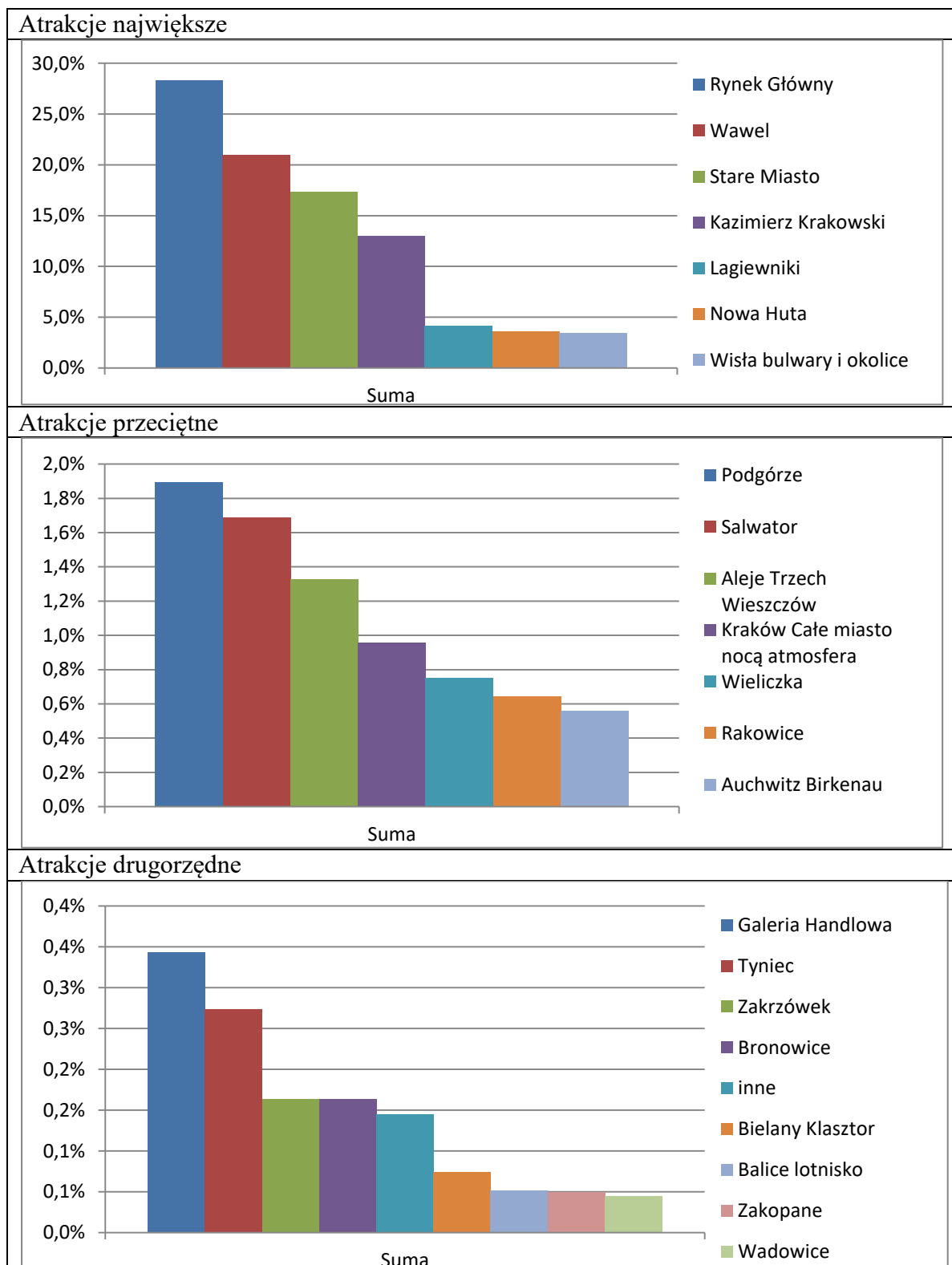
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 78. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 w podziale na grupy

A	Atrakcje największe	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Suma
1	Rynek Główny	27,3%	27,4%	26,0%	27,7%	28,5%	28,3%	30,1%	34,4%	26,1%	28,3%
2	Wawel	18,2%	22,4%	19,6%	18,3%	17,2%	18,0%	25,9%	25,4%	25,6%	20,9%
3	Stare Miasto	19,3%	19,2%	18,5%	19,1%	20,3%	18,2%	12,6%	12,7%	15,0%	17,3%
4	Kazimierz Krakowski	13,5%	13,1%	14,0%	13,3%	10,5%	13,8%	12,3%	14,0%	12,3%	13,0%
5	Łagiewniki	4,3%	2,8%	4,2%	5,5%	4,3%	3,4%	4,6%	2,4%	5,7%	4,1%
6	Nowa Huta	6,6%	3,9%	4,8%	3,7%	3,8%	4,2%	1,3%	1,0%	1,8%	3,6%
7	Wisła bulwary i okolice	2,8%	3,6%	2,8%	4,0%	4,5%	4,5%	3,9%	2,6%	1,7%	3,4%
B	Atrakcje przeciętne										
8	Podgórze	1,3%	1,2%	1,7%	1,7%	1,7%	2,6%	2,5%	2,1%	2,4%	1,9%
9	Salwator	2,0%	1,4%	2,0%	1,5%	2,0%	1,6%	1,5%	1,6%	1,6%	1,7%
10	Aleje Trzech Wieszczów	2,3%	1,5%	1,5%	1,1%	1,4%	1,5%	0,9%	0,5%	1,0%	1,3%
11	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	0,6%	0,8%	1,7%	0,7%	1,5%	1,3%	0,5%	0,6%	0,9%	1,0%
12	Wieliczka	0,2%	0,6%	0,5%	0,6%	1,2%	0,3%	1,1%	0,8%	1,7%	0,8%
13	Rakowice	0,6%	0,7%	0,8%	0,8%	0,8%	0,9%	0,5%	0,2%	0,3%	0,6%
14	Auschwitz Birkenau	0,1%	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%	0,0%	1,2%	0,9%	2,1%	0,6%
C	Atrakcje drugorzędne										
15	Galeria Handlowa	0,1%	0,2%	0,4%	0,1%	0,5%	0,8%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
16	Tyniec	0,3%	0,3%	0,5%	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%	0,2%	0,1%	0,3%
17	Zakrzówek	0,1%	0,3%	0,1%	0,3%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,3%	0,2%
18	Bronowice	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,3%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,2%
19	inne	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,5%	0,0%	0,1%	0,0%	0,4%	0,1%
20	Bielany Klasztor	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
21	Balice lotnisko	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
22	Zakopane	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,2%	0,0%
23	Wadowice	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
24	Jura Krakowsko Częstochowska	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%
25	Częstochowa	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%
26	Swoszowice	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
27	Kryspinów	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
28	Pieniny	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

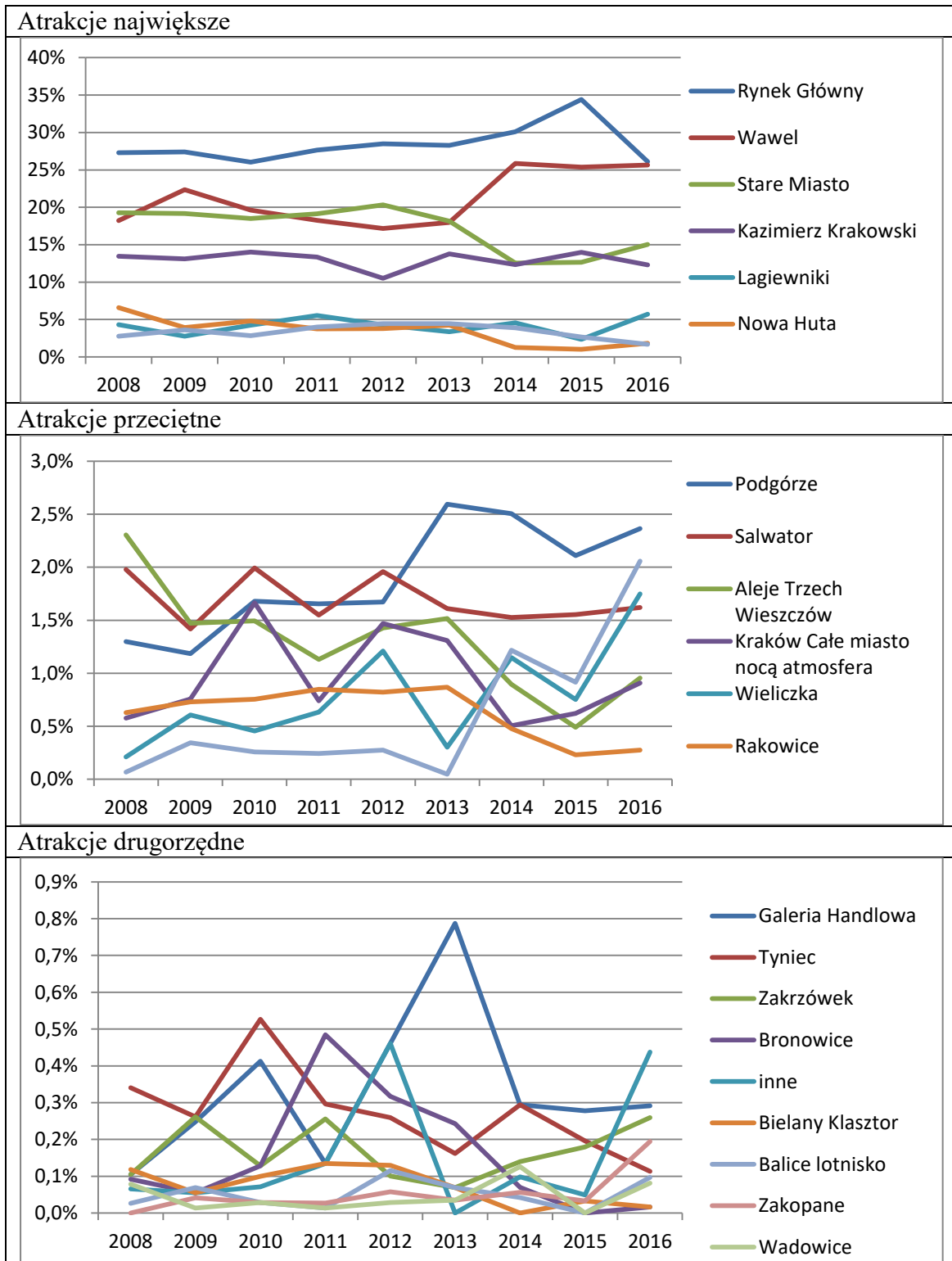
Tabela 79. Udziały procentowe atrakcji turystycznych (ogółem wszystkie lata)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

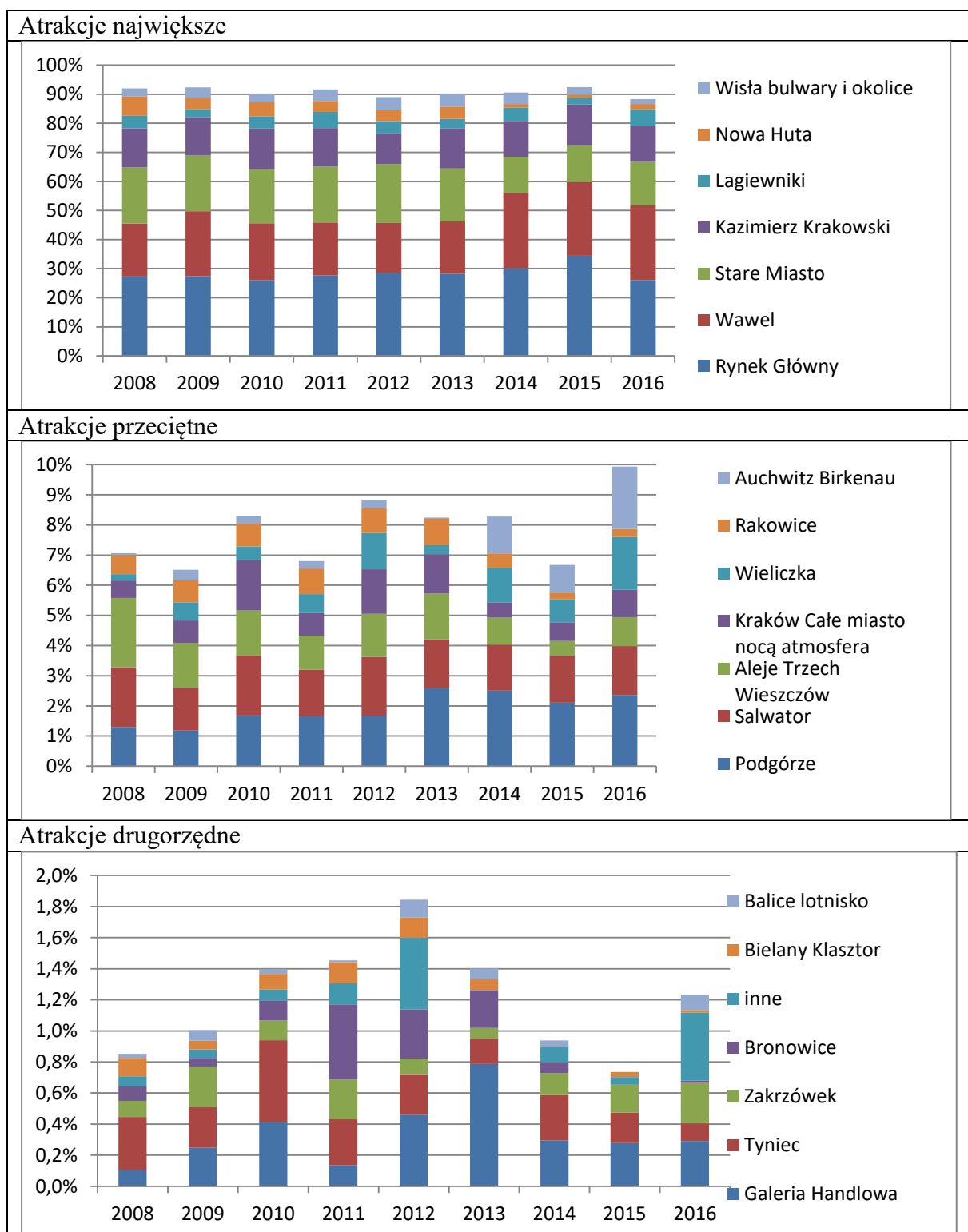
Tabela 80. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 – wykresy liniowe

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 81. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 – wykresy kolumnowe

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

9.4.2. Analiza w przekroju turystów krajowych i z zagranicy

Poniżej podano parametry opisujące atrakcje turystyczne wskazywane przez turystów krajowych (tab.82) oraz turystów zagranicznych (tab.83) w latach 2008-2016. W ostatniej kolumnie tych tabel zamieszczono dla porównania parametry odnoszące się do całej zbiorowości ankietowanych. Wszystkie atrakcje podzielone są na 3 grupy uzyskane w analizie danych sumarycznych, co niekoniecznie musi się pokrywać z grupami adekwatnymi dla turystów krajowych i zagranicznych.

Z uwagi na ograniczone ramy opracowania analizę ograniczono tylko do grupy największych atrakcji (A) obejmującej 7 pozycji: Rynek Główny, Wawel, Stare Miasto, Kazimierz, Łagiewniki, Nową Hutę oraz bulwary Wisły. Liczebności wskazań tych atrakcji w latach 2008-2016 zilustrowano na wykresach zamieszczonych w tab. 84. Jak można zauważyć, kształtowanie się tych parametrów jest zbliżone. W niektórych latach kolejność atrakcji wymienianych przez turystów krajowych i zagranicznych różni się, ale nie więcej niż o 1 pozycję, np. Wawel w roku 2014 wymieniany był przez turystów zagranicznych na pierwszym miejscu przed Rynkiem Głównym, a przez turystów krajowych na drugim miejscu po Rynku Głównym.

W tab. 85 przedstawiono porównanie liczebności wskazań największych atrakcji wynikających z odpowiedzi udzielanych przez turystów krajowych i zagranicznych dokonywanych w ciągu wszystkich 9 lat. Wykresy po lewej stronie tej tabeli ilustrują wskaźniki udziałów wskazań na poszczególne atrakcje w stosunku do sumy wszystkich wskazań. Natomiast na wykresach znajdujących się po prawej stronie tabeli zilustrowano wskaźniki udziałów w przekroju danej atrakcji. W pierwszym przypadku wskaźniki sumują się do 100 w ramach danej grupy turystów, a w drugim przypadku w ramach danej atrakcji.

Przewagę wskazań przez turystów zagranicznych w stosunku do turystów krajowych obserwuje się tu w odniesieniu do Wawelu, a w następnej kolejności w odniesieniu do Kazimierza. Odwrotnie jest w przypadku Łagiewnik, Nowej Huty oraz bulwarów Wisły, które to atrakcje są częściej wymieniane przez turystów krajowych niż turystów zagranicznych.

Ostatnia tab. 86 zawiera podobne parametry jak tab. 85, ale nie dla wszystkich lat, lecz tylko w odniesieniu do danych dla roku 2015 (lewa część tabeli) oraz dla roku 2016 (prawa część tabeli). Ponadto w tym przypadku zmienia się skład grup największych atrakcji, gdyż do tej grupy w roku 2015 zostało zaliczone Podgórze zamiast Nowej Huty, a w roku 2016 pojawił się także Oświęcim

w miejsce bulwarów Wisły. Rozbieżności liczebności wskazań są tu znacznie większe niż w przypadku danych zagregowanych, a także mają one zróżnicowany kierunek.

Tabela 82. Udziały procentowe atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów krajowych w latach 2008-2016

		PL									PL Suma	Suma
A	Atrakcje największe	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
1	Rynek Główny	27,69%	27,77%	25,53%	30,00%	28,40%	29,23%	32,87%	41,37%	29,88%	29,90%	28,36%
2	Wawel	17,27%	22,54%	17,36%	13,75%	12,30%	13,85%	22,45%	21,83%	23,63%	18,16%	20,89%
3	Stare Miasto	19,09%	19,25%	19,22%	18,94%	22,75%	19,05%	11,41%	10,21%	15,22%	17,51%	17,32%
4	Kazimierz Krakowski	11,09%	10,89%	13,00%	13,11%	10,72%	13,73%	12,43%	11,66%	9,96%	11,93%	13,00%
5	Łagiewniki	4,86%	3,19%	6,51%	6,04%	5,18%	3,87%	6,39%	4,00%	6,97%	5,16%	4,14%
6	Nowa Huta	8,47%	4,48%	5,50%	4,59%	5,48%	5,47%	1,72%	1,30%	2,51%	4,58%	3,59%
7	Wisła bulwary i okolice	3,22%	4,19%	3,30%	4,41%	4,07%	5,19%	4,50%	3,05%	2,51%	3,92%	3,44%
B	Atrakcje przeciętne											
8	Podgórze	1,00%	0,84%	0,72%	1,34%	1,38%	2,05%	1,96%	1,37%	2,19%	1,39%	1,90%
9	Salwator	2,42%	1,81%	3,14%	2,10%	2,54%	1,90%	1,96%	2,36%	2,75%	2,30%	1,70%
10	Aleje Trzech Wieszczów	2,37%	1,77%	1,91%	1,40%	1,71%	1,27%	1,32%	0,80%	1,67%	1,61%	1,33%
11	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	0,47%	0,70%	0,90%	0,67%	1,23%	0,75%	0,37%	0,65%	0,44%	0,69%	0,96%
12	Wieliczka	0,10%	0,25%	0,29%	0,30%	0,48%	0,10%	0,57%	0,19%	0,12%	0,27%	0,76%
13	Rakowice	0,87%	1,04%	0,88%	1,21%	1,29%	1,37%	0,72%	0,34%	0,56%	0,95%	0,64%
14	Auschwitz Birkenau	0,02%	0,00%	0,03%	0,03%	0,03%	0,02%	0,12%	0,00%	0,12%	0,04%	0,56%
C	Atrakcje drugorzędne											
15	Galeria Handlowa	0,20%	0,32%	0,40%	0,16%	0,36%	1,00%	0,30%	0,38%	0,20%	0,38%	0,34%
16	Tynec	0,32%	0,16%	0,43%	0,21%	0,21%	0,22%	0,50%	0,19%	0,16%	0,27%	0,28%
17	Bronowice	0,17%	0,09%	0,24%	0,97%	0,66%	0,50%	0,10%	0,00%	0,04%	0,32%	0,16%
18	Zakrzówek	0,12%	0,34%	0,19%	0,46%	0,12%	0,15%	0,10%	0,19%	0,44%	0,23%	0,16%
19	inne	0,05%	0,07%	0,05%	0,08%	0,39%	0,00%	0,05%	0,04%	0,28%	0,10%	0,14%
20	Bielany Klasztor	0,07%	0,07%	0,13%	0,13%	0,12%	0,02%	0,00%	0,00%	0,04%	0,07%	0,08%
21	Balice lotnisko	0,05%	0,09%	0,03%	0,00%	0,15%	0,15%	0,02%	0,00%	0,16%	0,07%	0,05%
22	Zakopane	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,06%	0,00%	0,00%	0,00%	0,04%	0,01%	0,05%
23	Wadowice	0,02%	0,02%	0,00%	0,00%	0,03%	0,02%	0,12%	0,00%	0,00%	0,03%	0,05%
24	Jura Krakowsko- Częstochowska	0,00%	0,05%	0,03%	0,00%	0,09%	0,02%	0,00%	0,08%	0,00%	0,03%	0,04%
25	Częstochowa	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,09%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,01%	0,03%
26	Kryspinów	0,00%	0,07%	0,03%	0,05%	0,00%	0,05%	0,00%	0,00%	0,08%	0,03%	0,02%
27	Pieniny	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,15%	0,00%	0,00%	0,00%	0,04%	0,02%	0,02%
28	Swoszowice	0,02%	0,00%	0,19%	0,03%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,02%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

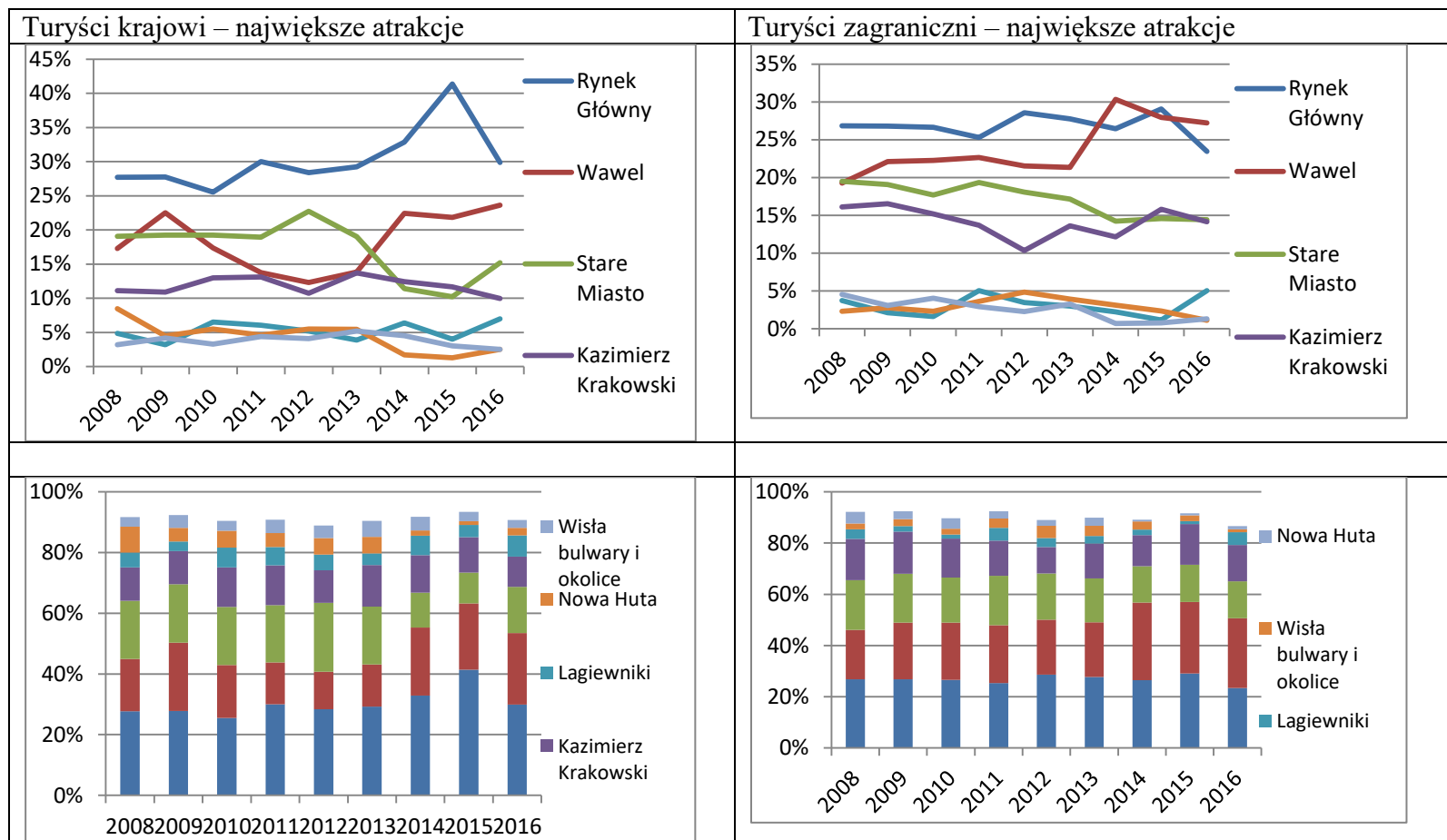
Tabela 83. Udziały procentowe atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów zagranicznych w latach 2008-2016

A	Atrakcje największe	Zagr									Zagr Suma	Suma
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016		
1	Rynek Główny	26,83%	26,80%	26,63%	25,28%	28,58%	27,76%	26,43%	29,05%	23,44%	26,78%	28,36%
2	Wawel	19,25%	22,09%	22,27%	22,64%	21,51%	21,34%	30,32%	27,94%	27,21%	23,68%	20,89%
3	Stare Miasto	19,47%	19,07%	17,67%	19,33%	18,07%	17,13%	14,21%	14,57%	14,42%	17,13%	17,32%
4	Kazimierz Krakowski	16,12%	16,51%	15,18%	13,66%	10,34%	13,59%	12,12%	15,80%	14,14%	14,10%	13,00%
5	Łagiewniki	3,71%	2,11%	1,60%	5,02%	3,44%	2,99%	2,22%	1,14%	5,01%	3,09%	4,14%
6	Nowa Huta	4,54%	3,06%	4,02%	2,91%	2,26%	3,25%	0,69%	0,76%	1,30%	2,57%	3,59%
7	Wisła bulwary i okolice	2,30%	2,74%	2,30%	3,58%	4,83%	3,91%	3,10%	2,32%	1,10%	2,95%	3,44%
B	Atrakcje przeciętne											
8	Podgórze	1,63%	1,72%	2,79%	1,98%	1,96%	3,12%	3,17%	2,73%	2,51%	2,42%	1,90%
9	Salwator	1,50%	0,81%	0,67%	1,00%	1,42%	1,38%	0,98%	0,97%	0,85%	1,09%	1,70%
10	Aleje Trzech Wieszczów	2,24%	1,02%	1,01%	0,87%	1,17%	1,76%	0,29%	0,26%	0,42%	1,05%	1,33%
11	Kraków Całe miasto nocą atmosfera	0,69%	0,84%	2,52%	0,81%	1,70%	1,82%	0,59%	0,62%	1,27%	1,23%	0,96%
12	Wieliczka	0,33%	1,16%	0,64%	0,98%	1,90%	0,48%	1,93%	1,14%	2,96%	1,25%	0,76%
13	Rakowice	0,36%	0,25%	0,61%	0,46%	0,39%	0,44%	0,16%	0,15%	0,06%	0,33%	0,64%
14	Auschwitz Birkenau	0,11%	0,88%	0,52%	0,46%	0,50%	0,07%	2,68%	1,64%	3,46%	1,09%	0,56%
C	Atrakcje drugorzędne											
15	Galeria Handlowa	0,00%	0,14%	0,43%	0,11%	0,56%	0,61%	0,26%	0,21%	0,28%	0,30%	0,34%
16	Tyniec	0,36%	0,42%	0,64%	0,38%	0,31%	0,11%	0,03%	0,21%	0,08%	0,28%	0,28%
17	Bronowice	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%	0,03%	0,00%	0,00%	0,01%	0,16%
18	Zakrzówek	0,08%	0,14%	0,06%	0,05%	0,08%	0,00%	0,20%	0,18%	0,11%	0,10%	0,16%
19	inne	0,08%	0,04%	0,09%	0,19%	0,53%	0,00%	0,16%	0,06%	0,51%	0,18%	0,14%
20	Bielany Klasztor	0,17%	0,04%	0,06%	0,14%	0,14%	0,11%	0,00%	0,06%	0,00%	0,08%	0,08%
21	Balice lotnisko	0,00%	0,04%	0,03%	0,03%	0,08%	0,00%	0,07%	0,00%	0,06%	0,03%	0,05%
22	Zakopane	0,00%	0,11%	0,06%	0,05%	0,06%	0,07%	0,13%	0,06%	0,28%	0,09%	0,05%
23	Wadowice	0,14%	0,00%	0,06%	0,03%	0,03%	0,04%	0,13%	0,00%	0,14%	0,06%	0,05%
24	Jura Krakowsko- Częstochowska	0,03%	0,04%	0,06%	0,03%	0,03%	0,00%	0,07%	0,15%	0,11%	0,05%	0,04%
25	Częstochowa	0,06%	0,00%	0,00%	0,00%	0,08%	0,00%	0,03%	0,00%	0,23%	0,04%	0,03%
26	Kryspinów	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,00%	0,02%
27	Pieniny	0,00%	0,00%	0,06%	0,00%	0,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,03%	0,01%	0,02%
28	Swoszowice	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,02%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

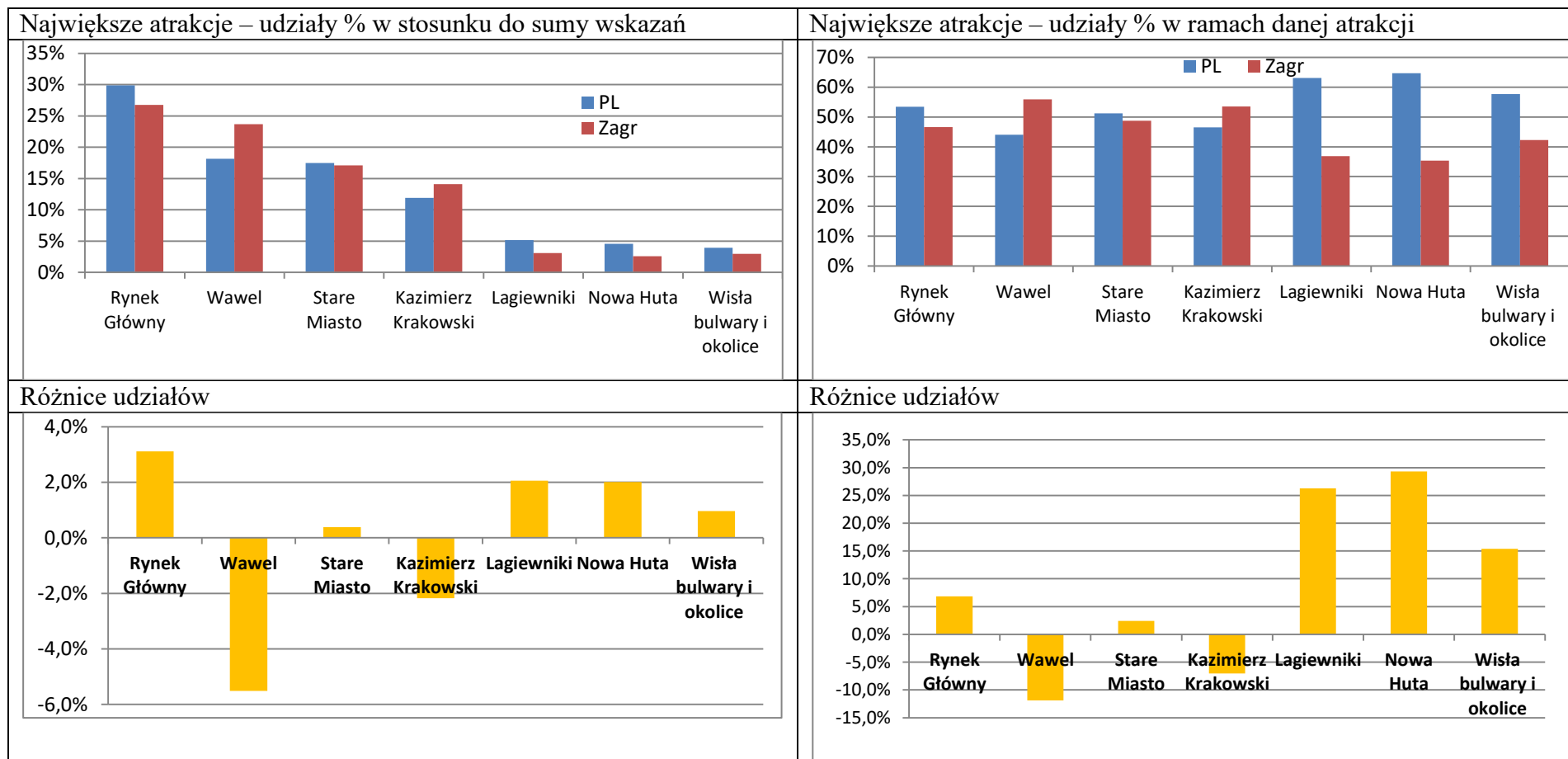
Opracowanie autorskie zespołu ekspertów: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Tabela 84. Największe atrakcje (A) wskazywane w latach 2008-2016 przez turystów krajowych i zagranicznych

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

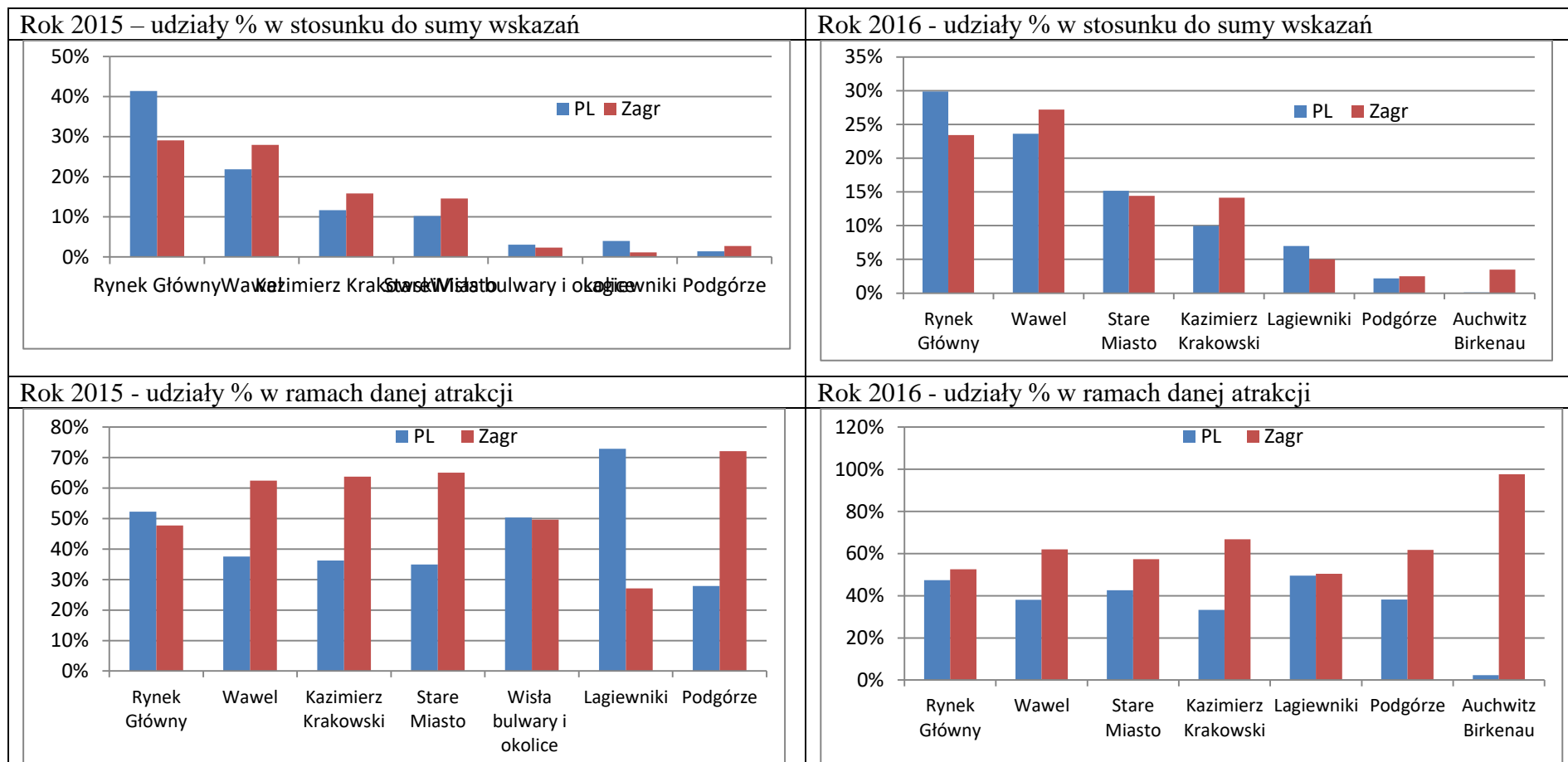
Tabela 85. Porównanie atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów krajowych i zagranicznych na podstawie danych sumarycznych za lata 2008-2016

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski,

Tabela 86. Porównanie atrakcji wskazywanych przez turystów krajowych i zagranicznych w latach 2015 i 2016 w grupie największych atrakcji (A)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

9.5. Potencjalne cele dalszej podróży respondentów po pobycie w Krakowie

Tabela 87. Potencjalne miejsca/miejscowości na przyszłej trasie turysty po wyjeździe z Krakowa.

Jakie miejsca/miejscowości chce odwiedzić krakowski turysta?	Ranking
Zakopane	1
Warszawa	2
Wrocław	3
Kalwaria Zebrzydowska	4
Gdańsk	5
Katowice	6
Praga(Czechy)	7
Niepołomice	8
Tarnów	9
Opole	10
Brzegi	10
Rzeszów	11
Toruń	12
Kielce	12
Berlin (Niemcy)	12
Budapeszt (Węgry)	13
Bielsko-Biała	13
Łódź	14

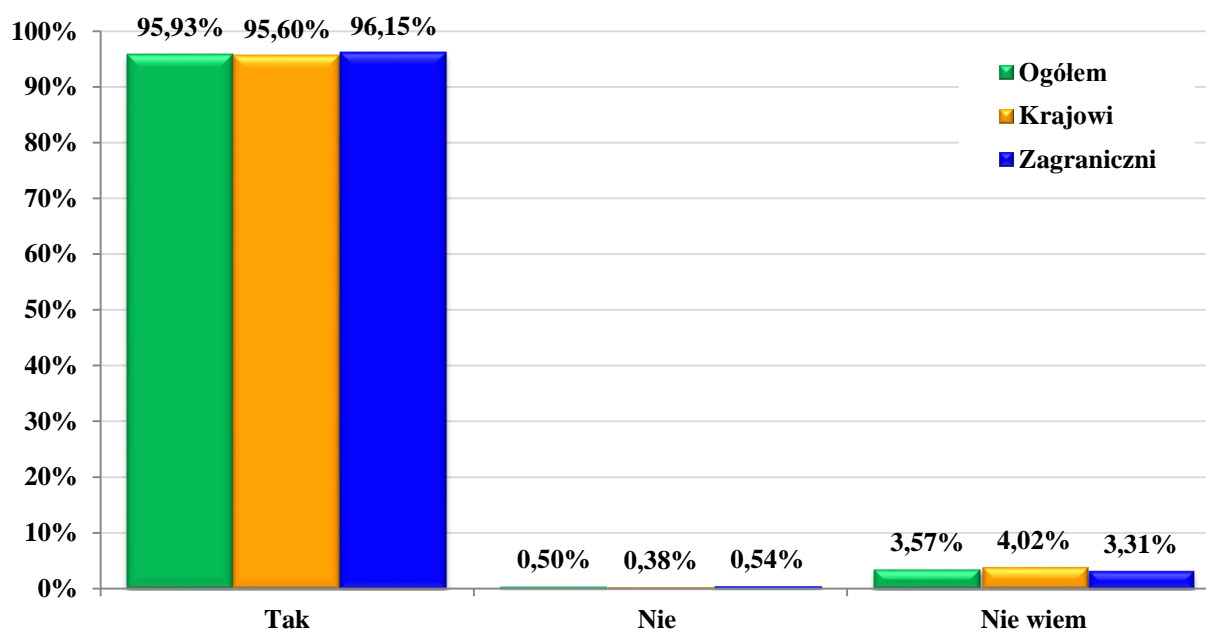
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rozdział X. Efekt lojalności turystów względem Krakowa w 2016 r.

10.1. Rekomendacja Krakowa znajomym

Odwiedzający Kraków w 2016 r. w niemal 96% zadeklarowali, że polecą miasto znajomym. Dotyczyło to zarówno gości z Polski jak i z zagranicy. Odsetek twierdzących, że nie będą rekomendować Krakowa innym turystom kształtował się na poziomie 0,5% i był minimalnie mniejszy wśród odwiedzających krajowych niż wśród zagranicznych – zob. Rysunek 95. Z kolei niezdecydowanych w tej kwestii było ok. 3,6% gości – nieznacznie więcej wśród Polaków niż wśród cudzoziemców.

Rysunek 95. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do rekomendacji miasta znajomym w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W relacji do roku ubiegłego w 2016 r. zachowane zostały niemal identyczne udziały poszczególnych odpowiedzi na pytanie o rekomendację Krakowa znajomym – zob. tab. 88.

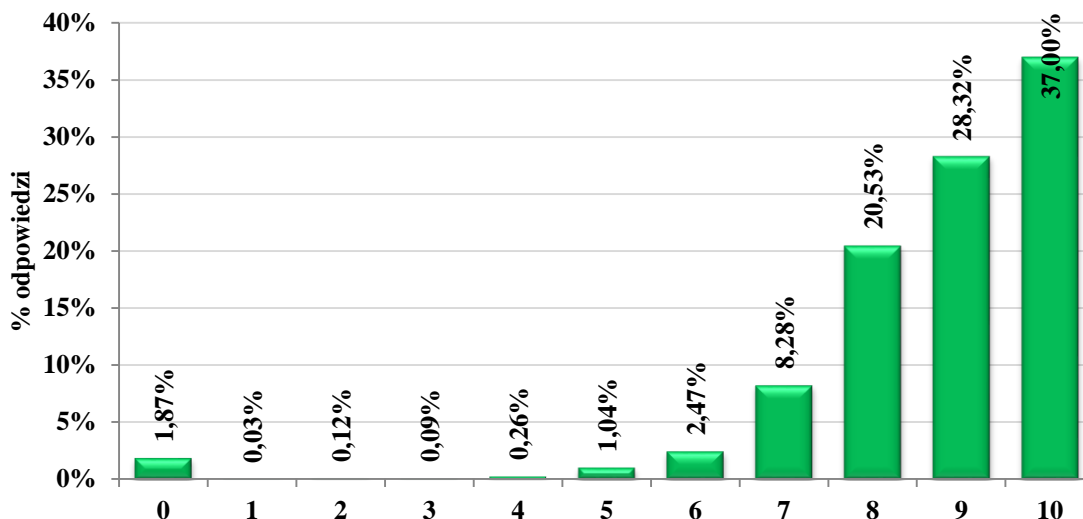
Tabela 88. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do rekomendacji miasta znajomym w latach 2011-2016 (w %)

Deklaracja rekomendacji	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tak	89	91	90	98	96	95,60
Nie	1	1	1	0	0	0,38
Nie wiem	10	8	9	2	4	4,02
Deklaracja rekomendacji	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tak	90	87	89	97	96	96,15
Nie	1	1	1	0	0	0,54
Nie wiem	9	12	10	3	4	3,31

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

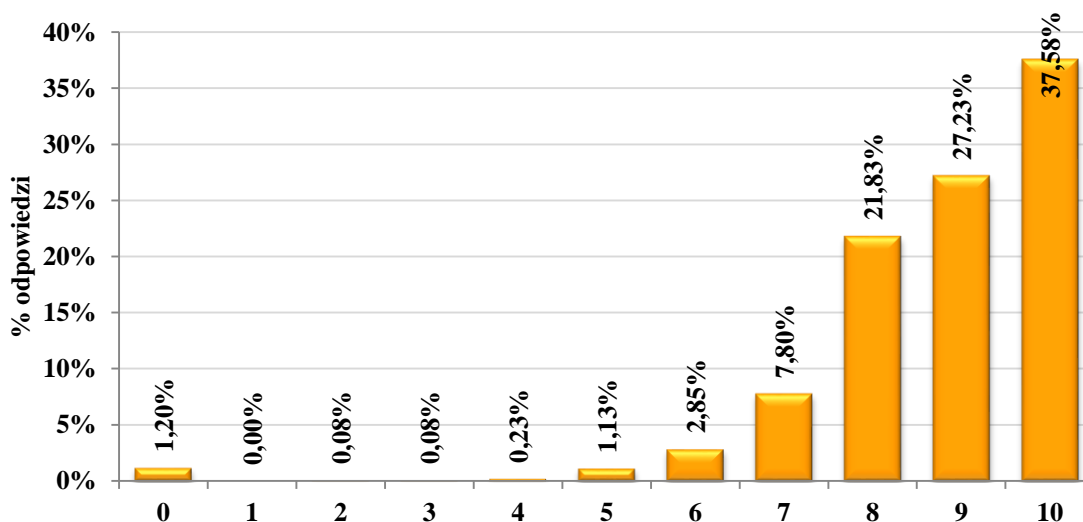
Satysfakcję i lojalność odwiedzających Kraków w 2016 r. zbadano również w oparciu o wskaźnik NPS (*Net Promoter Score*). Respondentom zadano mianowicie pytanie o to, jak bardzo prawdopodobne jest, że polecą oni Kraków swoim znajomym. Odpowiedzi goście udzielali za pomocą 11-stopniowej skali w przedziale od 0 do 10, gdzie „0” oznaczało brak chęci polecenia, a „10” świadczyło o pełnej lojalności i zadowoleniu z pobytu w mieście. Wyniki odpowiedzi na to pytanie prezentuje Rysunek 96 (dla ogółu odwiedzających), Rysunek 97 (dla gości krajowych) i Rysunek 98 (dla gości zagranicznych).

Rysunek 96. Skłonność odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi)

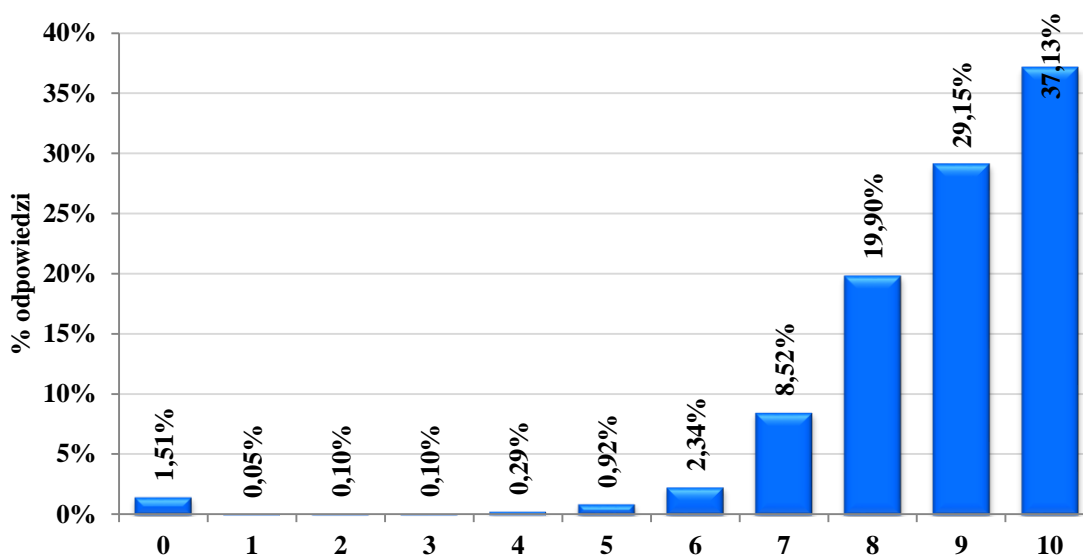
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 97. Skłonność krajowych odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Rysunek 98. Skłonność zagranicznych odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi)

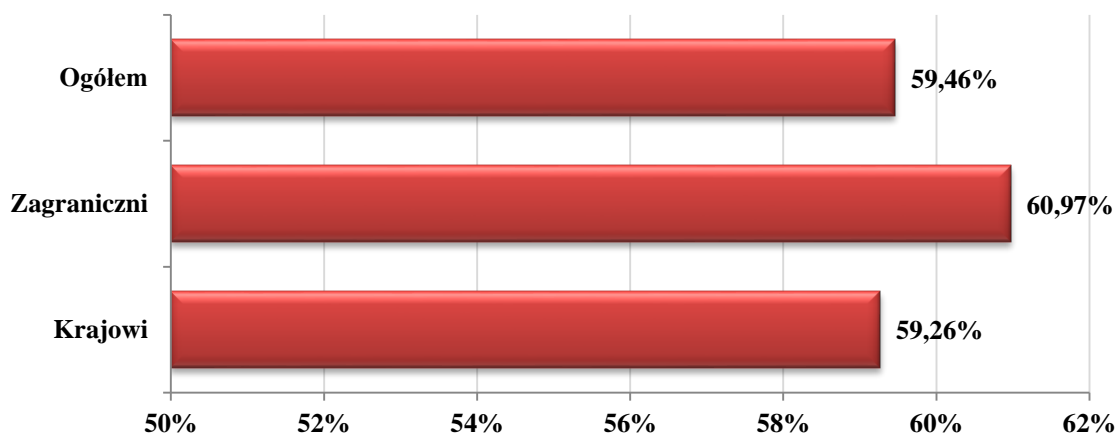
Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Obliczając NPS, respondentów dzieli się na trzy grupy: krytyków (tych, którzy udzielili odpowiedzi w przedziale od 0 do 6), pasywnych (odpowiadających w przedziale 7-8) oraz promotorów (osób, które zadeklarowały chęć do wyrażenia swojej pozytywnej opinii oraz rekomendowania firmy / produktu itd. swoim znajomym w przedziale 9-10). Sam wskaźnik NPS jest wynikiem prostego równania i otrzymuje się go po odjęciu procenta czynnych krytyków od procenta promotorów. Wynik może być ujemny lub dodatni – w przedziale od -100% (kiedy wszyscy respondenci znajdują się w grupie krytyków) do 100% (gdy wszyscy respondenci są chętni do polecenia firmy / produktu). Zakłada się, że wskaźnik dodatni świadczy już o dobrych standardach, a przy wyniku wyższym niż 50% można mówić o sukcesie.

Wyniki w ten sposób policzonego NPS dla Krakowa prezentuje Rysunek 99. Jak łatwo zauważyć, zarówno w przypadku odwiedzających ogółem, jak i gości krajowych oraz zagranicznych, wysokość NPS przekracza 59%, co świadczy o sukcesie Krakowa w dziedzinie satysfakcjonowania przyjeżdżających do miasta gości. W segmencie zagranicznych odwiedzających wartość NPS jest nawet bliska 61%. Miasto może być zatem

dumne z takich rezultatów w zakresie spełniania oczekiwań przybywających do niego uczestników ruchu turystycznego.

Rysunek 99. Wysokość wskaźnika NPS dla Krakowa w 2016 r.

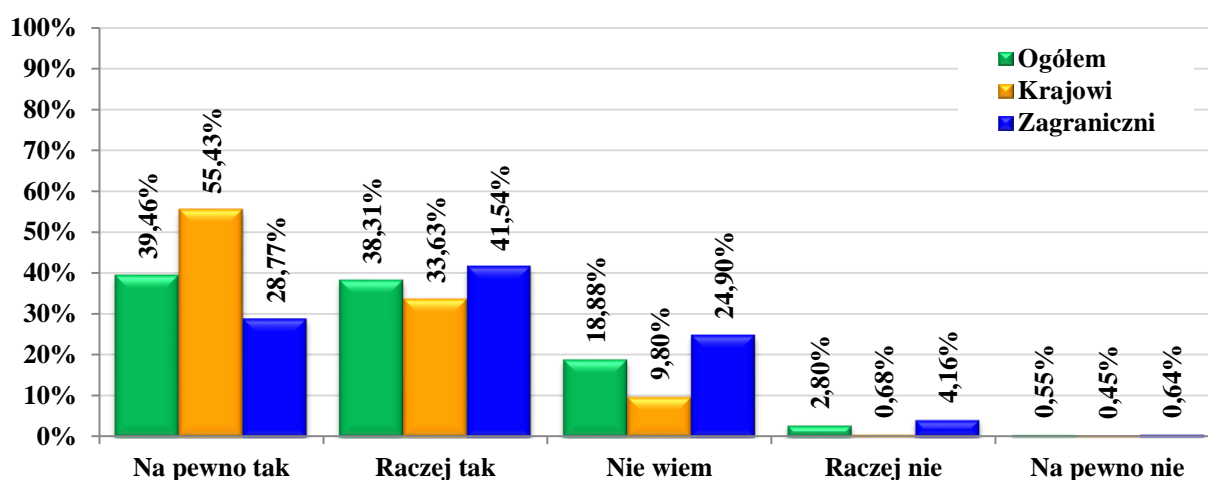

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

10.2. Deklaracja ponownych odwiedzin Krakowa

Ponad 3/4 uczestników ruchu turystycznego w Krakowie w 2016 r. zadeklarowało, że ponownie przyjedzie do miasta w przyszłości – ponad 39% osób było tego pewnymi, a ponad 38% odpowiedziało: „raczej tak”. Tylko niewiele ponad 3% raczej Krakowa powtórnie nie odwiedzi, a ok. 19% było niezdecydowanych. Dane te prezentuje Rysunek 100.

Rysunek 100. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do ponownej wizyty w mieście w 2016 roku (w %)

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W segmencie gości krajowych w porównaniu do roku poprzedniego nieznacznie (o 1,43 pkt%) wzrósł odsetek deklarujących na pewno ponowną wizytę w Krakowie, a zmniejszył się udział niezdecydowanych (o 1,2 pkt%). Natomiast w grupie odwiedzających zagranicznych zaobserwowano sytuację odwrotną (odpowiednio: spadek o 5,23 pkt% i wzrost o 2,9 pkt%) – zob. Tabela 89.

Tabela 89. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do ponownej wizyty w mieście w latach 2011-2016 (w %)

Deklaracja rekomendacji	KRAJOWI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Na pewno tak	51	49	46	64	54	55,43
Raczej tak	37	38	42	31	34	33,63
Nie wiem	12	12	10	5	11	9,80
Raczej nie	1	1	2	0	1	0,68
Na pewno nie	0	0	0	0	0	0,45

Tabela 89 cd. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do ponownej wizyty w mieście w latach 2011-2016 (w %)

Deklaracja rekomendacji	ZAGRANICZNI %					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Na pewno tak	30	25	28	28	34	28,77
Raczej tak	43	49	44	40	41	41,54
Nie wiem	23	22	23	29	22	24,90
Raczej nie	3	3	5	3	3	4,16
Na pewno nie	1	1	0	0	0	0,64

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

Główne wnioski końcowe z badań ruchu turystycznego w Krakowie w 2016 r.

1. Istnieje uzasadniona konieczność objęcia badaniami kolejnych okresów sezonowych w Krakowie tak, aby móc precyzyjnie określić dyspersję turystów i mieć dane pozwalające na podejmowanie działań deglomeracyjnych ruchu turystycznego w obrębie administracyjnym miasta Krakowa.

Tabela nr 89 przedstawia podstawową symulację wielkości przyszłej próby badawczej dla kwartału, ½ roku, całego roku.

Tabela 90. Wariant 1300000 / 0,5 / 0,95 ←=====

rok	półrocze	kwartał	n	e-precyzja	N	ufność	alfa	u	frakcja	$u^2 \cdot f^* (1-f)$
12	6	3								
14400	7200	3600	1200	2,8%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
13200	6600	3300	1100	3,0%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
12000	6000	3000	1000	3,1%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
10800	5400	2700	900	3,3%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
9600	4800	2400	800	3,5%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
8400	4200	2100	700	3,7%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
7200	3600	1800	600	4,0%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
6000	3000	1500	500	4,4%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
4800	2400	1200	400	4,9%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
3600	1800	900	300	5,7%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska

W symulacji przyjęto:

- a) Poziom ufności - 95%. Prawdopodobieństwo popełnienia pomyłki w poniższych ustaleniach to 5%.
- b) W jednym miesiącu nie będzie więcej niż 1 300 000 odwiedzających. Można wstawić większą liczbę to i tak niczego nie zmieni.
- c) W roku 2016 ankieta w liczbie 3600 na kwartał zapewniała dokładność wnioskowania z błędem 2,8% dla III kwartału oraz 5,7% dla całego roku.

1. Aby doprowadzić do tego samego poziomu precyzji (błąd poniżej 2,8%) dla **całego roku** trzeba podwoić liczbę ankiet do 7200 w cyklu półrocznym (6 miesięcy po 1200 ankiet miesięcznie).
2. Jeżeli pozostawimy obecną liczbę ankiet i będziemy pobierać 6 miesięcy po 600 ankiet, to precyzja w cyklu półrocznym się pogorszy z 2,8% do 4%, ale w skali roku poprawi z 5,7% do 4%.
3. Wariant środkowy to 6 x 900 ankiet = 5400, co daje błąd na poziomie 3,3% (pogorszenie o 0,5*), ale w skali roku polepszenie z 5,7% do 3,3%.
4. Inne warianty są podane w poniższej tabeli nr 91.

Tabela 91. Pozostałe warianty przedłużenia okresu ankietowania z 3 do 6 miesięcy

rok	półrocze	kwartał	n	e-precyzja	N	ufność	alfa	u	frakcja	$u^{2*f}*(1-f)$
12	6	3								
7200	3600	1800	600	4,0%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
8400	4200	2100	700	3,7%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
9600	4800	2400	800	3,5%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
10800	5400	2700	900	3,3%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
12000	6000	3000	1000	3,1%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
13200	6600	3300	1100	3,0%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96
14400	7200	3600	1200	2,8%	1 300 000	0,95	0,05	1,96	0,5	0,96

Uzasadnienie rozszerzenia badania obrazują indeksy dynamiki, które kształtowały się w poszczególnych miesiącach ubiegłych lat na zróżnicowanym poziomie. Warto jednak zwrócić uwagę na ostatnie 3 badane okresy (2014/2013, 2015/2014, 2016/2015), kiedy to miesięczne indeksy dynamiki w segmencie turystyki krajowej zasadniczo przekraczały indeksy dynamiki w segmencie turystyki zagranicznej, jednak w ostatnim badanym okresie indeks turystyki zagranicznej przewyższał indeks turystyki krajowej, szczególnie w miesiącach styczeń-kwiecień, jak również październik-grudzień. Patrz strona 41 tabela nr 14.

1. Założyć monitoring rejestrujący cyfrowo ruch turystyczny w krzyżu Sukiennic i wejściach/wyjściach ulic prowadzących do Rynku Głównego w celu bieżącej analizy przepływu strumieni ruchu turystycznego w tym obszarze miasta.

2. W pierwszych dwóch miesiącach roku (styczeń-luty) dominują turyści krajowi, natomiast w kolejnych miesiącach (marzec-czerwiec) następuje równowaga pomiędzy tymi dwoma analizowanymi grupami, w okresie letnim aż do października zauważalna jest przewaga turystów zagranicznych, a w ostatnich dwóch miesiąca roku (listopad-grudzień) obserwuje się dominację turystów krajowych.
3. Ogólnie można stwierdzić, iż wskaźniki sezonowości ruchu turystycznego w ostatnich latach kształtowały się na zbliżonym poziomie, zarówno w poszczególnych miesiącach jak i w analizowanych segmentach ruchu turystycznego. Ruch turystyczny w Krakowie cechuje się wysoką sezonowością – w szczycie sezonu wielkość ruchu przekracza przeciętny poziom o 40–50%, natomiast w innych okresach może spaść do 40–50% poniżej przeciętnego poziomu. Szczyt sezonowości ruchu turystycznego obserwuje się w miesiącach sierpień-wrzesień, jednakże zauważalna jest tendencja wzrostu sezonowości już w miesiącach wiosennych (od kwietnia do czerwca), a także w pierwszych miesiącach jesieni, czyli od września do października.
4. W odróżnieniu od poprzednich analiz odnoszących się do lat 2011-2015 w badaniu z 2016 roku uwzględniono szerszy zakres informacji, począwszy od roku 2001. Są to dane najbardziej zagregowane w czasie, dlatego też poszerzenie horyzontu czasowego pozwala na uchwycenie generalnych tendencji kształtowania się ruchu turystycznego w Krakowie. Analiza przytoczonych informacji pozwala na sformułowanie przesłanek do ustalenia globalnego ruchu turystycznego w m. Krakowie (więcej por. rozdz. III).
5. Warto tu zwrócić uwagę na:
  - stabilny wzrost liczby korzystających z noclegów w obydwóch segmentach ruchu turystycznego, z jedynym załamaniem w 2008 roku,
  - wyrównanie udziałów zagranicznego i krajowego ruchu turystycznego w ostatnich latach, z niewielką przewagą turystów zagranicznych w roku 2013 (6,9%) oraz znaczną przewagą w latach 2004-2007 (rzędu 13,5%-21%),
  - dużą nieregularność ruchomych indeksów dynamiki w obydwóch segmentach ruchu turystycznego.

6. Dla szeregów czasowych zawierających liczby udzielonych noclegów dopasowano liniowe funkcje trendu wraz z prognozami na najbliższe 4 lata do roku 2020, podanymi w tab. 24. Stopień dopasowania funkcji trendu wykorzystanych do wyznaczania prognoz jest wysoki (97% dla turystów krajowych oraz 89% dla turystów zagranicznych). Jak wynika z przytoczonych parametrów, do roku 2020 w obydwóch segmentach liczba noclegów powinna wzrastać; corocznie ok. 4%, a sumarycznie w stosunku do roku 2016 prognozuje się wzrost rzędu 13% dla turystów krajowych oraz 15% dla turystów zagranicznych. Relacje pomiędzy obydwooma segmentami powinny być wyrównane po 50% (rozbieżności wskaźników udziału nie przekraczają 0,5%).
7. W 2016 r. wzrosła zarówno liczba gości z Polski (o 24,5%) jak i z zagranicy (o 10,7%). Obie te wielkości osiągnęły najwyższy jak dotychczas poziom – pierwsza 9,25 mln osób, natomiast druga 2,9 mln osób.
8. Wg szacunków w 2016 r. nocowało w Krakowie 8,5 mln turystów (łącznie z uczestnikami Światowych Dni Młodzieży). Było to o 4,29% więcej niż roku ubiegłym.
9. Wzrost liczby turystów w Krakowie w 2016 r. dotyczył tak Polaków jak i obcokrajowców, przy czym w tej drugiej grupie był on nieznacznie większy (o 5,16%) niż w pierwszej (o 3,91%). W konsekwencji w 2016 r. nocowało w Krakowie 5,85 mln uczestników krajowego i 2,65 mln uczestników zagranicznego ruchu przyjazdowego do miasta.
10. Rok 2016 charakteryzował się dużym zwiększeniem szacunkowej liczby odwiedzających jednodniowych Kraków, tj. gości nienocujących w mieście. Była ona bowiem aż o 92,11% większa niż w roku ubiegłym i osiągnęła poziom 3,65 mln (łącznie z uczestnikami Światowych Dni Młodzieży).
11. Zwiększenie liczby odwiedzających jednodniowych w 2016 r. odnotowano zarówno w segmencie gości z Polski jak i z zagranicy, przy czym w tej drugiej grupie było ono bardziej znaczące – o 150% (podczas gdy wśród jednodniowych gości krajowych o 88,89%). Należy dodać, że szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych okazała się w 2016 r. największa z wszystkich analizowanych lat – 3,4 mln gości z Polski i 0,25 mln odwiedzających z zagranicy.

12. Pomimo odnotowanego wzrostu przyjazdów o ponad 75 tys. z 10 głównych kierunków geograficznych zmniejszył się ich udział procentowy w całym strumieniu ruchu przyjazdowego do Krakowa z zagranicy o 1.03%. Tak więc zmiana struktury % udziałów w strumieniu ruchu turystycznego nie oznacza automatycznie zmniejszenia się ilości osób przyjeżdżających do danej destynacji.
13. Nastąpiła dywersyfikacja geograficzna kierunków, z których turyści docierają do Krakowa i jest to z punktu widzenia zabezpieczenia strumienia ruchu turystycznego bardzo korzystne dla branży obsługującej turystów. Z analizy dotychczasowych danych wynika, że Kraków jest w doskonałej sytuacji i z 10 kierunków geograficznych pozyskuje 78% całości strumienia ruchu turystycznego. Światowe Dni Młodzieży, prawdopodobnie (to będzie sprawdzane w kolejnych latach) uaktywniły inne, do tej pory mniej aktywne źródła ruchu turystycznego, a które przy motywacji „sacrum” mogą trwale wpisać się w coroczny strumień ruchu turystycznego docierający do Krakowa. To powinno również wpłynąć na dalszą dywersyfikację strumienia ruchu turystycznego i jeszcze bardziej uniezależnić miasto od zdarzeń geopolitycznych o wymiarze tak lokalnym jak i kontynentalnym.
14. Po kolejnych latach pomiaru widać, że rynek przyjazdów z Wielkiej Brytanii w dalszym ciągu okazał się być stosunkowo mało wrażliwy na problemy światowego kryzysu gospodarczego. W dalszym ciągu wiążemy ten efekt z dużą, nową diasporą polską w Wielkiej Brytanii i osobistą, mieszkających tam Polaków, promocją Polski wśród brytyjskich znajomych i przyjaciół. Swój olbrzymi udział w sukcesie tego rynku mają niewątpliwie również niskobudżetowi przewoźnicy lotniczy (LCC) operujący na tym kierunku. Jednocześnie w dalszym ciągu przypominamy stanowisko Stanisława Lema z 1978 roku, który stwierdził, iż: „niekoniecznie musimy się godzić z tym, że wspaniałe techniki komunikacyjne służą temu, żeby zamiast się upić na swoim podwórku, przebrany za turystę debil mógł to uczynić w pobliżu bazyliki Świętego Piotra”⁵¹, gdyż prawdą jest, że zachowania niektórych turystów odwiedzających Kraków mogą szokować tak mieszkańców Krakowa jak i pozostałych turystów. Jednocześnie wyrównujący się na rynku krakowskim stosunek ceny świadczonych usług w stosunku do ich jakości (prawie 70% cen

---

⁵¹ LEM, St., *Głos Pana*, Wydawnictwo Literackie Kraków 1978 r. s. 185

odpowiednich), może również powodować zmniejszenie się ilości takich „turystów”, o których wspomina St. Lem, a którzy poszukują możliwości multiplikacji swoich pieniędzy w tanich destynacjach w ramach znanego w obsłudze ruchu turystycznego „efektu kaskadowego”. To, między innymi, może tłumaczyć kolejny spadek o 2, 5% udziałów w strukturze docierającego do Krakowa strumienia ruchu turystycznego, a generowanego w Wielkiej Brytanii.

15. W 2016 roku odnotowano ponownie w przyjazdach z Niemiec, w stosunku do roku 2015, spadek struktury udziałów z tego kierunku o prawie 1,5 pkt%.

16. Tradycyjnie w pierwszej „piątce” krajów wiodących prym w przyjazdach do Krakowa znalazły się Hiszpania, Włochy i Francja. Godnym zwrócenia uwagi, w stosunku do roku 2015, jest wzrost w 2016 roku o ponad 1 pkt% udziałów przyjazdów z Hiszpanii i Włoch. Udział w strukturze przyjazdów turystów z każdego z tych trzech krajów oscyluje w dalszym ciągu w granicach 7-10% całości udziałów, co zdaje się potwierdzać stabilną pozycję strumienia turystyki przyjazdowej z tego kierunku do Krakowa.

17. Po wydarzeniach z czwartku 14 lipca 2016 roku w Nicei (i kolejnych przyszłych aktach terroryzmu) należy spodziewać się intensyfikacji przyjazdów do Polski, w tym również do Krakowa, tak z Francji jak również z innych krajów Europy i świata, dlatego że: *„turysta poszukuje w trakcie swojej podróży takich miejsc (destynacji), w których będzie się czuł:*

- *dobrze,*
- *bezpiecznie,*

Oznacza to, że każdy stan identyfikowany przez turystę, jako zagrożenie dla jego:

- *życia,*
- *zdrowia,*
- *mienia*
- *czy też tylko realizacji planów wakacyjnych,*

będzie powodował u niego zmianę kierunku wyjazdu, a w krańcowym przypadku nawet rezygnację z niego”.

18. W przyjazdach z Włoch w 2016 roku odnotowano mały wzrost udziałów struktury procentowej strumienia ruchu turystycznego o niespełna 1 pkt%. Udziały rynku

- włoskiego (podobnie jak francuskiego i hiszpańskiego) kształtują się niezmiennie od ostatnich 5 lat w przedziale 8,0%-10%, co wyraźnie stabilizuje również ten rynek jako istotny dla krakowskiej turystyki przyjazdowej.
19. Notujemy powrót do dawnej pozycji z poprzednich lat wielkości przyjazdowego strumienia ruchu turystycznego z Ukrainy. Spada natomiast o ½ w stosunku do roku 2015 przyjazd turystów z Rosji. Powrót przyjazdów z Rosji do poziomu z 2014 roku, mimo utrzymania decyzji o zamknięciu od 23 września 2014 bezpośredniego połączenia Aerofłotu na trasie Moskwa – Kraków, wymaga głębszej analizy zjawiska. Obserwacja uczestnicząca i analiza danych wskazują na przyjazd Rosjan do Krakowa samochodami osobowymi. Jak sygnalizowano wcześniej, w poprzednim roku (zauważa się kompensacyjny w stosunku do Rosji) wynik przyjazdów turystów z Ukrainy i ich wydatków podczas pobytu w Krakowie w latach 2014 i 2015, co może sugerować, że spora część anonimowych respondentów rosyjskojęzycznych z uwagi na niepewną sytuację polityczną na linii Moskwa-Kijów, a może nawet Rosja-Polska, wolała określić się podczas kontaktu z ankierem jako mieszkańiec Ukrainy. Może właśnie dlatego od 2014 roku kraje te zmieniają wzajemnie miejsce w rankingu udziałów procentowych w strumieniu przyjazdów do Krakowa.
  20. Odnotowano w 2016 roku wzrost udziałów przyjazdów ze Stanów Zjednoczonych w stosunku do roku 2015 o prawie 1 pkt%, co oznacza powrót do poziomu udziałów procentowych z tego kierunku z lat poprzednich z wynikiem 4,53 pkt%.
  21. Odwiedzający w 2016 roku z pierwszych w rankingu 6 krajów⁵² stanowią ponad 55% (55,72%) strumienia ruchu turystycznego, co stanowi spadek udziałów pierwszej szóstki w stosunku do roku 2015 (58,25%) o 2,5 pkt% całości udziałów wszystkich gości z zagranicy przebywających w Krakowie.
  22. Zjawisko „dywersyfikacji strumieni ruchu turystycznego” jest wyraźnie korzystne dla branży turystycznej Krakowa, gdyż zapobiega „monokulturze turystycznej” i uzależnieniu się miasta od turystów napływających tylko z jednego kierunku geograficznego.
  23. Przyjazdy Polonii oscylują w ostatnich latach 2013– 2016 wokół wartości 18% udziałów całości strumienia przyjazdowego ruchu turystycznego z zagranicy (2016 -

17,7%). Należy spodziewać się, że część tych osób legitymuje się podwójnym obywatelstwem, co oznacza, że jako obywatelom polskim należy im się pomoc państwa polskiego w zakresie bezpieczeństwa, tak jak każdemu innemu obywatelowi naszego kraju. Tym bardziej warto o tym pamiętać przy ewentualnym wprowadzaniu w Krakowie programu „bezpieczeństwa socjalnego turystów i mieszkańców w destynacji Kraków”, co po fali migracyjnej z Afryki Północnej i wydarzeniach terrorystycznych w 2015, 2016 i na początku 2017 roku, staje się bardzo pilnym wyzwaniem tak dla władz miasta jak i województwa.

24. Spośród badanych w Krakowie turystów krajowych w 2016 roku zdecydowanie przeważały osoby z województwa małopolskiego, śląskiego, mazowieckiego i podkarpackiego. Stanowiły one prawie 50% (47,56%) udziałów w kategorii mieszkańców Polski odwiedzających miasto. W 2016 roku mieszkańcy województwa pomorskiego zdystansowali odwiedzających z Dolnego Śląska i Wielkopolski, zajmując piąte miejsce i spychając je na kolejne 6 i 7 miejsce w tabeli struktury procentowej udziałów docierającego do Krakowa, krajowego strumienia ruchu turystycznego. Wynik ten jest bardzo istotny, gdyż jest to kolejne nieościenne województwo, po województwie mazowieckim, którego mieszkańcy frekwentują Kraków jako destynację turystyczną.
25. W podróżach mieszkańców Polski do Krakowa wyraźnie rysuje się ponad 10 procentowa przewaga kobiet nad mężczyznami. Daje to podstawy do formułowania kolejnych zaleceń, aby ujęto w strategii rozwoju turystyki w Krakowie programy przyjazne kobietom, w tym kobietom podróżującym z dzieckiem tak w fazie pre- jak i postnatalnej. Jednocześnie warto pracować nad ofertą miasta wyraźnie dedykowaną mieszkającym w kraju mężczyznom.
26. Z analizy wiekowej respondentów widać, że w przypadku turystów będących w wieku 61-70 lat udział w strukturze nie zmniejsza się, a wynosi niezmiennie około 7-8%. Do tego dochodzi ostatnia kategoria wiekowa -71 i więcej lat- osiągająca 1-2% udział w strukturze przyjazdowego ruchu turystycznego. Osoby w tym wieku są mocno wrażliwe na wszelkie przejawy zagrożeń swojego życia, zdrowia i/lub mienia. Podobnie „wrażliwa” pod tym względem jest kategoria „dzieci i młodzież”, która do

- 16 roku życia zależna jest od decyzji i „wrażliwości” rodziców i/lub opiekunów, a stanowiąca ogółem ponad 7% całości strumienia ruchu turystycznego.
27. Z analizy danych z roku 2016 wynika, że turyści z wykształceniem wyższym - 53% i średnim - 44% łącznie stanowili 97% całości strumienia ruchu turystycznego. W stosunku do lat 2012 – 2014 w 2015 roku ponownie ilość turystów z wykształceniem podstawowym osiągnęła poziom z roku 2013, z wynikiem 3% udziałów.
28. Z analizy danych z roku 2016 wynika, że ogółem wśród turystów ponad 58% struktury strumienia ruchu turystycznego stanowiły osoby aktywne zawodowo. Ta grupa zawodowa dominuje, uzyskując średnią za lata 2012-2016 - 57% udziałów. Na drugim miejscu, z udziałem 21% w 2015 i identyczną (20%) średnią za lata 2012-2016 plasują się studenci. Emeryci uzyskali trzeci wynik z ponad 7% udziałem w strukturze strumienia, tak w 2016 roku jak i jako wynik średni za lata 2012-2016. Czwarte miejsce przypadło, z wynikiem ponad 6% całości strumienia ruchu turystycznego, uczniom, natomiast osoby prowadzące gospodarstwo domowe znalazły się na piątym miejscu z wynikiem niespełna 3,5%. W stosunku do lat 2012 – 2015 w 2016 roku ilość turystów o statusie rencisty i bezrobotnego pozostała na niezmiennym poziomie.
29. Tradycyjnie zdecydowana większość odwiedzających Kraków określała swój status materialny jako dobry lub średni. Pytanie o status materialny dotyczy subiektywnej oceny własnej zamożności dokonanej przez respondenta. Wyniki z 2016 roku potwierdzają obserwacje z lat poprzednich, że najczęściej podróżują osoby zamożne [status materialny dobry i bardzo dobry], stanowiły one w 2016 roku ponad 71% strumienia ruchu turystycznego (średnio za lata 2012-2017 = 77%). Widać jednak również w 2016 roku utrzymywanie wyniku z lat poprzednich, lecz zarazem wyraźną stabilizację na poziomie 12% ogółem w grupie osób o bardzo dobrej sytuacji materialnej. Grupa o złym i bardzo złym statusie materialnym w 2016 roku pozostaje na identycznym jak w latach ubiegłych poziomie - 1%. Jest to wyraźnym dowodem, że osoby subiektywnie biedne, turystycznie również podróżują, chociaż w ograniczonym zakresie. Istnieje realna możliwość przy kumulacji danych

z obserwacji 2003 - 2016, aby przeprowadzić dogłębną analizę właśnie tej grupy turystów

30. W badaniach z 2016 roku odnotowano następujące zmiany w strukturze czasu pobytu turystów krajowych w Krakowie w stosunku do wyników z roku 2015:

- nastąpił wzrost udziałów o ponad 6% pobytów tranzytowych (do 3 godzin)
- odnotowano ponowny wzrost o prawie 10% udziałów w kategorii pobytów jednodniowych bez noclegów (poziom z 2014 roku)
- spadek w kategorii „1 –noc” o ponad 8% udziałów (poziom z 2014 roku)
- spadek w kategorii „2-3 noce” o ponad 3,5% udziałów
- spadek w kategorii „4-7 – nocy” o prawie 6,5% udziałów
- wzrost w kategorii „>7 – nocy” o 2,5% udziałów (poziom z 2013 roku).

W strukturze czasu pobytów obcokrajowców w 2016 roku odnotowano następujące zmiany w stosunku do roku 2015:

- wzrost udziałów o 1,5% pobytów tranzytowych (do 3 godzin) (poziom z 2014 roku)
- wzrost udziałów o 4,5% w kategorii pobytów jednodniowych bez noclegów
- spadek udziałów w kategorii „1 –noc” o ponad 3%
- wzrost udziałów w kategorii „2-3 noce” o ponad 0,5%
- spadek udziałów w kategorii „4-7 – nocy” o ponad 8% (8,16%)
- wzrost udziałów w kategorii „>7 – nocy” o prawie 4% (3, 86%) (poziom z 2014 roku).

Wynik ten wskazuje na zwiększanie pobytów pasanckich (tranzytowych) bez noclegu przez odwiedzających jednodniowych, tak krajowych jak i zagranicznych, przy jednoczesnym wydłużaniu pobytu turystów obu grup szczególnie w kategorii „>7 – nocy”. Jest to informacja zmuszająca do głębszej analizy danych i poszukiwania przyczyn krótszego przebywania w Krakowie tak turystów zagranicznych jak i krajowych. Skrócenie czasu pobytu obydwóch analizowanych grup turystów nie wpłynęło negatywnie na ilość pozostawionych w mieście pieniędzy przez odwiedzających Kraków. Należy się poważnie zastanowić, czy od dłuższego czasu rozpowszechniana informacja w mediach o zanieczyszczonej atmosferze miasta nie

miała wpływu na decyzję tak krajowców jak i obcokrajowców, aby tak drastycznie skracać czas swojego pobytu w Krakowie. Możliwym wytłumaczeniem zaistniałej sytuacji może być również fakt przygotowywania się Krakowa w 2016 roku do organizacji ŚDM i medialna psychoza o tłumach pątników w mieście i możliwym, a związanym z tym wydarzeniem zagrożeniu terrorystycznym.

31. W głównych celach przyjazdu do Krakowa ogółem dominuje cel poznawczy (zwiedzanie) i rekreacyjny (wypoczynek). Te dwa cele aglomerują w 2016 roku, jak co roku, prawie 50% (48,4%) udziałów z listy głównych celów przyjazdu do Krakowa (ogółem dla wszystkich respondentów). Wynik ten był podobny w poprzednich latach - 2013, 2014, 2015, uzyskując łącznie średnio ponad 50% udziałów. Niemniej jednak warto zauważyć kolejny spadek (-4, 5%) przyjazdów ogółem w celach wypoczynkowych w 2016 roku w stosunku do poziomu roku 2015. W 2016 roku trzecim celem głównym przyjazdu do Krakowa był „inny cel”, konsumujący przygotowanie i udział w wydarzeniach ŚDM (7,10%). Natomiast cel religijny przyjazdu (5, 2%) połączony z odnową duchową (0,4%) z wynikiem sumarycznym 5,6% udziałów struktury celów przyjazdu zajął piąte miejsce w strukturze celów przyjazdów, zaraz po odwiedzinach krewnych, który to cel uzyskał 6,3% wskazań ogółem.
32. Pośród celów przyjazdów na pierwszym miejscu dla turystów krajowych, z wynikiem z ponad 26% udziałów, znalazło się zwiedzanie zabytków, na drugim, z ponad 18% udziałów, uplasował się wypoczynek. Na trzecim miejscu, z wynikiem 8, 6% udziałów, celem przyjazdu do Krakowa było odwiedzenie krewnych i miejsc rodzinnych. Osoby związane wolontariatem z przygotowywaniem i organizacją ŚDM wybierały opcję „inny cel”, podając dodatkowo wyjaśnienia i precyzując, czego pobyt dotyczył. Pozycja ta zajęła czwarte miejsce w strukturze celów z wynikiem 8,2%. Ciekawym spostrzeżeniem w strukturze celów jest wysoka pozycja miasta Krakowa (prawie 8% wskazań) wśród odwiedzających krajowych jako miejsca pobytu tranzytowego (swoistej przerwy w dalszej podróży). Szóstym celem wskazanym przez krajowych odwiedzających był cel religijny (6% struktury celów).

33. Na pierwszym miejscu dla turystów zagranicznych, z wynikiem ponad 40% (41,1%), uplasowało się zwiedzanie zabytków. Jest to delikatny wzrost tego celu w stosunku do roku 2014, ale w dalszym ciągu spadek udziałów o ponad 3,5% w stosunku do roku 2014 – (44,60%). Na drugim miejscu pojawia się wypoczynek, z wynikiem ponad 26% (26,5%), co jest spadkiem w stosunku do roku 2015 o ponad 7% wskazań (2015 rok - 33,70%). Na kolejnych miejscach pojawił się „inny cel” (6,4%) i odwiedziny krewnych (4,8%). Piątym wskazaniem był cel religijny przyjazdu (4,7%) a zaglomerowany z odnową duchową (0,4%) łącznie jako kategoria wspólna 5,1% wskazań. Kolejne wskazania dotyczyły tranzytu (2, 6%) i odwiedzin znajomych (2,4%). Turyści zagraniczni wskazali cel - biznes z wynikiem 2,% udziałów i jako kolejny cel - rozrywkę (kluby, dyskoteki, puby) na poziomie prawie 2%, co jest wynikiem zaskakująco niskim w stosunku do lat poprzednich. Tłumaczyć to można jedynie przyjazdem do Krakowa całkiem innego typu turystów zagranicznych z odmiennym wzorcem zachowań wolnoczasowych (spędzania czasu wolnego).
34. W analizowanym roku 2016 osoby przybywające do Krakowa w celach turystycznych korzystały w przeważającej większości z usług transportu drogowego. I tak, z przeprowadzonych badań wynika, że najczęściej wykorzystywanym przez turystów środkiem transportu drogowego był odpowiednio: samochód – 20,8%, autokar – 13,8% oraz autobus – 10,4%, co łącznie stanowiło wartość 45,0% z ogólnej liczby turystów odwiedzających Kraków w roku 2016. Natomiast z usług transportu lotniczego, tj. z samolotu, skorzystała ponad 1/3 wszystkich odwiedzających Kraków (36,2% turystów ogółem). Na kolejnym miejscu wśród analizowanych środków transportu znalazł się pociąg – z usług kolei skorzystało 17,7% turystów. Najmniejszą grupę (zaledwie 1,1% wszystkich odwiedzających ogółem) stanowili turyści, którzy dotarli do Krakowa za pomocą tzw. „innych środków transportu”, jakim są: autostop, motor, motorower, rower, itp.
35. Należy podkreślić, iż w 2016 roku zaobserwowano o blisko 6% większe wykorzystanie transportu lotniczego aniżeli w roku ubiegłym, 2015. Badania wskazały, że w 2016 roku 36,2% wszystkich turystów dotarło do Krakowa samolotem, natomiast w 2015 roku 30,3%. Natomiast w latach uprzednich, np. z roku 2014 na rok 2015 wzrost ten wynosił 5,3%, tak więc należy zakładać, iż

preferowanie transportu lotniczego wśród osób przybywających do Krakowa będzie trendem stałym oraz równomiernie rosnącym. Również w analizowanym 2016 roku wzrósł odsetek o 4,3pkt% turystów korzystających z usług transportu kolejowego w porównaniu z rokiem 2015, albowiem w 2016 roku 17,7% z ogółu turystów dotarło do Krakowa pociągiem, natomiast w 2015 wartość ta wynosiła 13,4%. Warto podkreślić, iż w 2016 roku zmalał odsetek o 7,3pkt% turystów poruszających się samochodem osobowym - z 28,1% do 20,8%. Analizując wykorzystanie autokaru przez ogółu turystów w okresie 2015/2016, zauważyć można spadek o 4,3pkt%, z poziomu 18,1% do 13,8%. Natomiast wykorzystanie autobusu w ostatnich dwóch latach utrzymuje się na stałym poziomie około 10%, tzn. w 2016 r. - 10,4%, w 2015 r. - 9,8%, a można również wspomnieć, iż w 2014 r. wynosił on zbliżoną wartość 10,4%. Natomiast wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” wzrosło z poziomu 0,3% do poziomu 1,1% w analizowanym okresie 2015/2016.

36. Zauważalne jest, iż w roku 2016 najczęściej wykorzystywanym rodzajem transportu przez turystów krajowych odwiedzających Kraków był transport drogowy, podczas gdy dla turystów zagranicznych dominujące znaczenie odgrywał transport lotniczy. Dla ponad 1/3 turystów krajowych preferowanym środkiem transportu był samochód (36,6%), a pociąg stanowił drugi co do znaczenia środek transportu w przyjazdach do Krakowa (27,2%). Trzecim co do częstości wybieranym środkiem lokomocji był autokar (18,7%). Z samolotu, jako środka transportu, korzystało tylko 3,1% turystów krajowych, natomiast tzw. „inne środki transportu” wyniosły zaledwie 1,6%.
37. Porównując wykorzystanie różnych środków transportu przez turystów krajowych w roku 2016 z rokiem uprzednim 2015, należy wskazać na zmiany preferencji przy wyborze środka transportu. Pomimo, że nadal najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów krajowych jest samochód osobowy, to na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się stały spadek wykorzystania tego środka lokomocji. W zestawieniu rocznym 2015/2016 nastąpił spadek wykorzystania samochodu przez turystów krajowych o 4,2pkt% (w roku 2015 - 40,8%, a w 2016 r. - 36,6%), należy jednak podkreślić, że trend ten był zauważalny już w latach poprzednich (w 2013 roku - 49,4%, w 2014 r. - 45,2% również spadek o 4,2pkt%

w stosunku rocznym 2013/2014). Równocześnie w tym samym okresie (w latach 2015/2016) spadło wykorzystanie zarówno autokaru (o 6,2pkt%) jak i autobusu (o 1,9pkt%) jako środka komunikacji do Krakowa (w 2015 r. – wartości te wynosiły odpowiednio 24,9% i 14,7%, a w 2016 r. – 18,7% i 12,8%). Podczas gdy w poprzednich latach można było zauważyć wzrost zainteresowania zarówno autokarem (wzrost o 14,9pkt% z poziomu 9,5% w 2013 roku do 24,9% w 2015 roku), czy też autobusem (wzrost o 7,2pkt% z poziomu 7,5% w 2013 roku do 14,7% w 2015 roku). W analizowanym okresie 2015/2016 o blisko 10,1pkt% wzrosło wykorzystanie przez turystów krajowych usług oferowanych przez transport kolejowy (z poziomu 17,3% w 2015 do 27,2% w 2016 r.). Turyści krajowi stosunkowo w niewielkim stopniu są zainteresowani połączeniami lotniczymi, i tak w 2016 roku wskaźnik ten wynosił 3,1%, i w stosunku do roku poprzedniego był lepszy zaledwie o 0,9pkt%. Natomiast tzw. „inne środki transportu” plasują się na relatywnie niskim poziomie, tzn. 0,3% w 2015 roku, a w 2016 r. odnotowano wzrost o 1,3pkt% na poziom – 1,6%.

38. Większość odwiedzających turystów zagranicznych w badanym roku 2016 docierała do Krakowa korzystając z usług transportu lotniczego - 56,9% badanych obcokrajowców preferowało jako środek transportu samolot. Natomiast na kolejnym miejscu znalazł się pociąg, gdyż z usług transportu kolejowego skorzystało 11,6% cudzoziemców. Natomiast samochodem do stolicy Małopolski dotarło 11,1% turystów, a kolejnymi preferowanym środkiem transportu był autokar (10,6%) i autobus (9%), natomiast tzw. „inne środki transportu” wyniosły zaledwie 0,8%.
39. Rozpatrując preferencje turystów zagranicznych udających się do stolicy Małopolski należy zauważyć, iż stałą tendencją wzrostową odznacza się transport lotniczy i od wielu lat kształtuje się na poziomie ponad 50%. I tak, w badanym roku 2016 była to wartość 56,9% ogółu turystów zagranicznych, podczas gdy w roku 2015 – 54,6%, co stanowiło wzrost o 2,3pkt% (dla porównania w roku 2014 - 53,1%). Natomiast porównując dane z roku 2016 z danymi z roku poprzedniego, 2015, można zauważyć spadek wykorzystania na przestrzeni roku przez turystów zagranicznych samochodu o 5,4pkt% (z poziomu 16,5% do 11,1%). Warto odnotować, że wskaźnik wykorzystania samochodu w roku 2014 wynosił – 11,4%, następnie w 2015 podniósł

się na wartość 16,5%, a w ostatnim analizowanym okresie spadł z powrotem do wartości 11,1%. Pozostałe środki transportu drogowego, jakimi są: autobus – odnotował wzrost o 3,4pkt% (z poziomu 5,6% - w 2015 r. do 9% - 2016 r.), autokar – odnotował spadek o 1,7pkt% (z poziomu 12,3% - w 2015 r. do 10,6% - 2016 r.). W 2016 roku z usług transportu kolejowego skorzystało 11,6% cudzoziemców, podczas gdy w roku poprzednim, 2015, wskaźnik ten kształtował się na poziomie – 10,6%, co stanowiło niewielki wzrost o 1pkt% (podczas gdy w 2014 r. wskaźnik ten kształtował się na podobnym poziomie - 10,1%). Wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” przez turystów zagranicznych kształtuje się na podobnym i niskim poziomie, tzn. w 2015 r. – 0,4%, a w 2016 r. - 0,8%, co stanowiło niewielki wzrost 0,4pkt%.

40. W analizowanym okresie, tzn. w latach 2003-2016 obserwuje się stały spadek korzystania przez turystów z transportu drogowego, chociaż nadal zajmuje on dominującą pozycję. I tak, w 2003 najbardziej popularnym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów przybywających do Krakowa był samochód – 43,50%. Jednakże stopień korzystania z tego środka transportu przez te lata wykazywał tendencję malejącą i w roku 2016 kształtował się już na poziomie 20,8%, co stanowiło spadek o 22,7pkt%. Również pozostałe środki transportu drogowego tracą na popularności, nastąpił spadek o 6,7pkt% wykorzystania autokaru, albowiem w 2003 roku poziom ten wynosił - 20,5%, a w 2016 roku - 13,8%. Natomiast dla autobusu wskaźnik ten wynosił w 2003 r. - 3,5%, a w 2016 r. - 10,4%, a w analizowanym okresie nastąpił wzrost o 6,9pkt%. Turyści przybywający do Krakowa korzystają z połączeń kolejowych na poziomie 17,7% w 2016 r., podczas gdy w 2003 roku wartość ta kształtowała się na poziomie 21%. Jednakże w badanym okresie zauważalne są wahania wartości tego poziomu korzystania z usług kolejowych, od najniższych wartości ok.13% w latach; 2006, 2012 i 2015, do najwyższych wartości 21% w roku 2003 i 2007. W latach 2003-2016 odnotowano stabilny i trwały wzrost turystów przybywających do Krakowa drogą lotniczą. I tak, podczas gdy w roku 2003 z usług lotniczych korzystało zaledwie 10,0% turystów, to w 2016 roku wskaźnik ten wyniósł - 36,2%, co stanowiło wzrost o 26,2pkt% w badanym okresie 2003-2016. Patrząc z perspektywy kilku ostatnich lat, notuje się

stały coroczny wzrost udziału wykorzystania samolotu o około 5pkt% (z wartości 20,00% w 2013 roku, 25% - 2014 r., 30,3% - 2015 r., do wartości 36,2% w 2016 roku). Wykorzystanie tzw. „innych środków transportu” kształtuje się na niewielkim i niskim poziomie około 1% (w 2003 r.- 1,5%, a w 2016 roku - 1,1%).

41. Analizując poziom wykorzystania różnych środków transportu przez turystów krajowych odwiedzających Kraków, zauważono, iż w badanych latach 2003-2016 dominującą pozycję utrzymuje transport drogowy. Najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym przez turystów krajowych jest samochód osobowy (36,6% - 2016 rok), chociaż na przestrzeni trzynastu lat obserwuje się spadek wykorzystania tego środka lokomocji o 26,4pkt% (z wartości 63,0% w 2003 roku, do wartości 36,6% w 2016 roku). Turyści krajowi równie chętnie korzystają z innych środków transportu drogowego, tzn. z autokaru i autobusu (w 2016 r. wartości te wynosiły odpowiednio 18,7% oraz 12,8%, a w 2003 r. - 8% i 6%). I tak, w badanym okresie (w latach 2003-2016) nastąpił wzrost wykorzystania autokaru o 10,7pkt% oraz wzrost wykorzystania autobusu o 6,8pkt%. Pozytywnym akcentem w ciągu ostatnich 3 lat był wzrost wykorzystania przez turystów krajowych transportu kolejowego o ponad 10pkt% (z 16,8% w 2013 roku do 27,2% w 2016 roku). W badanym okresie, najwyższy poziom wykorzystania z usług kolejowych był w roku 2007 – 37%, natomiast najniższy w 2013 r. - 16,8%. Zauważalne jest również podniesienie się wskaźnika korzystania przez turystów krajowych z usług lotniczych - 3,1% w 2016 r., podczas gdy przykładowo w 2014 wartość ta wynosiła 2,0%. Dodatkowo można przytoczyć, iż poziom wykorzystania tzw. „innych środków transportu” kształtuje się na niewielkim i niskim poziomie około 1% (w 2003 r.- 1%, do 1,6% w 2016 roku).
42. Dla turystów zagranicznych przybywających do Krakowa, w przeciwieństwie do turystów krajowych, najpopularniejszym środkiem transportu wykorzystywanym w analizowanym okresie 13 lat stanowił środek transportu lotniczego tj. samolot. Największy wzrost zainteresowania podróżami z wykorzystaniem samolotu wykazano w 2012 roku – wskaźnik kształtował się na poziomie 70,8%, a w latach poprzednich 2007-2011 odnotowywano wysokie poziomy wykorzystania połączeń lotniczych przez turystów zagranicznych na poziomie ponad 63%. W analizowanym

okresie 2003/2016 nastąpił wzrost wykorzystania transportu lotniczego przez turystów zagranicznych o 40,6pkt%, z poziomu 19% w 2003 roku do 56,9% w 2016 roku. Dokonując dalszej analizy wykorzystania środków transportu przez turystów zagranicznych odwiedzających Kraków w latach 2003-2016, zauważa się spadek zarówno wykorzystania samochodu o 12,9pkt% z poziomu 24% w roku 2003 do 11,1% w roku 2016, jak także spadek o 22,4pkt% wykorzystania autokaru z poziomu 33% w roku 2003 do 10,6% w roku 2016. Co się tyczy kolejnego środka transportu drogowego, jakim jest autobusy top, jego wykorzystanie wzrosło o 8pkt% z poziomu 1% do 9% w analizowanym okresie 2003-2016. Natomiast nastąpił widoczny spadek 9,4pkt% wykorzystania pociągu przez obcokrajowców, z poziomu 21% w roku 2003 do 11,6% w roku 2016. Wykorzystanie przez obcokrajowców tzw. „innych środków transportu” plasuje się na przestrzeni analizowanego okresu na podobnym i stosunkowo niskim poziomie, tzn. 2% w 2003 roku i 0,8% w 2016.

43. Turyści przyjeżdżający do Krakowa w 2016 r. na miejsce noclegu wybierali najczęściej hotele (prawie 32% wskazań), zwłaszcza trzygwiazdkowe (ponad 37% spośród gości nocujących w hotelach).
44. Z hoteli o standardzie trzech gwiazdek, podobnie jak z hoteli dwugwiazdkowych, częściej korzystali turyści krajowi (prawie 42% dla hoteli *** i 11% dla hoteli **) niż zagraniczni (odpowiednio: prawie 37% i niewiele ponad 2%). Obcokrajowcy w szerszym zakresie preferowali natomiast hotele cztero- i pięciogwiazdkowe – odpowiednio: ponad 22% i niemal 4% wskazań (podczas gdy Polacy tylko niewiele ponad 17% i 1%).
45. W stosunku do roku poprzedniego zmniejszył się udział gości wybierających hotele dwugwiazdkowe (ogółem o 3,34 pkt%, wśród krajowych o 5,12 pkt%, a zagranicznych o 1,9 pkt%), trzygwiazdkowe (odpowiednio: o 4,9 pkt%, o 2,05 pkt% i o 5,08 pkt%) oraz pięciogwiazdkowe (odpowiednio: o 5,29 pkt%, o 7,58 pkt% i o 4,89 pkt%), na korzyść hoteli czterogwiazdkowych (odpowiednio: o 6,99 pkt%, o 8,3 pkt% i o 6,28 pkt%) oraz hoteli bez wskazania kategorii (odpowiednio: o 7,18 pkt%, o 8,26 pkt% i o 5,78 pkt%).
46. Poza hotelami turyści odwiedzający Kraków 2016 nocowali przede wszystkim w hostelach (prawie 15% wskazań) oraz u rodziny i znajomych (prawie 11%). Ponad

- 9% wynajmowało kwatery i apartamenty. Struktura wykorzystania miejsc noclegowych nie ulega zasadniczym zmianom, chociaż w relacji do roku poprzedniego odnotowano niewielki wzrost wykorzystania tej bazy noclegowej (odpowiednio: o 0,97 pkt%, o 1,28 pkt% i o 1,15 pkt%). Udział pozostałych form zakwaterowania uległ ograniczeniu w stosunku do 2015 r., z wyjątkiem pensjonatów, których rola utrzymała się na zbliżonym poziomie.
47. Wysokość średniego wydatku ponoszonego przed przyjazdem do Krakowa, związanego z pobytem w mieście (bez kosztów dojazdu), którą określili odwiedzający krajowi w 2016 roku, to 274 zł na osobę i kwota ta była o 5,84% niższa niż w roku ubiegłym. Większemu ograniczeniu uległa średnia kwota wydatkowana przez gości zagranicznych – o 16,32%, tj. do poziomu 918 zł na osobę.
48. Zróżnicowanie kwot wydatków przed podróżą do Krakowa. W zależności od kraju pochodzenia odwiedzających w 2016 r. największe koszty przed przyjazdem ponieśli turyści z Portugalii, USA i Japonii – ponad 1,4 tys. zł na osobę. Ponad 1 tys. zł na osobę wydatkowali goście z Izraela, Irlandii, Danii, Kanady, Hiszpanii i Włoch. Najniższe koszty ponosili natomiast Grecy, Węgrzy, Łotysze i Czesi – poniżej 400 zł na osobę.
49. W przypadku ośmiu krajów odnotowano w roku 2016 wzrost kosztów poniesionych przed przyjazdem do Krakowa w stosunku do roku ubiegłego. Prawie 4-krotnie więcej wydali turyści z Izraela, 3-krotnie z Irlandii i Czech oraz 2-krotnie z Danii. Na podobnym poziomie jak w roku 2015 utrzymały się wydatki odwiedzających z Wielkiej Brytanii. Interesujące jest, że odwiedzający ze Szwecji w 2016 roku wydali przed przyjazdem o 46,34% mniej. Jeżeli w kolejnych badaniach powtórzy się ten wynik, istotne będzie wyjaśnienie przyczyny tego spadku.
50. Kwota średniego wydatku na osobę ponoszonego w samym Krakowie w 2016 r. przez odwiedzających krajowych uległa wzrostowi (o 25,93% w relacji do roku ubiegłego, tj. do poziomu 340 zł), natomiast przeciętne wydatki gości z zagranicy zmniejszyły się (o 10,70%, tj. do wielkości 835 zł).
51. Rozpatrując zróżnicowanie wysokości wydatków poniesionych w Krakowie przez odwiedzających zagranicznych wg kraju pochodzenia, należy stwierdzić, że w 2016 r. najwięcej na osobę wydali goście z Norwegii (ponad 1,9 tys. zł), Kanady (prawie 1,8

- tys. zł), Luksemburga (prawie 1,5 tys. zł), Japonii (ponad 1,4 tys. zł) i Danii (prawie 1,3 tys. zł na osobę). Najniższe wydatki ponieśli odwiedzający z Rumunii, Mołdawii i Słowenii – mniej niż 300 zł na osobę
52. W odniesieniu do roku 2015 zaobserwowano, że w 2016 r. odwiedzający aż z 11 krajów obniżyli swoje wydatki w mieście. Największy spadek dotyczył gości ze Szwajcarii (o 70,91%), Hiszpanii (o 31,94%), Izraela (o 31,77%) i Włoch (o 30,21%). W przypadku pozostałych państw zaobserwowano wzrosty. Największe charakteryzowały przybyszów z Danii (o 60,39%), Ukrainy (o 50,25%) i Norwegii (o 41,70%).
53. Rozmiary ruchu turystycznego w Krakowie (w tym uczestników Światowych Dni Młodzieży) oraz wysokość wydatków odwiedzających pozwalają szacować, że wpływy miasta z turystyki wynosiły w 2016 r. około 5,4 mld zł (nie uwzględniając sum ponoszonych przed przyjazdem). Jest to kwota o 21,35% wyższa niż w roku ubiegłym.
54. Prawie 70% odwiedzających Kraków w 2016 r. zorganizowało sobie podróż do miasta we własnym zakresie. Z biurem podróży przyjechało tylko około 8% gości. Relatywnie często jako organizator wskazywana była rodzina (prawie 8%).
55. Samodzielną organizację przyjazdu do Krakowa w 2016 r. deklarowali zarówno odwiedzający krajowi (74,72%) jak i zagraniczni (66,70%). W grupie cudzoziemców relatywnie dużą rolę odgrywały biura podróży (prawie 13% wskazań) i pomoc rodziny (ponad 7%). Z kolei odwiedzającym z Polski stosunkowo często podróż organizowała rodzina (prawie 8%) oraz zakład pracy (prawie 6%).
56. W odniesieniu do roku poprzedniego zaobserwowano wzrost wskazań odwiedzających przygotowujących sobie wizytę w Krakowie we własnym zakresie (o 4,15 pkt%) oraz z pomocą rodziny (o 3,48 pkt%). Zmniejszyło się natomiast znaczenie biur podróży (30%) i zakładów pracy (50%).
57. Wiedzę o dawnej stolicy Polski odwiedzający Kraków w 2016 r. posiadali od rodziny (ponad 41% wskazań), choć udział szkoły był tylko minimalnie mniejszy (ponad 40%).
58. Dużą rolę jako źródło informacji o mieście odegrali też znajomi (prawie 35%), a stosunkowo istotne znaczenie posiadały również niektóre media, tj. Internet (ponad

- 18%) i telewizja (ponad 11%), a ponadto przewodniki (prawie 9%) i media społecznościowe (ponad 8%). Około 11% badanych wskazało tzw. inne źródła, a wśród nich: wiedzę ogólną, historię, pracę, studia, książki, pochodzenie.
59. W relacji do roku ubiegłego zmniejszyła się rola prawie wszystkich źródeł informacji o Krakowie, z wyjątkiem prasy (wzrost o 1,62 pkt%), filmu (wzrost o 2,35 pkt%) i tzw. innych źródeł (wzrost o 3,85 pkt%). Najbardziej na znaczeniu straciły: foldery/ulotki i radio (ponad 3-krotnie mniejszy udział niż w 2015 r.) oraz telewizja (o prawie 1/3 mniej).
60. Najliczniejsza grupa odwiedzających Kraków w 2016 r. (ponad 46%) przyjechała do miasta po raz pierwszy. O prawie połowę mniej (ok. 25%) było takich, którzy widzieli już dawną stolicę Polski kilka razy. Niemal 17% gości przyjechało do stolicy Małopolski w 2016 r. po raz drugi, a tylko niecałe 13% – powraca tu często.
61. W 2016 r. w stosunku do roku poprzedniego zaobserwowano wzrost odsetka odwiedzających Kraków kilka razy (o 2,25 pkt%), często (o 0,91 pkt%) i po raz pierwszy (o 0,6 pkt%). Natomiast ograniczeniu uległ udział przyjeżdżających do miasta z powtórą wizytą
62. Niezmiennie od lat atmosfera miasta uzyskuje najwyższe oceny spośród wszystkich 20 ocenianych elementów (4,61) i należy podkreślić, że goście zagraniczni (4,64) i krajowi (4,58) byli w tej opinii prawie jednomyślni. Kolejnym istotnym elementem wpływającym na pozytywny obraz Krakowa jest gościnność jego mieszkańców, która, podobnie jak atmosfera miasta, jest pozytywnie odbierana i doceniana przez obie grupy odwiedzających (4,38). Nie ulega zasadniczym zmianom również opinia gości na temat życzliwości mieszkańców Krakowa, co odzwierciedliło się w wysokiej ocenie wystawionej przez gości krajowych - 4,33 oraz zagranicznych - 4,37. Należy stwierdzić, że goście przyjeżdżający do miasta bardzo wysoko oceniają specyficzną ofertę Krakowa, na którą składają się atrakcje, świadczone usługi, gościnność i życzliwość mieszkańców, tworzące łącznie charakterystyczną atmosferę miejsca, którą można zamknąć w pojęciu *genius loci*.
63. We współczesnej turystyce ważną rolę w budowaniu pozytywnego obrazu miasta odgrywa szeroko rozumiana rozrywka. W 2016 roku opinia na temat tej formy rozrywki, jaką zapewniają dyskoteki, puby, kluby odzwierciedla się w ocenie - 4,07

w obu badanych grupach. Należy zwrócić uwagę, że jest to najniższa ocena wystawiona zarówno przez gości krajowych i zagranicznych w prezentowanym okresie, to jest w ostatnich pięciu latach.

64. Lokale i usługi gastronomiczne to obecnie niekwestionowane atrakcje turystyczne Krakowa. Usługi gastronomiczne, które we wszystkich dotychczasowych badaniach były oceniane bardzo wysoko, w 2016 roku uzyskały najwyższą ocenę w ostatnim, pięcioletnim okresie badawczym. W opinii gości krajowych usługi te zasłużyły na ocenę 4,31. Goście zagraniczni przyznali natomiast ocenę 4,41, co sprawia, że jedynie „atmosfera miasta” zyskała wyższą ocenę niż usługi gastronomiczne. O ile oceny gości zagranicznych są na stałym, wysokim poziomie, to należy zauważyć, że drugi z kolei rok obserwujemy wzrost oceny przyznawanej przez gości krajowych. Można, zatem przyjąć, że goście krajowi nie tylko coraz częściej odwiedzają lokale gastronomiczne, restauracje, ale są to lokale o bardzo dobrym standardzie usług. Utrzymywanie dobrego poziomu usług gastronomicznych jest dużym wyzwaniem dla Krakowa, ponieważ w turystyce miejskiej głównym sposobem spędzania wolnego czasu, obok spacerów po mieście oraz preferowanej i szeroko rozumianej rozrywki, są właśnie pobyty w lokalach gastronomicznych.
65. Baza noclegowa w Krakowie, która warunkuje pobyt turystów w mieście, niezmiennie budzi uznanie gości. W 2016 roku, podobnie jak w całym prezentowanym okresie, turyści zagraniczni wysoko oceniali usługi noclegowe, przyznając ocenę - 4,33, a turyści krajowi - 4,14. Jednak w obu badanych grupach ocena ta minimalnie się obniżyła w porównaniu do 2015 roku. Można jednak zdecydowanie podkreślić, że baza noclegowa stanowi mocny punkt oferty turystycznej miasta, a jej różnorodność gwarantuje zaspokojenie potrzeb zakwaterowania każdemu segmentowi turystów.
66. Wydarzenia kulturalne, imprezy masowe i muzyczne są elementem oferty turystycznej, której jednym z zasadniczych celów, oprócz zapewnienia rozrywki mieszkańcom, jest przyciągnięcie turystów i zapewnienie im zróżnicowanej rozrywki kulturalnej. Przyznane przez gości krajowych oceny 3,95 - kultura, muzyka i 3,97 – imprezy masowe, przez gości zagranicznych 3,87 - kultura, muzyka i 3,86 – imprezy masowe wskazują, że wydarzenia kulturalne w ofercie Krakowa są oceniane raczej

- jako przeciętne, a poziom tej oceny wyraźnie spadł w 2016 roku. Wyniki wskazują, że obrany przez miasto kierunek związany z podnoszeniem jakości imprez kulturalnych nie jest jeszcze dostrzegany przez odwiedzających i turystów, lub oferta w tym zakresie wymaga wzbogacenia.
67. Informacja turystyczna i oznakowanie turystyczne w opiniach wszystkich odwiedzających spełniają swoje zadanie. Interesujące jest to, że od trzech lat goście krajowi, przy bardzo zbliżonych ocenach, wyżej cenią oznakowanie niż informację, a goście zagraniczni przedkładają informację nad oznakowanie. Oceny oznakowania i informacji w obu badanych grupach oscylują w granicach 4,06 – 4,11 i w grupie 20 ocenianych elementów produktu turystycznego, jakim jest Kraków, wynik ten jest wynikiem na poziomie średnim.
68. Dostępność komunikacyjna Krakowa, która w 2015 roku w opinii zarówno gości krajowych jak i zagranicznych uległa pogorszeniu, w 2016 roku uzyskała najwyższe oceny w całym prezentowanym okresie. Dostępność i dojazd do Krakowa odwiedzający krajowi uznali jako dobre i przyznali ocenę 4,12, a odwiedzający zagraniczni ocenili na 4,28. W tym elemencie należy odnotować jeden z największych przyrostów oceny w obu badanych grupach. Jest już regułą, że dostępność komunikacyjna miasta jest lepiej oceniana przez gości z zagranicy, jednak w tym roku goście krajowi również przyznali ocenę powyżej 4,0.
69. Ocena transportu lokalnego nie uległa zasadniczej zmianie w 2016 roku. Należy jednak zwrócić uwagę, że goście krajowi po raz pierwszy przyznali ocenę dobrą - 4,05. Goście zagraniczni byli podobnego zadania oceniając na 4,09. Coraz nowocześniejszy transport i wzrost jakości usług jest zauważany przez odwiedzających i powoli, ale systematycznie obie badane grupy wyrażają lepszą opinię o usługach miejskiej komunikacji.
70. Ocena usług przewodnickich w Krakowie przyznana przez gości zagranicznych w kolejnym roku badań utrzymała się na poziomie dobrym - 4,12. Wśród odwiedzających Kraków goście krajowych opinia na temat usług przewodnickich wyrażona została w ocenie - 3,96. I to surowsze spojrzenie gości krajowych na pracę przewodników utrzymuje się we wszystkich dotychczasowych badaniach.

71. Czystość na ulicach Krakowa jest łatwo obserwowalna, zatem bardzo chętnie oceniana przez odwiedzających miasto. Należy odnotować, że w 2016 roku coraz lepsze zdanie na temat czystości miasta mają zarówno odwiedzający krajowi – 4,03, jak i zagraniczni – 4,33. Znamienne jest to, że goście krajowi są zawsze bardziej krytyczni, ale po raz pierwszy przyznali ocenę dobrą. Pomimo postrzegania miasta jako czystego, aktualne pozostaje stwierdzenie, że poziom czystości miasta musi być stale poprawiany, ponieważ w znacznym stopniu wpływa na kształtowanie opinii o Krakowie jako centrum turystycznym.
72. Toalety publiczne w Krakowie najwyżej ocenione w 2012 roku, w kolejnych latach i również w 2016 roku nie zyskały już tak dużej przychylności w ocenie odwiedzających miasto. Goście krajowi ocenili toalety publiczne na - 3,48, a goście zagraniczni na 3,66. Po raz kolejny toalety publiczne ocenione zostały najniżej spośród wszystkich ocenianych usług i chociaż ocena ta jest powyżej przeciętnej, to jednak toalety nie stanowią wizytówki miasta.
73. Sieć punktów handlowo-usługowych akceptujących płatności przy użyciu kart płatniczych oraz ilość i lokalizacja bankomatów w mieście w 2016 roku, podobnie jak w latach poprzednich, zostały ocenione wysoko. Obie badane grupy zgodnie uznają, że te usługi zasługują na oceny powyżej dobrej, przyznając od 4,16 do 4,34, chociaż przy dużym nasyceniu punktów akceptujących karty, dostępność bankomatów nie ma istotnego znaczenia. Można zdecydowanie powiedzieć, że odwiedzający Kraków nie mają trudności w dokonaniu płatności bezgotówkowych oraz z wypłatą gotówki w bankomatach.
74. Dostęp do Internetu, w ocenie badanych, nie stanowi większego problemu. Jednak w 2016 roku w obu badanych grupach spadł odsetek zadowolonych gości, co odzwierciedliło się w niższych niż w 2015 roku ocenach. Goście krajowi przyznali ocenę 3,85, a zagraniczni 3,94. Interesujące jest to, że pomimo stałego rozwoju sieci internetowej, duży odsetek badanych określił ten dostęp jako przyzwoity (może być). Może to wynikać z faktu, że dostępność sieci internetowej jest traktowana nie jako usługa, ale jako naturalny element infrastruktury odwiedzanego miejsca.
75. Jakość obsługi turystycznej, czyli poziom i zakres świadczeń, z jakich korzystają turyści, zawsze uzyskuje dobre oceny, ale w 2016 roku odnotowaliśmy, albo

zatrzymanie wzrostu pozytywnych opinii, jak w przypadku gości krajowych – 4,15, albo wręcz niewielkie, ale obniżenie tej oceny – 4,19. Ocena jakości obsługi turystycznej w mieście jest w pewnym sensie weryfikatorem ocen takich cech jak atmosfera miejsca, życzliwość czy gościnność i obrazuje stosunek mieszkańców do turystów.

76. W 2016 roku dość znaczącej zmianie uległa opinia gości na temat bezpieczeństwa w mieście. Kraków generalnie jest odbierany jako miasto bezpieczne, ale w tym roku mogliśmy odnotować wzrost oceny przyznanej przez gości krajowych z poziomu 4,03 do 4,21 oraz wzrost oceny przyznanej przez (zawsze lepiej oceniających bezpieczeństwo) gości zagranicznych z poziomu 4,20 do 4,39. Wydaje się, że to przeświadczenie i tak dobrą opinię należy wykorzystać w promocji Krakowa jako centrum turystycznego.
77. W 2016 roku Ocena wskaźnikowa wybranych elementów turystycznej miasta w dalszym ciągu utrzymuje się na dobrym poziomie i świadczy o tym, że Kraków odpowiednio wykorzystuje swoje atuty na konkurencyjnym światowym rynku turystyki miejskiej.
78. W 2016 roku opinię na temat usług noclegowych wyraziło 77% wszystkich respondentów, w tym 52% gości zagranicznych i 25% gości krajowych. Dla zdecydowanej większości (78%) gości zagranicznych ceny usług noclegowych były odpowiednie w stosunku do ich jakości, a poziom tych wskazań jest najwyższych od 2012 roku. Odsetek opinii, że ceny świadczonych usług noclegowych są wysokie (6,5%) utrzymał się na zbliżonym poziomie w stosunku do roku 2015. Wskazania, że ceny usług noclegowych są niskie wynosiły 15,5%. W opinii gości krajowych na temat cen usług noclegowych w 2016 roku, należy odnotować, że 61,1% badanych uznało, że ceny są odpowiednie w stosunku do poziomu ich świadczenia. Wartość ta jednak była niższa niż w 2015 roku. Wzrosła natomiast ilość wskazań, że ceny są wysokie- do 36,2%, przy niewielkim odsetku wskazań o ich niskim poziomie- 2,7%
79. Na temat cen usług gastronomicznych w stosunku do jakości świadczonych usług opinię wyraziło 89% badanych. Dla gości zagranicznych ceny są odpowiednie (68%) i ocena ta wzrosła o kilka punktów procentowych w stosunku do 2015 roku. Nieznacznie obniżył się (27,8%) poziom wskazań, że ceny tych usług są niskie,

natomiast tylko 4,3% uznało, że są wysokie. Opinia gości krajowych dotycząca usług gastronomicznych w 2016 roku, w stosunku do badań z poprzedniego roku, również uległa pewnym zmianom. Dla 66,9% udzielających odpowiedzi, w stosunku do 62% w 2015 roku, poziom cen w stosunku do jakości usług jest odpowiedni. Należy jednak zauważyć, że o 4% zmniejszył się odsetek odpowiedzi (z 35,0% do 31,1%), że ceny są wysokie. Na tym samym poziomie (2%) pozostały opinie wskazujące, że ceny w stosunku do jakości świadczonych usług gastronomicznych są niskie.

80. Ocena jakości oferty krakowskich muzeów w stosunku do cen biletów w 2016 roku uległa niewielkiej korekcie. W opiniach gości zagranicznych cena jako odpowiednia uznana została przez 69% badanych i wzrosła w stosunku do 2015 roku o 7%. Również wzrósł odsetek gości krajowych, dla których ceny są odpowiednie - 73% w stosunku do 68% w 2015 roku. W opinii gości krajowych o dwa punkty spadł odsetek wskazań, że ceny te są wysokie - z 25% do 23%. Dla znacznej części gości zagranicznych w dalszym ciągu ceny są niskie (24%) i ta opinia ulega tylko nieznacznym korektom. Warto zwrócić uwagę, że opinię na temat cen biletów w stosunku do jakości oferty krakowskich muzeów wyraziło 65% wszystkich respondentów i jest to po usługach gastronomicznych i noclegowych najczęściej oceniana sfera usług. Potwierdza to deklaracje badanych, że głównym celem przyjazdów do Krakowa są zabytki i ich zwiedzanie, w tym zwiedzanie obiektów muzealnych.
81. Goście, którzy skorzystali i ocenili usługi rozrywkowe (dyskoteki, puby, kluby) w 2016 roku stanowili 41% wszystkich badanych i odsetek ten nie ulega zmianom od kilku lat. Na tym samym poziomie co w 2015 roku utrzymała się ilość wskazań, że ceny w stosunku do jakości usług są odpowiednie, tylko w grupie gości zagranicznych (65%). Wśród gości krajowych, w tym roku, taka opinia była wyrażana częściej niż w 2015 i ilość wskazań wzrosła z 63% do 71%. W tej grupie gości zmniejszył się natomiast odsetek odpowiedzi uznających ceny za zbyt wysokie i spadł z 33% w 2015 roku do 25% w 2016 roku, a opinię odmienną (ceny niskie) wyraziło tylko 5% gości. W takich samych proporcjach, ale odmienne stanowisko zajęli goście zagraniczni (27% – ceny niskie, 8% - ceny wysokie). Interesujące jest to, że pomimo powszechnej opinii, iż głównym celem pobytu w mieście jest szeroko

- rozumiana rozrywka, to wyniki badań tego nie potwierdzają i odsetek odwiedzających muzea jest większy niż korzystających z klubów czy dyskotek.
82. Na temat imprez kulturalnych, jednego z najważniejszych elementów oferty turystycznej miasta jako ośrodka kultury, opinię wyraziło tylko 32% wszystkich badanych. W zestawieniu ze stosunkowo przeciętną oceną imprez kulturalnych, może to oznaczać, że ta sfera usług ciągle nie stanowi istotnego czynnika przyciągającego turystów do Krakowa. Imprezy kulturalne albo mają charakter lokalny, albo ich poziom nie jest na tyle odpowiedni, aby mógł być produktem markowym. Zainteresowani, którzy wyrazili swoje zdanie na temat relacji ceny do jakości oferty, zgodnie uznali, że ceny, jakie przyszło im zapłacić, były określone na odpowiednim poziomie (78% - goście krajowi, 75% goście zagraniczni).
83. Kino, teatr i imprezy masowe podobnie jak imprezy kulturalne nie stanowią podstawowej formy spędzania czasu w Krakowie i są stosunkowo rzadko poddawane ocenie zarówno przez gości zagranicznych jak i krajowych. Wyrażający opinię goście zagraniczni podtrzymali zdanie z 2015 roku i najczęściej wskazują, że ceny są odpowiednie (70%) lub nawet niskie (22%), a relacje między tymi ocenami są porównywalne do wyników z poprzednich lat. Dla gości krajowych również proponowane w 2016 ceny były odpowiednie w stosunku do oferty (78%), a wskazań mówiących, że ceny są wysokie (19%) w kolejnym z rzędu roku było o kilka procent mniej.
84. Baza sportowo-rekreacyjna Krakowa jest jeszcze rzadziej niż kina i teatry poddawana ocenie zarówno przez gości krajowych (11%) jak i zagranicznych (12%). Należy odnotować, że odsetek wyrażających opinie w obu badanych grupach obniżył się o połowę. Goście zagraniczni, opiniujący jakość usług w stosunku do cen, podobnie jak 2015 roku uznali, że ceny są odpowiednie do jakości usług (73%), a 20% wskazało, że są niskie. Wśród gości krajowych również panuje opinia, że ceny bazy sportowo-rekreacyjnej są odpowiednie (75%), ale w dalszym ciągu 20% uznaje te ceny za wysokie.
85. Ważnym elementem procesu budowania dobrego wizerunku miasta jest praca przewodników miejskich. Opinia gości zagranicznych na temat cen za usługi przewodnickie w stosunku do ich jakości utrzymuje się od kilku lat na podobnym

poziomie. W tej grupie odnotowano 74% wskazań, że ceny są odpowiednie. Wśród gości krajowych natomiast zmniejszył się do 70% odsetek takich wskazań, który w 2015 roku wynosił ponad 80%. W obu badanych grupach o prawie połowę spadł poziom odpowiedzi, że ceny są niskie. Niezmiennie ilość zebranych opinii o usługach przewodnickich jest niewielka. Można po raz kolejny odnotować, że goście zagraniczni zdecydowanie częściej niż goście krajowi, korzystają z tego sposobu zdobywania wiedzy o mieście.

86. Swoje zdanie na temat cen usług transportu lokalnego w 2016 roku, jak w latach poprzednich, chętnie wyrażali respondenci w obu badanych grupach (61%). Należy odnotować, że wśród gości krajowych spadł poziom wskazań określających ceny jako wysokie z 21% do 14%. Dominowała opinia utrzymująca, że ceny te są odpowiednie (76%), a dla 10% były niskie. W opinii gości zagranicznych nie odnotowano zasadniczych zmian, to znaczy badani najczęściej uznawali ceny za odpowiednie (61%) i w dalszym ciągu, znacznym odsetku (34%), że ceny transportu lokalnego są niskie.
87. Poddając analizie opinie na temat cen poszczególnych usług w stosunku do poziomu świadczeń Z OSTATNICH PIĘCIU LAT [2012-2016], należy podkreślić, że w obu badanych grupach [kraj/ zagranica] zdecydowanie wzrósł odsetek opinii uznających proponowane ceny usług jako odpowiednie. W dalszym ciągu ceny aprobowane przez gości zagranicznych nie uzyskują pełnej aprobaty wśród gości krajowych, ale różnice w ocenie systematycznie ulegają zmniejszeniu. Oznacza to, że oferta turystyczna jest ustabilizowana, a poszczególne usługi są właściwie wycenione. Zmianie natomiast ulega postrzeganie i odbiór Krakowa jako miejsca docelowego podróży (destynacji turystycznej).
88. Cały czas w centrum uwagi turystów pozostaje obszar miasta wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO, to znaczy Stare Miasto i krakowski Kazimierz. W 2016 roku mocno wpisały się na 3 pozycji rankingowej atrakcji miasta Krakowa sanktuaria: Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, Sanktuarium Św. Siostry Faustyny i Sanktuarium i Centrum Św. Jana Pawła II, znajdujące się w pobliżu i na terenie byłego kamieniołomu wapienia w krakowskich Łagiewnikach jak również byłych Krakowskich Zakładów Sodowych Solvay w Borku Fałęckim nazywanych Białym

Morzem. Po raz pierwszy od 2003 roku w badaniach atrakcji turystycznych miasta Krakowa w rankingu na 5 miejscu uplasowała się dzielnica Nowa Huta ze swoją unikatową architekturą i atmosferą miejsca. Proces deglomeracji przestrzennej przyjazdowego ruchu turystycznego cały czas trwa i wyraźnie widać to szczególnie w dzielnicy Kazimierz, ale już również po prawobrzeżnej stronie Wisły na Podgórzu notuje się wzmożony ruch turystyczny. Jest kwestią czasu, ale również i inwestycji, by turyści „odkryli” atrakcyjność Nowej Huty i zaczęli dzielić czas swojego pobytu w Krakowie na wędrowkę po kolejnych dzielnicach miasta.

89. Widać wyraźnie dominujący udział strumienia ruchu turystycznego turystów zagranicznych będących w Krakowie, a udających się do Wieliczki, Auschwitz – Birkenau, Wadowic, Jasnej Góry w Częstochowie w stosunku do uczestników krajowego ruchu turystycznego odwiedzających Kraków. Turyści krajowi natomiast wyraźnie preferują Jurę Krakowsko – Częstochowską, Tyniec, Zator i Łagiewniki. Natomiast Kalwaria Zebrzydowska i Bochnia znajdują się na granicy 50% wyborów obu grup respondentów.
90. Do wyjaśnienia w kolejnych latach badań pozostaje gwałtowny spadek wyborów przez turystów krajowych odwiedzających Kraków wyjazdu do muzeum Auschwitz-Birkenau - niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1940-1945). W styczniu 2015 roku nastąpiła zmiana zasad wejść do obiektu.
91. Ze względu na olbrzymie zainteresowanie wizytą w Miejscu Pamięci Auschwitz stworzony został serwis internetowy visit.auschwitz.org. Pozwala on na wygodne zarezerwowanie terminów zwiedzania od stycznia 2015 r. Rezerwacji dokonać można w języku polskim lub angielskim i tylko ona daje gwarancję wejścia do Muzeum w wybranym przez siebie terminie. Nowy serwis przeznaczony jest zarówno dla odwiedzających indywidualnych, jak i grup zorganizowanych. Nowością jest m.in. możliwość zarezerwowania zwiedzania w grupach z edukatorem dla odwiedzających indywidualnych, a także realizacja płatności przez Internet. Ponieważ rezerwacji można dokonać z trzymiesięcznym wyprzedzeniem, turyści mogą to zrobić, będąc jeszcze w domu i planując podróż.
92. Jednak turyści, szczególnie zagraniczni, którzy dopiero podczas pobytu w Krakowie dowiedzieli się, że jest takie miejsce godne odwiedzenia, tak długiej perspektywy

czasowej nie mają i pozostaje im jedynie zakup uczestnictwa w wycieczce do muzeum Auschwitz-Birkenau u lokalnego organizatora turystyki. Różnica w cenie jest do zaakceptowania przez turystów zagranicznych, bo w Muzeum Auschwitz za jedną osobę indywidualnie zwiedzającą należy zapłacić 70 złotych⁵³ a krakowskiemu organizatorowi turystyki (wycieczek lokalnych) za transport w obie strony (Kraków – Auschwitz – Kraków), opiekę pilota przewodnika, wstęp do muzeum i oprowadzanie edukatora, kupując uczestnictwo w wycieczce lokalne, turysta płaci ok. 150 złotych⁵⁴. Różnica ta jest jednak (na dzisiejszym poziomie dochodów Polaków) nie do zaakceptowania dla krajowców i należy przypuszczać, że w tym może tkwić gwałtowna zmiana udziałów krakowskich turystów tak krajowych i zagranicznych w wyborze wyjazdu do tego miejsca.

93. Należy badać dyspersję naturalną pokazującą, gdzie koncentrowało się najwięcej turystów w kolejnych latach. Miejsca penetracji turystycznej można analizować pod kątem wszystkich cech demospołecznych zabezpieczonych w bazie ankiet. Warto zjawisko to przeanalizować tak pod kątem kraju, z którego przyjechali turyści, ich statusu materialnego, wieku, wykształcenia, deklarowanego głównego celu przyjazdu, ciekawym zjawiskiem jest, że płeć respondenta nie odgrywa większej roli w wyborze kierunku wędrowania po Krakowie.
94. Warto podjąć badania pod kątem „**turystycznej chłonności psychospołecznej destynacji**” oznaczającej zdolność środowiska społecznego miejsca docelowego podróży do przyjęcia takiego obciążenia przez turystów, które zapewni optymalne warunki codziennego funkcjonowania dla stałych mieszkańców i nie spowoduje zachwiania równowagi w przestrzeni społecznej miasta Krakowa.
95. Indykator tak rozumianej chłonności psychospołecznej powinien informować władze miasta i branżę turystyczną o możliwości użytkowania turystycznego destynacji bez narażania się na wystąpienie „syndromu barcelońskiego”. Przy przekroczeniu wskaźnika chłonności psychospołecznej obowiązkiem władz jest interweniować określając administracyjnie zasady pobytu w danej strefie, jej funkcje, sposób użytkowania jak również zagospodarowania.

---

⁵³ <http://visit.auschwitz.org/cennik-kart-wstepu-01-2017.html>

⁵⁴ <http://www.seekrakow.com/pl/auschwitz-birkenau/#1>

96. W trakcie badań należy określić poziom odporności psychicznej społeczeństwa miasta Krakowa na obciążenia przestrzeni społecznej przez turystów. Zależność ta jest wprost proporcjonalna – im wyższa odporność, tym wyższa chłonność.
97. Odwiedzający Kraków w 2016 r. w niemal 96% zadeklarowali, że polecą miasto znajomym. Dotyczyło to zarówno gości z Polski, jak i z zagranicy. Odsetek twierdzących, że nie będą rekomendować Krakowa innym turystom kształtował się na poziomie 0,5% i był minimalnie mniejszy wśród odwiedzających krajowych niż wśród zagranicznych. Z kolei niezdecydowanych w tej kwestii było ok. 3,6% gości – nieznacznie więcej wśród Polaków niż wśród cudzoziemców.
98. W relacji do roku ubiegłego w 2016 r. zachowane zostały niemal identyczne udziały poszczególnych odpowiedzi na pytanie o rekomendację Krakowa znajomym.
99. Satysfakcję i lojalność odwiedzających Kraków w 2016 r. zbadano również w oparciu o wskaźnik NPS (*Net Promoter Score*). Respondentom zadano mianowicie pytanie o to, jak bardzo prawdopodobne jest, że polecą oni Kraków swoim znajomym. Odpowiedzi goście udzielali za pomocą 11-stopniowej skali w przedziale od 0 do 10, gdzie „0” oznaczało brak chęci polecenia, a „10” świadczyło o pełnej lojalności i zadowoleniu z pobytu w mieście. Zarówno w przypadku odwiedzających ogółem, jak i gości krajowych oraz zagranicznych wysokość NPS przekracza 59%, co świadczy o sukcesie Krakowa w dziedzinie satysfakcjonowania przyjeżdżających do miasta gości. W segmencie zagranicznych odwiedzających wartość NPS jest nawet bliska 61%. Miasto może być zatem dumne z takich rezultatów w zakresie spełniania oczekiwań przybywających do niego uczestników ruchu turystycznego.
100. Ponad 3/4 uczestników ruchu turystycznego w Krakowie w 2016 r. zadeklarowała, że ponownie przyjedzie do miasta w przyszłości – ponad 39% osób było tego pewnymi, a ponad 38% odpowiedziało „raczej tak”. Tylko niewiele ponad 3% raczej Krakowa powtórnie nie odwiedzi, a ok. 19% było niezdecydowanych. W segmencie gości krajowych w porównaniu do roku poprzedniego nieznacznie (o 1,43 pkt%) wzrósł odsetek deklarujących na pewno ponowną wizytę w Krakowie, a zmniejszył się udział niezdecydowanych (o 1,2 pkt%). Natomiast w grupie odwiedzających zagranicznych zaobserwowano sytuację odwrotną (odpowiednio: spadek o 5,23 pkt% i wzrost o 2,9 pkt%)

SPIS TABEL

<i>Tabela 1. Liczebności próby dla różnych wariantów błędów szacunków (od 1% do 3%) oraz różnych poziomów ufności analizy (od 0,99 do 0,90) dla dwóch wielkości populacji 10 mln oraz 13 mln turystów przy szacowaniu frakcji $f=0,5$ .....</i>	10
<i>Tabela 2. Zależności pomiędzy wielkością próby (n), poziomami ufności (u) oraz wielkościami błędów (e) przy szacowaniu frakcji $f=0,5$ .....</i>	12
<i>Tabela 3. Liczebności próby dla różnych wariantów błędów szacunków (od 1% do 3%) oraz różnych poziomów ufności analizy (od 0,99 do 0,90) dla dwóch wielkości populacji 10 mln oraz 13 mln turystów przy szacowaniu frakcji $f=0,2$ .....</i>	13
<i>Tabela 4. Zależności pomiędzy wielkością próby (n), poziomami ufności (u) oraz wielkościami błędów (e) przy szacowaniu frakcji $f=0,2$ .....</i>	15
<i>Tabela 5. Zmiany liczby ankiet wymaganych do zmniejszenia błędów oszacowań w wariancie $N=13\ 000\ 000$ .....</i>	18
<i>Tabela 6. Zasady formatowania warunkowego .....</i>	23
<i>Tabela 7. Wykaz przekrojów agregacji danych .....</i>	25
<i>Tabela 8. Struktura, symbole i rozmiary macierzy z danymi dotyczącymi liczby noclegów ..</i>	25
<i>Tabela 9. Wykaz analizowanych zmiennych zaczerpniętych ze sprawozdań KT-1 .....</i>	26
<i>Tabela 10. Pozycje miesięcy wg liczby udzielonych noclegów w latach 2011-2016 oraz zróżnicowanie pozycji wyrażone ich rozstępem .....</i>	28
<i>Tabela 11. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011-2016, w przekroju miesięcy [$X_3=X_1+X_2$] .....</i>	29
<i>Tabela 12. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie ogółem w latach 2011-2016, w przekroju miesięcy [$X_3=X_1+X_2$] .....</i>	32
<i>Tabela 13. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011-2016, w przekroju miesięcy [$X_3=X_1+X_2$] .....</i>	35
<i>Tabela 14. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z obiektów turystycznych w Krakowie dla turystów ogółem, krajowych i zagranicznych w latach 2011-2016 (w %). .....</i>	41
<i>Tabela 15. Wskaźniki udziału turystów krajowych i zagranicznych w liczbie korzystających z obiektów turystycznych w Krakowie w latach 2011-2016 (w %). .....</i>	48
<i>Tabela 16. Współczynniki sezonowości korzystających z noclegów w latach 2011-2016 .....</i>	55
<i>Tabela 17. Liczba korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011-2016 wg kwartałów .....</i>	63
<i>Tabela 18. Turyści krajowi korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011-2016 wg kwartałów .....</i>	64
<i>Tabela 19. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w Krakowie w latach 2011-2016 wg kwartałów .....</i>	65

<i>Tabela 20. Wskaźniki sektorowe (kraj/zagr) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów</i>	68
<i>Tabela 21. Wskaźniki sektorowe (kraj/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów</i>	69
<i>Tabela 22. Wskaźniki sektorowe (zagr/ogółem) udzielonych noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów</i>	70
<i>Tabela 23. Ruchome indeksy dynamiki korzystających z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów</i>	73
<i>Tabela 24. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruchome indeksy dynamiki</i>	74
<i>Tabela 25. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - ruchome indeksy dynamiki</i>	75
<i>Tabela 26. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości</i>	78
<i>Tabela 27. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości</i>	79
<i>Tabela 28. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów - współczynniki sezonowości</i>	80
<i>Tabela 29. Liczba korzystających z noclegów w Krakowie turystów krajowych, zagranicznych i ogółem w latach 2001–2016 wraz ze wskaźnikami struktury i ruchomymi indeksami dynamiki</i>	84
<i>Tabela 30. Prognozy liczby udzielonych noclegów do roku 2020</i>	87
<i>Tabela 31. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016</i>	88
<i>Tabela 32. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016</i>	89
<i>Tabela 33. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych Kraków w latach 2011-2016</i>	90
<i>Tabela 34. Struktura procentowa przyjeżdżających do Krakowa z zagranicy – podział według wybranych państw w latach 2012-2016</i>	91
<i>Tabela 35. Szacunkowa struktura procentowa przyjazdów do Krakowa w 2016 roku turystów według zarejestrowanych krajów.</i>	93
<i>Tabela 36. Udział Polonii w przyjazdach do Krakowa w 2016 r. Ogółem</i>	101
<i>Tabela 37. Udział procentowy Polonii w przyjazdach do Krakowa w latach 2009 - 2016</i>	101
<i>Tabela 38. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według płci w latach 2011 - 2016.</i>	105
<i>Tabela 39. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według wieku w roku 2016</i>	107
<i>Tabela 40. Struktura (w %) ogółem przyjazdów do Krakowa według wykształcenia w latach 2012-2016</i>	109

<i>Tabela 41. Struktura (w %) przyjazdów do Krakowa według wykształcenia w 2016 dla turystów krajowych i zagranicznych</i>	109
<i>Tabela 42. Struktura zawodowa w procentach przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa w roku 2016</i>	110
<i>Tabela 43. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według statusu materialnego respondenta w roku 2016</i>	111
<i>Tabela 44. Struktura czasowa (w %) pobytu osób odwiedzających Kraków w latach 2013 – 2016</i>	115
<i>Tabela 45. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści ogółem)</i>	129
<i>Tabela 46. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści krajowi)</i>	130
<i>Tabela 47. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści zagraniczni)</i>	131
<i>Tabela 48. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w 2016 roku (w %)</i>	135
<i>Tabela 49. Turyści nocujący w Krakowie w latach 2011-2016 w hotelach wg kategorii (w %)</i>	136
<i>Tabela 50. Baza noclegowa wykorzystywana przez odwiedzających podczas pobytu w Krakowie w latach 2011-2016 (w %)</i>	138
<i>Tabela 51. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w latach 2013-2016 według wybranych państw (w zł na osobę)</i>	142
<i>Tabela 52. Średnia kwota wydatku turystycznego ponoszonego przez odwiedzających Kraków podczas pobytu w mieście w latach 2011-2016 według wybranych państw (w zł na osobę)</i>	145
<i>Tabela 53. Szacunkowe wpływy Krakowa z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego w latach 2011-2016</i>	146
<i>Tabela 54. Organizator podróży odwiedzających Kraków w latach 2011-2016 (w %)</i>	148
<i>Tabela 55. Źródła informacji o Krakowie wykorzystywane przez odwiedzających przed przyjazdem do miasta w latach 2011-2016 (w %)</i>	151
<i>Tabela 56. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających Kraków w latach 2011-2016 (w %)</i>	154
<i>Tabela 57. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów OGÓŁEM w latach 2012 - 2016</i>	156
<i>Tabela 58. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów KRAJOWYCH w latach 2012 - 2016</i>	157
<i>Tabela 59. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów turystycznej miasta Krakowa przez turystów ZAGRANICZNYCH w latach 2012 - 2016</i>	158

<i>Tabela 60. Ocena procentowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów OGÓŁEM – KRAJ – ZAGRANICA w latach 2011 - 2016</i>	162
<i>Tabela 61. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z FRANCJI w latach 2012 - 2016</i>	170
<i>Tabela 62. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z WIELKIEJ BRYTANII w latach 2012 - 2016</i>	171
<i>Tabela 63. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z USA I KANADY w latach 2012 - 2016</i>	172
<i>Tabela 64. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z WŁOCH w latach 2012 - 2016</i>	173
<i>Tabela 65. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów z HISZPANII i PORTUGALII w latach 2012 - 2016</i>	174
<i>Tabela 66. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów płci żeńskiej - KOBIECY w latach 2012 - 2016</i>	175
<i>Tabela 67. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów płci męskiej - MEŻCZYŻNI w latach 2012 - 2016</i>	176
<i>Tabela 68. Ocena wskaźnikowa wybranych elementów oferty turystycznej miasta Krakowa przez turystów w ZAGLOMEROWANYCH GRUPACH DEMOSPOŁECZNYCH w latach 2012 – 2016 (sortowanie według roku 2016)</i>	177
<i>Tabela 69. Ocena wysokości cen do jakości usług miasta Krakowa przez turystów odwiedzających Kraków w roku 2016. Struktura procentowa ogółem z podziałem na ocenę turystów z kraju i zagranicy.</i>	190
<i>Tabela 70. Ocena wysokości cen do jakości usług miasta Krakowa przez turystów odwiedzających Kraków w ciągu ostatnich 5 lat. Struktura procentowa ogółem z podziałem na ocenę turystów z kraju i zagranicy.(2012 – 2016)</i>	192
<i>Tabela 71. Największe atrakcje turystyczne Krakowa w 2016 roku typu MIEJSCE</i>	193
<i>Tabela 72. Największe atrakcje turystyczne Krakowa i okolic w 2016 roku typu OBIEKT</i> ... 194	
<i>Tabela 73. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce</i>	198
<i>Tabela 74. Deklarowana przez turystę w latach 2011 – 2016 chęć lub potwierdzenie faktu zwiedzenia 1. Kramów Sukiennic, 2. Podziemi Rynku Głównego, 3. Kopalni Soli Wieliczka.</i>	205
<i>Tabela 75. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Struktura % Sortowanie kolumną N Razem</i>	207
<i>Tabela 76. Częstości pojawiania się w odpowiedziach atrakcji turystycznych w latach 2008-2016</i>	212
<i>Tabela 77. Delimitacja atrakcji turystycznych z punktu widzenia częstości ich pojawiania się w odpowiedziach</i>	213

<i>Tabela 78. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 w podziale na grupy.....</i>	214
<i>Tabela 79. Udziały procentowe atrakcji turystycznych (ogółem wszystkie lata) .....</i>	215
<i>Tabela 80. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 – wykresy liniowe .....</i>	216
<i>Tabela 81. Udziały procentowe atrakcji turystycznych w latach 2008-2016 – wykresy kolumnowe .....</i>	217
<i>Tabela 82. Udziały procentowe atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów krajowych w latach 2008-2016.....</i>	220
<i>Tabela 83. Udziały procentowe atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów zagranicznych w latach 2008-2016 .....</i>	221
<i>Tabela 84. Największe atrakcje (A) wskazywane w latach 2008-2016 przez turystów krajowych i zagranicznych .....</i>	222
<i>Tabela 85. Porównanie atrakcji turystycznych wskazywanych przez turystów krajowych i zagranicznych na podstawie danych sumarycznych za lata 2008-2016 .....</i>	223
<i>Tabela 86. Porównanie atrakcji wskazywanych przez turystów krajowych i zagranicznych w latach 2015 i 2016 w grupie największych atrakcji (A) .....</i>	224
<i>Tabela 87. Potencjalne miejsca/miejscowości na przyszłej trasie turysty po wyjeździe z Krakowa.....</i>	225
<i>Tabela 88. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do rekomendacji miasta znajomym w latach 2011-2016 (w %) .....</i>	227
<i>Tabela 89. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do ponownej wizyty w mieście w latach 2011-2016 (w %) .....</i>	232
<i>Tabela 90. Wariant 1300000 /0,5 / 0,95 ←=====</i>	233
<i>Tabela 91. Pozostałe warianty przedłużenia okresu ankietowania z 3 do 6 miesięcy .....</i>	234

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące].....	29
Rysunek 2. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata].....	30
Rysunek 3. Liczba turystów OGÓŁEM korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat.....	31
Rysunek 4. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące]	32
Rysunek 5. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata]	33
Rysunek 6. Liczba turystów KRAJOWYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat.....	34
Rysunek 7. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [lata → miesiące]	35
Rysunek 8. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 w przekroju miesięcy [miesiące → lata]	36
Rysunek 9. Liczba turystów ZAGRANICZNYCH korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2016 wg miesięcy i lat	37
Rysunek 10. Liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2011–2013 w przekroju miesięcy	38
Rysunek 11. Liczba turystów krajowych i zagranicznych korzystających z noclegów w Krakowie w latach 2014–2016 w przekroju miesięcy	39
Rysunek 12. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011–2016 (w %).....	42
Rysunek 13. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %).....	43
Rysunek 14. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2016 (w %)	44
Rysunek 15. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2011–2013 (w %).....	45
Rysunek 16. Ruchome indeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów KRAJOWYCH I ZAGRANICZNYCH w Krakowie w latach 2014–2016 (w %).....	46
Rysunek 17. Wskaźniki udziału turystów krajowych wśród korzystających z noclegów ogółem w Krakowie w latach 2011–2016 (w %).....	49
Rysunek 18. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – wskaźnik [kraj/ogółem].....	50

Rysunek 19. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – wskaźnik [zagr/ogółem]	51
Rysunek 20. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]	52
Rysunek 21. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]	53
Rysunek 22. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości	56
Rysunek 23. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości	57
Rysunek 24. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości	58
Rysunek 25. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg miesięcy – współczynniki sezonowości	59
Rysunek 26. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg miesięcy – współczynniki sezonowości	60
Rysunek 27. Liczba korzystających z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów	63
Rysunek 28. Turyści krajowi korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów	64
Rysunek 29. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów ogółem w latach 2011–2016 wg kwartałów	65
Rysunek 30. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów	66
Rysunek 31. Turyści krajowi i zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów	67
Rysunek 32. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów – wskaźnik [kraj/zagr]	68
Rysunek 33. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów– wskaźnik [kraj/ogółem]	69
Rysunek 34. Korzystający z noclegów w latach 2011–16 wg kwartałów – wskaźnik [zagr/ogółem]	70
Rysunek 35. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]	71
Rysunek 36. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – wskaźniki [kraj/ogółem] oraz [zagr/ogółem]	72
Rysunek 37. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów–indeksy dynamiki	73
Rysunek 38. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki	74

Rysunek 39. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów ruchome indeksy dynamiki	75
Rysunek 40. Korzystający z noclegów w latach 2011–2013 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki.....	76
Rysunek 41. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – ruchome indeksy dynamiki.....	77
Rysunek 42. Korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości	78
Rysunek 43. Turyści krajowi korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości	79
Rysunek 44. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w latach 2011–2016 wg kwartałów –współczynniki sezonowości	80
Rysunek 45. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości	81
Rysunek 46. Korzystający z noclegów w latach 2014–2016 wg kwartałów – współczynniki sezonowości	82
Rysunek 47. Liczba i udziały korzystających z noclegów turystów krajowych i zagranicznych w latach 2001–2016	85
Rysunek 48. Ruchome inedeksy dynamiki liczby korzystających z noclegów turystów krajowych i zagranicznych w latach 2001–2016	86
<i>Rysunek 49. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Kraków w latach 2011-2016.....</i>	<i>88</i>
<i>Rysunek 50. Szacunkowa liczba turystów w Krakowie w latach 2011-2016 .....</i>	<i>89</i>
<i>Rysunek 51. Szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych w Krakowie w latach 2011-2016.....</i>	<i>90</i>
<i>Rysunek 52. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według wybranych państw w latach 2012 – 2016 .....</i>	<i>95</i>
<i>Rysunek 53. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według zaglomerowanych państw w latach 2015 – 2016 cd. – udziały >3% .....</i>	<i>96</i>
<i>Rysunek 54. Struktura procentowa udziałów przyjazdów odwiedzających zagranicznych do Krakowa według zaglomerowanych państw w roku – 2016 – udziały >3%.....</i>	<i>97</i>
<i>Rysunek 55. Udziały Polonii w przyjazdach do Krakowa w latach 2008 – 2016 .....</i>	<i>101</i>
<i>Rysunek 56. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w latach 2015 – 2016.....</i>	<i>103</i>
<i>Rysunek 57. Struktura przyjazdów odwiedzających krajowych do Krakowa z miejsca zamieszkania według województw w roku – 2016 .....</i>	<i>104</i>
<i>Rysunek 58. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według płci w roku 2016.....</i>	<i>106</i>
<i>Rysunek 59. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według wieku w roku 2016 .....</i>	<i>107</i>

<i>Rysunek 60. Struktura zawodowa w procentach przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa w roku 2016 .....</i>	110
<i>Rysunek 61. Struktura procentowa przyjazdów odwiedzających krajowych i zagranicznych do Krakowa według statusu materialnego respondenta w roku 2016 .....</i>	112
<i>Rysunek 62. Długość pobytu odwiedzających krajowych w Krakowie w latach 2013 – 2016 .....</i>	113
<i>Rysunek 63. Długość pobytu odwiedzających zagranicznych w Krakowie w latach 2013 – 2016.....</i>	114
<i>Rysunek 64. Nieaglomerowana długość pobytu turystów ogółem w Krakowie w latach 2013 – 2016.....</i>	116
<i>Rysunek 65. Główny cel przyjazdu odwiedzających Kraków w 2016 roku. Struktura procentowa ogółem .....</i>	117
<i>Rysunek 66. Główny cel przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa w 2016 roku. Struktura procentowa .....</i>	118
<i>Rysunek 67. Główny cel przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa w 2016 roku. Struktura procentowa .....</i>	119
<i>Rysunek 68. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści ogółem) .....</i>	120
<i>Rysunek 69. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści ogółem) .....</i>	121
<i>Rysunek 70. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści krajowi) .....</i>	122
<i>Rysunek 71. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści krajowi) .....</i>	124
<i>Rysunek 72. Struktura procentowa środków transportu wykorzystanych w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2016 roku (turyści zagraniczni) .....</i>	125
<i>Rysunek 73. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w 2015 i 2016 roku (turyści zagraniczni) .....</i>	126
<i>Rysunek 74. Struktura wykorzystanych środków transportu przez odwiedzających Kraków w latach 2003-2016 (turyści ogółem) .....</i>	129
<i>Rysunek 75. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści krajowi).....</i>	130
<i>Rysunek 76. Struktura wykorzystanych środków transportu w trakcie przyjazdu do Krakowa w latach 2003-2016 (turyści zagraniczni).....</i>	131
<i>Rysunek 77. Struktura procentowa wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu odwiedzających krajowych do Krakowa w latach 2014-2016 .....</i>	132
<i>Rysunek 78. Struktura procentowa wykorzystanych przez turystów środków transportu w trakcie przyjazdu odwiedzających zagranicznych do Krakowa w latach 2014-2016.....</i>	133

<i>Rysunek 79. Struktura procentowa typów przewoźników lotniczych wykorzystanych przez turystów zagranicznych odwiedzających Kraków w latach 2014-2016.....</i>	134
<i>Rysunek 80. Struktura procentowa turystów nocujących w Krakowie w 2016 roku w hotelach wg kategorii.....</i>	136
<i>Rysunek 81. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w latach 2013-2016 (w zł na osobę).....</i>	140
<i>Rysunek 82. Średnie kwoty wydatkowane przed przyjazdem odwiedzających zagranicznych do Krakowa na pobyt w mieście (bez kosztów dojazdu) w 2016 roku według wybranych państw (w zł na osobę).....</i>	141
<i>Rysunek 83. Średnie kwoty wydatkowane przez gości odwiedzających Kraków podczas pobytu w mieście w latach 2011-2016 (w zł na osobę) .....</i>	143
<i>Rysunek 84. Średnia kwota wydatku turystycznego ponoszonego przez odwiedzających zagranicznych podczas pobytu w Krakowie w 2016 roku według wybranych państw (w zł na osobę) .....</i>	144
<i>Rysunek 85. Organizator podróży odwiedzających Kraków w 2016 roku (w %) .....</i>	147
<i>Rysunek 86. Źródła informacji o Krakowie wykorzystywane przez odwiedzających przed przyjazdem do miasta w 2016 roku (w %)* .....</i>	150
<i>Rysunek 87. Częstotliwość wizyt osób odwiedzających Kraków w 2016 roku (w %) .....</i>	153
<i>Rysunek 88. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce. ....</i>	198
<i>Rysunek 89. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2016 roku typu Miejsce. Pojedyncze udziały % wg. Kraj Zagranica sumujące się do 100% .....</i>	199
<i>Rysunek 90. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów Ogółem .....</i>	200
<i>Rysunek 91. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów krajowych. ....</i>	201
<i>Rysunek 92. Struktura procentowa największych atrakcji turystycznych okolic Krakowa w 2008 - 2016 roku typu Miejsce. Wybory turystów zagranicznych.....</i>	202
<i>Rysunek 93. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Pierwsza szóstka Struktura % Sortowanie tabela nr 75 kolumną N Razem .....</i>	208
<i>Rysunek 94. Dyspersja naturalna strumienia ruchu turystycznego OGÓŁEM w Krakowie w latach 2011 – 2016 Druga szóstka Struktura % Sortowanie tabela nr 75 kolumną N Razem .....</i>	208
<i>Rysunek 95. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do rekomendacji miasta znajomym w 2016 roku (w %) .....</i>	226
<i>Rysunek 96. Skłonność odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi) .....</i>	228

<i>Rysunek 97. Skłonność krajowych odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi).....</i>	<i>228</i>
<i>Rysunek 98. Skłonność zagranicznych odwiedzających Kraków do polecenia miasta znajomym (w skali od 0 do 10, w % odpowiedzi).....</i>	<i>229</i>
<i>Rysunek 99. Wysokość wskaźnika NPS dla Krakowa w 2016 r. ....</i>	<i>230</i>
<i>Rysunek 100. Deklaracja odwiedzających Kraków odnośnie do ponownej wizyty w mieście w 2016 roku (w %).....</i>	<i>231</i>